re:cum virtutis poſſibilitas de//
eſt: quicquid per malitiaz exple/
re non valet. hoc in pacifica bo
nitate ſimulare. Hec ibi. Et hec
B ſapientia mūdana: vel eſt ad ma
lignandum ſiue nocendum alijs
qb⁹ poteſt verbo vel facto. Hie.
v. Sapiētes ſunt: vt faciāt mala:
bene autem facere neſciunt. Uel
eſt ad voluptandum ꝛ delectan
dum in delitijs carnalibus. Et iō
dicitur prudentia carnis ro. viij.
prudentia carnis: mors eſt. Uel
eſt ad querenda lucra ꝛ ꝯmoda
mundi: ꝛ honorum culmina. Fi
lij enim huius ſeculi: prudentio/
res filijs lucis in generatione ſua
ſunt. Luc. xvi. Et hec omnes: ñ
ſunt de ſurſuz: ſed deorſū. ¶ Et
C prima pōt dici dyabolica. ¶ Se
cunda aialis. ¶ Tertia terrena.

¶ Capitulum tertium. Qualiter ſapientia que cōſiſtit in cognitione rerum eſt dirigenda ꝛ ordinanda.

PRima autez ſapientia. ſ.
que conſiſtit in reruz co
gnitione: dirigenda eſt ꝛ
ordinanda ad finem debitū. Nā
eſt ea abuti: tumore ſuperbie in/
flādo. Scientia eniz inflat. i. cor.
viij. ſicut cib⁹ indigeſt⁹. Ait enim
Ber. ſup Cant. omel. xxxvi. Si/
cut cibus indigeſt⁹ q non habet
decoctionem generat humores
malos. ꝛ corrūpit corp⁹: Si vō
digeſtus fuerit: nutrit: ſic ſcientia
in ſtomaco memorie ingeſta: ſi
ſi ſit charitatis igne decocta: hū
mores malos generat. Mali. n. D
humores: ſūt mali mores. Et h
ſcientie inflatio deicit dum extol/
lit. Obſtaculū enim veritatis: tu
mor mentis: quia dū inflat obnu
bilat: ait Grego. mor. xxiij. ſuper
illud Job. xxxiij. Hoc eſt in quo
non es iuſtificat⁹. ¶ Item con/
tingit: ea abuti. de ipſa preſumen
do ꝛ eſtimando habere maiorez
ſapientiaz q̄ȝ quis habeat. Job.
xxviij. Non audebūt contempla
ri omnes q ſibi videanł ſapiētes
vbi mora. xxvij. in fi. Grego. ait E
Contemplari ſapientiam dei nō
poſſunt q ſapientes ſibi videnł:
q: tanto ab eius luce longe ſunt.
q̄to apō ſe humiles ſunt. Et ibi
bene de hoc Math. xi. Abſcon
diſti hec a ſapientib⁹ ꝛ prudenti/
bus. ꝛc. ¶ Itē contingit: ea abu/
ti: ad ſciendum inutilia curioſi⁹
laborando: turpiter vendendo:
vel inaniter extert⁹ gloriando: ait
Ber. ſup Canti. vbi. ſ. Qui ingt
apoſtol⁹ putat aliquid ſcire: ſtul/
tus fiat: vt ſit ſapiēs. i. cor. iij. Nō F
probat apoſtolus multa ſcientez
ſi moduz ſciendi neſcierit ſcilicet
vt ſciat quo ordine ꝛ quo ſtudio:
quo fine: queqȝ noſci oȝ. Quo or
dine: vt id prius quod maturius
ad ſalutem. Quo ſtudio: vt id ar
dentius qō vehementi⁹ ad amo
rem. Quo fine vt non ad huma
nam gloriam: aut curioſitatem:
aut ſimile: ſed tantum ad edifica

tionem ſui ⁊ proximi. Sunt eniꝫ
qui ſcire volūt vt ſciant: ⁊ turpis
curioſitas. Sunt qui ſcire volūt
vt ſciantur: ⁊ turpis vanitas. ſūt
qui ſcire volunt: vt ſcientiam vē-
dant pro pecunia vel honoribus
⁊ turpis queſtꝰ. Et ſunt qui ſcire
volunt: vt edificent. ⁊ hoc ē cha-
ritas. hec Ber. Sic ergo philoſo
phi nobiles ordinauerunt phiaꝫ
ad moruꝫ correctionem: ⁊ philo
ſophati ſunt propter finem boni
ſm Augu. viij. de ci. vt. ſ. habitū
eſt in precedenti tractatu: ita phi
loſophi fideles multo magis de-
bent philoſophiam diuinam: ſi-
ue ſapientiam celitꝰ dataꝫ ordina
re ad predicta: ⁊ ad gloriam dei:
non preſumendo de ſapientia:
nec extollendo: ne ſtulti hebeā-
tur apd deum. Dicentes eniꝫ: ſe
G eſſe ſapientes: ſtulti facti ſunt ro.
i. vt dictū ē. vt. n. dicit Gre. mor.
xviij. ſup illō Iob. xxx. Filij ſtul-
torum. ⁊c. Tanto quis amplꝰ in-
terius ſtultꝰ fit: q̄to conatur exte
terius ſapiēs videri. Peribit. n.
ſapientia a ſapientibus: ⁊ intelle
ctus prudentiū abſcondet Iſa.
xxix. ¶ Item ex quo philoſophi
nobiles nolebant profiteri ſe eſſe
ſapientes ſed philoſophos ideſt
ſapientie ſtudioſos: q2 arrogantiſ
ſimum erat: ſe ſapientem profite
H ri: vt dictū eſt in precedenti trac-
tatu d Pictagora: ⁊ Socrate q
dicebat ſe nihil ſcire: p̄ſumptuo-
ſum eſt aliquibus minus ſcienti
bus iactare: ſe ſapientes eſſe. Io
ſm conſilium Apoſtoli. i. cor. iij.
Si quis videt inter vos ſapiens
eſſe: ſtultꝰ fiat: vt ſit ſapiens. Vbi
Grego. moral. xxvij. Si veraci-
ter ſapientes eſſe: atq ipſam ſapi
entiam contemplari appetimus:
ſtultos nos humiliter cognoſca
mus. Derelinquamꝰ noxiam ſa-
pientiam: diſcamꝰ laudabilem fa
tuitatem. vnde ⁊ zacheus cū nō I
poſſet videre ieſū pre turba: aſcē
dit arborem ſicomorū: vt eū vi-
deret. Luc. xix. Sicomorꝰ enim
ficus fatua interpretat: q2 q mun
di ſtultitiaꝫ humiliter eligunt: ſa
pientiam dei ſubtiliter cōtemplā
tur ait ibi Grego. vbi bn̄ de hoc
Cum magna ergo diſcretiōe eſt
hec ſapientia dirigēda: ⁊ ordinā-
da: recte ea vtendo: ⁊ abuſioneꝫ
omnem precauendo. ¶ Itē eſt
ſapientia ad ſeducendum errori
bus: ad quam cauendaꝫ monet
Apoſtolꝰ col. ij. Videte: ne quis
vos ſeducat per philoſophiaꝫ: ⁊ K
inanem fallatiam: ⁊ omnis talis
ſapientia eſt omnino exterminā-
da: q2 non patitur ſe cum ſapien
tia diuia: ſicut nec cū ſtultitia ve-
ra prout dicit Gre. mor. xviij. ſu
per illud Iob. xxviij. Abyſſus di
cit: non eſt in me ſcilicet ſapien-
tia. Quia iniqua mens duꝫ ſe ē
ſapientem carnaliter appetit ſtul
tam ad ſpiritualia ſe oſtendit. Et
ibi bene de hoc.

¶ Capitulum quartum. Que ē

ſapientia ſanctorū pꝛopꝛie dicta:
Ve do eſt ſapientia phi/
q loſophoꝝ fideliū ⁊ recte
viuentiū:ac ea vtentiū:
explicat bene Grego.moꝛa.x.ſu
per illō Job.xij. Deridetur iuſti
L ſimplicitas.Juſtoꝝ inquit ſapiē/
tia eſt:nihil per oſtentationē fin/
gere:ſenſum verbis aperire:ve/
ra vt ſunt diligere:falſa deuitare:
bona gratis exhibere: mala libē
tius tolerare:ꝙ̄ facere:nullaꝫ in/
iurie vltionem querere pꝛo veri
tate: contumeliam lucrum pu/
tare.Sed hec iuſtorum ſimplici
tas deridetur:qꝛ a mundi ſapien
tib⁹:puritatis virtus fatuitas cre
ditur.Hec ibi.Nihilominus ſa/
pientia fideliū deſcribit ſiue diffi
nitur a ſanctis multipliciter.Sa
pientia enim eſt veritas qua cer/
nitur ⁊ tenetur ſummum bonuꝫ
ait Aug.ij.de libero arbitrio.vel
ſapientia eſt recta via: ad verita
tem ducens:ait Aug.ij.ꝯ Acha
demicos. vel ſapientia eſt mot⁹
animi quo ſe ipſe librat: vt neqꝫ
excurrat in nimium:neqꝫ ita il/
lud quod plenum eſt coarctetur
M ait Aug.de beata vita.vel ſapien
tia eſt regimen vite humane.ait
Augu.de li.arbitrio.Et ibidem.
Sapiens eſt q in regno mentis:
omnis libidinis eſt ſubiugatione
pacatus.Et Aug.de vtilitate cre
dendi.Sapiens eſt:cui ineſt ꝙ̄/
ta homini ſapientia ineſſe poteſt
ipſius hominis deiqꝫ firmiſſime
percepta cognitio: atqꝫ huic co/
gnitioni vita moꝛeſqꝫ congruen
tes.Et ibidem .Sapiens eſt qui N
ita deo mente coniunct⁹ eſt: vt ni
hil interponat quod ſeparet.Uel
ſapiētia eſt amoꝛ boni:ſiue ſapoꝛ
boni Aug. de ſpiritu ⁊ anima.c.
viij.Cui cōcoꝛdans. Bernard⁹
ſuper Cant. omel.lxxxv.ait.Sa
piētia eſt amoꝛ veritatis: ⁊ ſapoꝛ
boni.Ipſa enim oꝛdinat:delibe
rat: ⁊ moderatur.Et omelia.50.
Sapientia eſt:per quam res ſa/
piūt vt ſunt: ⁊ ſapiens eſt:cui res
ſic ſapiunt: ⁊ res diligit ſicut ſunt
diligende:Uel ſapientia eſt:inſi/
pientiam agnoſcere.Que quidē
ſapientia eſt de munere dei: ait
idem omel.xx.

¶ Capituluꝫ quintū.Quot mo/
dis dicitur ſapientia.

Jcet autem ſapientia fi/
delium ſic dicatur: ⁊ etiā
e alijs modis deſcriptiue a
ſanctis:nihilominus dicitur de/
terminatiue varijs modis.Eſt.n.
ſapientia fideliuꝫ veritas fidei in
dubitata.Job.i. Boues arabāt:
⁊ aſine paſcebantur. Ibi moꝛ.ij. O
Gre.ait.Sapientia noſtra fides
eſt: ꝓpheta atteſtante: niſi credi
deritis:nō intelligetis.Iſaye.vij.
ſm aliam literam.¶ Item ſecū/
do modo dicitur ſapientia ferūt
da charitas: q illuminat:ait Hu
go libꝛo.iij. de archa Noe.Cha
ritas inquit eſt ſapiētia: quia per
eam guſtamus deum: ⁊ guſtādo

cognoſcimus. Guſtate inquit ⁊ videte. Qui enim diligit: in lumine manet. i. Jo. iij. ¶ Tertio modo dicit̄ ſapientia pietas ſiue cultus dei: ait Augu. xiiij. de ci. in fi. Et idem epiſtola. xxxiiij. ⁊ de ſpū ⁊ anima vbi. ſ. Qui quidem cultus appropriatur firmitati ſpei. ¶ Itez ſapientia dicit̄ q̄rto modo humilitatis veritas: ait Gre. mora. xxviij. prima ſtultitia angeli: elatio cordis eſt. vera v̄o ſapiētia homīs: humilitas ſue eſtimationis: quam ſi quis magna ſapiendo deſerit: eo ip̄o vehementer deſipit. Job. xxxiiij. Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonib⁹ imperitis? Quod exponit Greg. de preſumentibus ob ſuaz ſapiētiam. ¶ Item ſapientia dr̄ quinto mō filialis amor. Job. xxviij. Timor domini ipſa eſt ſapientia. ⁊ recedere a malis intelligentia. Eccle. p̄mo. Plenitudo ſapiētie timere deum. Unde Bernar. ſuper Cant. ome. xxiij. Cognitio n̄ facit ſapientem: ſed timor q̄ afficit. ¶ Item ſapientia dicitur ſexto modo: obſeruantie mandatoruz dei perfectibilitas. Deut. iiij. hec eſt vera ſapiētia ⁊ intellectus coram populis: vt audientes precepta hec dicāt. En populus ſapiēs ⁊ intelligēs: Et ſapientie ſic dicte competunt deſcriptiones ſapientie date ab Augu. q̄p ſapientia eſt modus animi: vel regimen vite humane. ⁊c. vbi. ſ. ¶ Itez ſapiētia dicit̄ ſeptimo modo vt tactuz eſt ſapor boni. Dicitur eniz ſapiētia a ſapore. Recta enim eſtimatio rerum cum vero ſapore: perfecta ſapientia eſt. Et ſapiens ē cui res ſapiunt: vt. ſ. ſicut dictum ē. omnia enim diſtinguere: ſapiētia eſt: ait Sen̄. epiſtola. liiij. Sapiēs omnia eſtimabit: ⁊ vix ſapiēti notum eſt q̄ti res quelibet taxanda ſit: Spiritualis enim iudicat oīa i. cor. ij. q: ſuper oīa eſt: ait Aug. illud exponens de vera reli. c. vi. Et hac ſapientia ſolum preditus eſt q̄ eſt a deo diuina grā illumiatus. Tali enim ſapiunt res diuine vt diuine: humane vt humane: ⁊ ſic de alijs: q: res diligit vt diligende ſunt. Amor enim boni: ſapientia eſt: vt dictum eſt. ¶ Itez ſapiētia dicitur octauo modo: ſcripture ſacre: ⁊ archanorum ei⁹ luculenta cognitio ſiue intelligētia recta. In ipſa eniz cōtinetur omnis ſapientia: Et ad hanc inuitat Salomon in libris ſuis. Sic̄ p̄uer. i. Sapiētia foris predicat. ⁊c. ⁊ conſequenter quaſi per totum. Sap̄. vi. Clara eſt: ⁊ que nunq̄ marceſcit ſapientia. Ecc. primo. omnis ſapientia a domino deo ē. Et ſepe poſt. Hanc ſapientiā cōmendare vel deſcribere ſupſedeo quia ſuperfluum eſt. ¶ Item ſapientia dicitur nono modo vita exceſſiua i ꝯſpectu hominū mūdanoruz: ⁊ in adimpletione diuinorum conſiliorum: qualis ſuit

vita apoſtolorū: ⁊ eius ſequaciū
De qua ſapientia.i.cor.iij. Si ꝗs
videtur inter nos ſapiens eſſe in
hoc ſeculo: ſtultus fiat: vt ſit ſapi
ens. Super qͦ Gre.mor.xxvij.
in fi. Quid in hoc mundo ſtulti⁹
ꝙ amiſſa non querere: poſſeſſa
rapientibus relaxare. nullam pro
acceptis iniuriam redere: imo ⁊
adiunctis alijs patientiam prebe
T re. Sequitur. Per hanc ſapiētez
ſtultitiam per contēplationis lu
men ſapientia dei quaſi in tranſi
tu videtur.i.cor.ij. Quod ſtultuz
eſt dei ſapientia eſt hominibus.
Hec fuit ſapientia ⁊ philoſophia
antiquorum patrum. De qua lo
quitur egregie Criſo.ſup Mat.
omel.viij.ante fi.loquens de illiſ
vera inquit philoſophia ⁊ celis
digna ipſa eſt: que per piſcatores
eſt anuntiata. Sequitur. Noctez
V quidem in ſacris hymnis diem
vero in orationibus: ⁊ manuū ope
ribus conſumunt: aplicū implen
tes zelum. Et poſt. Non min⁹ vi
ris: ꝓbantur etiam mulieres. Co
mune enim eis ⁊ viris eſt belluz
aduerſus dyaboluz ⁊ poteſtates
⁊ mulieres viris magis certe ſūt
multociens: ⁊ preclara trophea
ſtatuerūt. Et exemplificat ibi de
beato Antonio: ⁊ operibus eius
⁊ etiam prophetis: nec non ⁊ de
alijs ſanctis tam in nouo ꝙ in
veteri teſtamento: qui ſummam
phīam demonſtrauerunt.i.vi-
te euangelice exceſſiuā perfectio

nem. De cōſimili ēt philoſophia
predictorū. Idem omel.xlix.an-
te fi. Hec eſt ſumma ars: ſic oīa
contemnere propter deum ⁊ pau
peribus elargiri: q̄r tali arte ↄſtru
untur ergaſtula id eſt edificia: ſi-
ne tabernacula celeſtia. ⁊ ibi mł
tum de hoc. Idem ſuper Mat. X
omel.prima. Arma militū xp̄i
non ſunt ex chorio ⁊ ferro ↄſtru
cta ſed ex veritate: ⁊ iuſtitia: fide
⁊ philoſophia. Hac enim philo-
ſophia contempſerunt ſancti pa-
tres omnia delectabilia: ſuſtinue
runt omnia terribilia: deſidera-
uerūt ſola celeſtia. Job.i. Scidit
veſtimenta ſua. vbi Gre.mora.
ij.ante medium. Nonnulli ma-
gne conſtantie philoſophiam pu
tant: ſi diſcipline aſperitate corre
pti: ictus verborū doloreſq; nō
ſentiant. Nonnulli immoderato
dolore commoti i exceſſu lingue
dilabuntur. Sed quiſquis veraʒ
philoſophiam tenere nititur: ne-
ceſſe eſt: vt inter vtrūq; gradiat̄.
Non enim eſt pondus vere vir-
tutis inſenſibilitas cordis. Rur-
ſum virtutis cuſtodiam deſerit q
dolorem verberum vltra ꝙ ne-
ceſſe eſt ſentit. Mira ergo ſapien
tia ⁊ philoſophia ſanctorum pa-
trum. ¶ Item ſapientia dicit de
cimo mō ſuſpenſiua. Et de hac
philoſophia ſanctorum bene lib.
primo hyſtorie tripartite.c.xi. Ubi
dicitur. vtiliſſima res ad homies
venit ſcilicet philoſophia mona-

BIBLIOTECA UNIV... TARIA

choruz que dialetice artis ſtudia
deſpexit. Et hec conuerſatõe mi
randa: naturali ſimpliciq; prudē
Z tia docet omnia que nequitiam
perimūt: ⁊ que operantur vtilia.
Non predicat virtutem: ſed ma-
gis exercet: nihilo appendēs hu
manaz gloriam: viriliter reſiſtēs
paſſionibus anime: neq; nature
neceſſitatib⁹ ſe ſubdit: nec corpo
ris infirmitati ſuccumbit: diuine
mentis virtutem habens: ſemꝑ
contemplatur omnium creatorē
Sequitur. Patientiaz ⁊ v̄tutes
alias meditatur: ⁊ q̄tum nature
humane poſſibile eſt: deo vicina
eſt: velut in tranſitu vtens preſē-
tibus. Et poſt. Cum ſit rationa-
lis: omnem motum irrationalez
fugit: paſſiões anime ⁊ corporis
deuincit. Huius aūt elegantiſſi-
me philoſophie magiſtri fuerūt
A Helyas ⁊ Joannes baptiſta: vt
quidā dicunt. Philo enim picta
goricus refert: ſuis temporibus
vndiq; egregios hebreorum in
quodaz predio circa ſtagnū mo
rion in colle poſituz philoſophā-
tes: habitaculuz eorum ⁊ cibos
⁊ conuerſationem talem inducit
qualem ⁊ nunc apud egyptiorū
monachos eſſe cōſpicim⁹. Scri
bit eniz: eos ꝯctis abrenunciaſſe
permixtionibus ex̄ muros habi
tare in agris: domos eorum eſſe
ſacraria: que nūc monaſteria nū
cupant: diligēter pſalmis ⁊ hym-
B nis plicare diuinitatem: ⁊ an̄ ſo-
lis occaſum non guſtare cibum.
Alios per tres dies ⁊ ampli⁹ ce-
teriſq; dieb⁹: vino ſemper: ⁊ ſan
guinem habentibus abſtinere:
Cibuz eis eſſe panis ⁊ ſalis: ⁊ yſo
pi: ⁊ potū aque. ac multas eis co
habitare ſeniores virgines ꝓpter
amorem philoſophie. Hec ibi.
Ubi ⁊ multa alia egregia narran
tur: ⁊ ſpecialiter de magno Anto
nio. Que quia exemplaria ſunt
volentib⁹ philoſophari dicta phi
loſophia celica quedam ſubſcri-
bantur. Ait enim ibi: ꝙ beatus
Antonius puer relictus orpha- C
nus donauit agros conuicaneis
aliaq; ſubſtantiā diſtrahens: pre
cium pauperibus erogauit. Stu
dioſi eſtimans philoſophi: nō ſo
lum ſemetipſuz ſpoliari pecunia:
ſed eā diſpēſare perſpicue: lūctus
viris v̄tutis. v̄tutes zelabat vni-
uerſorum: probans virtutez: ſua-
uem fieri conſuetudine: lz primo
fuerit difficilis modus: ⁊ tāq; ſe-
per incipiens aliquid innouabat
Erat eſca eius ſolus panis ⁊ po-
tus aqua: prandij temp⁹ ſolis oc
caſus. Freq̄nter duos dies ⁊ am D
plius ſine cibo manebat Uigila-
bat vt ita dicam iugi nocte: ⁊ ora
tionibus coniungebat diem. Si
ſomnus incomberet: ſtando pau
lulum dormitabat. Pleruq; pa
uimento iacens: ſolā terrā ſtratū
refectionis habebat. Sequit. Fu
it gratus colloquentibus ſecū ſi-
ne vlla triſticia. Et lz qui cum eo

diſputarent certatiue. queſtiones
inferrent: ſedabat contentionem
ſtrepitum temperabat: mores q̄-
ſi quadam regula componebat.
Ueram beatitudinem in cultura
dei: ⁊ legum eius obſeruatiōe di-
cebat. Seipſum diſcutere. ⁊ ſecū
ponere rationem eorum que geſ
ſerat die noctuqꝫ ſolebat. Erat la
borioſus: ⁊ maxime pro ſolatijs
oppreſſorum. quorum gratia: ſe-
pe veniebat ad ciuitates. Pluri-
mi: vi compellente cogebant: euꝫ
E legationibus fungi apud iudices
⁊ magiſtratus: quorūꝫ ſinguli vel
videre eum: nimis egregium de
ſiderabant loquentemqꝫ audire:
⁊ precipienti parere erat glorioſū
Qui cum talis eſſet: ſtudebat tñ
ignorari ⁊ latere per heremū. Si
neceſſitate faciente veniſſet ad ci
uitates: diſpoſito negotio: ad de-
ſertum continuo reuertebat. Pi
ſces dicebat per humectam ſub-
ſtantiam nutriri: monachis orna
F tum fore ſolitariam vitam. Et ſicut
illi: terre tactu tabeſcunt: ſic glia
monachorum ad vrbes accedē-
do ſedatur. hec ibi. Ubi ⁊ multa
egregia dicuntur de ipſo ⁊ diſci-
pulis eius: ſicut de Paulo ſim-
plici. ⁊ Theodoro ⁊ Amone egy
ptio. Diſcipulorum eniꝫ Antonij
ſtudium fuit: vitam habere: vt di
cit ibi. Similiter: de philoſophia
virtuoſa predictorū narrat Phi
lo predictus: ſicut recitatur eccle
ſiaſtice hyſtorie li. i. c. vij. Philo

inquit. de abſtinentibus apud egy
ptū in libro quem de theorica vi
ta ititulauit viros cultores: ⁊ cul
trices feminas appellauit: hac de
causa: q2 venientiuꝫ ad ſeaias tā G
ꝙ rudes ⁊ agreſtes excollerent:
vel q2 erga dei cultum: pura ⁊ in
tegra conſcientia ꝑduraret. Pri
mo enim facultatibus omnibus
renuntiabant deinde omnes vi-
te eius ſollicitudines abiiciebant:
⁊ extra vrbeꝫ egreſſi: in hortulis:
vel quibuſqꝫ agellis degebāt. In
multis inquit orbis partibus eſt
hoc genꝰ hominū: ſed in egypto
ſ. maior copia: precipue circa Ale
xandriam. Regio enim eſt: phie
magis ꝙ fructibꝰ opportūa. Se
quit. Ab ortu diei vſqꝫ ad veſpe
ram omne eis ſpaciuꝫ in ſtudio
rum exercitijs ducitur: quibꝰ ad H
phiam diuinam per ſacras lr̄as
imbuunt. Continentiaꝫ velut fū
damentum quoddam in animo
collocant: ⁊ ita demum reliquas
ſuper hāc virtutes peragunt edi
ficare. Cibū potumqꝫ nullus eo
rum capit ante ſolis occaſuꝫ: tem
pus. ſ. lucis cum philoſophie ſtu-
dijs curam vo corporis: cum no
cte ſociantes. hec ibi. Ubi ⁊ mul-
ta alia de predictis. ¶ Similiter
li. xi. c. iiij. narrat de ſic phantibꝰ.
ſ. de Macario ⁊ alijs. ¶ Simi-
liter Johannes Caſſianꝰ in col-
lationibus ſuis narrat de conſi-
milibus. In quarum prima ꝑ-
ſequitur de habitu monachalis

li.In ſecunda. de modo canoni
I co nocturnarum horarū in pſal
modia.In tertia:de modo cano
nico diurnarum orationum. In
quarta. de inſtitutis renuntiatio-
num.In quib⁹ collationib⁹ ꝛ cō
ſequentib⁹ recitat de ſapiali phi-
loſophia ſanctorum patrum.Si
militer in tractatu.x.collationū.
in quarū q̄rta dr:ꝙ maxima ps
intelligentie eſt ſcire qđ neſcias.
Similiter in tractatu.vij.collatio
nū in quarū ſeptima dr.ꝙ qſ-
qs hominū: artis peritiam aſſeq
concupiſcit:niſi omni cura ꝛ vigi
lia: ei⁹ ſe diſcipline ſtudijs man-
cipauerit:ac perfectorum magi-
ſtrorum illius precepta ꝛ inſtitu-
ta ſeruauerit:fruſtra in omnibus
K venit. Nouim⁹ inquit ad hec lo-
ca veniſſe aliquos: cognoſcendi
tm̄ gratia monaſteria fratrū . nō
vt has regulas ꝛ inſtituta ſuſcipe
rent. Quibus exprobrari ſolet:ꝙ
nō ſui profectus gratia: ſed vitā-
de egeſtatis eſtimati ſunt prouin
cias commeaſſe: cum nec ieiuniorꝝ
morem:nec pſalmorum ordinē:
nec indumentorum habitū per-
mutarent.hec ibi.¶ Huius autē
ſapientie virtuoſe alphabetum: ꝛ
etiam fundamentū eſt humili-
tas.Unde in vitis patrum.li.ij.c.
de humilitate:ait abbas Arſeni⁹
cū ab eo quereret frater:quomo
do ruſticum iſtum de cogitatio-
nibus interrogas: qui tante eru-
ditionis in latina ꝛ greca lingua
es? Cui ille. Illas eruditiones ap
prehendi. ſed alphabetū huius
mundum diſcere potui. Uere eni
vbi humilitas ibi ſapiētia ꝓuer.
x. contemplatio domini Ieſu ꝛ
ſpeculationis limpitudo. In ipſo
enim ſunt omnes theſauri ſapiē-
tie ꝛ ſcientie abſcōditi. Col.ij. Et
ipſe ē fons omnis ſapientie. Ecc.
i. Fons ſapientie verbum dei i ex
celſis. Ipſum ergo contemplari
ꝛ de ipſo meditari:ad eū aſpirare
ꝛ anhelare eſt ſapientia ſanctorū
contemplatiuorꝝ: ꝛ ſicut ait Ber.
ſuper Cant. Omel.xliij. ſup illō
Faſciculus mirre dilectus meus
Hec mea inquit ſubtilior interi-
orꝗ philoſophia ſcire Ieſum. Et
Omel.ix. Origo fontiū ꝛ flumi
nū mare eſt: virtutum ꝛ ſcientia
rum domin⁹ Ieſus: deus ſcien-
tiarum ipſe eſt. Si quis callet in
genio:nitet eloquio: ſi quis mori
bus placet:inde eſt. Theſauri eni
ſapientie ibi abſconditi ſūt. Et ibi
bene de hoc. Et Omel.xv. Oleū
effuſum nomen tuum. Si ſcribā
non ſapit mihi niſi legero ibi Ie-
ſum. Si diſputem aut conferam
nō ſapit mihi:niſi ſonuerit ibi Ie
ſus. Et ibi bene De hac ſapientia
ꝛ philoſophia gloriabat Apo.i.
cor.ij . Nihil inquit iudicaui me
ſcire inter vos: niſi xp̄m Ieſum
ꝛ hunc crucifixum . Hec autem
ſapientia abſcondita eſt ab ocu-
lis viuētiū carnaliter: Job.xxviij.
Ubi inuenitur ſapiētia: ꝛ quis eſt

locus intelligentie? Abſcõditus eſt ab oculis omnium viuentiũ
N Ubi Grego.mor.xviij. Quiſqȝ ſapientiam q̃ deus eſt videt. huic vite ſundit⁹ moritur: ne ei⁹ amore teneat. Nullus quippe eam videt qui carnaliter viuit. Exodi. xxxiij. Non videbit me homo et viuet. Et ibi bene de hoc. Magna ergo et mira ſapientia et philoſophia ſanctorum dictis modis.

¶ Caplm ſextum. Qualis eſt ſapientia ſanctorum.

Est enim ipſa ſanctorũ
c ſapientia origine celeſtis ſiue celica. Et eſt multiformitate varia. Jacobi.iij. Que deſurſum eſt ſapiẽtia: quo ad primum pudica pacifica. quo ad ſecundum. Ipſa eni eſt que deſcendit a fonte vite.ſ. Jeſu xp̄i qui eſt fons vite. et magiſter vite et virtutis: Jmo ipſa vita et veritas. ego inquit ſapientia.ſ.increata effudi flumina.i.dictarum ſapientiarũ fluenta. Ecc.xxiiij. Ut enim dicit Cõmentator.ſ. abba ſuper ange
O licaȝ Hierar.c.i. Sapientia gentilium aſcendit de ſenſu in ymaginem: de ymagine in rationem: de rõne in intelligentiam: nec vltra progreditur: ſed in ſpeculo ſiſtit. Sed iſta d̃ſcendit, in ſeraph mẽtes: et deinde ad inferiores deriuatur. Et de hoc Greg.ij. Paſtoralis: dictam auctoritatẽ expo nens: dicit q̃ pudica eſt iſta ſapientia: q: caſte intelligit: pacifica: q: per elationem minime a proximorũ ſocietate diſiungit: et ſic d̃ alijs. Uel pudica eſt per ſpiritum ſapientie: pacifica per ſpiritũ intellectus: et ſic de alijs ſpiritus differentijs: de quibus Jſai.xi. Red dẽdo ſingula ſingulis: Jn illa eiȝ eſt ſpiritus intellectus vnitus et multiplex. Sap.vij. Jtem hec ſa P
pientia eſt poteſtate virtuoſa. Sapientia enim confortat ſapienteȝ ſuper decem principes ciuitatis. Ecc.vij. Et hoc ideo: q: coniungit hominẽ deo: et firmat in deo Mat.vij. Similabo eũ viro ſapienti et c. Jtem hec ſapientia eſt exceſſu eminentiſſima. effectu ſaluberrima: et vtiliſſima tum in preſenti: tũ q: concupiſcentia ſapientie perducit ad regnũ. Sap. vi. Job.xxvj. Non apendet argẽtum in comparatione illius.i.ſapientie ſanctorum: prout dicit ibi Greg.mor.xviij. Et de hui⁹ cõmendatione et effectib⁹ Salomõ in libris ſuis quaſi per totum. Prouer.iij. Precioſior eſt cũctis opibus. Sap.vij. Nec comparari illi lapidem precioſũ: quoniã omne aurum et c.

¶ Capitulum ſeptimum. Ubi et a quibus hec ſapientia inuenitur

Bi autẽ inuenitur hec
v ſapientia: et a quib⁹ et q̃liter. Job.xxviij. Neſcit homo preciũ eius. Sequit. Nõ inuenitur in terra ſuauiter viuentium. Abiſſus dicit. Nõ eſt in me

ꝛ mare loquit: non eſt mecum. Quod exponit Greg. mor. xviij. de ſuperbis ꝛ cupidis: a quibus hec ſapientia abſcondit: Math. xi. Abſcondiſti hec a ſapiētibus: ꝛ prudentibus ꝛc. Inuenit autē ab animabus ſanctitate puris ꝛ mundis: ꝛ ſic ſub deo ordinatis. In animas enim ſanctas ſe trāſfert. Sap. vij. Ecc. ij. Fili concupiſcens ſapientiam: ſerua iuſtitiā ꝛ deus prebebit illam tibi. ¶ Itē inuenitur ab animabus eleuatis a mundi tumultibus ꝛ ſollicitudinibus Ecc. xxxviij. Sapientiā ſcribe tempore vacuitatis: ꝛ qui minorabitur actu ſapientiam percipiet qꝛ reuelabitur ſapiā. ¶ Itē inuenitur ab animabus humilitate virtuoſis. Talibus enim reuelat deus ſapientiā ſuam. Ubi enī humilitas: ibi ſapientia. Prouer. xi. ¶ Item inenitur ab animabus deuotione feruidis: ꝛ contemplatione eleuatis. Sap. vij. Optaui ꝛ datꝰ ē mihi ſenſus: inuocaui ꝛ venit in me ſpiritꝰ ſapientie. Patet ergo huius ſapientie inexplicabilis eminentia. Unde ꝛ omnia que dicta ſunt in precedēti tractatu ad cōmendationem philoſophie humane: per prius ꝛ verius competūt huic vere ſapiētie: Iō hec ad preſens de eius cōmēdatione ſufficiant.

¶ Capitulum octauum. De ſupereminentia ſanctorum ſapientum reſpectu mundanorū in vita ꝛ operibus.

b Eminentia vō ſapientum: hac ſaluifica ſapiētia predictorum planum eſt. Ipſi enim ſunt veri philoſophi .i. amatores vere ſapiētie. Si R enim philoſophus eſt cognitor: amator: ꝛ imitator dei ſm̄ Platonem: prout ait Aug. viij. de ci. c. iiij. Cum predicti ſapientes ſint tales in rei veritate: ipſi ſunt phi excellentiores incomparabiliter omnibus phis mundanis. De quorum excellētia legitur in vitis patrum. lib. ij. Ubi de patientia ſanctorum. vbi dꝛ ꝙ phi venerunt probare monachos: ꝛ vnus monachus bene indutꝰ venit. Cui philoſophi. Ueni huc. At ille indignatus iniuriis eos agreſſus ē tranſijt autem alius monachus genere ruſticus. Cui dicunt. Tu monache male ſenex veni huc. Qui curſim venit. Et ceperunt illi alapas dare. Ille vō aliā maxillā prebuit. At illi adorauerūt eum dicentes: monachus eſt iſte Et interrogauerunt. Quid vos nobis plus facitis? Uos ieiunatis: corpora caſtigatis. Sic ꝛ nos. At ille. Nos in gratia dei ſperamus ꝛ mentem noſtram cuſtodimus S Et illi. Hec nos cuſtodire nō poſſumus. Euidenter ergo patet ſupereminentia perfectionis philoſophorum fideliū ꝛ diuinorum reſpectu mūdanorum qꝛ ipſi cuſtodiunt mentem ab interioribꝰ

deordinationibus:necnon ⁊ exte
riorem hominem ab exteriorib⁹
prauitatibus ex vera credulitate
in verum ſaluatorem ob ſpem vi
te eterne. Philoſophi vͦo ⁊ ſi ex
terius continuerunt ſe ab exterio
ribus imperfectionibus:non ta-
men interius ex fide purificāte:
nec ob ſpem vite eterne. Et ꝺ ex
ceſſu iſtorum verorum phorum
reſpectu aliorū Tertulius diſpu-
tans contra aduerſarium c.xl. ⁊
poſt multum:vbi ait.ſ.aduerſari
T us. Eadem phi monent ⁊ profi-
tentur.ſ.innocentiam:iuſtitiā:pa
tientiam:ſobrietatem:pudicitiaꝫ
ſicut.ſ.xpiani. Sequit. Quo er-
go xpiani excellunt philoſophos
Inimice ait Tertulius. philoſo-
phi affectant veritatem:⁊ affectā
do corrumpunt: qꝛ gloriā captant
Xpiani vͦo ⁊ appetūt ⁊ integre p
ſtant: ⁊ ſaluti ſue curāt. Jō ne-
qꝫ de ſcientia. neqꝫ de diſciplina
vt putas equamur. Loquit eniꝫ
ad aduerſarium. Et ideꝫ. Nomē
philoſophorum demonia nō fu
gat.nec adducunt ad paſſiōes ſa
crificare nolentes ſicut chriſtiani
Si de pudicitia prouocemur:ſi-
militer patet exceſſus. Quia lego
partem inſle Attice in Socratem
corruptorem adoleſcentū. Sexū
femineum non mutat xpianus.
Noui ⁊ Phicenēꝫ meretricem
Diogenis ſupra recombentis ar
dorem ſubſtātem: Audio ⁊ quē-
dam Spegippum de Platonis
ſcola i adulterio periſſe. Chriſtia
nus vxori ſue ſoli maſculus naſci
tur. Democritus excecādo ſe: qꝛ
mulieres ſine concupiſcentia aſ-
picere non poſſet. ⁊ doleret ſi nō
eſſet potitus:incontinentie emen
dationem profitetur. At xpianus
ſaluis oculis feminas non videt
animo aduerſus libidinem cec⁹
eſt. Si de probitate defendaꝫ: ec-
ce lutulentis pedibus Diogenes V
ſuperbos Platonis thoros alia
ſuperbia deculcat. Chriſtian⁹ nec
in pauperem ſuperbit. Si de mo
deſtia certem: ecce Pictagoras
apud Tyrios: zenon apud prien
nenſes tyrānideꝫ affectant: Chri
ſtianus vͦo nec ciuilitatem. Si ꝺ
equanimitate congrediar: Ligur
gus Apetarones inoptauit: ꝙ le
ges ei⁹ latrōes emēdaſſent xpia
nus etiam dānatus gratias agit
Si de fide comparem. Anaxago
ras depoſitum hoſpitibus dene-
gauit: Chriſtianus etiam extrane
is fidelis dicit. Si ꝺ ſimplicitate
conſiſtā: Ariſtoteles familiarem
ſuū hermiam turpiter loco exci-
dere fecit. Chriſtianus nec inimi
cum etiam ledit: Idem Ariſtote
les tam turpiter eſt Alexādro re
gendo potius adulatus: ꝙ Pla
to auruꝫ Dioniſio gratia vendi
catur. hec ibi. Et ſic de aliis quos
ibi enumerat: Ex dictis igitur ma
nifeſtare intendit ſupereminenti
am fidelium perfecte in chriſto
credentium reſpectu phorum gen

tiſſimum. Deinde opponit ibi: ꝙ di
cet aliquis: etiam ex noſtris exci
X dere quoſdam: a regula diſciplīe
.ſ.ꝛ peccare: ꝛ mala facer. Ad qđ
bene ſoluit. ꝙ tales.ſ.male faciētes
dſinūt inde dici chriſtiani apud
nos. Philoſophi vo etiam cum
talibus factis in nomine ꝛ hono
re ſapiētie perſeuerant. Quaſi di/
cat. Chriſtiani peccantes manēt
inhonorati: q̄diu tales. Sed di
cti philoſophi manentes in ſuis
maleficijs honorant ꝛ ſunt in ho
nore ſuo. ꝛ ibi bñ đ hoc ¶ Qua
liter autem perfectiones que fue/
runt in philoſophis vmbratice.
ſ. vitiorū deteſtatio: mundi con/
temptus ꝛ deſpectio paſſionum
interiorum edomatio: ꝛ ſic de ali
is que ſunt enumerata in ꝑcedē/
ti tractatu fuerunt ꝛ ſunt in phis
xpianis ſꝫ veritatem ſatis patet
ex dictis. Ipſi enim fuerunt ꝛ ſūt
pleni ſpiritu ſancto qui diſcipline
effugit fictum ſap. i. Et de cōpa/
ratione philoſophorū mundano
rum reſpectu diuinorum: ꝛ de ex
ceſſu iſtorum reſpectu illoꝝ: bene
Aug. xviij. de ciui. c. xl. Ubi ait ꝙ
Anaxagoras reus factus ſit: qa
Y ſolem dixit lapidem ardentē: ne/
gans vtiqꝫ deum: In eadem ci/
uitate Epycurus floruit. non cre
dens. ſolem eſſe deum: ſed nec ēt
Iouem. Ibi Ariſtipus in volu/
ptate corporis ſūmum bonū po/
nens: Ibi Antiſtenes vtute ani
mi potius hoīem beatuꝫ fieri aſ/
ſeuerans: ꝛ ſimiliter đ alijs phis
varia opinantibus de quibus lo/
quitur ibi. At illa ciuitas: illa reſ/
publica: illi iſraelite quibus cre/
dita ſunt eloquia dei: nullo mo/
do pſeudo philoſophos cum ve
ris phis parilitate lumine confu
derunt. Sequitur. Ipſi eis erant
philoſophi. i. amatores ſapientie:
ipſi ſapiētes: ipſi theologi: ipſi do
ctores ꝓbitatis ac pietatis. Qui/ Z
cunqꝫ ſm illos ſapuit: ꝛ vixit: nō
ſm homines ſed ſm deum q ꝑ
eos locutus eſt ſapuit. Ibi. Si ꝓ
hibitum eſt ſacrilegium. deus ꝓ
hibuit. Si dictū eſt. Honora pa
trem tuum ꝛc. Deus iuſſit: ꝛ cete
ra huiuſmodi. Non eniꝫ hec ora
humana: ſed oracula diuina fu/
derunt. hec ibi. Ex quibus mani
feſta eſt excellentia philoſophoꝝ
diuinorum reſpectu l mundano
rum: ꝛ ſimiliter eminentia ſue ſa A
pientie: qꝛ diuina phia eſt reſpcū
ſapientie: illorum autem: huma
na eſt. Diabolica ergo ſapientia ꝛ
terrena ꝛ aialis ſunt exterminan
de: humana eſt ordinanda ꝛ di/
rigenda: diuina appetenda ꝛ acq
renda: que amicos dei ꝛ philoſo
phos conſtituit: Sapientie. vij.
Et hec ad preſens de iſtis ſuffici
ant.

¶ Explicit tractatus de ſapiētia
Sanctorum

¶ Incipit Breuiloquiuꝫ de vir/
tutibus antiquorum principum
ꝛ philoſophorum editū a Fratre

Joanne valenſi: ordinis fratruꝫ Minorum. Prologus.

Quoniam miſericordia ⁊ veritas cuſtodiunt regē prouer.xx. Jmo quattuor virtutes Cardinales ſcilꝫ Prudentia: Tēperātia: Fortitudo: ⁊ Juſtitia ſūt quaſi quattuor colūne: ſiue quattuor poſtes: quibus predict⁹ thronus roborat: ideo ď predictis virtutibus aliq̄ narrationes exēplares ⁊ perſuaſorie ad vtilitatē preſidentium ⁊ inſtructionē in thronis reſidentium ſubſcribant: prout continent in geſtis potentum: ſiue ſapientum: ⁊ mundi philoſophorum: Nam exempla ſanctorum ſufficienter patent in geſtis eorum: ⁊ hyſtoriis ſacrarum ſcripturarum.

B

¶ Capl'm.primuꝫ. De iuſtitia in poſſidendo.

Quoniā aūt iuſtitia eſt virtutuꝫ preclariſſima: ⁊ in ipſa eſt oīs virtus: prout dicit philoſophus: Ethi.v. Propter quod dixerunt phī ipſam iuſtitiam habere vultum aureum: vt ait ibi Cōmentator: ideo p̄ſo premittunt exemplares narrationes de iuſtitia regum ⁊ ſapientū: Remota enim iuſtitia quid ſunt regna niſi magna latrocinia? Et latrocinia ſūt qua regna. ait Augu. lij. de ci. c. iiij. Jntroducēs exēplum de Alexandro ⁊ Pirrata: de quo exemplo planiuſ ⁊ pleni⁹ narrat. li. iij. de nugis philoſophorum vbi dī q̄ cum Pirrata eſſet deprehenſus: ⁊ Alexāder interrogaret: propter quod habe ret mare infeſtū: rñdit libera cōtumatia. Propter quod tu orbē terrarum. Sed quia id ego facio vno nauigio: latro vocor: quia tu magna claſſe facis: diceris imperator. Si ſolus captus ſit Alexā. latro erit: Si ad nutū Dionidis populi famulentur: erit Dionides Jmperator. Vocabat enim Pirrata Dionides. Nam quantum ad cām non differunt: niſi q2 deterior eſt qui rapit improbius: q̄ qui iuſtitiam abiectius deſerit: q2 manifeſti⁹ impugnat. Leges q̄s ego fugio: tu pſequeris: Ego eas vtcunq̄ veneror: tu contemnis. Me fortune iniquitas ⁊ rei familiaris anguſtia: Te faſtus itollerabilis ⁊ iexplebilis cupiditas furem facit. Si fortuna manſueſceret: fierem forte melior. At tu q̄ fortunacior: nequior eris. Miratus Alexander conſtantiam hominis eum merito arguentis: experiar inquit: an futurus ſis melior. Fortunam mutabo: vt non ei amō quod deliq̄ris: ſed tuis moribus⁹ aſcribatur. Eumq̄ fecit: militie aſcribi: vt poſſet exīde ſaluis legibus militare. Ex quo patet q̄ iuſtitia debet eſſe regum in poſſ

C

dendo. Item debet eſſe in eis pacientia in ſuſtinendo iuſtas increpationes. Item beniuolentia benefaciendo eis qui iuſte arguunt

D

¶ Capitulum ſecundum. De iuſtitia in ſtatuendo leges iuſtas.

Item debet eſſe iuſtitia in regnantib⁹: iuſtas leges ſtatuendo: & vt obſeruentur diligens ſtudiū iugiter laborando. Unde narrat Trog⁹ Pōpeius libro .iij. de Ligurgo: ꝙ cū ſtatuiſſet mandata & leges: q: dura Lacedemonijs videbant: auctorem earum Apollinem Delphicum finxit: & ſe ſimulans proficiſci ad oraculum Delphicum: obligauit iuramento ciuitatē: vt nihil in legibus illis mutarēt anꝗ ipſe reuerteretur. Quo facto: iuit ad Cretam: ibiq; perpetuū elegit exiliū: vt dicte leges obſeruarentur. Moriēs vo: oſſa ſua abici in mare pcepit: ne ſi reportarentur: ciues ſoluerent iuramētum: eſtimantes ſe ab illo ſolutos Et nota: ꝙ Delos eſt inſula vbi erat templum Apollinis. & locus diuinationis: prout dicit comentator. eth. i. Unde dicitur Apollo Delphicus. Et q: dicte leges erāt honeſte: iō hic ſubſcribantur.

E

¶ Prima lege populum in obſequium principū: & principes ad eorum iuſtitiā informauit.

¶ Secunda lege parſimoniam omnibus ſuaſit eſtimās laborem militie aſſidua frugalitatꝫ conſuetudine faciliorem fore.

¶ Tertia lege: emi ſingula non pecunia ſed mercium compēpenſatione iuſſit.

¶ Quarta lege: auri vſum velut omnium ſcelerum mater ſuſtulit.

¶ Quinta lege: adminiſtrationem reipublice per ordinem diuiſit. Regibus poteſtatē bellorum: magiſtratibus iuditia: & annuas ſanctiones: Senatui cuſtodiam legum: populo eligendi & creandi quos velit magiſtratus permiſit.

¶ Sexta lege: omnes fundos inter oēs equaliter diuiſit: vt eq̄ patrimōia neminem alijs potentiorem redderent.

¶ Septima lege: conuiuari omnes publice iuſſit: ne cuiuſꝗ delitie vel luxurie: in occulto eſſent.

¶ Octaua lege: iuuenib⁹ nō amplı⁹ vna veſte in toto anno vti permiſit.

¶ Nona lege: pueros puberes nō in forum ſed in agrum deduci iubet: vt pmos ānos nō in luxu ſed in opere agerent.

¶ Decima lege ſtatuit: virgines nubere ſine dote.

¶ Undecima lege iuſſit: vt vxores legerentur non pecunia.

¶ Duodecima lege: maximum honorem non diuitum vel potentum: ſed pro gradu etatꝫ ſenum eſſe voluit. Nihil autem

vlla dictarꝫ

vlla dictarum leguz in alios ipſe ſanciuit: cuius ipſe primus docu mentum non daret.

¶ Capitulum tertiūm. De obſeruatione legum.

In antiquis etiaz regib⁹ fuit mira ſeueritas iuſtitie pro legibus cuſtodiēdis ait. Val. libro. iij. vi. ꝙ zeleucus: vrbe Lucrētium ab eo ſaluberrime legib⁹ munita: inter q̄s erat ius a ſe ſtatutum: ꝙ deprehenſus crimine adulterij: vtroq̧ oculo priuaretur. At v̇o: cum ei⁹ filius eſſet in tali crimine deprehenſus: cū tota ciuitas in honorem patris: neceſſitatē pene adoleſcentulo remitteret: aliquādiu repugnauit. Ad vltimum: populi precibus victus: ſuo prius: deinde filij oculo eruto: vſum vidēdi vtriq̧ reliquit. Debituz ſupplicij modū legi reddidit eq̄tat: admirabili tēpamēto ſe inter miſericordē patrē: ⁊ iuſtū legis latorē ptit⁹. ¶ Ibidē narrat d̉ karūdo. ꝙ cum lege cauerat ob ſeditioſas conciones ciuium: ꝙ ſi quis cōcionem intraret cuz ferro: interficeretur: ⁊ ipſe interiecto tempore e longinquo rure domuz repetens gladio cinctus: ſubito in ipſam concionez ſicut erat cinct⁹ proceſſit. Et cum eſſet admonit⁹ de ſolutione legum ab eo qui ſibi proxime ſtabat: ego inquit legem reſarciam. Et protinus. q̇d habebat ferro diſtricto incubuit. Cum eniz liceret: culpā vel diſſimulare vel errore deffendere: penaz tamen rependere maluit: ne qua fraus iuſtitie fieret. ¶ Ecōtrario v̇o: multi potentes nō obſeruant leges quas cogunt ſubditos obſeruare. Ideo ait Val. lib. vi. ꝙ ſubtiliter Anaparſus leges non cuſtoditas telis aranearum comparauit. Nam vt illis infirmiora animalia retineri: valentiora tranſmitti itabis humiles ⁊ pauperes cōſtringi: diuites v̇o ⁊ potētes ñ alligari aiebat. Propterea voluerunt antiqui: leges ſuas eſſe iuſtas. Fuit eniz generale edictum apud antiquos: nihil expedire quod non eēt iuſtū. vñ narrat Vale. eodem libro. ꝙ cuz Themiſtocles diceret Athenienſibus: ſe ſcire ſaluberrimum eis conſiliuz. ſ. ꝙ incenderent claſſē Lacedemonioꝝ: neq̧ conſiliuz publicare voluit: ſed petijt vnuz ſapientem cui illud tacite exponeret. Cui datus ē Ariſtides. Quo audiente conſilium redijt ad cōcionez dicens Themiſtoclis vtile cōſilium: minime tamen iuſtū animo voluere. At vniuerſa concio quod equū non eſt: nec vtile vel expedire proclamauit. Et ſic edicto ciuiū añlata eſt prudētie iuſtitia: imo nō ē prudentia: ſz potiꝰ calliditas: cui iuſtitia aduerſat.

¶ Capitulum quartum. De prouidentia circa rempublicam.

Deo enim iuſtitia viguit
a apud illos: ꝙ de republi
ca ſaluanda. eis erat om
nimoda cura: ⁊ illius vtilitatem:
vite ꝓprie preponebant: ait Aug.
i. de ci. c. xv. ⁊ Tul. de offi. li. prio
⁊. iij. dicit: ꝙ cũ eſſet Marc⁹ re-
gulus ductus captiuus a Cartha
M ginenſibus: ⁊ miſſus Romã ſub
iuramẽto redeũdi ꝓ ꝯmutatiõe
captiuorum: ille Romaȝ veniẽs
in ſenatu: captiuos reddi aut cõ
mutari negauit eſſe vtile: eo ꝙ il
li eſſent adoleſcentes ⁊ boni du-
ces: ⁊ ipſe ſenectute confectus. et
cum retineretur a propinquis et
amicis: redire maluit ꝙ̃ fidẽ ho
ſti datam fallere. Et tamen non
ignorabat: ſe ad crudeliſſimũ ho
ſtem: ⁊ ad exquiſita ſupplicia ꝓ-
ficiſci: ſed iuſiurandum ſeruãduȝ
dio putauit. ¶ Cõſimile narrat
Augu. xviij. de ci. c. xvij. ⁊ Tuli⁹
de ſenec. de Codro rege Atheni
enſi. Cũ eniȝ inſtaret bellũ inter
Athenieñ. ⁊ Peloponeñ. acce-
perant in reſponſis: ꝙ illi eẽnt fu
turi victores quoꝝ dux occidere
N tur. Hoc audiẽs Codrus: in ha
bitu pauperis trãſiuit ad hoſtes:
ſeqȝ obiecit eis: necem per iurgi
um ꝓuocãdo. De quo Virgili⁹.
Et iurgia codri. Maluit. n. mo-
ri: vt vincerẽt ſui: ꝙ̃ viuere: ſuis
ſuperatis. Duo enim ſunt ꝑcepta
Platonis volentibus prodeſſe
reipublice: ait. Tul. i. de offi. vnuȝ
vt ciuium vtilitatem ſic tueãtur
vt quecũqȝ agunt ad eaȝ referãt
obliti cõmodoꝝ ꝓpriorũ. Alteꝝ:
vt totum corpus reipublice curẽt
ne dum ꝑtem aliquam tuentur: O
reliquas deſerãt. Et qꝛ antiq: hec
⁊ ſimilia ſeruauerunt: iõ rempu
blicam: magnam ex parua fece-
runt: ait Cato: cuius v̉ba recitat
Augu. v. de ci. c. xiij. Nolite ingt
eſtimare: maiores nr̃os armis
rẽpublicã: magnam ex parua fe-
ciſſe. Si ita eſſet: multo pulcher-
rimam nos haberem⁹. Quippe
ſociorum atqȝ ciuiũ preterea ar-
morum ⁊ equoruȝ maior copia
nobis ꝙ̃ illis. Sed alia ſunt que
illos magnos fecerunt q̃ nobis
nulla ſunt. Domi induſtria: foris P
iuſtũ imperiũ: animus in conſu
lendo liber: neqȝ delicto neqȝ li-
bidini obnoxius. Pro his nos
habem⁹ luxuriã ⁊ auaritiam: pu
blice egeſtatẽ: priuatiȝ opulentiã
Laudam⁹ diuitias ſequimur in-
ertiam: inter bonos ⁊ malos di
ſcrimen nullũ: oĩa virtutũ ꝑmia
ambitio poſſidet. Sequit. vt era
rium eſſet opulentũ: tenues res
priuate erant. Corruptis autẽ mo
ribus econuerſo Cato ponit: pu
blice egeſtatem: ꝑuatim opulẽtiã
vnde antiqui cõſules: pauperes
erant in rebus priuatis: ait Aug.
vbi. ſ̃. c. xviij. di. ꝙ Luci⁹ valeri
us in ſuo ꝯſulatu adeo paup̱ fuit.
vt defũcto nũmis a populo colle
ctis ſeptura curaret: ¶ Conſile
narrat Vegetius. ij. de re militari

de Athilio Regulo: ꝙ cū ꝓfuiſ-
ſet ſummis reb⁹ adeo paupꝫ fuit:
vt coniugē ⁊ liberos collocaret i
agello qui colebatur ab vno vil
lico. Necꝫ.n. volebāt: ditiores eē
in ſuis dignitatibus q̄ʒ aīi: ait ibi
Aug. De Quintio: ꝙ cū q̄ttuor
iugera poſſideret: ⁊ ea manibus
ſuis excoleret: ab aratro eductus
eſt vt dictator fieret: maior vtiqꝫ
honore q̄ʒ conſul victiſqꝫ hoſti-
bus ingentem gloriam conſecu
tus: in eadem paupertate permā
ſit. Cum enim rempublicam ha
berent opulentiſſimam: in domi
bus paupes erāt: ait ibi Aug. di.
ꝙ quidā qui fuerat bis conſul ex
ſenatu pulſus eſt: eo ꝙ decē pon
dera argenti in vaſis habere cō-
ſpectus eſt. Non enim dītari in-
R tendebāt ꝑꝑ lucra: necꝫ hoc fuit
apud eos ingenium: prout rn̄dit
Curtius conſul cū Sānites ma
gnuʒ ſibi pōdus auri attuliſſent.
Quibus ille ait. Non aurū habe
re: ꝓclarū ſibi videri: ſed eis qui
auꝝ habent potius dn̄ari. ¶ Cō
ſimile narrat Vegeti⁹ li. iiij. de re
militari: ꝙ cū legat⁹ Epirotharū
Fabritio cōſuli grande pondus
auri offerret: illo non accepto: di
xit: ſe male illō habētibus impe-
rare q̄ʒ illud habere. Et ob hoc
S nolebant pꝛefici in dignitatibus
niſi poſſent reipublice ꝓficere: ait
Vale. li. vi. de Scipiōe Cornelio
Cui cū hyſpania ſorte veniſſet:
rn̄dit: ſe nolle ire adiecta cauſa:

ꝙ recta facere neſciret. ¶ Item
necꝫ filios ꝓfici patiebātur niſi
poſſent ꝓficere. vnde narrat he
lynandus hyſtoriographus ꝓut
ait Poli. lib. iiij. c. xiij. de Helyo
pertinace: ꝙ cū ex ſenatore eſſet
creatus impꝫator: ⁊ obſecrante ſe
natu: vt filium ſuum Auguſtum T
Ceſarem vocaret rn̄dit. Suffi-
cere mihi debet: vt ego immerit⁹
regnauerim cum non mererer.
Primatus eniʒ nō ſanguini de-
betur ſed meritis: ⁊ inutiliter re
gnat qui rex naſcitur nec meret.
proculdubio pꝫentis affectum ex
uunt qui paruulos ſuos impoꝛta
bili molle ſuperiecta extinguunt.
Hoc enim eſt ſuffocare filios nō
ꝓmouere. Alendi eniʒ pu⁹ ſunt:
⁊ virtutibus exercendi: ⁊ cum i
eo profecerint: vt probentur: eos
antecedere virtute quos debent
honore preire: inuiti aſcendāt. Et V
tunc ciuium ſuorum ſe nequaq̄ʒ
ſubtrahant votis. Implebāt.n.
enim Salomonis preceptū. Ec-
cle. vij. Noli querere fieri iudex:
niſi virtute valeas dirūpꝫe iniq
tates. Sectantes enim auaritiaʒ
non preficiebātur reipublice: ait
Val. li. vi. di. ꝙ cū duo conſules
contēderent in ſenatu: quis eorū
in hyſpaniā mitteret: ait Scipio
Emilian⁹ oībus ſniam ei⁹ expe-
ctantib⁹. Neuter hoꝝ mihi pla- X
cet: qꝛ alter nihil habet: alteri ni-
hil ſatis eſt: eque mala licētie im
perij: magnam inopiam iudicāo

⁊ auaritiam. ¶ Item eorum iu/
ſtitia patebat circa rempublicaꝫ
in tantum: ꝙ nec ſibi parcebāt ꝓ
ſalute reipublice: prout pꝫ in dictꝭ
exemplis: neqꝫ eiꝫ pater parce/
bat filio: ait Vale. li. v. ⁊ Aug. v.
de ci. c. xviij. de Bruto: qui filios
ꝯprehenſos: ⁊ poſt ad palū liga
tos ſecuri percuti fecit: quia dn̄a/
tionem Tarquinij regis ſuperbi
a ſe expulſam reducere volebāt.
Exuit patrem: vt ageret conſulē:
orbatuſqꝫ viuere q̄ vindicte publi
ce deeſſe maluit. De q̄ poeta Ma
toſqꝫ pater noua bella mouenteſ
Ad penam pulchra pro libertate
vocauit. Vicit amor patrie: lau/
dūqꝫ immenſa cupido. ¶ Con/
ſimile narrat Aug. vbi. ſ. de Tor
quato: qui filium: non q2 ꝯ patri
am: ſed etiam pro patria pugna/
uerat: q2 tn̄ ꝯ imperiū eiꝰ licet vi
ciſſet occidit: ne plus mali in exē
plo contempti imperij: q̄ gloria
eēt hoſtis occiſi. Idē narrat Va
lerius vbi. ſ. de Manilio Torq̄
Z to. Cui cū eēt eiꝰ filius accuſatꝰ
⁊ ꝯuictꝰ: ꝓtulit ſniaꝫ di. cuꝫ Sil
uanū filiū meū pecuniā a ſocijs
accepiſſe ꝓbatū ſit cū repu. ⁊ do/
mo mea idignū iudico. Qui ſic
adiudicatꝰ: ꝓ triſtitia: ſuſpēdio ſe
pemit. ¶ Itē nec filiꝰ debet par/
cere patri agenti ꝯ rempublicam
Ait Tulius. iij. de offi. inquirens
an ſi tradere patriaꝫ conetur pa/
ter: ſilebit ne filius? Et reſpōdet:
ꝙ primo patrē obſecrabit ne hoc
faciat: deinde ſi nihil proficit: ac/
cuſet: ⁊ ad extremum: ſi ad per/
niciem patrie res ſpectat: ſaluteꝫ
patrie: ſaluti patris anteponat.
Nimirum: q2 vt ait ibi. Si duo
ſapientes ſint ſuper vnam tabulā
in mari que non poſſet niſi vtrun A
qꝫ deferre: minus ſapiens debet
cedere ſapientiori: eo ꝙ ille vtili
or eſt reipublice.

¶ Capitulum quintum. De iu/
ſtitia erga inimicos.

N On ſolum autē fuit eui
dens eorū iuſtitia erga
ſuos ⁊ rēpublicā: ſꝫ ēt er
ga hoſteſ ait val. li. vi. d Camillo
ꝯſule ꝙ cū Faliſcos circūſederet
magiſter ludi: nobiliſſimos pue
ros eorum in caſtra Romanoꝝ
perduxit. Quibus itceptis: nō
eſſꝫ dubiuꝫ: quin illi ſe eſſent tra
dituri. Camillus vō non ſolum
ſpreuit perfidiam: ſed cenſuit: vt
pueri magiſtrum vinctum v̉gis B
agēdū ad parentes reducerent.
Quia iuſtitia: eorum animi capti
⁊ beneficio magis q̄ armis vi/
cti: portas romāis apperuerunt.
¶ Ibidem ait: ꝙ Thimocrates
pollicitus eſt: ſe Pirrum vene/
no necaturum. Que res: cuꝫ ad
ſenatuꝫ eēt delata: miſſis legatis
Pirruꝫ monuit: vt aduerſus in
ſidias huiuſmodi cautius ſe ge/
reret. Malluit enim: bella non
veneno ſꝫ armis gerere. Nomē
quoqꝫ Thimocratis ſuppreſſit:
vtroqꝫ modo amplexus equita/
tem: q2 neqꝫ hoſtē malo exenplo
tollere: nec eum qui mereri para

C tus fuerat pdere noluit. ¶ Narrat tamen Amelius florus in hyſtoria Romanorum: ꝙ medicus Pirri nocte ad Fabricium venit pmittens: ſe Pirrũ occiſuruz veneno: ſi ſibi aliquid polliceret. Quem Fabricius vinctũ reduci iuſſit ad domũ ſuã: Pirroq; dici qđ ꝯ eius caput medicus ſpopondiſſet. Qđ Pirrus D admiratus dixiſſe fert. Ille ẽ Fabrici⁹: qui difficilius ab honeſtate ꝙ̃ ſol a curſu ſuo averti pōt. ¶ Legit etiã de Alexandro: ꝙ cum fleuiſſet mortem Darij hoſtis eius: quẽ ſui letaliter vulnerauerant: vt ſibi placerent: volens ſcire q hoc ſcelus cõmiſerant: iurauit ſe facturꝫ eos notiſſimos ⁊ ſublimes. Et tunc pdiderunt ſe Berſas ⁊ Arbaſões facti huius auctores. Quos ſtatim in vindictam altiſſima trabe ſuſpẽdit. Et ſic ſublimes ⁊ notiſſimi ꝯctis fuerunt. ¶ Si ergo ignarri legis diuinẽ: tales erant in operibus iuE ſtitie amore patrie ⁊ cupidine tẽporalis glorie: quales eſſe debẽt illuminati fide: ordinati charitate: certi ſpe glorie pro republica xpiana in operib⁹ diuine iuſtitie. Sed q̄roẽs: que ſua ſunt q̄runt non que ieſu xpi Phil. iij. Jdeo pauci ſunt tales: ⁊ reſpublica deficit. Cum enim quilibet querit cõmodum ppꝛium ⁊ emolumẽtuz perit reſpublica: ait Tul. iij. đ offi. ꝙ ſi vnuſq̄ſq; rapit ad ſe comodum aliorum: ⁊ diſtrahit q̄ pōt: F emolumenti ſui gratia: ſocietas ⁊ cõitas hominum euertitur.

¶ Capitulum ſextum. De partibus iuſtitie.

P Remiſſis exemplis đ iuſtitia antiquorum in generali: patet iuſtitia eoꝝ in ſpeciali. ſ. q̄tum ad partes iuſtitie. Diuiditur aũt iuſtitia in ſecuritatem ⁊ liberalitatem: proue dicitur in morali dogmate phoꝝ. Eſt aũt ſeueritas virtus debito ſupplitio cohercens iniuriaz. Et de hac: premiſſa ſunt ſuperi⁹ exẽ G pla. ¶ Liberalitas aũt eſt virtus beneficioꝝ errogatrix: quaz pro affectu: benignitatem: p effectu: benificentiã dicimus. Et hec virtus: in tribuendo ⁊ retribuendo conſiſtit. ¶ Qualr aũt hec virt⁹ viguit in magnatib⁹ antiquis: eorum geſta teſtant. ¶ De liberalitate enim Titi impatoris legitur in geſtis romanoꝝ: ꝙ ſtatuerat: ne accedentem ad ſe poſtulandi gratia: ſine re: vel ſpe habẽdi dimitteret. Et iterrogat⁹ ab amicis cur plura polliceret ꝙ̃ pſtare poſſet: reſpondit: ꝙ nõ decet quẽq̄ a ſermone principis triſtẽ abſcedere. Jdẽ recordat⁹ ſemel ſup cenaz: ꝙ nihil tota die illa dederat: gemens dixit. O amici: diẽ hunc perdidi. ¶ De liberalitate Alexãdri Señ. ij. de bñ. ait. ꝙ cuidã petenti denariũ: dedit vrbez. Quo dicente: tantum donũ nõ ꝯueni

re ſue fortune: rn̄dit Alexander
I Non quero qd te accipe: ſed qd
me dare decet. De eodē Seneca
epl'a.iiij. dicit: q̄ rn̄dit cuidaz di
midiū omniū rex ſibi ꝓmittenti
eo inquit ꝓpoſito veni in Aſiam
non vt acciperē id qđ dediſſetis
ſed vt haberetis id qđ reliqſſem
¶ Ecōtra eſt de multis: q etiam
cauillatiōes inueniūt: ne petenti
aliquid tribuant. Sicut Antigo
nus: de q̄ vbi.ſ. dicit: q̄ cū cyn
nicus peteret ab eo talētū rn̄dit:
plus eſſe q̄ Cynnicus petere de
beret. Repulſus ille petit denari
uz. Cui rn̄dit Antigon⁹: minus
K eſſe: q̄ regem dare deceret. Tur
piſſima cauillatio ait Sen̄. Inue
nit eniz quō neutrū daret: In de
nario regem: in talento Cynnicū
reſpexit. Cū poſſet denariū Cyn
nico ⁊ talentū rex dare. ¶ Itez
ſi diuidatur iuſtitia ſpeciali⁹ ſicut
diuidit eā Macrobi⁹ lib.i. di. Iuſti
tia eſt: vnicuiq̄ ſeruare q̄ ſuum
eſt. De qua veniunt innocentia:
amicitia: ɔcordia: pietas religio:
L affectus ⁊ humilitas. Patet in
geſtis antiquoꝝ quō iuſtitia ſm
ptes has in eis viguit. ¶ De Ti
ti innocentia legit vbi.ſ. q̄ nullū
factum quod penitendū eſſet re
coluit in morte: vno excepto: qđ
tn̄ non ꝑdidit. vn̄ ⁊ in morte cō
queſtus eſt: vitam ſibi eripi inte
rito. ¶ Item narrat Solin⁹ li.
vlt. q̄ apđ quādā gentē. ſ. intro
M papanē inſulā: in regis electione
nō nobilitas ꝑualet: ſed ſuffragia
vniuerſoruz. Populus.n. eligit
ſpectatū morib⁹ ⁊ inueterata cle
mentia: annis grauē: ⁊ cui nulli
ſint liberi: ne regnuz fiat hr̄dita
riū. Qui ſi i aliq̄ ꝑdictoꝝ arguit:
morte mlc̄tat ſil'r de amicitia et
ɔcordia q̄l'r viguit i antiqs eoꝝ
geſta teſtant. ex q̄ toto nixu itēde
bant. ad reipublice vtilitatē vt di
ctū eſt. Concordia aūt nihil ē vti
lius ciuitati. ait Aug. epl'a.v. Iō N
ad ɔcordiā hn̄dam ⁊ amicitiam
anhelabāt. vnde narrat Vegeti⁹
li.iiij. vbi.ſ. q̄ obſidente Hani
bale: Caſſilini tantā inopiaz ſunt
perpeſſi: vt murē centū denarijs
veniſſe ꝑditū ſit memorie: eiuſ
q̄ vēditorē fame ꝑijſſe: emptorē
vō vixiſſe: fidē tn̄ Romānis ſer
uauere. ¶ Sil'r Val'.li.iiij.đ ve
ra amicitia: ponēs exēplū đ duo
b⁹ amicis Amōe ⁊ phitia. Quoꝝ
vnū cū vellet Dioniſi⁹ tyrān⁹ oc
cidere: ⁊ ille ipetraſſz tps ab eo: vt
ꝑdiret domū ad res ſuas ordinā O
das alter ſe vadē ꝑ reditu illi⁹ da
re non dubitauit. Appropinquā
te aūt die diffinita. nec illo rede
unte: vnuſqſq̄ temerariū ſpopō
ſorem dānabat. Ille vō de amici
conſtantia: ſe non metuere ꝑdi
cabat. Hora vō a tyranno ſtatu
ta alter redijt. Mirat⁹ igit tyran
nus eoꝝ animū ⁊ amicitiā: ſup
plicīū remiſit: rogās: vt ſe in ter
tium ſodalitatis gradū ſecū reci P
perēt. ¶ Hec aūt amicitia debet
eſſe vera. Cū.n. triplex ſit amici
tia. ſ. ꝑp honeſtū: ꝑp vtile: ⁊ ꝑo

pter expediēs: ꝓut dꝫ ethi.viij.
Illa: vera ē amicitia q̄ eſt ꝓpter
honeſtū.honeſtū.n.ꝛ virt⁹ facit
amicitias.ait Tul'.i.ð offi.Et vir
tus conciliat amicos ꝛ ꝯſeruat:
ait idem.i.de amicitia.De q̄ ami
citia Ecc.vi.Amic⁹ fidelis prote
Q ctio fortis.Qui inuenit illū:inue
nit theſaurū.Nam cū amicitia ē
ſimulata.ſ.pp vtile vel expediēs
non eſt ſtabilis:ait Tulius.vbi.ſ.
Qui enim vtilitatis ꝓprie cauſa
fingūt amicitias:amabiliſſimuꝫ
amicitie modū tollere videntur.
Uere enim eſt amic⁹ mēſe.ꝛ nō
ꝑmanet in die neceſſitatis.Ecc.
vi.Vñ ſolebant antiq ſimulacra
gratiaruꝫ effigiari nuda:ſiue de
pingi facere ymagines nude:eo
R ꝙ ſoliditas amicitie:ꝛ veritas fi
dei:ſine qua neqꝫ gr̄e nomē ſub
ſiſtit:nullo ſimulationis facto de
bent obumbrari: ait Poli.li.iij.
Talis eſt amicitia multoꝝ iuxta
illō cōe dictū.Cū fortuna mãet:
vultū ſeruatis amici.Cū cecidit:
S turpi vertitis ora fuge.¶ Et nō
ſolū hec in eis vigebāt:ſꝫ pietas
ꝛ religio ƒm rit⁹ eoꝝ.Pietas.n.
cult⁹ dei dꝫ:ait Aug.ep̄la.xxxiiij.
Et cū eſt cult⁹ veri dei:ē vera pie
tas.Cū aūt falſoꝝ deoꝝ ē falſa ꝛ
ꝑnitioſa pietas.p q̄ tñ obƒuãda
erant diligentes ꝛ ſtudioſi ait va
le.lib.i.di.ꝙ ñ dubitauerūt impia
ſacris ſeruiř ꝛ ita ſe hūanaꝝ reꝝ
hƒe regimen eſtimãtia: ſi diuine
potētie bñ ꝯſtãterꝗ fuiſſet famu
lata.Vñ pari vindicta parētum
ac deoꝝ violatio:expianda erat: T
ait ibideꝫ.Et m̄res Romane ac
filie:ꝯiuges ꝛ ſorores:ꝛ p⁹ Can
nenſem cladem abſterſis lachry
mis ꝓ ſuis interfectis:candidaꝫ
induere veſtē ꝛ aris thura dare
coacte ſūt:ait ibidē.Et i h̄erāt cō
ſtãtes:ait ibidē li.iij.di.ꝙ Alexā.
ſacrificãti aſtabat vn⁹ tenēs thur
ribulū:i cui⁹ brachiū carbo dila
pſus cū ita vreret:vt odor ad na
res ſacrificãtiū ꝑueniret:tñ ꝛ do
lorē ſilētio ꝑſſit ꝛ brachiū imobi
le tenuit: ne ſacrificiū Alexãdri
aut cōcuſſo thurribulo:aut edi
to gemitu impediret.¶ Ulterius
de affectu eoꝝ ꝛ humilitate etiā
erga inferiores:luculēter exp̄mit
in geſtis eoꝝ.Vñ Helynandus
in geſtis Romanoꝝ narrat de
Trayano.ꝙ cū equū aſcendiſſet
ad bellū ꝓfecturus: vidua q̄daꝫ
apprehenſo pede eius miſerabi
liter lugens iuſtitiaꝫ ſibi petijt de
eis qui filiū ei⁹ bonū ꝛ innocen
tem occiderant.di. Tu Auguſte
imꝑas.ꝛ ego tā atrocem iniuriaꝫ V
patior: Cui imꝑator. Ego tibi ſa
tiſfaciā cū rediero.Et illa. Quid
ſi non redieris? Succeſſor inqt
me⁹ tibi ſatiſfaciet.At illa.Quid
tibi ꝓdeſt ſi alius bñfecerit? Tu
mihi debitor es ƒm merita rece
pturus. Et fraus vtiqꝫ eſt: nol
le reddere quod debetur. Suc
ceſſor tuus iniuriam pro ſe patiē
tibus tenebitur:te quoqꝫ non li

berabit iuſtitia aliena. Bene eniꝫ
agitur cū ſucceſſore tuo: ſi ſe libe
rauerit. His verbis motꝰ impa/
tor deſcendit de equo: ⁊ cām exa
minans pñtialr: cōdigna ſatiſfa
ctione viduam ꝯſolatꝰ eſt. Unde
⁊ in foro ſtatua Trayani poſita ē
repreſentans quō in expeditiōe
poſitus: viduam liberauit. ⁊ i ſe/
natu exclamatū fuit. Nō alter fe
lítior Auguſto: nec melior Tra/
yano. ¶ Et de eo legitur: ꝙ cuꝫ
filius eius equitans indomitum
equū ex cuiꝰ pedibꝰ filiꝰ cuiuſdaꝫ
X vidue fuit interfectus: vidue cō/
querenti: filiū ſuuꝫ ꝓ mortuo tra
didit. ¶ Cū aūt alio mō partes
iuſtitie aſſignent a beato Bernar
dino ſermone. iiij. de aduētu vbi
ait: ꝙ iuſtitia eſt virtus: qō ſuum
eſt vnicuiqꝫ tribuens ſcilicet ſu/
periori equali: ⁊ inferiori. Supe/
riori eniꝫ ideſt prelato debet obe
dētia ⁊ reuerentia. eqli: ſiue pari
ꝯſiliū ⁊ auxiliū: vt ꝯſilio erudia
tur ignorantia: auxilio iuuetur in
firmitas. inferiori debemꝰ cuſto
diam ⁊ diſciplinā: vt ſcilicet non
regnet in eo peccatū: ⁊ vt dignoſ
pnie fructus faciat. Quibꝰ oībus
debet adiūgi iudiciū rectū. Que
ſeptem poſſunt figurari ꝑ ſepteꝫ
colūnas quas excidit ſapiētia in
domo quam edificauit ꝓuer. ix.
y ꝓut exponit ibi Ber. Et hec oīa
viguerunt in eis ſcilicet obedien
tia ⁊ reuerentia reſpectu ſupiorū
Cum. n. ꝓnceps ſit publica pote
ſtas in terris: ⁊ diuine maieſtatis
ymago: ait Poli. li. iiij. et reuere
bantur ⁊ obediebant: ⁊ inobediē
tes puniebant. vnde Julius Ce
ſar licet glorioſe pugnaſſet: qꝛ tñ
ſpacium qnqꝫ annorum qō ſibi
fuerat permiſſuꝫ ad domandos
hoſtes pertranſijt: honor debitꝰ
denegatus eſt ſibi: qꝛ vltra termi
num morā ꝯxit: prout dicitur in
geſtis Romanorum. Iteꝫ vt ait
Vale. li. ij. qꝛ Petriliū conſulem
occidi milites paſſi ſūt: legiōi nec Z
era nec ſtipendia dedit ſenatus:
eo ꝙ pro ſalute imperatoris: ho
ſtium ſe telis non expoſuerant.
In opere eniꝫ adimplebant illud
ro. xiij. Omnis anima poteſtati/
bus ſublimioribus ſubdita ſit.
¶ Qualiter autem fuit in eis cō
ſiliuꝫ patet ex dictis. Plus eniꝫ
laborabant pro republica ꝗꝫ pro
ſalute propria: ait Vegetius li. iiij.
Paulus: imperatoreꝫ ſenē mo/
ribꝰ dicebat oportere eſſe: ſignifi
cās. moderatiora ſeqnda. ꝯſilia A
Ibideꝫ narrat: ꝙ Ceſar dicebat
id eſſe conſiliuꝫ aduerſus hoſtēs
quod pleriſqꝫ medicis contra vi
tia corporum: fame potius ꝗꝫ fer
ro aliquando ſuperando. ¶ Di/
ſciplina ⁊ cuſtodia veriſſime vi/
guit apō eos. vt enim dicit Po
li. lib. vi. Romanis adeo profuit
diſciplina: vt orbē: ſue ſubderēt
ditioni. Alexander enim exiguaꝫ
manum militarem accepit a pa/
tre: ſed doctam: qua orbem terra

rum agreſſus imenſas hoſtium
copias ſubdidit. Ut enim ait de eo
Uegetius li. iiij. Quadraginta mi
B libus diſcipline aſſuefactis oēs
vicit. Et ibidem de Tito. a q̄ cū
quatuordecim milibus grecorū
ſunt centum milia barbarorū ſu/
perati. Debet enī princeps diſci/
plina milites regere. Ait Val. lib.
ij. ponens exemplum: quomodo
patres puniebant filios militarē
diſciplinam non ſeruantes. Aure
lius enim filium: q̄ renuit ei⁹ p̄/
ceptum: inter pedites fungi coe/
git: ¶ Item pater debet filios co
hercere. Unde Octauianus: cū
filijs ſuis ſufficere poſſent ad glo
riam bona hereditaria: tamē in/
ſtructi ſunt: ac ſi ſua retinere: vel
aliena acquirere nequaq̄ poſſēt:
niſi per virtutem. Unde eos ad
gradum militarem: ad curſū: ⁊
C ſaltum: ad vſum natandi iacien/
di miſſilia ⁊ lapides manu vel fū
da exercitari fecit. ⁊ filias ſic in la
nificio iſtituit: vt ſi eas preter ſpē
in extremam paupertatem fortu
na proieciſſet: vitam per artē ſu/
ſtentare poſſent. Nam nendi: te
xendi: veſtes formandi: fingendi
⁊ componendi non tm̄ artē: ſed
etiā vſum habebant. ait Poli. li.
vi. Ideo Ecc. vij. Filij tibi ſūt eru
di illos. Seqtur. Filie tibi ſūt ſer/
ua corpus earū. ¶ Item pater
familias debet familiā diſciplina
D regere ⁊ cohercere. vt enī dicit
poli. li. viij. Fertur beatus Hiero
nim⁹ tres a menſa clericos exclu
ſiſſe: q̄ incompoſitos eos vidit:
turpe dicens honeſto ⁊ graui vi/
ro in eius conſortio aliquem in
compoſitum inuenire. Uere enī
panis: diſciplina: ⁊ opus ſeruo:
Ecc. ¶ Item iudicium verū vi/
guit apud eos. Ait Vale. li. vj. q̄
cum quidam iudex male iudicaſ
ſet: Rex Cambiſſes pellem eius
e corpore detractam ſelle iudicia E
rie appoſuit: ⁊ in ea eius filium iu
dicaturū ſedere fecit. Noua enī
pena: ne quis poſtea iudex corū/
pi poſſet prouidit. Sic enim pre/
cepit lex diuina. deutero. xvi. Iu
dices ⁊ magiſtrat⁹ conſtitues in
omnibus portis tuis: vt iudicent
populum recto iudicio: nec in al
teram partem declinent.

¶ Secūda pars principalis. De
prudentia.

¶ Caplm primū. Q̄d prudētia
debet eſſe in principibus.

His breuiter premiſſis
de iuſtitia ⁊ eius parti
bus: ſequitur de pru/
dentia que eſt neceſſa
ria principibus. Ut enī
dicit vegetius de re militari: nul/
lus eſt quem oporteat vel plura:
vel meliora ſcire q̄ principem:
cuius doctrina debet omnib⁹ p̄
deſſe ſubiectis. Nemo enī iuue/
nes eligat duces: eo q̄ non con/
ſtat eos eſſe prudentes prout dicit F
iiij. topicorum Tria enim fecerūt
Romanos eſſe gentiū victores

ſ.Scientia:Exercitatio:ꝛ Fides.
ꝙ electi in ſacramento reipubli-
ce impendebant.ait Poli.li.vi.
Tunc enim ait Plato beatū oꝛ
bem terrarum foꝛe:cū vel ſapien
tes regnare ꝛ reges ſapere cepiſ-
ſent.ait.Ual.li.vij. ꝛ Boeti⁹.i.de
conſol. Unde aureū ſeculum di-
cebat quando penes ſapiētes re-
gna erant:ait.Senͤ.epla.xcij.Ut
enim ait Poli.li.iiij.Romanos
Imperatoꝛes aut duces duꝫ eo-
ruꝫ reſpublica viguit non memi
G ni extitiſſe illitteratos.et ſcio quo
modo contigit ex quo pꝛincipib⁹
languit virtus litterarum:Arma
te militie infirmata eſt manus:ꝛ
ipſius pꝛincipatus quaſi pꝛeciſa
radix.Nimirum:cum ſine ſapiē
tia ſtare non valeat pꝛincipatus
ait ſapientia diuina pꝛouer.viij.
Per me reges regnant.Unde ꝛ
rex Romanoꝛum hoꝛtatus ē re
gem Francoꝛum: vt filios libera
libus diſciplinis inſtrui faceret di
cens:ꝙ rex illitteratus quaſi aſi-
nus coꝛonatus pꝛout dr in eodē
H libꝛo.Ideo antiqui pꝛincipes ha
bebāt magiſtros ſuos.Sic Tra-
yanus Plutarcum: Nero Se-
necam.Alexander Ariſtotelem:
Nato enim Alexandro : ſcripſit
Philippus pater eius epiſtolaꝫ
talem.Philippus Ariſtoteli ſa-
lutem dicit.Filium mihi genituꝫ
ſcito.Et quidem diis habeo gra-
tias non tam pꝛoinde qꝛ nat⁹ eſt.
ꝙ pro eo : qꝛ cum naſci contigit
temporibus vite tue.Spero eniꝫ
foꝛe: vt educatus eruditusqꝫ a te
dignus exiſtat:ꝛ nobis: ꝛ rerū ip
ſarum.ſ.regni ſuſceptione.Uere
enim rex ſapiens populi ſtabili-
mentum:Sap.vi.Si delectami
ni in ſedibus ꝛ ſceptris:O reges
populi diligite ſapientiam.Et ibi
dem.Diligite lumen ſapiētie om
nes qui pꝛeeſtis populis.Ecc.x. I
Iudex ſapiens iudicabit populū
ſuum:ꝛ pꝛincipatus ſenſati:ſtabiſ
erit.Sequit.Rex inſipiens pdet
populum ſuum:ꝛ ciuitates inha
bitabuntur per ſenſum pꝛuden-
tium.Unde ꝛ Salomon placuit
deo:qꝛ petijt coꝛ docile:vt poſſet
iudicare populum dei.ꝛ diſcerne
re bonum ꝛ malum.iij.Reg.iij.
¶ Ad hanc pꝛudentiam haben
dam:ꝛ eius opera exercenda an
tiqui reges fuerunt ſtudioſi:ſicut
Ptholomeus Philadelphus
q Democritum bibliotece pꝛefec
Qui cuꝫ queſiuiſſet ab eo nume K
rum libꝛoꝛum Uiginti millia ad-
eſſe reſpondit:Sꝫ paulo poſt vi-
qꝫ ad quiquagita millia poſſe ve-
nire.ꝛ nuntiauit ei: apud iudeos
eſſe legem:oꝛe ipſius dei editam
ꝛ digito eius ſcriptam : pꝛo qua
ſūmopere laboꝛandum eſſe dice
bat:vt in grecum conuerſa eloq-
um in archiuis regalibus habe-
ret:pꝛout legit in hyſtoꝛia ſcola-
ſtica.Et ad ipſam interpꝛetan-
dam obtinuit a iudeis ſeptuagin
ta interpꝛetes:vt dr ibi.Unde in

laudem Theodoſij Imperatoris ait Sozomeus .i. hyſtori. tripartite. Aiunt: te per diem exercitari armis: & eo tempore ſubiectorum negotia diſceptare iudicare: ſimul & agere: modo ſeorſū modo publice que ſūt agēda cōſiderare: noctibus vero libris ſtudere. Fert etiam tibi ad eorū ſcientiam miniſtrare candelabrum opere mechanico factum: ſponte fundēs oleum in lucernā: vt nullus in laboribus tuis cogatur affligi: & nature vim facias ſomno repugnans per doctrinam enim audio te ſcire lapidum naturas. Item princeps non ſolum debet eſſe prudens in humanis diſpenſandis & eorum legibus: ſed etiā in legibus diuinis. ait dn̄s deut. xvij. Poſtq̄ ſedit rex in ſolio regni ſui ſcribet dutronomiū legis hoc in volumine: accipiens exēplar a ſacerdotibus leuitice trib⁹ & habebit ſecū: legetq; illud omnibus diebus vite ſue: vt diſcat timere dominum deū ſuū: & cuſtodire verba & cerimonias que in lege precepta ſunt. Humane enī leges eaten⁹ valent: quatenus a diuinis non diſcrepant: ait Helinandus. Alioquin verificat illū Bernardi ad Eugenium li. i. Simia in tecto: rex fatu⁹ ſedens in ſolio. Nā ſi forte illitteratus eſt princeps conſiliis litteratorū eum regi neceſſe eſt. Unde a ſacerdotibus iubet accipere exemplar legis. i. a viris catholicis & eccleſiaſticis: ſicut exponit Elynandus.

L M N

¶ Capl'm ſecundū. De prudētia philoſophorum.

De prudentia autem philoſophorum. & ſtudio ad eam habendā: ſuperuacuum eſt ſcribere: cum eorū ſtudia pateāt per ſapientie documēta. De quorundā vero ſtudio Val. li. viij. ſcribit. vbi ait: q̄ Carnaydes laborioſus & diuturn⁹ fuit ſapientie miles. Siquidem nongētis expletis annis: ita ſe mirifice doctrine operibus addixerat: vt cum cibi capiendi cauſa recumberet: cogitationibus inherens: manū ad menſam porrigere obliuiſceretur: idemq; illi viuendi & philoſophandi finis fuit. ¶ Ibidem narrat: Solonē philoſophū quottidie aliquid adiſcentem ſeneſcere. Nā ſupremo die confirmauit: in quo aſſiſtentib⁹ amicis & de re quadā ſermonem conferentibus. caput fatis preſſum erexit. Interrogatuſq; cur id feciſſet rn̄dit: vt cum id q̄cquid eſt de q̄ diſputatis percepero moriar. De quo ꝯſimiliter dici poteſt: q̄ idē ſibi viuendi & philoſophandi finis fuit. ¶ Cōſimiliter ait de Socrate: q̄ dum ad diſcendum ſe ſēper pauperem edidit: ad docēdū ſe locupletiſſimū fecit. ¶ Eodē modo narrat ibi de Archinode philoſopho: q̄ capta ſua ciuitate ſ. Syracuſana: & Marcellus edit

O P

etiam dediſſet: ne ſlle occideretur ⁊ ipſe oculis ⁊ animo in terraȝ fi-
xis: formas ⁊ circulos deſcribe-
ret: ſuperuenienti militi: ⁊ ſup ca
Q piſtrum gladium tenenti: ⁊ inqui
renti quis nam eſſet: propter ni-
miam cupiditatem veri inueſti-
gandi quod querebat in ipſis fi-
guris: nomen ſuuȝ indicare non
potuit. Sed ꝓtracto puluere ma
nibus: noli inquit obſecro: iſtum
circulū diſturbare: ⁊ quaſi negli-
gens lictoris imperiuȝ: gladio eſt
truncatus. Nec mirū: Si fuit in
eis tam feruens ſtudium pruden
tie: qꝛ eam precioſiorem omnib⁹
temporalibus eſtimabāt. Unde
enim dicit Uale. li. vij. Themiſto
clem philoſophum conſuluit vni
ce filie pater vtrū eam pauperi ſꝫ
ornato. ſ. ſcia ⁊ virtutibus: an lo-
R cupleti parum probato. ſ. in pre-
dictis colocaret nubēdo. Cui phi
loſophus. malo inquit virum pe
cunia: ꝙ̄ pecuniam: viro indigē
tem. Quo dicto monuit: vt gene
ruȝ diuitijs potius ꝙ̄ diuitias ge-
nero preeligeret. Carentem enim
prudentia ⁊ virtutib⁹: ſcire vti re
bus non eſtimauit. Prudentia
enim per ſe eſt deſiderabilis: ⁊ ēt
propter quid qꝛ vtilis ad multa
Ait Cōmētator. Ethi. i. Uere eni
beatus vir qui inuenit ſapientiaȝ
⁊ qui affluit prudentia. prouerbi.
S iij. Ideo ſtudentes philoſophie:
velut inutili rei detrahebant pe-
cunie: ⁊ huius gratia eam abicie
bant: Ait Cōmentator vbi. ſ. Et
eni of prouer. xvij. Quid ꝓdeſt
ſtulto habere diuitias: cuȝ ſapiē
tiam emere nō poſſit? Unde So
crates Thebanus quondā diti-
ſimus: cum ad philoſophanduȝ
Athenas pergeret: magnum au-
ri pondus abiecit: nec putauit: ſe
poſſe ſimul virtutes ⁊ ditias poſ
ſidere.

¶ Capitulum tertium. De me-
moria.

Viſo qualiter prudētia in
cōmuni viguit in antiq̄s
videnduȝ eſt in ei⁹ parti
bus. Ut enim ait Tul. ij. rhetori.
li. ij. prudentia eſt rerum. bonaꝝ
malarumqꝫ ſcientia. Cuius par- T
tes ſunt tres. ſ. Memoria: p quā
repetit ea que fuerunt: Intelligen
tia: per quam animus conſpicit.
ea que ſunt. Prouidentia: p quā
videt aliquid quod futurū ſit. Et
hee omnes viguerunt in princi-
pibus antiquis: ⁊ debent eſſe in
omnib⁹. Debet enim eſſe memo
ria. ſ. proprie conditionis ⁊ diuie
ſublimitatis: vt ex potentia non
efferatur animus ſupra ſe: neqꝫ
contra deum: ſed iugiter meditet
propriam conditionem. Ad quā V
memoriam inducendam ⁊ con-
ſeruandam ſtudebant antiqui ꝓ
ut dicit Hugo: ⁊ Hiero. in parte
epl'a. cxvij. di. q victoribus rede
untibus Romā poſt ſubiugatio-
nem regionum triplex fiebat ho
nor. ¶ Primus: q victori ob-

viabat pupulus cū leticia. ¶ Se
cundus: ꝙ omnes captiui ſeque
bantur currum eius: manib⁹ p⁹
terga ligatis: ¶ Tertius: ꝙ ipſe
victor indutus tunica Jouis ſe
debat in curru: Quem trahebāt
quattuor equi albi: ⁊ ſic ducebat
vſq; ad capitoliū: iuxta illud Oui
dij Quattuor in niueis aure⁹ ibis
equis. ¶ Ne tamen his honori
bus obliuiſceret ſui: triplicez mo
leſtiam oportebat eū ipſa die ſuſti
X nere: ¶ Prima erat: ꝙ poneba
tur cum eo in curru quidam ſer
uilis conditiōis: vt daret ſpes cui
libet q̄tumcunq; vilis conditio
nis perueniendi ad honorez hu
iuſmodi: ſi ei⁹ probitas mereret
¶ Secunda: ꝙ ille ſeruus eum
colaphizabat: ne nimis ſupbiret
⁊ dicebat ſibi. Noth clocos. i. no
ſce teipſum: ⁊ noli ſuperbire d' tā
to honore Reſpice poſt te: homi
nem te eſſe memento. ¶ Tertia
ꝙ illa die poterat quilibet dicere
in perſonam triumphantis quic
quid vellet. ſ. opprobria impune
ipſi victori. Unde ⁊ Julio ceſari
reuerenti poſt multas victorias
multe ſunt iniurie dicte: nulla vl
tione ſequente.

¶ Capitulum quartum. De in
telligentia.

c Onſimiliter legitur fuiſ
ſe intelligentia apud an
tiquos exiſtentes in pote
ſtatibus que debet eſſe apud om
nes tales. Et hoc. iij. ſ. Sollicitu
dinum concomitantium: ꝓut ait
Val. li. vij. de illo rege ſubtilis iu
dicij. quem ferunt: ꝙ tradito ſibi r
diademate prius q̄ capiti impo
neret: diu conſideraſſe: ⁊ dixiſſe.
O nobilem magis quam felicez
pannum: quem ſi quis penitus
agnoſcat q̄ multis ſollicitudini
bus: piculis: ⁊ miſerijs ſit refert⁹
nec humi quidem iacentem tol
lere vellet. Vere enim qui preeſt
ē i ſollicitudīe. Ro. xij. Vñ Acha
tes qui df cura legit fuiſſe comes
Enee: prout dicit Hugo. ¶ Itē Z
fuit in principibus ⁊ debet eſſe in
telligentia periculorum circunſtā
tium: ⁊ ſpāliter ſeductionū adulā
tium. Sunt enim adulatores ſy
rene blandis vocibus ſeducētes
Iſay. xiij. Syrene in delubris vo
luptatis. A quibus ſūme cauere
oportet: ⁊ eorum falatias intelli
gere. Unde Spegyppus philoſo
phus nepos Platonis: adulan
ti dixiſſe legit Adulator: deſine: ni
hil proficis: cum te intelligaz: Et
ideo ait Celius Baldus prout le
gitur li. iij. de nugis philoſopho
rum. Egregie imperator Augu
ſte: maxime elucet prudentia tua
q2 iſti. ſ. adulatores nunduz te in
ſanum omnino reddiderūt. Qui A
vt tibi applaudant. non mō dijs
ſed tibi ipſi ⁊ populo iniuriā faci
unt: Deorum ſiquidem reueren
tiam minuūt: quos tibi parificāt.
Te arguunt inſipientie: dum con
ditionis tue repugnante natura:

parem te eſſe diis perſuadere pre
ſumunt. Notā ſuperſtitionis in-
currunt populum: cui mortales
pro imortalibus ſuadent eſſe co-
lendos. Sane aliquid diuinū in-
eē tibi mōſtrabis: ſi omnes iſtos
q diuinitati tue fraudulenter ap-
plaudunt rapi feceris ad tormen
ta. Quis enim deorum: ei parcit
B a quo ſe deceptū intelligit? Quis
non irruat in eū: qui aureos Jo-
uis oculos eruit? hec ibi. Unde ꝑ
ut dicit Uale. lib. vi. Athenienſes
Thimogoram inter officium ſa-
lutationis. Darium more gentis
adulantem ſuplicio affecerūt. Si
mile dicit Sen̄. ep'la. lxi. qualiter
Alexāder ſubſanauit adulatores
Cum enim ſagitta vulneratus in
bello tandem repreſſo ſanguine
ſicci vulneris anxiū dolorem ſen
tiret: ⁊ crus equo ſuſpenſum pau
latim obſtupuiſſet. coactus oſiſte
re: omnes inquit iurant: me fili-
C um eſſe Jouis. ſed vuln⁹ hoc me
hominem eſſe clamat. ¶ Item
in magnatibus debet eſſe intelli
gentia vanitatis ⁊ breuitatꝫ digni
tatuꝫ ⁊ poteſtatū. Unde de Alex.
ille egregius verſificator ait Quā
friuola gaudia mundi. Quam
rerum fugiens honor: ꝙ nomē
inane. Magnus in exemplo eſt
cui non ſufficerat orbis. Sufficit
exciſſo deffoſſa marmore terra.
Quinqꝫ pedum fabricata dom⁹
ꝙ nobile corpus. Exigua requie
ſcit humo. Sicut enim dicit Ua-
lerius li. viij. Cum Alex. audiſſet
ab anaxarco comite ſuo ex aucto
ritate ſui preceptoris inumerabi-
les eſſe mundos: heu inquit mi-
hi miſero: qꝛ neqꝫ vno qdem ad
huc potit⁹ ſum. Et tamē poſtmo D
dum eius ſepulcrū fuit vix quiqꝫ
pedū. Egregie autem ait verſifi-
cator. Uir bone qd curas res vi
les: res pituras? Nil profuturas
damno quandoqꝫ futuras? Ne-
mo diu manſit in culmine ſed ci
to tranſit. Eſt breuis atqꝫ leuis in
mundo gloria queuis. Ideo pro
ut dicit Quintus Curtius: ait q-
dam Alexandro: Uide: ne dū ad
cacumen peruenire contendis: i
pſis quos apprehendis ramis dē
cidas. Uere eniꝫ omnipotentat⁹
breuis vita Ecc. x. Et qui mō nō E
intelligunt hanc breuitatem: ſo-
lertius poſtea intelligent penaliter
Sap. v. Quid profuit nobis ſup-
bia noſtra: aut diuitiarum iactan
tia contulit nobis. ⁊c. Tranſierūt
hec omnia tanꝙ vmbra. ⁊c.

¶ Capl'm quintū. De ꝓuidētia.

v Tertius: prouidentia po
luit in antiquis: que de-
bet eſſe in omnibus regē
tibus. Et hoc de tribus. ſ. vt ſit in
eis prouidentia ordinati regimi-
nis: ſine qua deficit omnis pote-
ſtas: vnde legit i morali dogma-
te philoſophorum: qꝫ Xerxes rex
Medorum indixit bellum gre-
cis: ⁊ collegit inumerabileꝫ exer
citum. Cui dicebat alius ſamulā

F tium: grecos belli nuntium non expectaturos: ſed ad primam aduentus famã terga verſuros. Alius dicebat timẽdũ eſſe: ne vrbes deſertas ⁊ vacuas inuenirent. ⁊ non habiturum regem: niſi tantas vireſ exercere poſſit: Alius dicebat: greciã non vinci: ſed obrui molle exercitꝰ: Aliuſ dicebat: vix illi naturam rerum ſufficere: anguſta eſſe maria claſſibus: militibus caſtra: explicandis equeſtribus campeſtria: vix celum patere ſagittis. Dumq; in hunc modũ regem nimia eſtimatione ſui furentem concitarent: ait Damazatꝰ. Multitudo iſta que tibi placet: metuenda eſt. Uerum eſt eni immodica nunq̃ poſſe regi nec diu durare poteſt qd regi nõ põt
G Nihil tam magnũ qd perire nõ poſſit. Acciderũt autẽ q̃ predixerat Damazatus. Ille enim tã grãdis exercitus ob defectum prouidẽtie regiminis deuictꝰ eſt a paucis prouide ordinatis. De hoc eodem ait Uegetius li.iiij. q cũ eẽt victꝰ a trecentis lacedemoniorum: aiebat ſe eſſe deceptum. Et hoc quidem: q multos haberet homĩes: viros vere diſcipline tenaces nullos. Nulla ergo multitudo prodeſt ſine prouidentia. ¶ Item fuit in antiquis principibus prouidentia: in conſideratione mortis. Ut enim legitur in vita Joannis elymoſinarij antiquitus poſtq̃ imperator coronabatur: ſtatim ingrediebantur ad eum edificatores monumentorum dicentes eidem: De quali H metallo iubet imperium tuũ: tibi fieri monumentũ Inſinuãtes ſ. ei: q tanq̃ corruptibilis homo ⁊ tranſitorius curam ſuipſiꝰ haberet: ⁊ pie regnum diſponeret: Unde ait ſapiẽtia diua Ecc. viij. Memorare nouiſſima tua: ⁊ in eternum non peccabis. hec ẽ eni vera phĩa. ſ. meditatio mortis: ait Plato in Phedrone: Mortis enim meditatio eſt quaſi frenum hominẽ refrenãs: ne effluat ⁊ diſcurat per latitudines ambitionũ cupiditatum ⁊ libidinum. Legit in hyſtoria traſmarina: q Brag I mani petierunt ab Alexandro immortalitatem: Cumq; diceret: ſe non poſſe dare: cum ⁊ ipſe mortalis eſſet: dixerunt ei: Quare ergo tot mala faciẽdo diſcurris: Quaſi dicat Ab his te õbeſt mors reuocare. Sic enim narrat Alphõſus in tractatu ſuo de prudentia: mortuo Alexandro: cum fieret ſibi ſepultura aurea: conuenerunt ibi philoſophi plurimi: Quorum vnus dixit. Heri Alexander: ex auro faciebat theſaurum: hodie econtrario aurum facit de eo theſaurum. Alius dixit. Heri nõ ſufficiebat Alexandro totus mũdꝰ hodie ſufficiunt ſibi vlne due vel tres terre Alius dixit. Heri Alexãder populo imperabat: hodie K populuſ ſibi imperat. Alius dixit

Heri Alexander multos potuit a morte liberare: hodie mortis la cula non potuit euitare. Alius dixit Heri Alexāder ducebat exercitus: hodie ab illis ducit ſepulture. Alius dixit. Heri Alexander terram premebat: hodie terra p̄mitur ipſe. Ali⁹ dixit. Heri Alexandrum gentes timebant: hodie vilem eum deputant. Alius dixit. Heri Alexāder amicos hodie equales habet. Si quis igit̃ iſta conſideraret dictis modis: ſe refrenaret. Dicitur enim de impio. Quaſi ſterquilinium in fine perdet. Job. xx. Ideo Ecc. xxvi.
L Memento finis. Melius ē eni ire ad domum luctus q̄ ad domum conuiuij. In illa eniz: finis cunctoꝝ admonet: ⁊c. Ecc. vij. ¶ Item fuit in antiquis prouidētia diuine vltionis: ⁊ diuini examinis: Ait Tul. i. tuſ. q. de Dioniniſio tyranno: ꝙ cum quidā amicus eius Damacles nomine laudaret copias ei⁹ ⁊ opes maieſtatem dānatus rerum humanarum: magnificentiam edium regiaruz: negaretqꝫ vnq̄ quenq̄ beatiorem fuiſſe reſpōdit. Uis degustare ⁊ experiri fortunam meam? Cūqꝫ ſe id velle diceret: collocari eū fecit Dioniſius in aureo lecto pulcherrimo: ⁊ menſaz parari opulentaz: pueros ⁊ iuuenes ad miniſtrandum electos conſiſtere fecit. Cum autez omnes adeſſent delitie: ⁊ Damacles: ſibi videretur fortunatus: iuſſit tyrānus fulgentem gladium ⁊ elimatum ſeta equina appenſū demitti: vt penderet capiti illius ⁊ ceruicib⁹ Cumqꝫ ille: nec pulchros miniſtros aſpiceret: nec manū ad mēſam porrigeret: nec in lectum aureum pre timore geſceret: ne gladius ſuper caput eiuſ caderet: ait tyrānus. Talis eſt vita mea: quā beatam putas. Ille v̇o orauit tyrānum: vt abire liceret. Unde ſatis videt Dioniſius dclaraſſe: nullam beatum eſſe: cui aliqs timor M
ſemper impendeat: Et de hoc eodem Macrobius li. i. vnde ⁊ de Ariſtotelle legit: ꝙ appropiquās morti rogatus a diſcipulis: vt doceret bonam ſententiam: reſpondit. Humiliatus: hunc mundū intraui: anxi⁹ vixi: turbatus exeo inſcius ⁊ ignarus.

¶ Capl'm. ſextū. De reliquis prudentie partibus.

Ad predictas tres prudētie partes poſſunt reduci partes prudentie quaſ ponit Macrobius li. i. dicēs: ꝙ prudentie inſunt. ratio: intellect⁹ circūſpectio: prouidētia docilitaſ: cautio. ¶ Ratio eſt aſpectus mētis quo bonum malumqꝫ diſcernit: virtutes eligit: deum diligit: N
prout dicit ab Augu. de ſpiritu ⁊ anima. c. viij. ¶ Intellectus eſt iuſ anime quo inuiſibilia percipit vt dicitur ibi: ¶ Circunſpectio ē contrariorum vitiorum cautella

Cuius officium

Cuius officium eſt: virtutes ſic
ſeruare: vt in vitia homo non ca
dat: ꝓut dı̄ in morali dogmate
philoſophorū. Sic enim docet
ſeruare frugalitatē: vt homo nō
ſit prodigus nec auarus. Sic do
O cet ſeruare fortitudinem: vt hō
non ſit temerarius nec timidus.
Et ſic de alijs virtutib⁹. ¶ Pro
uidentia eſt notio: futurum per-
tractans euentū. Cuius officiū
eſt: ex pn̄tibus futura perpende-
re. aduerſus aduenientem cala-
mitatem ſe conſilio premunire:
ꝓut dicitur vbi. ſ̄. Et hec proui-
dentia maxime ꝙ̄tum ad conſi-
lia danda ⁊ ſucipienda viguit in
antiquis. Ut enim ait Tulius de
ſenectute nō viribus: aut veloci
tatib⁹: aut celeritate corporis res
magne gerunt: ſed cōſilio: aucto
ritate: ⁊ ſententia: Dantes eiꝫ cō-
ſilia: plus agūt alijs. Similes. n.
ſunt gubernatori in naui: vnde ⁊
P in bellis pua ſunt arma foris: vbi
intus non eſt conſiliū: ait Tulius
primo de offi. Et phi plus value
runt in bellis: ꝯſilijs ꝙ̄ princeps
armis: ait Tulius ibi. Ut eniꝫ dı̄
ꝓuer. xxiiii. Cū diſpoſitione inīt
bellum: ⁊ erit ſalus vbi multa cō
ſilia. Ideo Alexāder obtinuit vi
ctoriam: q: conſilio gubernabat
exercitū: ait Trogus Pompei⁹
li. xi. ꝙ Alexander: cū ad pericu
loſum bellū exercitū eligeret: nō
iuuenes robuſtos: ſed veteranos
q cū patre patruoqꝫ militauerāt
eligebat: vt non tam milites ꝙ̄
magiſtros militie putares. Ordi Q
nes quoqꝫ nemo niſi ſexagenari⁹
duxit. Itaqꝫ nemo fugā i pлio ſꝫ
victoriam cogitauit: nec alicui in
pedibus quicꝙ̄ ſpei: ſed in lacer
tis fuit. Econtra fuit de exercitu
Darij: ideo ille victor: iſte victus
fuit. ¶ Docilitas vͦo eſt prudētia
erudiēdi impitos: vt per eā prius
homo ſeipſum: poſtea alios iſor-
met: ꝓut dicitur in dogmate phi
loſophoꝝ. ¶ Cautio ē diſcerne- R
re a virtutib⁹ vitia: virtutū ſpetieꝫ
pretendentia: ꝓut dicitur vbi. ſ̄.
Uitia enim ſepe ſimulant ſe vir-
tutes: ait Sen. epl̄a. cxiij. ⁊ Gre.
mora. xxiij. Nonnulla vitia: vir-
tutes ſē mentiūtur: ſicut effuſio
ſiue prodigalitas: videri vult lar
gitas: tenacitas: pſimonia: ⁊ cru
delitas: iuſtitia aliquādo vult vi-
deri. Ad hec vͦo diſcernenda: ne
ceſſaria eſt cautio. vt eniꝫ ait Ci
S cero. Nulle ſunt occultiores inſi
die ꝙ̄ que latent in ſimilitudine
officij Troyanos enim: equus
idcirco fefellit: quia fortitudinem
Minerue mentitus eſt: ait ibi.
Ex his omnib⁹ prudentiores fue
runt antiqui vt patet per exēpla
predicta

¶ Tertia pars. De temperantia.

h Is ꝓhabitis de prudētia
ſequitur de tempantia. ꝗ
eſt neceſſaria ꝓncipanti-
bus: ait ſapientia diuina: prouer.
xxxi. Noli regib⁹. o Lamuel: no T

li regibus dare vinū: q2 nullū ſe/
cretuz vbi regnat ebrietas: ne for
te bibant: ⁊ obliuiſcantur iuditio
rum: ⁊ mutent cās filioꝝ paupis
Vhe enim terre: cuius rex puer
eſt. Et cuius principes mane co/
medunt. Ecc. x. eſt aūt temperā/
tia nihil penitenduz appetere: in
nullo legem moderationis exce/
dere: ſub iugo rationis cupidita/
tem domare. ait Macrobi⁹ li. i.
V Eſt etiam tempantia: rationis in
libidinem atq3 alios non rectos
impetus animi firma ⁊ modera
ta dominantio: Cui⁹ partes ſunt
tres ſcilicet. Continentia: Clemē
tia: Modeſtia ſm Tuliuz. ij. rhe
torica li. ij.

¶ Capitulum primum. De con
tinentia.

Ontinentia aūt large ſū
c pta dicitur q̄druplicit.
Naz eſt vel cohibitio gu
le: vel cohibitio luxurie. vel co/
hibitio cupiditatis ⁊ auaritie: vl'
cohibitio ambitionis ⁊ ſuperbie
qui has ſupat cōcupiſcētias con
tinens eſt: ⁊ qui ſuperatur ab eis
incontinens: ait comētator ethi.
primo. ¶ Cōtinentia primo mo
do ſcilicet gule viguit in antiquis
X Ait Vegeti⁹ li. iiij. de re militari:
vbi loquitur de continentia ⁊ ſo
brietate principū: de Alexandro
q in itinere ambulās cū amicis
accepto pāe veſci ſolit⁹ erat. Idez
legitur de Scipione Emiliano:
⁊ Catonem ſerūt ꝯtentuz fuiſſe
ex vino quo remiges ſiue ſecum
remigantes. Et de Hanibale le/
gitur: q ante noctem non geſce Y
bat: ⁊ de nocte ſurgere ſolit⁹ erat:
⁊ in crepuſculo ad cenam vaca/
bat: put dr ibi. Ibi etiaz dicit de
continentia admirabili exercit⁹
ſub Marco Scauro: q cū eſſz
arbor pomifera in pede caſtroꝝ
poſtera die intactis fructibus eſt
relicta. Ibidē narrat: Maſimiſ/
ſam nongenteſimum etatis ānū
agentem: meridie ante taberna/
culum ſtantem vel ambulantez
ſolitam capere cibos. Ex dictis
igitur patet: q non querebāt lau
ta vel precioſa alimēta: neq3 epu
lis indulgebant. Unde in geſtis
Romanoꝝ legit: q Auguſt⁹ Ce Z
ſar: minimi erat cibi atq3 vulga/
ris: ſerariuz panē: ⁊ piſciculos mi
nutos: ⁊ caſeū bubalum manu
preſſum: ⁊ ficus virides appete/
bat. Veſcebatur quocūq3 loco ⁊
tempore ſtomacus deſiderabat.
Et non ſolum predicta continē/
tia viguit in viris ſed etiam in fe
minis. ait Val. lib. primo: q vini
vſus Romanis feminis ignot⁹
fuit: ne in aliquod dedecus prola
berent: q2 proxim⁹ a libero patre
intempantie gradus: ad incōceſ
ſam venerez eē conſueuit. ¶ Itē
legitur de Alexandro in epiſtola
quam Ariſtoteli miſit: q cū per
aquoſam terram ⁊ inuiam Pyr
rum fugientem cuz exercitu ſuo
ſequeretur: laborabat ſiti ꝑ grādi

exercit⁹. Et zephirus miles aquã inuentam in concauo lapide in aurata galea obtulit Alexandro: ⁊ ipſe ſitiens: Sed potius voluit regi ꝙ ſibi conſulere. Quaȝ qdẽ aquam Alexander palã effudit: ne ſe bibente: alij magis ſitirent. Laudauit tamẽ: ⁊ remunerauit militis beniuolentiam. Que res oẽs fec̃ antiquiores. ℭ Cõſimiliter continentia a voluptate luxurie fuit i antiqs. ait Val̃.li.i.ꝙ

B Cornelius Scipio miſſus in hyſpaniam: eo momẽto quo caſtra intrauit edixit: vt omnia que voluptatis cauſa erant auferrentur: ⁊ ſubmouerentur. Nouerat eniȝ vir ĩduſtri⁹: ꝙ voluptas eneruat ⁊ effeminat homines. vnde in fabulis legit: ꝙ fons ſalinatis: igredientem in ſe eneruabat: ⁊ viris effeminatis ſexum adimebat. Et hoc figmentum fuit in figura voluptatis: que eneruat viuentes in ea ⁊ effeminat, put dicitur li.v. de nugis philoſophorũ. ℭ Narrat etiam Val̃.li.iiij. de quodã ado-

C leſcẽte nomine Spurina: ꝙ cuȝ eſſet excellentis pulchritudinis: ⁊ mira ſpetie plurium feminarũ illuſtriũ oculos ſollicitaret: ⁊ ex hoc: viris eaꝝ ⁊ parẽtib⁹ ſe ſuſpectum eſſe ſentiret: oris decorem vulneribus diffudit: deformitatẽ ꝗ: ſanctitatis ſue fidẽ: ꝙ formã aliene libidinis irritamentuȝ eſſe maluit. Jdẽ ait Ambro.iij.ð virginitate. di. Juuenem veteres fabule ferunt. cũ ꝑpter admirãdaȝ oris pulchritudinẽ in amoreȝ incẽderet feminas: vultũ exaraſſe ſtigmatib⁹: ne qua eũ amare poſſet. ℭ Et de cõtinentia Alexãdri

D Vegetius lib.ij. dicit: ꝙ cum ſibi tradita eſſȝ virgo eximie pulchritudinis: cuidam principi deſponſata: ſumma abſtinentia pepercit vt neqȝ eaȝ aſpiceret: ſed ad ſponſum remiſit. Qua re vniuerſe gẽtis ⁊ ꝑncipis mentes ad ſe recõciliauit. ℭ Conſimile ait Val̃.li.iiij. de Scipione: ꝙ cũ inter obſides q erant apud Cartaginẽ ab eo captam: capta eſſet virgo eximie forme: cũ intellexiſſet: eã cuidam nobili deſponſatam: vocatꝭ parentibus ⁊ ſponſo: eam inuiolatam illis tradidit aurumqȝ pro puelle redemptione allatum: in

E dotem virgini: ⁊ munus nuptiale dedit. Qua ꝯtinentia ⁊ munificentia illoꝝ ſibi animos applicauit. ℭ De vera quoqȝ continentia Xenocratꝭ: ait ibi Val̃.ꝙ apð Athenas nobile ſcortũ ſpopõdit iuuenibus poſſe corrumpe temperantiam eius. ⁊ nocte veniens iuxta eum accubuit. nec eius cõtinentiam in aliquo labefecit. Et deridẽtib⁹ adoleſcentibus: ꝙ ei⁹ animũ illecebris flectere non valuiſſet: pactum victorie precium repetentibus: rñdit ſe nõ de ſtatua ſed de hoĩe pignus poſuiſſe.

F Vocauit enim philoſophum ſtatuam propter eius immobilem

continentiam. ¶ Hanc eniꝫ cōtinentiaꝫ docuerunt philoſophi. vnde legitur li.vi.ð nugis phoꝝ de Pictagora. ꝙ cū audiſſꝫ Terconam al' Chortonā ciuitatem laſciuijs indulgentem: illuc venit: ꝛ laudabat quottidie virtuteꝫ: ac vitia luxurie denudabat. Matronarum doctrinam ſepatam a viris: ꝛ pueroꝝ a parentib⁹ frequē-
G ter habebat. Docebat has pudicitiam ꝛ obſequia in viros: illos modeſtiam ꝛ litterarum ſtudiuꝫ ꝛ velut genitriceꝫ virtutum frugalitatē omnibus ingerebat. Cōſecutuſqꝫ eſt diſputationum aſſiduitate: vt matrone ornatas veſtes ꝛ cetera dignitatis ornamenta quaſi luxurie inſtrumenta deponerent: eaqꝫ delata in Jouis edem: ipſi dee conſecrauerūt: pferentes vera ornamenta matronarum. ſ. pudicitiaꝫ non veſtes.
H Et vt efficatius hortaretꝫ: ab omni animantium edulio dicitur abſtinuiſſe. De continentia etiaꝫ caſte mulieris legitur lib.iij.de nugis philoſophoꝝ: ꝙ cuꝫ viro ei⁹ nomine Duellio exprobratū eēt: ꝙ oris vitio ſedatus eſſet ſcilꝫ ꝙ malū anhelitum haberet: ꝛ ipſe conquereretꝫ vxori: ꝙ eū nō monuerat: ð hoc querere medicinā reſpondit illa. Hoc feciſſem: niſi
I crederem: ſic omnium viroꝝꝫ ora olere. Veriſimile eſt: ꝙ os ſuum: ori viri alterius non applicauerat. ¶ Simili modo continentia a cupiditate auaritie viguit in antiquis. Non enim ambiebant dominari ꝑpter pecuniam: ſed ꝑpter gloriaꝫ ꝛ reipublice cuſtodiam. vnde Val.li.iij.dicit: ꝙ cū Scipio accuſaretꝫ de pecunia: ſenatui reſpondit. Cum totā poteſtati veſtre ſubiecerim aphricaꝫ: nihil ex ea quod meū eēt preter cognomē retuli. Fuit enim dict⁹ Scipio aphricanus: qꝛ Aphricā deuicit. Et addidit. Non me pu- K
nice. i. Aphricane: neqꝫ fratrem meū Aſiane. i. de Aſia gaze auarum reddiderunt: ſed vterqꝫ noſtrum magis inuidia ꝙ̃ pecunia locupletior eſt. hoc ait: qꝛ inuidia eſt reſpectu maioꝝꝫ. Job.v. paruulum occidit inuidia. Eſt ergo ſenſus. Locupletior iūidia id eſt virtutibus quibus inuidetꝫ. Narrat etiaꝫ ibi Val. Manchne Curio ꝛ eius cōtinentia: ꝙ fuit norma Romane frugalitatis: ꝛ ſpecimē fortitudinis. ad queꝫ cū legati Sānitū veniſſent in agreſti ſcāno aſſidentē foco: atqꝫ in cati- L
no ligneo cenanteꝫ: magnumqꝫ auri pondus attuliſſent: ac benignis verbis inuitarent: vt auro vti vellet: vultuꝫ riſu ſoluit dicēs Superuacue ne dicaꝫ inepte auruꝫ attuliſtis. Ite ꝛ dicite ſamnitibus Manchnē Curiū male locupletib⁹ imperare: ꝙ̃ eū fieri locupletem. At iſtud vt pcioſum: ita malo homini excogitatū munus reffertote: ꝛ mementote: me

neq; in acie vinci: neq; pecunia
M poſſe corrũpi. ¶ Idez: cũ Pyr
rum regem exegiſſet: et viciſſet:
nihil omnino ex preda regia atti
git q̃ exercitũ vrbẽq; ditauerat:
& popularis aſſignationis modũ
non exceſſit extimans paruz ydo
neum ciuem reipublice: qui eo
qđ reliquis tribueretur content⁹
non eſt. ¶ Ibidem narrat đ Fa
bricio lucino: cui cum per lega-
tos a ſannitib⁹ eſſent donaria miſ
ſa: omnia remiſit: cõtinentie ſue
N beneficio prediues ſine pecunia:
ſine vſu familie alende comitat⁹
qr cũ locupletem faciebat ñ mul
ta poſſidere: ſed modica deſide-
rare. ¶ Ibi etiã narrat đ Quin
to Tuberone. Cui cũ gens etheo
rum vaſa argentea magno pon
dere exquiſita arte fabricata per
legatos miſiſſet: qui retulerãt: ſe
vidiſſe vaſa fictilia in menſa ei⁹:
iuſſit eos abire cum ſarcinis ſuis
monitos: ne continentie q̃ſi pau-
pertati ſuccurrendum putarent.
¶ Conſimiliter narratur de cõ-
tinentia Anathocles regis lib. v.
de nugis philoſophorum vbi di
citur: q auro tanq̃ fictilibus: et
O fictilibus tanq̃ auro vtendũ eſt:
longeq; preſtantius eſt: morib⁹
ſplendeſcere q̃ rebus. Ferunt. n.
Anathocletam regem in fictili-
bus vaſis cenaſſe: q̃rentiq; cãm
reſpondit. Rex ego Sicilie cum
ſim: figulo ſatus genitore. Fortu
nam reuerenter habe: quicunq;

repente: Diues ab exili pgredie-
re domo. Conſiderans enim hu
milem ortum ſuum: vaſis fictili
bus content⁹ erat. Huius autez
cõtinentie cauſa fuit in eis: quia
vtilitatẽ reipublice non ppriã in-
tendebant. vt enim dicit Valeri⁹
v bi. š. patrie rem non ſuaz gloq;
gere, pcurabat: pauperq; in diui
te imperio: q̃ diues in paupere
verſari malebat. Et ponit exem P
pla de pſimilibus: qui adeo pau
peres moriebant: q ſi habebant
vñ traderent filias ſuas nuptijs.
Illuſtrium tamen viroꝝ inopie
a ſenatu ſuccurrebat: & eorum fi
lias conſueuit ſenatus honorabi
liter nuptijs tradere. Iđ vere ait
Aug. epla. v. Qui prudenti⁹ attẽ
dunt: plus dolenduz eſt: paupta
tem q̃ opulentiam periſſe Ro-
manaz. In illa eniz ſcilz paupta-
te. morum integritas ſeruabatur
Per hanc ſcilicet opulentiã: nõ
muros vrbis: ſz hoiũz mẽtes: di-
ra neqtia: oi peior hoſte corrupit
iuxta illud Iuuenalis. Nullum
crimen abeſt: facinuſq; libidinis
ex quo. Pauptas Romana pe Q
rijt. ¶ Ex dictis patet: qualiter fu
it in eis continentia ambitionis
& ſuperbie. Non enim dñari ap
petebant, ambitioſe & arrogãter
ſed reipublice proficere: & eã vtili
ter gubernare. Et in laborib⁹ ſu-
is condeſcendebant: & in milinjs
cum ſuis laborabant. vñ in lau-
dem Julij Ceſaris dicit: q nũq̃

dixit militibus ſuis ite: ſed venite
dicens: ꝙ labor cū duce partici/
patus videtur militibus minoꝛ.
vnde de ipſo legitur lib.iij. de nu
gis philoſophoꝛum: ꝙ cū vete/
ranus quidā periclitaret coꝛaȝ iu
dicibus: rogauit Ceſareȝ: vt ad/
eſſet in publico. ſ. ad eū adiuuan
dum. cui cum Ceſar daret bonū
R aduocatum: rn̄dit ille. O Ceſar:
te periclitante in bello Aſiatico:
non vicarium queſiui: ſed pro te
ipſe ego pugnaui: detexitꝗ cica/
trices vulnerum que ibi ſuſcepit
Erubuit Ceſar: venitꝗ in aduo
cationem. Verebatur enim non
tantum ſupbus: ſed ēt ingratus
videri. vnde ait ibi. Qui nō labo
rat: vt militibus carus ſit: militē
amare neſcit. ¶ Conſimile nar
rat Sen̄. li. iij. de ira. de Antigo/
no rege: ꝙ cum qdam nocte au
diſſet quoſdā ex militib⁹ oīa ma/
la imꝑcātes regi: q eos duxerat
in illud iter ⁊ locum: acceſſit ad
eos qui maxie laboꝛabant. Qui
cum eos adiuuaret: ⁊ ignoꝛarēt a
quo iuuarent: admonuit eos di.
S Jam maledixiſtis Antigono cu
ius vitio in has miſerias incidi/
ſtis. Nunc bene optate ei: q vos
ex hac voꝛagie eduxit. Mira re
gis humilitas: qui nō dedignat⁹
eſt condeſcendere laboꝛantibus
⁊ mira patientia: qꝛ non eſt indi
gnatus ſibi maledicentibus.
¶ Qualiter autē dicta q̄druplex
cōtinentia viguit in philoſophis
planum eſt. His enim mōis cō
tinere: eſt opus phīe. Leuatio. n.
egritudinum: foꝛmidinum: ⁊ cu
piditatum: eſt fruct⁹ vltim⁹ phīe
ait Tul. i. tuſ. q. vt enim ait ibi li.
ij. philoſophia eſt cultura animi
Hec extrahit vitia radicit⁹: mun
dat animoſ: ⁊ preparat: vt fruct⁹
ferant: ⁊c. vnde ſicut dicit Pa/
pias: Achademia fuit villa freq̄n
ti terremotu cōcuſſa: diſtans mi
liario ab Athenis. Hanc phī ele
gerunt. ſ. Plato ⁊ ſui: vt ſe timo
re a libidine ꝯtinerent: ⁊ ab alijs
ceſſantes: ſtudio phīe vacarēt. et
īde dicti ſūt Achademici. ¶ Nā
de continentia Diogenis ait Va
leri. li. iiij. ꝙ ꝯtinentiā ei⁹ Alexā.
vincere non potuit. ad queȝ in ſo
le ſedentem cum acceſſiſſet: hoꝛ/
tareturꝗ: vt ſi q̄ ſibi ꝑſtari vel/
let indicaret: vir robuſte ꝑſtantie
inquit. Vellem de ceteris: vt a ſo
le mihi non obſtes. i. non ſtes in
ter me ⁊ ſoleȝ. Ex hoc aūt exiuit
ſententia. Alexander gradu ſuo
Diogenem diuitijs pellere tēpta/
uit: ſed celeri⁹ Darium armis. ſ.
pellere potuit gradu ſuo regali.
Jō Sene. v. de bn̄fitijs dicit: ꝙ
Diogenes multo potentioꝛ ⁊ lo/
cupletioꝛ fuit Alexandro omnia
poſſidente. Plus. n. erat qd̄ hic
nolebat accipere: q̄ꝫ qd̄ poſſet il/
le dare. Et ipſa die vict⁹ eſt Alex.
qꝛ vidit hoieȝ: cui nec dare poſſet
aliquid: nec eripe. ¶ De hui⁹ q̄
ꝗ abſtinentia diffuſius narrat

Hiero. 2 Iouiñ. di. q palio du
plici vſus ſit ꝓpter frigus: peram
pro cellario ſecum portauit: ⁊ cla
uam ad corpuſculi fragilitatē ſu
ſtentādam. Habitauit in portaꝝ
veſtibulis ⁊ porticibus ciuitatū:
vſq3 quaq3 ꝓfitens veꝝ: ⁊ trāſeū
tium abigens aut notans vitia q̄
mores ſedabāt. Qui cū in dolio
habitaret: ⁊ ſeroꝝ queret: domū
volubilē ſe habere vetabat: ⁊ ſe
cum tpibus immutantē. Frigore
os dolij vertebat in meridiē: eſta
te: ad ſeptentrionem: ⁊ vbicun
q3 ſol ſe iclinaret: Diogenis ſimr
pretorium vertebat. ¶ Quodā
quoq3 tpe: cū in vſu potandi: ca
licem ligneū portaret: vidēs pue
rum manu concaua bibere eliſit
calicē in terra dicens. Neſciebā
q natura haberet poculū. Et ſic
Z poſtea ſemper cum manibus bi
bit. Nunq̄ aliqd de animi rigo
re remiſit: in eodem vult' tenore
etiam aduerſis interpolantibus
ꝑſtitit: vt plene eum ſocraticū no
ſceret: calcatiſq3 turbinib' fortui
torum aduerſus omnē dolorem
⁊ miſeriā vniformi ꝓpoſito per
durauit. Dicebat. n. ſemꝑ alienū
a philoſopho: ⁊ i poteſtate animi
ſui eſſe in quem fortune qppiam
licet. ¶ Uirtutem animi ⁊ patien
A tiam ei' : mors indicat. Nam cū
ad agonem olympicū ſenex ꝑge
ret: febre apprehenſus accubuit
i crepidine vie: volētibuſq3 ami
cis eum aut in iumētum: aut in
vehiculum tollere: nō acquieuit
ſed tranſiens ad arboris vmbrā
ait: Abite queſo ⁊ ſpectatū ꝑgite
hec nox: me aut victorē ꝓbabit:
aut victum. Si febrē vicero: ad
agonem veniā: ſi me vicerit: ad
inferna deſcendam. Eſtimandū
eſt: q inferna vocat ſtatū anime
ꝑut ſeparationē a corpore. ¶ De
ꝯtinentia aliorum philoſophoꝝ
ait Hiero. epl'a. xxv. di. q So
crates Theban' homo ꝯdā di B
tiſſimus: cū ad philoſophandū
Athenas ꝑgeret: magnum aurī
pondus abiecit: neq3 putauit: ſe
poſſe virtutem ſimul ⁊ diuitias
poſſidere. Idē epl'a. cxvi. de alio
qui ait Abite in ꝓfundum male
cupiditates. Ego vos mergam:
ne ſubmergar a vobis. Abiecitq3
pecuniam. ¶ Conſimil'r ait Se
neca libro de conſtātia ſapientis:
q cum Democritus Megarā
cepiſſet: Stipho philoſophus ab
eo interrogatus ſi aliquid perdi
diſſet: nihil īquit: omnia mea me
cum ſunt. Et tamen patrimoniū
⁊ filios hoſtes rapuerant: qui in
uictum ⁊ indemnē ſe teſtatus ē.
Habebat enim vera bona: in q̄
non eſt manus iniectio. Et diſſi
pata ac dirupta: non ſua ſed ad
uenticia iudicabat: ideo non vt
ſua dilexerat: Nec talia: bona
eſſe reputabant philoſophi. vt. n.
ait Ualerius libro. vij. Anaxago
ras prudenter reſpondit interro C
ganti: ſi quis eē beatus. Nemo

inquit ex his quos tu felices putas. ſed cum in numero eoꝛū reperies qui a te miſeri creduntur. Non eſt ille diuitijs aut honoꝛibus habendis: ſed aut ruris exigui: aut non ambitioſe doctrine fidelis cultoꝛ: i ſeceſſu magis ꝙ̄ in fronte beatioꝛ ideſt inuiſibiliter potius ꝙ̄ viſibiliter.

¶ Capitulum ſecundum. De clementia.

D His habitis de continentia: ſequitur pars ſecūda temperantie: que eſt clementia. Eſt autem clementia: tēperantia animi in poteſtate vlciſcendi ſcilicet lenitas ſuperioꝛis erga inferioꝛez: vel inclinatio animi ad lenitatez in pena exigēda ait Senē. ij. de clementia. Et ē plenioꝛ ꝙ̄ venia ⁊ honeſtioꝛ: qꝛ venia ē debite pene remiſſio: vt ait ibi. Ex his patet ꝙ clementia eſt quattuoꝛ modis. ſ. In ꝯpatiēdo affectualiter alienis malis. In remittendo perfectibiliter maluz facientibus. In dando largiter ingratis ⁊ indignis. In ꝯdeſcendē E doq̄ humiliter ſuis. Et his modis viguit in antiqs. Ut enim ait Senē. li. i. de clementia: quid magis decoꝛū regenti ꝙ̄ clementia quibuſcūq̄ modis: ⁊ quocunq̄ iure poſitus ſit? Et ponit exemplū. Rex apum ſine aculeo eſt: Noluit enim natura neq̄ ſeuuz eſſe: neq̄ vltionez petere: teluq̄ detraxit: ⁊ iram eius inhermem eſſe voluit: exemplum hoc magnis regibus ingerēs. Pudeat enim: ab exiguis animalibꝰ non trahere moꝛes: ait ibidez. ¶ De clementia principum in ꝯpatiendo etiā hoſtibꝰ ait Ual. ꝙ Marcus Marcellus: captis ab eo ſyracuſanis: cum eſſet in arce conſtitutus: ⁊ opulentiſſime condaz F vrbis tunc afflicte foꝛtunaz ex alto cerneret: ⁊ caſum lugubrē: fletum cohibere nō potuit. Narrat etiam: ꝙ cū Ceſar caput Pompei capitalis eius inimici aſpiceret: pias lachꝛymas ēdit. ¶ Cō ſimilr ēt ait de clemētia in remittendo male facta: ⁊ dando bona indignis. Ait enim de clementia Pompei erga regem Armenie qui contra Romanos bella magna geſſerat: victū in conſpectu ſuo ſupplicem iacere diutius nō eſt paſſus: ſed benignis verbis recreatum diadema quod abiecerat: capiti reponi fecit: ⁊ in priſti- G num foꝛtune habitum reſtituit. eque pulchꝛum iudicans ⁊ vincere reges ⁊ facere. ¶ Similiter narrat de quodam cōſule Paulo nomine: ꝙ cum quendam regem captum ad ſe adduci audiret: occurrit ei: ⁊ volētē ad genua ꝓcūbere: dextera alleuauit. Naz ⁊ ſi egregium eſt hoſtez deijcere nō minus laudabile eſt: infelici H ſcire miſereri. ¶ Narrat ibidem de ceſare: ꝙ audita moꝛte Catonis: dixit: ſe illius gloꝛie inuidere

patrimonium qꝫ eius liberis ſuis
icolume ſeruauit. Sic eni inſtruit
Uirgilius ⁊ recitat Augu. de
I ci.c.xiiij. Tu regem imperio po-
pulos Romane memento. He
tibi artes erunt pacis imponere
mores. Parcere ſubiectis: ⁊ de-
bellare ſuperbos. Hec eſt in ſum
mis: gloria ſumma viris. Et ali-
bi Etnic⁹. Eſt piger ad penas ꝓn
ceps: ad premia velox. Quiqꝫ do
let: quotiẽs cogit eſſe ferox. ¶ Itẽ
clementes erant antiqui in dãdo
īdignis. ⁊ remittẽdo. Uñ Ual. li.
v. Liberalitas inqt duo ſunt comi
tes: humanitas ⁊ clementia. Se
natus Romani acta fuerunt hu-
K maniſſima ⁊ clemẽtiſſima. Et po
nit exemplum: ꝙ cum legati Car
thaginenſes ad captiuos redimẽ
dos in vrbem veniſſent: protin⁹
eius nulla accepta pecunia reddi
ti ſunt iuuenes numero duo mi-
L milia quingenti quadragita tres
Tantum hoſtium exercitum di-
miſſum: tantam pecuniam con-
temptam: tot iniurijs veniam da
tam: ipſos legatos obſtupuiſſe ar
bitror. ⁊ dixiſſe: O munificentiã
gentis Romane: deorum beni-
gnitati equandam. ⁊c. Ait Soli.
li.i. de Ceſare: ꝙ quos armis ſu-
begerat: clementiã magis vicit.
¶ Conſimiliter clementia prin-
cipum ad inferiores eis cõdeſcẽ
dẽdo magna fuit in antiquis. Si
M cut legit de Ceſare qui ait. Qui
non laborat: vt militibus ſuis ca

rus ſit: militem neſcit amare: vt ha
bitum eſt. Nihil enim reddit ꝓn
cipem tam carum militibus ſicut
benignitas: Unde legitur de tyrã
no in geſtibus romanorum ꝙ cũ
argueretur: ꝙ in omnes vltra ꝙ̃
Imperatorem decebat ꝯmunis
eſſet. ſ. condeſcendendo clemen-
ter oib⁹: rñdit: ſe talẽ velle Im- N
peratorẽ eẽ priuatis qlẽ impatorẽ
qſqꝫ priuat⁹ optaret. ¶ De Ale
xandro ait Ual. ꝙ precipuũ amo
rem a militib⁹ meruit ſua clemẽ
tia. De quo ait: ꝙ cum in tempe-
ſtate duceret exercitum: militem
confectum ſenio: ⁊ frigore obſtu
pefactum reſpexit ipſe ſedens in
ſede ſublimi ꝓpinqua igni. Sta
timqꝫ deſcendit. ⁊ manibus ſuis
illum in ſua ſede impoſuit: id ſalu
tare ſibi futurum dicens: ⁊ quod O
apud perſas capitale extitiſſet: ſo
lum regium occupaſſe. Quid igi
tur mirum ſi ſub eo duce milita-
re: iocundum ducebant: cui mili
tum incolumitas: ꝓprio faſtigio
carior erat. ¶ Legitur etiam de
Alexandro in epl'a eius ad Ari
ſtotellem, ꝙ cum deuiciſſet Pyr-
rum ſuperbiſſimum ⁊ ditiſſimum
ſibi ſtatim regna reſtituit. Qui vt
inſperato honore dotat⁹ eſt om-
nes theſauros quos abſconderat
ſibi oſtẽdit: eumqꝫ ⁊ ſuos ditauit
ac ſibi fideliſſimus poſtea fuit q
fuerat inimicus.

¶ Capitulum tertium: De mo-
deſtia.

On ſolũ aũt p̃dicte par
n tes tẽperãtie viguerũt in
antiqͥs: ſʒ ẽt tertia ps q̃
eſt modeſtia eſt autẽ modeſtia
P ſcia rerum que aguntur aut dicũ
tur colloquendarum: ait Tul.li.
i.de offi. Et dicitur a modo i quo
nec plus nec minus: ait Aug: de
beata vita. Ex quo igitur fuerunt
virtutibus prediti. planum eſt: q̄
ꝛ modeſtia. Unde de Tito dr: q̄
in morte nullum factum recoluit
penitentum excepto vno: qd tñ
non perdidit: nec cuiq̃ notũ fec.
Q Quod euenit: quia omnia mode
ſte egit que agenda erãt. Ad has
partes temparantie reducuntur
partes quas ponit Macrobius
li.i. dicens. Temperantiam ſequi
O tur verecundia: Abſtinentia: Ca
ſtitas: Moderatio: Parcitas:
Sobrietas: Pudicitia. Quibus
pñt exẽpla ſuprapoſita adaptari.

¶ Quarta pars de fortitudine.

Onſequenter viden
dum eſt de fortitudie
c qualiter viguit in anti
quis: non ea que ẽ cor
poralis ſed q̃ virtua
tualis ꝛ mentalis. Ait Macrobi
us li.i. Fortitudinis eſt: animum
ſupra periculi metũ agere: nihil
niſi turpia timere: aduerſa ꝛ pſpe
R ra fortiter tollerare: Eſt enim for
titudo: rerum magnarum contẽ
ptio ꝛ laboris cum vtilitatis rõe
perpeſſio. ait Tul.ij. rhetori.li.iij.
vel vt ait idem rhetori.i.li.ij. For
titudo eſt: conſiderata periculoꝝ
ſuſceptio. Cui⁹ partes ſunt: Ma
gnificẽtia: Fidentia: Pacientia:
perſeuerantia.

¶ Capitulum primum. De ma
gnificentia.

St autem magnificen
e tia: magnarum ꝛ excel
ſarum reruʒ cum animi
ãpla ꝛ ſplẽdida ꝓpoſitione agita
tio ꝛ adminiſtratio: ait Tuli. vbi
ſ. Et hec magnificẽtia vel ẽ cor
dis: dedignando ſubici vilitatib⁹
aut priuari libertatibus. Uel eſt
oris profitendo veritatem in ſer
monibus vel eſt operis: magnifi
ce agendo in effectibus. ¶ Pri
ma magnificentia: erant prediti
antiqui: ꝛ debet eſſe preditũ cor
hois. Eſt enim proprium hois
habere glorioſum ſpiritum que
rentem vbi honeſtiſſime viuat
non vbi tutiſſime: ait Sen. epla
cvj. Ideo debet dedignari vilib⁹
maxime peccatis. Unde Senec.
epiſtola.lxviij. Ad maiora natus
ſum q̃ vt ſim corporis mei ma
cipium. Et idem alibi. Si ſcirem
deos ignoſcituros: ꝛ homines
ignoraturos: peccare ddignarer
¶ Item hec magnificentia dedi
gnat priuari debita libertate. Ut
enim ait Ual. li.vi. Cũ percunia
tium captũ eſſet a Romanis: ali
quibus interfectis: aliquibus ca
ptis: tñ Italici ſanguinis obliui
ſci non potuerunt. Cum eñʒ nul
lum auxilium: niſi in precibus re

ſtaret his q capti erant princeps
V eorum interrogatus: quam penã
mererent ipſe ⁊ ſui: reſpondit: ꝙ
eam quam mererent illi q ſe di/
gnos iudicant libertate. At q̊ cuz
vlterius quereret: qualem cũ eis
pacem Romani habituri eſſent
impunitate donata: rñdit conſtã
ter. Si bonam dederitis pacem
perpetuam habebitis: ſi malam
non diuturnam. Qua de re factũ
eſt: vt victis non ſolum venia: ſʒ
⁊ beniuolentiã Romãe ciuitatis
daret. ¶ Item magnificentia fu
it in eis in profitendo verum in
ſermonibus. Ut enim ait Ualeri
us vbi. s̃. Cum Selinus vltime
ſenectutis accuſaret Libonem:
Pompeius magnus exprobãs
ei etatem: dixit illuz ab inferis eẽ
X remiſſum ad accuſandum. Qua
ſi dicat: eum fuiſſe mortuuz p̃ ſe/
nectute: ⁊ poſt reſuſcitatum. Rñ
dit conſtanter. Non mentiris in
quit Pompee. Uenio eniz ab in
feris: vbi dum moratus ſum. vi/
di multos deflentes ⁊ conquerẽ/
tes: iuſſu tuo iniuſte occiſos. For
tiſſimum enim erat tunc: Pom
peio maledicere: ⁊ tñ ex forti ma
gnificentia expreſſit ſibi conſtan
tiſſime veritatem. ¶ Narrat ibi/
dem: ꝙ mulier quedam imerẽs
i. ſine cauſa damnata a Philip/
po rege temulento. prouocarẽ in
Y quit. i. appellarem ad Philippũ
ſed ad ſobriuz. Qua voce excuſ/
ſit rex crapulam: ⁊ cauſa diligẽ/
ter inſpecta: iuſtiorem coegit ſub
ire ſniam. ¶ Ibidem ait: ꝙ om
nibus Syracuſanis expetentib⁹
exitum Dyoniſij tyranni: propter
nimiam morum acerbitatez mu
lier quedaz vltime ſenectutis ora
bat deos: vt incolumis ⁊ ſuper/
ſtes eſſet. Quod vt agnouit ille:
indebitam admirans beniuolen
tiam vocat eam: inquirẽs q̊ me
rito ſuo id faceret. Reſpondit illa
Cum eſſem puellã ⁊ grauem ha
berem⁹ Tyrãnum: eo carere cu/
piebamuſ. Quo interfecto: arcez
deterior occupauit: cui⁹ domina/
tionem finiri magis orabamus.
Sed ⁊ illo ſubtracto: tertium te Z
importuniorem omnib⁹ habere
cepimus. Timẽs igit: ne ſi tu fue
ris abſũptus: deterior in locũ tu
um ſuccedat: caput meum ꝓ ſa/
lute tua deuoueo. ¶ Ualebant eni
antiqui veridici: dicendo verita/
tem mori: ꝙ̃ tacita veritate viue
re. Unde. Ual. li. vij. dicit: ꝙ cuz
Ariſtotelles Caliſtenem audito/
rem ſuum ad Alexandrum mit/
teret: monuit: vt ſibi aut nũꝙ̃ lo
queret aut iocundiſſime. ſ. loq̃n/
do ſibi placentia. Ut apud regias
aures vel ſilentio eſſet tutior: vel
ſermõe acceptior. At ille. Ut Ale A
xandrum vidit gaudentem per/
ſica ſalutatione: dimiſerat eniz ri
tum proprie gentis aſſumens ri/
tum perſarum: eũ obiurgat: ⁊ ad
macedonicos mores: inuitum re
uocare perſeuerat: Propter qḋ

occidi iuſſus eſt. Unde ⁊ de Dio
gene dictū eſt.ſ. ꝙ erat vſqꝫ q̄qꝫ
profitens verum. De quo Uale.
li.iiij. dicit. ꝙ cum ſibi olera lauā
ti Ariſtipus diceret . ſi Dioniſiuꝫ
adulari velles . iſta non ederes:
imo inquit ille: ſi tu iſta eſe.i.ede
B re velles Dyoniſium non adula
res. Malebat enim oleribus vi
uere ⁊ verum dicere : q̄ꝫ epulis
regijs ſaginari: ⁊ Regi adulari.
¶ Hec fuit magnificentia prin-
cipum antiquorum: ait Ual. lib.
vi. ꝙ cum poſt duo prelia Dari-
us in quibus victus fuerat miſiſ
ſet ad Alexandrum offerens ſi-
bi partem regni: ⁊ filiam in ma-
trimonium cū decem centū mili
C bus talentorū. ⁊ Parmenio prin
ceps militie diceret: ſi ipſe eēt Ale
xander: ſe vſurum tali conditiōe
reſpondit Alexander. Qd meuꝫ
ē offert mihi: ⁊ ego vterer ſi eſſeꝫ
Parmēio. Quaſi dicat. Cor me
um magnificum eſt: nec eſt mi-
hi magnum quod tibi videt̄ mul
tum.

¶ Capitulum ſecundum. De fi-
dentia.

Imili modo confidētia
ſ que eſt pars ſecūda for-
titudi☐ viguit apud eos
Eſt autem confidentia: per quaꝫ
magnis ⁊ honeſtis rebuſ anim⁹
multuꝫ in ſe fidentie collocat: ait
Tul. rhetorica.ij. li.ij. Unde de fi
dentia Alexādri ait Ual. li.iij. ꝙ
D cum Alexāder infirmaret: ⁊ om

nes medici ad vnam potionem
ſniam direxiſſent: quam potionē
debebat ſibi Philippus medi-
cus porriget: Tūc ſuperuenerūt
lr̄e Parmenionis monentes
Alexandruꝫ: vt caueret inſidias
Philippi: Quas cū legiſſet Ale
xander: medicamentum hauſit:
litteraſqꝫ legendas poſtea Phi
lippo tradidit. Conſtanti eni fidē
tia. prius ſumpſit potionē: q̄ꝫ me
dico diceret ſuſpitioneꝫ. Ob ma
gnam enim fidentiam quam ha
buit in amico non de leui credi-
dit de eo malum. ¶ Conſimiſr
ait de Platone li.iiij. ꝙ cum au
diſſet: Xenocratem diſcipulum
eius multa improperia de ſe dixiſ
ſe: criminationē reſpuit. Et cū in
dex inſtaret querens cāꝫ q̄re non
crederet: adiecit: non eſſe credibi
le: vt queꝫ tantopere diligeret: in
uicem ab eo non diligeret. Qui
cum iurare ſe diceret qđ indica-
bat. reſpondit Plato: nunq̄ꝫ Xe
nocratē illa dixiſſe: niſi dici expe
dire vidiſſet. ¶ Idem narrat li.
iiij. de quodam claudo: cui cū ex
probratum eſſet. ꝙ in aciem clau
dus deſcenderat: reſpondit ille:
ſibi propoſitū eſſe pugnare nō fu
gere: quod claudus facere nō po
terat. Ideo non debuit increpari
de eo ꝙ claudus in aciē deſcēdiſ-
ſet. ¶ Similiter de alio: cui cū ſo
cius diceret. ſolem obſcura ri ſa-
gittis perſarum. ſ. propter multi-
tudinem earuꝫ. r̄ndit. Bene nar-

ras in vmbra enim melius pre/
liabimur. Hoc enim ex ingēti fi/
dutia locutus eſt. ¶ Legit ibidē
de quodam Spartano: ꝙ cū oñ
G deret hoſti muros excelſos: rñ/
dit ille. Si mulibus muros iſtos
comparaſtis: recte feciſtis: ſi vo
viris turpiter. Videbat enim ſibi
ꝙ mulierū non virorū eſſet mu
rorum tutellā exquirere.

¶ Capitulum tertium. De pati/
entia.

Equitur videre qualiter
ſ fuerunt prediti patientia
que eſt tertia pars fortitu
dinis Eſt autem patientia. hone
ſtatis aut vtilitatis cā: rerum ar/
duarum ⁊ difficilium voluntaria
⁊ diuturna perpeſſio: ait Tul. vbi
s. Loquendo autem vulgariter
H de patiētia dr quadrupliciter. vel
in ſuſtinentia contumeliarum: ⁊
improperiorum in verbis vel in
perpeſſione longanimi penarū
in corporibus. Vel in remiſſione
iniuriarum in mala facientibus.
Vel in moderatione diſciplinarū
in correctionibus: Fuerunt enim
antiqui prediti patientia pmo mo
do dicta. Vel de Alexandro legit
li.iij. de nugis philoſophorū: ꝙ
I cum Antigonus ſibi diceret: eta
ti tue iā iā regnare non conuenit
pudetꝗ: in corpe regis volupta/
tem luxurie dñari. Quaſi dicat.
Indignus es regno ratione eta/
tis: ⁊ voluptatis. Quod tñ Alexā
der patientiſſime tulit. ¶ De pa
tientia ꝗ Alexandri erga Pir
ratā habitū e.s. in pncipio ¶ Eo
dem li. legit de patiētia Julij Ce
ſaris. Cum enim caluitium gra/
uiter ferret: ⁊ capillum defluentē
a ceruice ad frontem conuoca/
ret: milite dicente: facilius eſt te K
Ceſar caluum non eſſe: ꝗ in Ro
mano exercitu: me timide quic/
ꝗ egiſſe: vel acturum eē. Quod
tamen patienter tulit. Cūꝗ dē eo
eſſent famoſi libelli: ⁊ ioculatoria
carmia publice diuulgata: ⁊ hoc
ad improperium eius patiēter ſu
ſtulit. Et cum quidā maternam
eius originē deſpiciens: panificū
eum vocaret: ridendo pertulit.
¶ Ibidem legit de Auguſto Ce
ſare: ꝙ cum quidā ſibi diceret. o L.
tyrāne: reſpondit. Si eſſem non
diceres. ¶ Et ibidem de Scipio
ne Aphricano: ꝙ cum qdam eū
parum pugnantē dicerent: ⁊ eū
arguerent: reſpondit. Imperato
rem me peperit mater mea: non
bellatorem dē Theodoſio: quoꝗ
Imperatore legitur ibidem: ⁊ in
Codice: ꝙ ait. Si quis nomina
noſtra crediderit maledicto laceſ M
ſcenda nolumus: eum pena ſub/
iugari: quoniam ſi ex leuitate p/
ceſſit contemnendū eſt: ſi ab in/
fantia: miſeratione dignū: ſi ab
iniuria: remittendum. ¶ Ibidē
legit de Veſpaſiano: cui cum qui
dam diceret: vulpem citius poſſe
mutare: ꝗ eius animum: vllum
poſſe mutare: eoꝗ pecunie cupi

dus eſſet: nec auaritiam minue/
ret proceſſus etatis: dixiſſe fertur
Huiuſmodi hominib⁹ debem⁹
riſum: nobis correctionem: penã
criminoſis. ¶ De patientia Anti
goni ait Sen. iij. de ira: ꝙ cũ au/
diret: aliquos de ſe mala eſtima/
re ⁊ proloqui: cum inter dicentes
N ⁊ ſe audientez eſſet ſola palla: illã
leniter cõmouit dicens. Diſcedi/
te hinc: ne rex audiat vos. ¶ De
patientia philoſophorũ legit lib.
de nugis philoſophorum: ꝙ Ari
ſtipus cuidaz maledicenti ſibi rñ
dit. Ut tu lingue tue ſic ego auriũ
mearum dñs ſum. Quaſi dicat.
Sicut tu potes loqui mala ligua
O tua: Sic ego audire auribus me
is. ¶ Ibidem legit: ꝙ Antiſte/
nes cuidam dicenti ſibi: mala di
xit ille tibi. i. mala dixit de te. rñ/
pondit. Non curo: q: auditus dz
eſſe robuſtior lingua. ¶ Ibidez
legit: ꝙ Tytatius maledicenti ſi/
bi reſpondit Tu didiciſti maledi
cere: ego didici teſte conſcia ma/
ledicta contemnere. ¶ Et ibidẽ
de Diogene: ꝙ cum amicus nũ/
tiaret ei dicens: cuncti te vitupe/
rant: reſpondit. Oportet ſapienti
am ab inſipientibus feriri: ⁊ me/
liorem ſe indicat: lingua mala eũ
quem carpit. ¶ Ad patientiam
hanc habendam ſtudebant phi.
Sicut enim legit lib. v. de nugis
phorum. Socratem interroga/
uit Alchipiades quare Xantipez
vxorem ſuam iurgioſam: ⁊ que
die noctuqꝫ mulieribus ſcatebat
moleſtijs domi nõ abigeret. Cui
philoſophus. Cum talem domi
perpetior: aſſueſco: ⁊ exerceor: vt
ceterorum foris petulantiam ⁊ in
iuriam facilius feram. ¶ Simi/
liter patientia ſecundo modo di/
cta. ſ. in penarum perpeſſione vi
uit in antiquis. ait Val. lib. vi. de
Theodoro Syreneo: ꝙ cum Li
ſimacus rex iuſſiſſet: eũ cruci af/
figi: rñdit Terribile hoc ſit pur/
puratis tuis. mea aũt nihil inter/
eſt: an humi an in ſublimi putre
fiam. ¶ Unde ⁊ ſupra poſitũ eſt
exemplum de patientia pueri aſſi
ſtentis Alexãdro ſacrificanti ſu/
ſtinctis longanimiter brachij cõ
buſtionem: prout ait Uale. li. iiij.
Ubi ſimiliter ait de patiẽtia Põ
pei q digitum cremanduz prebu
it. dum Senatus conſilia prode
re iuberetur. Quam combuſtio/
nem: patienter ſuſtinuit. ¶ Ibi/
dem ait de zenone: cuius impoſi
ti in eculeo neqꝫ ſupplex vox: ne
qꝫ miſerabilis eiulatus: ſed ſor
exhortatio qua tocius orbis ani/
muz fortunamqꝫ mutauit. In tã
tum enim perſuaſit: vt tyrannus
qui eum puniebat: lapidibus pro
ſterneret. ¶ Ibidem ait de alio
zenone: a quo in eculeo exiſtente
cum Etardus tyrãnus quereret
qui erant premeditantes de nece
ſua: rñdit: velle ſibi aliquid dicer
in ſecreto. Laxatoqꝫ eculeo: aurẽ
ipſius morſu arripuit: nec ante di

miſit q̄ ⁊ ipſe vita: ⁊ ille: ea parte
corporis priuaret: ¶ Et ibidem
de Anaxarco: quem cum tyrānꝰ
puniri faceret: ⁊ ſibi amputationē
lingue ꝯminaret. non erit inquit
hec pars corporis mei tue ditio/
nis. Et mox linguam dentibꝰ ab
ſindens. cōmaſticatam: in os ty
ranni eripuit. ¶ Ibidem ait: ꝙ
Leonides nobilis Spartanꝰ cū
trecentis ciuibus pugnauit cōtra
Xerſem regem pro patria liberta
te. Quos alacri animo hortatus
eſt dicens: Prandete commilito/
nes mei tanq̄ apud iferos cena/
turi. Cui omnes intrepidi parue
runt: Denuntiauit enim eis nihil
reſtare niſi mortem: ⁊ animauit
eos ad omnia patienter toleran/
da. ¶ Item patientia tertio mō
dicta. que eſt in iniuriaꝝ remiſ
ſione erant prediti antiqui. Unde
Cicero de laude ceſaris ait: ꝙ ni
hil ſolebat obliuiſci niſi iniurias:
prout dicit Aug. epiſtola. v. vbi ⁊
ait. Dicebat ne hoc tam magnus
laudator: aut tam magnus adu/
lator. Si dicebat laudator: talem
eſſe Ceſarem nouerat. Si adula
tor dicebat: talem eſſe debere ꝑn
cipem oſ̄debat: qualem illū fala
citer predicabat. Unde ⁊ hoc eſt
non reddere malū pro malo. ſ.
abſtinere a libidīe vlciſcēdi. Nō
eſt accepta iniuria male ignoſce/
re q̄ perſequi: ⁊ nihil niſi iniuri/
as obliuiſci: ait ibidem Auguſti.
Et non ſolum obliuiſcit ſapiens
iniuriarum: ſed etiaꝫ negat: ſe in
iurias recepiſſe. ait Sen̄. de con/
ſtantia ſapientis: inquirens. Sa/
piens alapis percuſſus quid faci
et: Et reſpondet. Quod fecit Ca
to. Cum os ſibi percuſſum eſſet.
Nam excanduit non iudicauit i/
iuriam non remiſit. ſ. tn̄: ſed fa/
ctum fuiſſe ſibi negauit: hoc eniꝫ
viſum fuit honeſtius inter alia.
¶ De tali etiam patientia Phi/
lippi regis. ait Sen̄. iij. de ira. Ad
quem cum veniſſent legati Athe
nienſes. eorum audita legatione/
benigne ait Philippus. Dicite
quid poſſuꝫ qd̄ ſit gratum Athe/
nienſibus: reſpondit Damacha
res vnus d̄ legatis. Te inquit ſuſ
pendere. ſ. eſſet gratum eis. Cum
q̄ circunſtantes indignati: in eū
vellent irruere: iuſſit: eum rex in/
columem dimitti: dicens ceteris
legatis. Nunciate Athenienſi/
bus: multo ſuperbiores eē q̄ iſta
dicunt: q̄ qui impune audiunt.
¶ Item d̄ Alexandro dr̄ ibi: ꝙ
cum miles quidam de perſis: cui
Darius promiſerat partem regni
cum filia: ſi occideret Alexādruꝫ
cum percuſſiſſet eum: captꝰ a mi
litibus Alexan. confeſſus eſt ꝓ/
pter quod hoc fecerit. Alexāder
autem promiſſum Darij: ⁊ mili
tis audaciam conſiderans: lau/
datum remiſit ad ſuos indemnē
¶ Ibidem legitur de Antigone
ꝙ cum greci ab eo obſiderentur
in caſtris: illi fiducia loci ſeden/

tes: multa loquebantur in oppro
A brium eius. ſ. ꝙ ſtatura humilis
⁊ ſic de alijs. Gaudeo ait rex: qa
aliqd boni ſpero: ſi in caſtris me
is ſilentiuz habeo. i. ſi mei: de me
mala non loquuntur. ¶ Ibidez
legitur de Piſiſtrato Athenieñ.
tyranno: De quo cum eius con-
uiua ebrius multa dixiſſet de cru
delitate eius: nec deeſſent qui vel
lent manus in eum inicere: placi
B de df reſpondiſſe: non magis ſe
illi ſuccenſum: ꝙ ſi quis obloqns
oculis innuiſſet in ſe. ¶ Ibidem
legitur de Socrate: ꝙ dum iret
per ciuitatem: colapho percuſſus
nihil amplius dixiſſe fertur: ꝙ ꝙ
moleſtum eſſz: qꝛ neſcirent homi
nes quando cum galea: vel ſine
galea prodire deberent. Ut enim
dicit ibi. Nõ expedit audire om
nia vel videre. Multe nos iniu-
rie tranſeunt: e quibus pleraſqꝫ
non accipit q neſcit. Non vis eẽ
C iracũdus? Non ſis curioſus. Ita
alia differenda ſunt: alia deridẽ
da: alia demenda: alia domanda
Circũſcribenda eſt ira mult̃ mo
dis pleraqꝫ in ludum iocũqꝫ ver
tatur. Unde i Socrate: ire ſignuz
erat: vocẽ ſubmittere: parce loq
Apparebat enim tunc illum ſibi
obſtare. ¶ Cõſimiliter ait Señ.
eodem li. de Diogene. Cui agen-
ti cauſam cuz Lentulo: cuz ille at
D tracta pingui ſaliua: ſibi in frontẽ
mediam inſpraiſſet: ꝙtum potuit
abſterſa facie ait. Affirmabo te
omnibus: o lentule: falli eos q te
negant os habere. De eodem df
ſibi: ꝙ ſibi de ira diſerenti proter-
uus adoleſcens in eum inſpuit.
Quod ipſe leniter ⁊ patienter tu-
lit dicens. Non iraſcor: ſed dubi
to: an iraſci oporteat. ¶ De pati
entia in predictis ait Ual. li. v. ꝙ
cum Pirrus audiſſet paruz ho-
noratum ſermonẽ de ſe fuiſſe ha
bitum in conuiuio Tarentino: uz
eos qui interfuerant percunctat⁹
eſt: an ea dixerint que ad aures
eius peruenerant. Rñdit vn⁹ eo
rum. Niſi vinum nobis defuiſſet
hec que dicta tibi ſunt: pro hiſq
de te locuturi eramus: ludus ⁊ io
cus eſſent. Cuius vrbana crapu-
le excuſatio: ⁊ ſimplex veritat̃ cõ
feſſio: iram regis in riſum cõuer
tit. ¶ De Auguſto Ceſare legi
li. iij. de nugis philoſophoꝝ: ꝙ cũ
Tiberius conquereret: ꝙ multi
de ſe male loquerẽtur reſpõdit:
Noli nimis indignari cõtra quẽ
libet: qui de te mala loquat. Sat
cum hoc habemus ne quis nob
mala facere poſſit. In omnibus
autem talibus ſuſtinendis: mul-
tũ iuuat iiuriarũ obliuiſci: ait Se I
neca ep̃la. xcvj. Iniuriarũ reme-
dium eſt obliuio. Cõmuniter vt
ait idem de conſtantia ſapiẽtis: ſa
pientem nulli⁹ iniurie obnoxiuz
eſſe dico. Non refert ꝙ multa in
eum coniiciant tella: ſed ꝙ nulli
ſit penetrabilis: quomodo quo-
rundam lapidum eſt natura: in-
expugnabilis

expugnabilis fere duritia. Neqꝫ
enim ſecari adamas neqꝫ ſcindi
poteſt: ſed incurrentia vltro retū
dit. Et quemadmodum quedaꝫ
non poſſunt igne conſumi: ſꝫ flā
ma circunfuſa vigorem conſer/
uant: ⁊ ſcopuli mare frangūt: ita
animus ſapientis ſolidus eſt: et
id roboris colligit: vt tātus ſit ab
iniuria ꝙ ea que retuli a leſiōe.
¶ Patientia quoqꝫ quarto mo
do dicta: que eſt in diſciplinaruꝫ
H ⁊ correctionum moderatione vi
guit in antiquis. Ait Valeri⁹ lib.
iiij. ꝙ Architas Tarentin⁹ cum
animaduertiſſet: rura ſua: villici
negligentia corrupta eſſe ⁊ perdi
ta: intuens in illum male meritū
ſuſcepiſſem inquit a te ſuppliciuꝫ
niſi tibi eſſeꝫ iratus: Maluit eiꝫ
impunitum dimittere: ꝙ ꝑꝑ iraꝫ
iuſto grauius punire. ¶ Eodem
libro legitur: ꝙ cum Plato ad/
uerſus delictū ſerui ſui vehemē/
tius exarſiſſet: veritus ne modū
vindicte tenere non poſſet: Spe
ſipo amico ſuo caſtigationis mo
duꝫ mandauit: deforme ſibi exi/
I ſtimans: ſi animaduerſio ſua re/
prehenſionem mereretur. ¶ De
hoc eodem Seneca. iij. de ira di
cit: ꝙ cum Plato iraſceret̄ ſer/
uo: iuſſiſſetqꝫ tunicam deponere
⁊ ſcapulas prebere verberibus:
manu ſua ipſe ceſurus: poſtꝙ
ſe intellexit iratum: manuꝫ ſuſpē
ſaꝫ detinebat ſicut ſuſtulerat: ⁊ ſta
bat percuſſuro ſimilis. Interro/
gatuſqꝫ ab amico qui interuene/
rat quid ageret: reſpondit. Exigo
penas ab homine iracundus ſci
licet exiſtens. Tu autem ſeruum
iſtum verberibus obiurga: Naꝫ
ego iraſcor: propter quod nō ce/
do. Iraſcor inquit: ⁊ plus facereꝫ
ꝙ oportet ⁊ libentius. Non ſit il
le ſeruus in eius poteſtate: qui in
ſua non eſt: qualis ſcilicet ego ſū
Plato oblitus eſt ſerui: quia ali
um quem potius caſtigaret inue
nit. ſ. ſeipꝫ: abſtulitqꝫ ſibi in ſuos
poteſtatem. Ideo dicit ibi Sen̄.
Nihil tibi liceat dum iraſceris. ⁊
hoc ideo: qꝛ ſi vis omnia tibi li/
cere: pugna tecum ipſe: Si iram
vincere non potes: te illa incipit K
vincere. ¶ Poteſt tamē ſapiēs
ſine ira diſciplinaliter caſtigare.
Ut enim legit̄ libro. iiij. de nugis
philoſophorū: de Plutarco ma
giſtro Trayani imꝑatoris: ꝙ cū
precepiſſet: famulum verberari
ob ſua demerita: ⁊ inſultaret fa/
mulus ſibi dicens: ꝙ non dece/
ret philoſophum iraſci: ⁊ ꝙ ꝯtra
doctrinam ſuaꝫ faceret qui librū
de patientia fecerat: r̄ndit Plu/
tarcus. Nunquid quia vapulas:
tibi iraſci videor? Nulla i me ire
ſigna vides: nec oculos truces:
nec os turbidum. Hec eiꝫ ſigna
ſunt ire. Conuerſuſqꝫ ad euꝫ qui
verberabat ait. Dum ego ⁊ iſte
diſputamus: age tu opus tuum
⁊ ſine iracūdia mea retunde ſer/
uilem contumaciam: ⁊ iniquum

penitere doceas potiuſq̄ obiur-
gare. ¶ Eſt autem diſciplina ali
quando moderanda. Ut enim le
L gitur eodem libro: dicebat Tra-
yanus imperator: inſanum eē: ſi
aliquis habens oculos lipientes
malit effodere q̄ curare. Item di
cebat: vngues ſi acriores fuerit
non euelendos: ſed reſecandos.
Item dicebat: q̄ corde in muſi-
cali inſtrumento debent propor-
tionari: ⁊ ſecurius eſt: q̄ remittā
tur q̄ ſi nimis tendantur: ⁊ rum
pantur. Cōſimili modo dicebat
eſſe faciendum in diſciplina qua
debet homo curari non opprimi
nec extirpari. Sed nihilominus
inſolentes caſtigandi ſunt diſci-
plina vt habitū eſt. ſ.

¶ Capitulum quartum. De per
ſeuerantia.

ſ Equitur de quarta par-
te fortitudinis ſcilicet de
pſeuerātia: q̄ vigebāt an
tiq̄ ē aūt pſeuerātia i rōne bn̄ cō
ſtituta ſtabilis ⁊ perpetua permā
M ſio: ait Tulius prima rethorica.
vbi. ſ. Hac perſeuerantia fit ho
mo immobilis: ne aduerſitatib⁹
frangatur: nec proſperitatib⁹ ex-
tollatur. Item nec cominationi
bus terreat: nec promiſſionibus
flectatur. Unde in laudez Fabri-
cij dixit Pirrus: vt dictuz eſt. ſ.
Ille eſt fabritius: qui difficili⁹ ab
honeſtate q̄ ſol a curſu ſuo auer
ti poteſt: vt eniz dicitur libro. iiij.
de nugis philoſophoruz Socra
tes negat ſapientem poſſe offen-
di: ſed aduerſus omnez fortunā N
in robore virtutis ſue mācre im-
mobilem. Hoc enim eſt precipu
um ſcilicet erigere animum ſup
minas: ⁊ iprouiſa fortuita ait Se
neca de naturalibus queſtionib⁹
vt enim dicit expoſitor ſup Boe
tiuz de conſolatione: philoſophi
poſuerunt duo dolia eſſe in limi
ne domus Jouis: de quibus in-
trantes oportet bibere. Dom⁹ Jo
uis eſt mundus: duo dolia p̄ſpe
ritas ⁊ aduerſitas: de quibus gu
ſtare oportet omnes munduz in R
trantes vt̄ Sen̄. epi. cvj. vn⁹ ē
portus huius vite ſcilicet euentu
ra contemnere. ¶ Qualiter autē
differēter animus ſapientꝭ ⁊ ſtul
ti varie afficiuntur in tribulatio-
nibus determinat Auguſtin⁹. ix.
de ci. c. iiij. recitans opinionē ze-
nonis ⁊ Criſpi: qui fuerūt princi
pes ſtoycorum. Qui id intereſſe
cenſuerunt inter animum ſapien
tis ⁊ ſtulti: q̄ anim⁹ ſtulti paſſio-
nibus cedit: ⁊ accomodat men- S
tis aſſenſum. Sapientis autem
animus: licet ipſe paſſiones ne-
ceſſitate patiatur: retinet tamen d̄
his que appetere vel fugere debꝫ
veram ⁊ ſtabilem inconcuſſa mē
te ſententiam. Ubi ponit exēpluz
de Stoyco philoſopho: qui expa
uit in naui in tempeſtate. Cui cuz
obiectum eſſet: q̄ timuiſſet: ⁊ ita
q̄ falſa eſſet poſitio Stoycorum
ponentiū non cadere paſſiōes

In ſapientem: reſpondit philoſo-
N phus dicto modo. Et eni ait Se
Q neca libro de prouidentia: quis ẽ
vir qui non eſt erectus ad hone
ſta: qui non eſt laboris iuſti appe-
tens: qui non ad officia cum pe-
riculo paratus. Sequitur. Nihil
infelicius ait Democritus eo: cui
nil aduenit vnꝙ̄ aduerſi. Nõ li
cuit illi: ſe expiare. Male de illo
dij iudicauerunt. Indignus viſus
eſt a quo vinceret aliquando for
tuna: que ignobiliſſimum queqꝫ
refugit: contumaciſſimum ideſt
R fortiter obuiantem queqꝫ ꝛ rectũ
aduerſus quem vim ſuam incen
dat. Ignem experit in Mutio q
ſcilicet fuit combuſtus: pauperta
tem in Fabricio: exilium in Ru-
tilio: tormenta in Regulo: vene
num in Socrate: mortez in Ca-
tone. vnde ait ibi de Socrate: ꝙ
potionem illam ſcilicet veneni:
non aliter ꝙ̄ medicamentũ im-
mortalitatis obduxit. ꝛ de morte
diſputauit: atqꝫ ipſam veneni po
S tionem letus bibit: hauſitqꝫ. De
ipſo ꝛ eius morte Valerius lib.
vij. dicit: ꝙ forti animo ꝛ conſtã-
ti vultu: cum potionez veneni ac
cepiſſet: vxoreqꝫ ſua inter fletuz
ꝛ lamentationez vociferante: eũ
innocentem periturum: quid in
quit nocenti mihi mori ſatius eẽ
duxiſti? Quaſi dicat. Male es tu:
ꝙ nocens morerer: ꝙ̄ innocẽs?
Ideo concludit Seneca vbi. ſ.
Miſerum eſſe iudico ꝙ nunꝙ̄
fueris miſer. Trãſijſti ſine aduer
ſario vitam. Nemo ſcit: quid po T
tueris: neqꝫ tu quidez ipſe. Opus
enim eſt ad ſui noticiam: experi-
mento. Quid quiſqꝫ poſſit nõ ni
ſi temptando didicit. Illos quip
pe miſeros dicit qui nimia felici
tate torpeſcũt: quos velut in ma
ri lento tranquillitas inhers deti
net. ꝙ̄ fortes ergo ꝛ perſeueran
tes in fortitudine: ꝛ tolerãda mor
te pro veritate ꝛ honeſtate antiq
fuerunt patet ex dictis. ¶ Et nõ
ſolum viri: ſed etiam mulieres
fortes fuerunt: ne dedecus aliqđ V
paterentur: ſicut ait Ambroſius
iij. de virginitate đ matre ꝛ filia-
bus: que ſe amplexantes: ꝛ quaſi
choros ducentes proiecerunt ſe
in alueum fluuij: ne a predonibꝰ
caſtitatis dedecus paterentur. Et
ſicut dicit Augu. primo de ciui. c.
xix. de Lucretia Romane pudi
citie duce: ꝙ cum eſſet oppreſſa
a filio Tarquinij regis ſuperbiſſi
mi. induxit ſuos ad vindictã: de
inde ſedi in ſe cõmiſſi egra ꝛ im
patiens: ferro quod ſub veſte te
ctum detulerat ſe peremit. Quis X
autem hoc non ſit faciendũ. Nõ
enim debet ſe quis ſterimere. ad
vitandam libidinem alienam: qꝛ
non polluit: ſi eſt aliena libido: ꝛ
propoſito animi permanente: ꝑ
quod corpus ſanctificari meruit
ipſi corpori non aufert ſanctitatẽ
violentia libidinis aliene: quam
ſeruat perſeuerantia continentie

ait Auguſtinus vbi.ſ.c.xvij. Ta
men deteſtatio dedecoris: amor
honeſtatis: perſeuerantia fortitu
dinis ſunt in talibus ↄmendāda
¶ De fortitudine quoqꝫ perſeue
rantie antiquorum in ſuſtinentia
mortis filiorum: ait Valerius li.
vi. dicens: ꝙ Anaxagoras: audi
ta morte filij⁹: reſpondit. Nihil in
expectatum aut nouum nuntias
Ego enim: ex me natum ſciebaꝫ
Z eſſe mortalem. Sciebat enim: a
rerum natura accipiendi ſpūs ⁊
reddendi legē: dare atqꝫ vt nemi
nem mori qui non vixerit: ita ne
qꝫ viuere aliquem quideꝫ poſſe:
qui non ſit moriturus. ¶ Ibidē
ait: ꝙ Xenophon audiens mortē
filij maioris natu qui in prelio ce
ciderat: coronam tantuꝫ depone
re ↄtētus fuit. Agebat enī ſolēne
ſacrificium. Deinde percūctatus
quomodo occubuiſſet: vt audiuit
fortiſſime pugnantem interijſſe:
A capiti coronaꝫ reponens: numi
na quibus ſacrificabat teſtat⁹ eſt
maioreꝫ ſe ex virtute filij volupta
tem ꝙ̄ ex morte amaritudinem
ſentire. ¶ Item ꝙ̄ fortes fuerūt
in ſuſtinentia ablationis rerum
ſuaruꝫ patet ex dictis. Unde nar
rat Valerius lib. vij. de quodam
philoſopho qui dictus eſt Bias
prienen̄. ꝙ cum hoſtes patriam
ſuam prienē inuaſiſſent: ⁊ homi
nes fugerent cum rebus ſuis in
B terrogatus ille reſpōdit. Omnia
mea mecum porto. Pectore. n.
ea geſtabat: non humeris: neqꝫ
oculis vidēda: ſed animo eſtimā
da: que domicilio mentis incluſa
neqꝫ mortalium: neqꝫ deoꝝ ma
nib⁹ labefactari poſſunt: ⁊ vt ma
nentibus preſto ſunt: ita fugienti
bus non deſunt. vn̄ de illo bono
epiſcopo Nolenſi Paulino ait
Auguſtinus primo de ciui. c. x.
ꝙ quando Nolam ciuitatem ſu
am barbari vaſtauerant: ⁊ ipſe
teneretur ab eis: ſic in corde ſuo
precabatur dicens: Domine: nō
excrutier propter aurum ⁊ argen
tum. Ubi enim ſunt omnia mea
tu noſti. Ibi enim omnia ſua ha
bebat: vbi euꝫ condere ⁊ theſau
rizare ille monuerat: qui hec ma
la mundo futura predixerat. In
ſuſtinentia igitur predictoruꝫ cō
ſiſtit vera perſeuerantia: que eſt
pars vltima fortitudis: vt dictuꝫ
eſt. ¶ Ad predictas autem ptes
fortitudinis reduci poſſunt ille p
tes fortitudinis: ꝙ̄s Macrobius
ponit libro primo dicens. Forti
tudo preſtat magnanimitateꝫ: fi
duciam: firmitatem. Quib⁹ pn̄t
adaptari predicta exempla.

¶ Quinta pars de ordinatione virtutum.

h Is breuiter premiſſis
de virtutibus: preme
ditandum eſt: ꝙ ſi ill
antiqui non illuminat
ti fide: neqꝫ ordinati charitate ne
qꝫ ſolidati ſpe: tā virtuoſi fuerūt
in operibus virtutum: ⁊ tanta ſu

ſtinuerunt: ⁊ hoc pro cupiditate
E gloꝛie: ⁊ tempoꝛali vtilitate: vel
vite honeſtate: q̃ꝫta debent face/
re fideles: qui ſunt pꝛediti virtu/
tibus gratuitis ſcilicet fide: ſpe: ⁊
charitate: ⁊ q̃ꝫta contemnere pꝛo
eterna felicitate? Sicut enim dic̃
Aug. quaſi arguens cõiter in p̃/
dictis .v. de ci. c. xix. qd magnũ ẽ
ꝓ illa eterna celeſtiq̃ꝫ gloꝛia ꝯcta
ſeculi blandimẽta contemnere:
ſi ꝓ hac tẽpoꝛali ⁊ terrena Bꝛu
tus voluit filios ſuos occidere?
Et ſic de alijs: pꝛout exẽplificat
ibi bene. Sunt eniꝫ predicte vir
tutes oꝛdinande ad ſuum finem
⁊ opera earuꝫ. vt enim ait Aug.
v. de ci. c. xix. In quibuſdaꝫ opa
virtutuꝫ oꝛdinantur ad volupta
F tem: in quibuſdam ad gloꝛie va/
nitatem. Et ideo vt ait ibi: ſolent
philoſophi qui fineꝫ humanibo
ni in virtutibus conſtituunt: ad
ingerendum pudoꝛem philoſo/
phis qui virtutes ꝓbant: ſed eas
voluptatis fine metiunt. Illi in/
q̃ꝫ ſolent pingere tabulaꝫ vbi vo
luptas in ſella regali: quaſi q̃daꝫ
delicata regina ſedeat ſibiq̃ꝫ vir/
tutes quaſi famule ſubiciantur:
obſeruantes eius nutuꝫ vt faciãt
que ipſa imperabit. vt pꝛudentia
iubeat ⁊ inquirat quomodo vo/
luptas regnet ⁊ ſalua ſit: ⁊ ſic de
alijs virtutibus: vt ait ibi. vbi ſe/
quitur. Nihil hac pictura dicunt
eſſe ignominioſius ⁊ defoꝛmius
⁊ quod minus bonoꝛuꝫ poſſit fer

re ſpectus. Et verum dicit. Sed
nõ eſtimo ſatis debiti decoꝛis eẽ G
picturam: ſi talis etiam figuretur
vbi virtutes: humane gloꝛie ſer/
uiant. Licet enim iſta mulier de
licata non ſit: eſt tamen inflata ⁊
multuꝫ vanitatis habet: ꝑut ait
ibidem bene. ¶ Conſimiliter ait
Sen. in pte. iiij. de benefi. ꝙ ni/
hil magnificum habet virtus: ſi
habet quicq̃ꝫ venale. apud enim H
epicurros: virtus ẽ miniſtra vo/
luptatis. Sic oꝛdinare virtutes
eſt eas deoꝛdiare: ⁊ eis abuti: eo
ꝙ virtus eſt via ad gloꝛiam: ait
Aug. v. de ci. c. xiij. Siue ars be
ne viuendi .iiij. de ci. c. xxi. Et iõ
ait idem li. xix. c. xxv. virtutes ad
quodlibet adipiſcendum: ſi retu
lerit ſcilicet animus niſi ad deuꝫ
ipſe virtutes: vitia ſunt potius q̃ꝫ
virtutes. Nam licet a quibuſdaꝫ
tunc vere honeſte putentur eſſe
virtutes: cum refferuntur ad ſe/
ipſas: nec propter aliud exponũ/
tur: ⁊ inflate tunc ⁊ ſuperbe ſunt
⁊ ideo non virtutes ſed vitia iudi I
cande ſunt. In hac eniꝫ vita vir
tus nõ eſt aliud: niſi diligere qõ
diligendum eſt. ait Augu. epiſto
la. xxxiiij. Illud eligere: pꝛudẽtia
eſt: nullis autem aduerſis auerti
foꝛtitudo: nullis illecebꝛis auerti
temperantia: nulla ſuperbia auer
ti: iuſtitia eſt: ait ibidẽ. Et hi ſunt
actus virtutum in via. Sed i pa
tria idipſum eſt virtus ⁊ premiũ
virtutis. Ideo ps. Mihi anteꝫ

adherere deo bonũ eſt. hec erit ibi plena ⁊ ſempiterna ſapientia eademq̃ vita veraciter btã. Dicetur ibi prudentia q꞉ perſpicaciſſime adherebit bono qḋ ñ amittit fortitudo: q꞉ firmiſſime adherebit bono: vnde non euellatur: temperantia: q꞉ caſtiſſime adherebit bono quo non corrũpatur iuſtitia: q꞉ rectiſſime adherebit bono cui merito ſubiciatur. Seqt. hic ſunt ṽtutes in actu: ibi in effectu hic in opere: ibi in mercede. hic in officio: ibi in fine: ait ibi Aug. Et conſimiliter ait idem de actibus virtutum in via ⁊ in patria li. xiiij. de ci. c. ix. ⁊ li. xij. ſup geñ. ad litteram dicens. Ibi virtutes anime non ſunt operoſe. ac laborioſe. Nec enim opere temperantie: libido refrenatur: aut ope fortitudinis aduerſa tolerantur aut opere iuſtitie iniqua puniuntur: aut opere prudentie mala deuitantur. Una enim ⁊ tota virtus eſt amare quod videas: ⁊ ſumma felicitas: habere quod amas. ibi. n. beata vita in fonte ſuo bibit. De quo fonte bibere deſiderare debet anima fidelis deſiderãdo feruenter fatigabiliter: ⁊ perhẽniter Unde propheta. Sicut ḋſiderat ceruus ad fontes aquarũ: ita deſiderat anima mea ad te deus. Si enim in diſcipulo Platonis pagano tantum fuit deſideriũ vite future: ꝙ lecto libro Platõis de anime immortalitate: ſe dedit de muro precipitem: atq̃ ſic ex hac vita emigrauit: vt ad vitam quam meliorem credidit cito trãſiret: vt ait Auguſtinus primo ḋ ci. c. xxxij. quantum deſiderium fidelibus reſpectu vite eterne nobis promiſſe: Non ꝙ debeant ſe necare exẽplo diſcipuli male errãtis: ſed ꝙ eã debẽt deſiderare: vt de eis verificetur illud, puer. Deſiderium iuſtorum: omne bonum. Has ergo virtutes doceat nos ſapientia dei eterna: qui eſt ipſe filius verus magiſter. De q̃ ſap. vij. Sobrietatem ⁊ ſapientiã ⁊ iuſtitiam: ⁊ virtutez docet: quibus vtilius nihil eſt in vita hoĩnibus. Et ad ſeipſum perducat qui eſt premium virtutum. Ipſe eniz eſt via: veritas: ⁊ vita. Jo. xiiij. via in exemplo: veritas in ꝓmiſſo: vita in premio: prout ait Hugo illud exponens primo de ſacramentis pte. viij. c. x. ⁊ Aug. de verbis domini ſermone. xvi. Quo vis ire. ego via: quo vis decerni: ego veritas: quo vis permanere: ego vita. Amen.

¶ Finis breuiloquij de virtutibus antiquorum principũ ⁊ philoſophorum fratris Joannis valenſis.

¶ Incipit ordinarium vite reli/
gioſe: ſiue alphabetū a fratre Jo
anne valenſi de ordine fratrum
minorum compoſitum.

Unquid noſti
ordinez celi: ⁊
rationem eiꝰ
pones in ter/
ra. Job .xxx/
viij. Sicut an
gelica hierar/
chia: ſiue celeſtis ſpirituum cele
ſtium ſublimatur: illuminat: bea
tificatur ex ſua adheſione ſuper/
celeſti hierarchie ſiue diuine: ſic
ſubceleſtis hierarchia ſiue eccle
ſiaſtica ordinatur: illuſtratur : et
perficitur ex imitatione angelice
A hierarchie: ⁊ conformitate eius:
prout patet a Dioniſio angelice
hierarchie. c. vij. ⁊. ix. ⁊ quaſi per
totum. Et tunc ſummus creator
ponit rationem celi. i. celeſtis hie
rarchie in terra ideſt in eccleſia/
ſtica hierarchia: ſiue in religione
ſacra: quando dat gratiam eccle/
ſiaſticis viris ⁊ religioſis imitan
di pro ſua poſſibilitate vitam ce/
leſtium ſpirituum. vnde Augu.
ſuper Jo. omel. xix. Triplex ē vi
ta. ſ. pecorum: hominum ⁊ ange
lorum. vita pecoruz terrenis vo
luptatibus eſtuat: ſola terrena q̄/
rit. vita angelorum ſola celeſtia:
vita hominum: media eſt. Si vi
B uit homo ſm carnem: comparat
pecoribus: ſi ſm ſpiritū angelis
ſociatur. vnde prelati eccleſie di/
cuntur angeli: apoc. i. Septē ſtel
le: angeli ſunt ſeptem eccleſiaruz
Angelus enim grece: latine dicit
nuncius. Et ſacerdos vel predi/
cator dicitur angelus : ait Greg. C
ſuper euan. libro primo omel. vi.
⁊ Malachie primo. Labia ſacer
dotis cuſtodiunt ſcientiā ⁊ ex ore
eius legem requirent. quia ange
lus domini exercituum eſt. Luz
igitur in angelis ſit iugis ⁊ indef
feſſa diuinis laudibus vacatio:
⁊ miniſteriorum in locis ad que
mittuntur virtuoſa operatio: mi
lia enim milium miniſtrant deo
Dan. vij. Et omnes ſunt admi/
niſtratorii ſpiritus in miniſteriuz
miſſi propter eos qui hereditatē
capiunt ſalutis. hebre. i. Et ob h̄
electorum ad quos mittunt pur/
gatio: illuminatio: ⁊ perfectio: vt
patet a Dioniſio. c. vij. Immittit
enim angelus domini in circui/
tu timentiū eos . Tunc ordo celi
ideſt inconfuſibilis rectitudo vi/ D
te angelice ponitur in terra ideſt
in religionis ſtabilitate quādo re
ligioſi ſm ſuam poſſibilitatē imi
tantur angelos in predictis: ⁊ ſe
dulo ſtudio nituntur ad iugiter
vacanduz diuinis laudibus om
ni hora temporis : ⁊ ad virtuoſe
exercendum debita opera in om
nibus locis: ⁊ ad honeſte viuen
dum cum omnibus hominibꝰ.
¶ Hec enim ſunt tria vtilia reli
gioſis ſcilicet.
¶ Abſq; temporis amiſſione

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

vtilis occupatio in omni tpe.
E ¶ Abſq̃ fraude ⁊ fictione: debi
torum operum virtuoſa exercita
tio in omni loco.
¶ Abſq̃ ſcandali occaſione: et
cuȝ boni exempli exhibitiõe ho/
neſta conuerſatio coraȝ omni ho
mine. prout monet apoſtolus .i.
cor.xiiij. Omnia honeſte ⁊ ſ͡ʒ or
dinem fiant in vobis. Et horum
trium contraria ſunt eis multuȝ
nociua. ſ. Dānoſa temporis amiſ
ſio. Operum debitorum in locis
F ad ea deputatis ommiſio: vel de/
ordinatio. Et conuerſationis de/
honeſtatio. Ideo ad exhortatio/
nem iuuenum religioſorum: vt
tria p̄dicta nociua caueāt: ⁊ alia
tria adimplere ſtudeant: collecte
ſunt auctoritates ſanctorū: ⁊ alio
rum ſapientum in hac rudi col/
latiuncula que poteſt dici ordina
rium ſiue alphabetum vite reli/
gioſe: cuius tres ſunt particule.
¶ In quarum prima ſunt aucto
ritates ad diſſuaſionem amiſſio/
nis temporis: ⁊ perſuaſionē vti/
lis occupationis in omni hora:
que poteſt dici Dyetariuȝ. ¶ In
ſecunda: ſunt auctoritates ad de/
G hortationem deordinationis: in
operibus aſſignatis in locis ſuis:
⁊ ad exhortationem debite exer/
citationis operum debitorum in
eiſdem: que poteſt dici locariuȝ.
¶ In tertia parte ſunt auctorita
tes collecte pro ſecularibus quā/
do religioſi egrediuntur: ⁊ ad p̄/
fectionis vite ipſorum egredien
tium informationē: que poteſt di
ci itinerariuȝ. ¶ Capitula v̊o cu
iuſlibet partis patent in principio
dictarum particularum.

¶ Incipit prima pars que dicit
Dyetarium.

Uoniam om/
ni negotio eſt
temp⁹ ⁊ opor
tunitas: prout
dr Ecc.xiiij. ſe
dula ſolertia
debet vir reli/ H
gioſus: quem poſuit deus in pa/
radiſo religionis vt operet̄. ſtude
re ne in tempore ſibi celitus con/
ceſſo ad ſeruiendum deo. ⁊ ꝯgre
gandum theſaurum meritorum
⁊ ad mercandum regnum celo/
ruȝ deſidioſa occioſitate torpeat:
ne inutilibus occupationib⁹ ſe di
ſtrahat: ne a fructuoſis laborib⁹
ſe defraudet: ſed vt omni hora tē
poris fructuoſis ſtudiis intendat
eoq̃ omni negocio: eſt tempus
modo debito aſſignanduȝ. Oia
enim tempus habent Ecc.iij. Et
vt predicta plenius precaueātur:
⁊ vt ſingulis horis diei religioſus
virtuoſo ſtudio occupet̄: aliq̃ au
ctoritates: ⁊ exempla taȝ ſanctoꝝ
q̃ phorum: in hac prima parti/
cula colligant̄: que poteſt Dyeta/
rium nuncupari.
¶ Capl̄m primuȝ. De defectiua
temporis ⁊ varia qualitate.

Circa primum notandũ
q̄ consideratio prouida
qualitatis temporis mo
uere dꝫ religiosum: ne suo tempo
I re abutatur. ¶ Nam tempus ē
istãtanea modicitate breue Job.
xx. Gaudiuꝫ hypochrite ad in/
star puncti. Quia. s. appet ad mo
mentum: ⁊ disparet in perpetuũ
Et sicut stilus in pũcto positus le
uatur: sic hypochrita: dum vi/
te presentis gaudia tangit ãmittit
ait Greg. mor. xv. Religiosus ãt
nõ viuens prout debet: hypocri/
ta est: quia simulator hypochri/
ta est: q̄ duo intendit. s. occultare
quod est: ⁊ ostendere quod nõ ē
mor. xxvj. Qualia intendit predi
ctus simulator. Unde ⁊ vita: i bre
uitate puncto cõparatur. ait Se/
neca epistola. lxxx. Non eris in/
quit: non fuisti: vtrunqꝫ tempus
alienum in hoc puncto. s. presen
ti coniunctus es. ⁊ de ista tempo
ris breuitate scriptura protestatur
K ĩmultis locis. Job. xiiij. Breues
dies hominis sunt. Ibi mor. xij.
Uelut non esse constat quod cuꝫ
tanta velocitate transcurrit. Job.
vj. Expectate paulisper: ꝯfusi sunt
Ibi mor. vij. Parum est quicqd
finitur. Tempus enim breue est
j. cor. vij. De temporis breuitate
facit Señ. librũ de breuitate vite
Ubi hanc breuitatem eleganter
ostendit. ¶ Item hoc punctale
L tempus: est velut trãsitus irretar
dabile. Job. vj. Fratres mei pre/
terierũt me sicut torrẽs inundãs
Ibi. mor. vij. ¶ Momenta tempo
ris quo sequunt. s. hominem fugi
unt: ⁊ quo accipiũt amittũt. Job.
vij. Dies mei velocius trãsiert ⁊c.
Ibi mor. viij. Tempus semp de/
sinens indeficienter consumimus
⁊ ad finem nostri itineris etiã ge
scendo peruenimus: ⁊ per cursuꝫ
nostri transitus etiam dormiẽtes
imus. Job. xxiiij. Eleuati sunt ad
modicum ⁊ non subsistunt. Ibi
mor. xvij. Gloria iniquoruꝫ qua
si stabilis estimat. Sꝫ cũ hãc re/
pentinus finis intercipit: breueꝫ
fuisse deprehendit. Et de vtroqꝫ
horum Señ. epistola. 51. Infini M
ta est volubilitas tẽporis: punctũ
est qđ viuimus. Et epl'a. cij. Res
pice celeritatem rapidissimi tem
poris per quod citissime currimus
Et de hoc idem de breuitate vite
recitans illud Uirgilij. Optima
queqꝫ dies miseris mortalibus eui
Prima fugit: subeunt morbi tri
stisqꝫ senectus. Et labor: ⁊ dire ra
pit inclementia mortis. Ideo nõ
est cessandum a fructuoso labore
in tam breui ⁊ volatili tempore:
ait ibidem ponens exemplũ bo/
num. Cum celeritate temporis: N
vincendi celeritate certanduꝫ est
⁊ velut de torrente rapido nec se
per fruendo cibo hauriendũ. Et
epistola. cviij. Non dixit virgilius
ire dies sed fugere. Quid igit ces
samus nosipsos concitare: vt ve
locitateꝫ rapidissime rei possimus

O equare? Jmo non ſolum fugit tē pus ſed volat: ait Tulli⁹.iiij.tuſ.q. dicit ꝙ etas noſtra volat. Et hoc ſiue quieſcamus ſiue laboremus Unde Greg.i.regiſtri. Uita nr̄a: nauigationi ſimilis eſt. Js enim qui nauigat ſtet: ſedeat: iaceat: ſē per vadit. qꝛ impulſu nauis duci tur. Sic ⁊ nos ſiue vigilantes: ſi ue dormientes per momenta tē porum quottidie ad finem tendi mus. ℭ Conſimile exemplum ponit Sen̄.epl̄a.lxxiij. dicēs: ꝙ ſimiles ſumus nauigantib⁹. Jō debet homo feſtinare ad laborā dum. ait idem epiſtola.xxxiij. di. ꝙ homo debet feſtinare in hac breuitate vite: ac ſi a tergo hoſtis inſtaret. Et vere hoſtis a tergo in ſtat: quia morſ. Sen̄.epiſtola.51. P Mors ſequitur: fugit vita. No ſtrū eni viuere eſt a vita tranſire ait Greg.mor.xi.ſuper illō Job. Et fugit velut vmbra. Hoc eniꝫ inquit quod viuimus: nihilo pro ximuꝫ eſt: ait Sen̄: epl̄a.cliij. Un̄ de Ecc.vij. Quid neceſſe eſt ho mini maiora ſe q̄rere. cū ignoret qd ꝓducat ſibi vita ſua numero dieꝝ pegrinatōis ſue ⁊ tpe qō ve lut vmbra ꝑterit? Et Ecc.xi. Ne ſcit ꝙ tps ꝑtereat: ⁊ mors appro piquet ⁊ religt oīa alijſ ⁊ moriat. ℭ Jtem tempus ſic breue ⁊ vo Q latile eſt irredibilitate irrepara bile. Job.xvj. Breues anni tran ſierunt: ⁊ ſemitam ⁊c. De his tri bus ſimul.ſ.ꝙ breues anni: tem poris punctalis modicitas: ꝙ trā ſeunt: fugax velocitas: qꝛ non re uertitur: impoſſibilis redibilitas Greg.mor.xiij. Omne quod trā ſit breue eſt. Et poſt. Ad conque renda premia laboribus iterum non venimus. Sen̄.epl̄a.cxxij. Fluunt dies: ⁊ irreparabilis vita decurrit. Et epl̄a.cx. Fugit irrepa rabile tempus. ℭ Jtem tempus R irredibile eſt viuentium in tem pore conſumptio: ⁊ ad laborādū inhabitatio. Homo eni infirm⁹ eſt ⁊ exigui temporis. Sap.ix. Et Sap.ij. Exiguum ⁊ cū tedio tē pus vite noſtre. Si enim in potē tatib⁹ octuaginta anni: amplius eorum labor ⁊ dolor. Jdeo anꝗ̄ deficiat homo a tempore conſu mēte laborare dꝫ. Ecc.xi. Si an nis multis vixerit homo: memi niſſe dꝫ tenebroſi temporis. Se neca epiſto.cx. Meliora preter uolāt.ſ.tempora: deteriora ſucce dunt. Et ponit exemplum. Quē admodū amphora primū quod S eſt ſinceriſſimum effluit: grauiſſi mum quoqꝫ turbidūqꝫ ſubſiſtit: ſic in etate noſtra: quod eſt opti muꝫ: in primo eſt illud exhauriri in alijs patimur: Et ſequit illud Uirgilij: ſupra poſitum: Optima queqꝫ dies: ⁊c. Et eadeꝫ epl̄a an̄. Agit nos: agiturqꝫ dies: inſcij re pimur. Sequitur quod ſubeſt: ſe gnius ⁊ languidius eſt: ⁊ propius fini. Que enim in iuuentute nō congregaſti quomodo inuenies

in ſenectute.: Ecc.xxv. Jdeo di/
cunt dies mali. Gen̄.xlvij. Dies
annoꝝ peregrinationis mee cē
tum viginti anni : pauci ⁊ mali.
T ¶ Item ſub tpe ſic conſumpti/
uo vita noſtra eſt fragilitate defe
ctiua: ⁊ ad reſiſtenduz corruptio
ni inualida. Jacobi.iiij. Que eſt
vita noſtra? Uapor ad modicum
parens. Omnis enim caro fenū
Jſay.xl. Job.xiiij. Eleuati ſūt ad
modicum. Ibi mor.xvij. Bona
exempla de vite fragilitate: ꝙ cō
paratur fumo. nebule: ſpume: q̄
ad modicum apparent ⁊ cito diſ
parent. Aug. de verbis dn̄i ſmo
ne primo. Fragiliores ſumus va
V ſe vitreo: q: ⁊ ſi caſus vitro timea
tur: non tamen ſenectus: aut fe/
bris. Sequitur. Si caſus nō acci
dat: tempus ambulat. Uitat ho/
mo que extrinſecus ſunt: quod in
tus naſcit pellit? Quaſi dicat: nō
Et poſt. Dies decidūt ⁊ accedūt:
veniunt dies ⁊ eunt: non vt ſint
nobiſcum : ſed vt tranſeant : ⁊
cum tranſeunt: minus nos vale
re faciunt. Jdeo Aug.iiij.confeſ.
vita iſta eſt mors viuentium., Et
de ci.c.xiij.di. ꝙ non eſt niſi cur
X ſus ad morte. Unde vita hec: q̄ſi
facula eſt: ⁊ mors eſt: ait Seneca
epl'a.lxxix.⁊.cxv.dic. ꝙ hic diu
viuere eſt diu mori. Nec eſt curā
dū ꝙ diu viuit: ſed ꝙ bn̄. ¶ Itē
tempus tale quale deſcriptuz eſt
eſt incertum ſui terminabilitate.
Job.xxxij. Neſcio q̄diu ſubſi/
ſtam: ⁊ ſi poſtmodum.tollat me
factor meus. Ibi.mor.xxiij. Ne
ſcit q̄diu iudicium ſubſiſtit hic:
⁊ quando ad dei iudicium tollat
ignorat. Jdeo hec vita compara
tur vento: quo nihil inſtabilius: ⁊ Y
cuius mutatione nihil incertius.
Job.vij. Memento q: vent⁹ eſt
vita mea. Et.xxvij. Uentus trā/
ſiēs fugabit eos. Ibi.mor.xxvij.
Uentus tranſiens eſt vita pn̄s.
Et Aug. de verbis dn̄i ſermone
lxxix. Breuis eſt vita noſtra: ⁊ ip
ſa breuitas ſemper incerta. Seq
tur. Jndulgentiam tibi deus per
mittit: diem craſtinum quis pro/
mittit? Quid differs in craſtinuz.
Uita longa erit. Ipſa longa ſit bo
na. Quod ſi longa erit: meli⁹ bo
na erit: Job.xv. Numerus āno
rum eius incertus. Ibi mor.xv.
Cur quaſi de certo tollit: cuius vi
ta ſub pena incertitudinis tenet?
Hiero.epl'a.lxxix. Nihil ita deci
pit q̄ cum ignorent hoies ſpatia
viuendi: longiorem ſibi vitaz re/ Z
promittunt. Luc.xij. De diuite q
dicebat: quid faciam ? Non hēo
vbi congregem fructus meos.
Sequit. Hac nocte.repetent ⁊c.
¶ Item tempus tranſiens mo/
dis dictis eſt excluſiuum omnis
tēporis ad merendum. Jurauit
enim angelus: ꝙ non erit temp⁹
amplius.ſ. ad merita colligenda
Apoc.x. Ecc.ix. Quodcūq; pōt
manus tua: inſtanter operare: q:
nec opus.⁊c. Super quod Gre/

gori⁹.mor.ix.in fi. Tota intentio/
ne curandum eſt: vt cum temp⁹
vacationis accipimus: bene vi/
uendi ſtudio.malorũ vltima ſup
A plicia fugiamus. ¶ His ergo cõ
ſiderationibus de temporis bre/
uitate.ſ. ꝙ eſt breuitate punctale
velocitate tranſitus volatile: irre/
dibilitate irreparabile: ꝛ ſic de ali
is debet religioſus ſtimlari ꝛ mo
ueri: ne cõceſſo ſibi tempore abu
tatur. Sed toto nixu: toto affectũ
ſtudeat: tempus ſuum bene expẽ
dere: vel deum querẽdo in ocio
contemplationis. Yſay.v. Queri
te dominũ: dũ inueniri põt: vel
proximis benefaciendo.ſ.doctri/
ne informatione: beneficẽtie cõ/
ſolatione: diſcipline cohertione.
Hec eniz debet homo proximo
ſm Aug.epſa.xxxiij. Jõ Gal.vi.
B c. Dum tempus habemus opere
mur bonum. Toto eni tempore
diſcendum eſt viuere. ait Sene.
de breuitate vite. Et Au.epiſtola
xlvij. Neqꝫ in tempore vtiliter vi
uitur: niſi ad comparandum me
ritum: quo in eternitate viuatur.
Ideo ſtudium ſanctorum fuit: in
toto tempore ſuo: ꝛ ſingulis ho/
ris temporis: virtuoſis ſtudijs oc
cupari. Ut de magiſtro gentium
Paulo exemplum ponat. ait eni
Haymo ſuper primã.cor.c.i. In
ſcriptis patruz legimus de Pau
C lo: ꝙ a prima vſqꝫ ad quintã ho
ram labori manuum inſiſtebat.
Ab illa vſqꝫ ad decimam predi/
cationi vacabat. Poſt decimaz
pauperum peregrinorumqꝫ hoſ
pitalitatem: ꝛ corporis ſui neceſſi
tatem procurabat. Per noctem
vo orationi inſtabat. Et propter
hanc aſſiduitatem. qua per ſin/
gulos dies ꝛ noctes gratias lau/
deſqꝫ domino referebat: dit ſe ſẽ
per gratias agere.i.cor.i. ¶ Cõ/
ſimiliter exemplo principum vir
tuoſorum ſic eſt faciendum. Ut
enim dicit in laudem Theodoſij
.i. hiſtorie tripartite: ſolebat per
diem exerceri armis ꝛ corpore:
ſubiectorumqꝫ negotia diſceptaſ
totis vo noctibus libris icumbe
re. Unde legitur habuiſſe cande/
labrũ arte mechanica factum fũ D
dens ſibi oleum in lucernam: vt
laborib⁹ nemo affligeret: ꝛ vt na
ture viz faceret: ſomno repugnãs
¶ Similr exẽplo philoſophoꝝ
dz homo moueri ad precauẽduz
temporis ãmiſſionem: qꝛ nullo tẽ
pore vacabant a ſtudio philoſo/
phie ꝛ virtutum: prout patet i ge
ſtis eorum. Unde Sen.epiſtola
lxxviij. Sapiens ſtudium putat
ꝙ viuit. Et de eoruz ſtudio indeſ
feſſo. Val.lib.viij. Ubi narrat de E
Solone moriente: ꝙ ſemper fla/
grabat ad ſtudia: quibus ſe ſigni
ficabat quottidie aliquid adiſcen
tem ſeneſcere.

¶ Caplm ſecundũ de ocij in tẽ
pore periculoſitate: ꝛ gbus mõis
tempus ãmittitur.

[D]Eſcriptis tempoꝛuʒ qua-
litatibus: ⁊ quarum con-
ſideratione dʒ religioſus
precauere ne tempus amittat: vi-
dendū eſt quibus modis amittit̄.
Et notandū: ꝙ principaliter amit-
titur tribus modis .ſ.
¶ Deſidioſa occioſitate.
F ¶ Laboꝛ infructuoſa occupatōe
¶ Bonoꝝ operū deoꝛdinatiōe
¶ Primo ergo notandū: ꝙ eſt
cauenda deſidioſa occioſitas: eo
ꝙ multum nociua: teſtante ſcri-
ptura. Ecc. xxxiij. Multā ma-
litiaʒ docuit occioſitas. Unde di-
cit Beatus Franciſcus in regula
ꝙ ocium eſt anime inimicuʒ. Et
hoc propter multa. Nam occioſi-
tas eſt anime in ſua intellectiua
tenebratiua. pꝛouer. ix. Qui ſecta-
tur ocium. ſtultiſſimus eſt. Et ve-
G re ſtultiſſimus qꝛ ſtultitia eſt rerū
appetendarum: ⁊ vitandarū: nō
quelibet: ſed vitioſa ignorātia. ait
Au. de libero ar. in fi. Unde ſtul-
tus eſt ocioſus qui non declinat
vitanda: Stultioꝛ qui non colli-
git merita nec deſiderat appeten-
da. Stultiſſimus qui cumulat ſi-
bi ſupplicia. ¶ Item ocioſitas ē
anime quo ad ſuā poteſtatiuam
eneruatiua: ⁊ in deſidiam reſolu-
tiua. Ut eniʒ di. Ual. li. viij. c. viij.
Eſt ocium quo euaneſcit virtus:
⁊ aliud quo recreat̄. Alterum eſt
H inhertibus vitandum: aliud ſtre-
nuis appetendum. Illis: ne vitā
uā eneruē extinguāt: his: vt tem-
peſtiua laboꝛum remiſſione: ad
laboꝛādū vegetioꝛes fiāt. ¶ Idē
li. vij. c. ij. Nimia quies reſoluit i
deſidiam. Nam eſt ocium deſi-
die: ⁊ ocium cogitationis. ait Au-
gu. de vera reli. c. vij. Unde dn̄s
ꝯquerit̄ ꝺ ocioſis. Ezec. xvi. Hec
fuit iniquitas Sodome ſaturitas
panis ⁊ ociū: ⁊c. ¶ Item ocioſi- I
tas eſt anime quo ad ſuam affe-
ctiuam maculatiua: ⁊ bonoꝝ eua-
cuatiua: ⁊ diſtractiua. Un̄ Ethni-
cus .ſ. Ouidius. Cernis vt igna-
ui coꝛrumpūt ocia coꝛpus. Et vi-
cium capiunt ni moueātur aque.
Et Lucanus. Uariam dant ocia
mentem. ¶ Item ocioſitas ē aie
quo ad ſuaʒ memoꝛatiuam: ſiue
vim conſideratiuam: vel ingeni-
um: hebetatiua: qꝛ eſt rubigo aie K
ait Sen̄. epiſtola. cxxiij. di. ꝙ oci-
uʒ quaſi rubigo ingenij. facultatē
ſiccat. Et Alexander. nec̄ ſuper
bibliam. Eſt ocium deſidie: ⁊ oci-
um vacationis. Sequit̄. Coꝛpꝰ
deſidie ingenij nobilitas degene-
rat: obnubilatur ſplendoꝛ: hebe-
tatur acumen. Et ponit exemplū
Ferrum rubiginem ducit .ſ. p oci-
um: ⁊ vitis nō putata in lambruſ-
cam ſilueſcit. Et Sen̄. li. de pro-
uidentia. Languent per inhertiā
ſaginata. Et Ber. epiſtola. lxxxij.
ad fratres de monte. Sūma me-
tis malitia ocium inhers. Sequi-
tur. Ocium eſt quod vel nullam
habet vtilitatem: vel vtilitatis in-
tentionem: Ideo increpando ait

dn̄s occioſis. Quid hic ſtatis to
L ta die ocioſi? Matth.xx. ¶ Itē
ocioſitas eſt bonorū acquiſitorū
conſumptiua. ait Hiero. epiſtola
lxxvij. Nihil ocio deteri⁹: quod
non ſolum non acquirit noua: ſʒ
etiam parta conſumit. Sancte vi
te ratio proceſſu gaudet ⁊ creſcit:
ceſſatione torpet ⁊ deficit. Sequi
tur. Tam diu non labimur retro
q̄diu ad priora contendim⁹. At
vbi ſtare deſcendimus: noſtrꝗ
nō progredi: iā reuerti ē. ¶ Itē
ocioſitas eſt diſcurſuum inutiliuʒ
M occaſionatiua. ⁊ verborum inuti
lium multiplicatiua. i. Thi. v. de
viduis adoleſcētulis. Volūt ocio
ſe diſcurrere: domos circuire: nō
ſolū ocioſe ſed verboſe: ⁊ curioſe
¶ Item ocioſitas eſt Sathane
ad hoſtium cordis introductiua
Hiero. epiſtola. lxxij. Fac ſemper
aliquid boni operis: vt te dyabo
lus occupatum inueniat. Et Cri
ſo ſup. Jo. Omel. vij. Per ope/
ra impeditur introitus dyaboli.
Item Aug. iij. de ci. c. viij. dic. q
q̄to minus hominem occupatū
inueniunt: tanto magis ipſi. ſ. de
mones occupant. Unde Caſſia/
nus. li. col. ante fi. Hec eſt ſenten
tia patrum operanteʒ monachū
N vno demone pulſari: occioſum:
innumeris ſpiritibus deuaſtari.
Math. xij. De ſeptem ſpiritibus
nequioribus. Inueniat eam ſco/
pis mundatam: ⁊ vadit ⁊ aſſumit
ſeptem alios ſpiritus nequiores

ſe. ⁊c. ¶ Is igitur conſiderationi
bus ⁊ multis alijs: cauēda ē ocio
ſitas. Unde Ber. ij. ad Eugeniū
in ocio cauendum eſt ocium: fu/
gienda proinde ocioſitas mater
nugarum: nouerca virtutum. Et
Sen̄. lib. de clementia. Emollit
ocium vires ſicut rubigo ferrum
Et poſt. Fax imota torpet: ignem
exagitata reſtituit. Et vt breuiter
concludat: ocioſitas facit: hoiem
non viuere debito modo viuēdi. O
ait Sen̄. epiſtola. lviij. Ocioſus
non ſibi viuit: ſed quod turpiſſi/
mum eſt ventri ⁊ ſomno. Seqr.
Ille non viuit qui nemini viuit.
⁊ qꝛ ocioſus non viuit ad ſuā nec
alterius vtilitatem: ideo quaſi nō
viuit vero modo viuendi. Quia
homo ad laborem naſcit. Job. v.
Qui ergo non laborat labore hu
mano: non viuit vt homo. Ecc.
vltimo. Deum time: ⁊ mandata
eius obſerua: hoc eſt eni omnis
homo. Ubi Augu. xx. de ci. c. iiij.
Quicunꝗ enim eſt hoc: eſt cu/
ſtos mandatorum dei. quoniam
qui hoc non eſt: nihil eſt. Et quia
ocioſus nec deum timet: nec mā P
data eius obſeruat: ideo non vi/
uit vero modo viuendi. ¶ Ca/
uenda igitur occioſitas tum rōe
conſiderationis deſcripti tempo
ris: vt habitum eſt: tum ratione
neceſſarie ꝑparationis ad mortē
⁊ eiuſdem mortis ſubitationis ꝑ
ut dicit Saluator Matth. xxiiij.
Neſcitis qua hora dominus vē/

turus eſt. Señ. epl'a. xiij. Omnis
dies ordinandus tanq̄ cõſumet
Q ¶ Item cauenda eſt ratione per
nitioſitatis vt dictum eſt. Jõ an/
tiqui magnates ⁊ militantes mul
tum cauebant ocium: q̄r multū
obeſt: eoq̄ reſoluit in deſidiam ⁊
laſciuiam. Jdeo Scipio nolebat
carthaginē emulā Romāis dirui
ſed contradicebat Catoni decer/
nenti: vt dirueref: timēs infirmis
animis hoſtem ſecuritatem: p̄ut
dicit Aug. i. de ci. c. xxx. Quod p3
R ex euentu: q̄r illa diruta: Romani
reſoluti ſunt in deſidiā. laſciuiā3
⁊ diſcordiam ciuilem: prout dicit
ibi: Unde ⁊ de Troya dicit. Uirgi
lius. Jnuadunt vrbem ſomno vi
noq̄ ſepultam. Et Ethnic⁹. Que
ritur Aegip⁹ quare ſit fact⁹ adul
ter: Jn promptu cauſa ē: deſidio
ſus erat. Uñ Hanibal dux Car/
thaginenſium: de nocte ſurgere
ſolitus non requieſcebat ante no
ctem: crepuſculo autē3: ſocios ad
cenam vocabat. ait Poli. li. v. c.
vij. Ut enim ait Aug. epl'a. v. Lo
S quens de Roma recitans verba
Juuēalis dicit. Seruabat caſtas
humilis fortuna latinas. Quon/
dam nec vicijs contingi parua ſi
nebat Tecta labor: ſomniq̄ bre/
ues ⁊ vellere tuſco. Uexate dure
q̄s manus ⁊ proximus vrbi. Ha
nibal: ⁊ ſtantes collina turre ma/
riti. Et poſt. Nunc patimur lon/
ge pacis. dāna: ſeuior armis. Lu
xuria incumbit: victumq̄ vlciſci
tur vrbem. Nullum crimē abeſt
facinuſq̄ libidinis ex quo. Pau
pertas romana perijt ⁊c. ¶ Itē
philoſophi ſtudentes: ſūme caue
bant ocioſitatem: ⁊ laborioſo ſa/ T
pientie ſtudio indulgebant. Ait
Ual. li. vij. c. viij. Ociū induſtrie ⁊
ſtudio maxime contrarium vide
tur. Obnubilat enim intellectiuā
⁊ quaſi rubiginat memoriā3 ⁊ in
genium: vt dictum eſt. Jdeo ait
ſapientia diuina ecc. vi. Quaſi is
q arat ⁊ q ſeminat accede ad illā.
⁊. c. vi. Colluctata eſt anima mea
in illa. Et prouer. ij. Si queſieris
ea3 quaſi pecuniam: ſicut theſau
rum effoderis: tunc intelliges ti
morem domini: ⁊ ſcientiam dei V
inuenies. Ut enim dicit Hugo in
didaſcol. Apud antiquos q̄ttuor
portabāt lecticā philologie. ſ. phi
los ⁊ nopos. i. amor ⁊ labor ⁊ phi
lemia ⁊ agremia. i. cura ⁊ vigilia
Jn amore eſt vt agas: in labore
vt perficias: in cura vt p̄uideas:
in vigilia vt attendas: ait ibidē3.
¶ Item vulgares homines ⁊ la
borātes: ſumme cauere debent
ocium: eo q̄ eneruat virtutem ⁊
potentiam: vt dictum eſt. Unde
⁊ Ade dictum eſt poſt peccatum X
Jn ſudore vultus tui veſceris pa
ne tuo. Et prime theſa. iij. Qui ñ
laborat non manducet. Sed ⁊
laborātibus dicitur in p̄s. Labo
res manuum tuarū quia mādu
cabis: beatus es ⁊c. Unde Criſo
ſtom⁹ ſuper Jo. omel. xxvi. quer

ſi facti ſumus ab ocio. Sequitur.
Non laborare: nos corrumpere
aſſueuit. Et val'. li. vij. c. ij. dicit: ne
gotium populo Romano: meli⁹
ꝗ̃ ocium cõmitti. Nouit eniȝ im
pia mens a cognitione rerum ad
virtutem capeſcendã reſolui. Se
quitur. Negotium nomine orri-
dum: moles noſtre ciuitatis ĩ ſta
tu ſuo continuit. Blande appella
tionis quies plurimis vitijs reſp
ſit. Jõ Auicene. iiij. phie. Opor-
tet ordiare ciuitatẽ in tres partes
In diſpoſitores: miſtros. ꝛ legiſ-
peritos: Et in q̃libet hoꝝ ordine
tur prelatus aliqs. ꝛ nullus ſit in
ciuitate inutilis. Sed ab vnoquo
ꝗ; ꝑueniat vtilitas. ¶ Itẽ rligio
ſi ꝛ cõtemplatiui ſũme cauere d̕
bent occioſitatẽ eoꝙ reſoluit ĩ tẽ
pore ꝛ inhertiaȝ Ber. vbi. ſ̃. In
ocio cauẽdũ ẽ ociũ. Jõ Ambro.
iij. de offi. c. i. di. ꝙ Scipio nõ mi
nus erat negocioſus cũ ſoluſ erat
Et Moyſes cũ taceret: clama-
bat: cũ ocioſus ſtaret preliabatur
Vñ ꝛ in ſilẽtio loquebat: ꝛ ĩ ocio
operabat. Exo. xiiij. ꝛ. xvi. Jõ de
aĩa contẽplatiua dᷣ ꝓuer. vltimo
Panẽ ocioſa nõ comedit. i. refe
ctionẽ celice ꝯtemplatiõis: abſqꝫ
virtuoſo opere nõ guſtauit. Vñ ĩ
vitis patrũ. li. ij. c. xij. titulo ꝙ orã
dũ eſt ſine intermiſſione: dᷣ non
eſſe talẽ laborẽ: qualẽ orare deum
Quia ois alius labor hȝ aliquam
quietem: oro ᵭo vſqꝫ ad vltimã
exalationẽ: opus hȝ magni certa
minis. Vñ Caſſianuſ in collatio.
vbi. ſ̃. dicit de abbate Paulo: ꝙ
cũ in orto modico moraret ꝛ ha
beret ſufficientiã: collectꝫ palmaꝝ
folijs: quottidianam penſam a ſe
exigebat ad ocium cauendum: ꝛ
in fine anni concremabat: ꝓbãs
ſine opere manuum: nec in loco
poſſe perdurare monachũ: nec
ad perfectionis culmen poſſe cõ
ſcendere. ¶ Cum ergo omni ſta
tui hominum: ocium cauenduȝ
ſit vt pretactum eſt: caueant eccle
ſiaſtici ocioſi: ne inueniantur ex
tra debitum ſtatum ꝛ ordineȝ: ꝯ
quos Ber. iij. ad Eugenium in
fi. Quid ſibi vult: ꝙ clerici aliud
eẽ: ꝛ aliud videri volunt: Nẽpe
habitu: milites: queſtu: clericos:
actu: neutrum exhibent. Nõ. n.
pugnant vt milites: non euange
lizant vt clerici. Cuius ergo ordi
nis ſunt? Cum vtriuſqꝫ eſſe cupi
unt: vtrunqꝫ deſerunt: vtrũqꝫ cõ
fundunt: vnuſquiſqꝫ autem ĩ or-
dine ſuo reſurget. i. cor. xv. Iſti
in quo? An non qui ſine ordine
peccauerunt: ſine ordine ꝑhibũt
Sed credo ibi ordinandos: vbi
nullus ordo ſed ſempitern⁹ hor
ror inhabitat. Job. x.

¶ Capitulum tertium. De inuti
lium occupationum infructuo-
ſitate.

c Onſequenter videnduȝ
ꝙ non ſolum tempore
diuinitus cõceſſo abutẽ
tur q̃ deſidioſa ocioſitate torpẽt
ſed etiam:

D ſed etiam qui infructuoſis occupationibus ⁊ laboribus inutilibꝰ fatigātur. vnde Hierony. epiſtola.lxxvij. Non ſufficit a malis eē ocioſum: ſi quis fuerit a bonis.ſ. ocioſus. Et poſt occupandū eſt bonis rebus ingeniū ⁊ ſancte cōuerſationis vſus altius inſerēdus ⁊ Augu. epiſtola.lxxij. aliquid eſt quod tibi dicere curaui: vt curis exueremur inanibus: ⁊ induere mur vtilibus. Unde occupatio i rebus ſuperuacuis: eſt vite dimi nutiua: ait Seneca de breuitate vite. Nihil melius eſt hoīs occupati ꝙ viuere: ⁊ nullius rei difficilior eſt ſcientia ſcilicet ꝙ viue

E re. Nam viuere: tota vita diſcendum eſt. Et quod mirabilius ē: tota vita diſcendum eſt mori. vn̄ ⁊ maximi viri vſq; ad extremā etatem egerūt: vt viuere ſcirent. Sequit. Eius vita lōgiſſima eſt: q ꝙtuncūq; potuit totū ſibi vacauit. Nihil inde occultum fuit. His vo ſcilicet occupatꝭ neceſſe eſt defuiſſe: ex quorum vita multum populus tulit. Et ponit exē plum bonum. Non eſtꝰ ꝙ quēꝙ ꝓpter cāos aut rugas putes diu vixiſſe: ſicut non putas multum nauigaſſe: quē tempeſtas a portu huc illucq; tulit. Non multū

F nauigauit: ſed multum iactatus eſt. Sic eſt de homine occupato Non eni diu vixit: q: ſcilicet nō ſibi vacauit ſed diu fuit. vbi enumerat de his qui ſibi auferunt vitam dicens. ꝙ vanus dolor: ſtultitia: auida cupiditas: blanda cōuerſatio abſtulerunt: ꝙ exiguū tibi de tua relictum ſit intelliges ſcilicet cū cōſideraueris: ⁊ ſcies: te immaturum mori. Ex hoc pꝫ fatuitas occupatorum in rebꝰ ſuperuacuis. Ait ibidem homines predia ſua occupari a nullo patiū tur: ⁊ propter illa ad arma diſcurrunt: ſed in vitam ſuam incedeꝛ

G alios ſinūt: imo ⁊ poſſeſſores inducunt. Nemo inuenitur q pecuniam ſuam diuidere velit. vitā vnuſquiſq; ꝙ multis diſtribuit. aſtricti ſunt in continendo patrimoniū. vt aūt ad iacturam temporis ventum eſt: profuſiſſimi ſunt in eo: cuiꝰ minꝰ honeſta auaritia eſt. Et exemplificat de homine centum annorum: cum ad cōputationem ſue etatis reuocatur conſiderans ꝙtum ei lis vxoris ſeruorū cohabitatio: per orbem diſcurſio: ꝙtū morbi ſibi attulerunt. ꝙtū ſine vſu iacuit: vide

H bit: pauciores ſe habeꝛ: ꝙ cui in erat. Ideo tales multū fallūtur: q: res omni theſauro precioſiſſima ⁊ incomparabilis ſcilicet temporis: viliſſima eſtimaꝛ. Nemo enim eſtimat tempus: cuius pene nullū eſt precium: ait ibi. ⁊ vtū tur eo laxius: ꝙ gratuitis. Ideo tales ſunt prodigi de re precioſiſſima: cū tamen eſſet parciſſime diſpenſanda. ait ibi. Non accepimus breuem vitam: ſed fecimꝰ ⁊

D

nec inopes eiꝰ: ſed ꝓdigi ſumus
Et ponit exemplũ. Sicut ample
opes ſi ad malũ dñm peruenerũt
momento diſſipant: ſi ꝟo bono
cuſtodi modice tradite ſunt: vſu
creſcunt. Ita etas noſtra bene di
ſponẽti multũ patet: ⁊ vita ſi v ti
I ſcias: lõga eſt. Sed aliũ tenet in
ſatiabilis auaritia: aliũ in ſupua
cuis laboribꝰ ſedulitas. Aliꝰ vino
madet: aliꝰ in hertia torpet. ⁊ ſic d
alijs. Ideo exigua pars vite eſt
qua viuimꝰ: ⁊ omne ſpaciũ: non
vita ſed tempus eſt. Et ad litterã
ſi qs ſolerter cogitet q̃tũ ſibi eri
pit de vita ſua: ſomni prolixitas
comeſſationum: ⁊ potationũ ſu
perfluarum diuturnitas: inutiliũ
occupationũ inumeroſitas: ocio
ſitatũ deſidioſitas ꝯfabulationũ
K inanium vanitas: ⁊ internarum
meditationũ varietas: luculẽter
videbit: ꝙ modico tempore viuit
eo modo q̃ debet: q2 nõ ad ſuã
vtilitatem: vel ad agreganda me
rita viuit. Señ. vbi. ſ. Exiguum
tempus habemꝰ: ſed multũ ꝑdi
mus. Et ep̃la prima. Quedã tẽ
pora nobis eripiunt. quedã ſub
ducuntur: quedam effluũt. Tur
piſſima tñ iactura que per negli
gentiã fit. Sequit. Magna ps
iam preterijt. Quicquid etatis re
tro eſt mors tenet: dũ differt vita
trãſcurrit. Et poſt oĩa: aliena ſunt
L tempꝰ tantũ noſtrũ eſt. Sequit
Quanta ſtultitia mortalium: vt
vſq3 minima viliſſima: ⁊ irrepa

bilia ſibi iputari patiant. Nemo
enim iudicat: ſe quicq̃ debere q
tps accipit. Et tamẽ vt ait Sene.
de breuitate vite: id debet ſeruari
diligentius quod neſciat quis qñ
deficiat: ſicut tempus. Iõ alioꝝ
iactura tolerabilis: non ſic de tẽ
pore: q2 nemo ãnos reſtituet: ait
ibidem. Et epiſtola. 50. Si mul
tũ ſupereſſet etatis: parce diſpen
ſandũ erat: q̃to minꝰ: q2 vix ſuf
ficit neceſſarijs. Nunc aũt q̃ de
mentia eſt ſuperuacua diſcere in
tanta temporis breuitate? Ideo
eph. v. Uidete q̃o caute ambu
letis: non quaſi inſipientes: ſed
vt ſapientes redimentes tps. ⁊c.
¶ Magna fatuitas querentiũ ma
gnopere reꝝ viliũ recuperationẽ
⁊ non querentiũ temporis perdi
ti redemptionem: cũ tamen na
tura dedit nobis tempus nõ ad
perdendũ: ait Señ. epiſtola. cir.
Non dedit nobis natura tempꝰ
vt aliquid ex eo vacet perdere.
Et vide diligentiſſime: q̃ multa
pereant. Aliud valitudo abſtulit
aliud negotia. vitam nobiſcum
ſomnus diuidit. Et hoc tempore
tam anguſto: tãq3 rapido ⁊ nos
auferente: qd iuuat: maiorẽ ptẽ
in vanũ mittere? ¶ Ex dictis pa
tet: ꝙ occupationes inutiles ſunt
religioſis maxime precauende
q̃ ſunt mẽtis ꝑturbatiue. ait Se
neca. iij. de ira. Quemadmodũ
per frequentia vrbis loca in mul
tos incurſandum eſt: ⁊ aliqñ ab

ſtillis retineri: ⁊ luto ſpargi neceſſe
eſt: ita ⁊ vago homini: mixta im-
pedimenta: ⁊ multe querele inci
dũt. Jõ Luc. x. Martha Mar
O tha ſollicita es. ⁊c. ¶ Item ſunt
diuine cognitionis impeditiue.
Job. iij. Nonne quieui: ⁊c. Ibi
mora. v. Nequaꝗ̃ mens ad ſu-
perna attollit: ſi curarum tumultibꝰ
occupat. Job. xxxiij. Per ſom-
nũ in viſione nocturna. Ibi mo
M ral. xxiij. Cũ mens ab actionibꝰ
ſopitur: tunc plenius: mandatorum
dei pondus agnoſcit. Sequitur.
Nec enim hõ diuiſus ad vtraqꝫ
ſufficit. Et Grego. ſuper Ezech.
P li. ij. omel. i. Anima ꝗ̃to circa ter
rena angitur: tanto in his q̃ ſunt
celeſtia minus videt: eo ꝙ curis
ſuis ex ſe ducit: ⁊ ſic ad videnda
celeſtia minꝰ valet: qꝛ diuiſa. vbi
ponit exemplũ bonũ de fluuio: q
cũ ad multos riuos diuidit: ab
alueo deſiccatur. Job. xxxix. Nũ
quid noſti tp̃s ptus hybicũ. Ibi
mor. xxx. Quo extra ſe ſpargi per
diſciplinam mens non poteſt: eo
ſupra ſe intendere p pfectum põt.
Et ponit exempla bona: in altum
creſcere arbor que per ramos dif
funditur prohibet. Et cum riuos
fontis obſtruimus: fluenta ad ſu
periora ſurgere puocamꝰ. Sic i-
tentioni anime: ſi exterior euaga
tio clauditur: receſſus interior ape
ritur. ¶ Item ſunt cognitionis
Q ꝓprie excluſiue. Job. xxxiiij. Ne
qꝫ in domis poteſtate eſt: vt ad
deum veniat. Ibi mor. xxv. In
his viſibilibus cor noſtrũ ſpargi
tur: ⁊ quid de ſe intrinſecus agit
obliuiſcitur. Job. xxxv. Suſpice
celum: ⁊ intuere. Ibi mor. xxvi. T
Sparſis foris mentibus: ad ſeip
ſas redire difficile eſt. ¶ Itẽ ſũt
cordis vt ſepius in culpam im-
pulſiue. Job. xxvi. Ecce gigãtes
gemũt ſub aquis. Ibi mor. xvij.
Ipſa occupatio ſecularium dignita R
tũ facilioribus vitijs tanto premi
tur ꝗ̃to maioribus curis grauat
Humanus enim animus deui-
tare peccata vtinam valeat vel
quietus. Ecc. xi. ne in multis ſint
actus tui. vnde etiam a bonis oc
cupationibus antiqui magnates
abſtinuerunt: vt patet de Diocli-
tiano ⁊ maximiano: qui dimiſſo
imperio: vitam priuatam elege-
runt prout legit hyſtorie triparti
te libro. ij. c. iiij. ¶ Item antiqui
philoſophi ⁊ ſapientes: a talibus
abſtinuerunt vt patet in libris eo S
rum. vnde Socrates: cũ ab eo
quereret: quare non in forenſibus
negotijs verſaretur rñdit. Que
locus hic calet: ego neſcio: ⁊ que
ego calleo ideſt ſapio: locꝰ hic ne
ſcit. Ego enim contemno q̃ auli
ci ambiunt: ⁊ que ego ambio illi
contemnũt: prout legitur in pro-
logo Pollicrati. Sed libro ſatur
nalium. c. i. dicitur: ꝙ fuit Socra
tes grecus orator qui conſimilr
reſpondit. Petentibus enim in
conuiuio: vt aliquid de fonte elo

qnēſtie proponeret: ait. Quod lo
cus hic ⁊ tempus exigūt ego non
calleo. Que autē ego calleo: nec
loco ſunt apta nec tempori: noue
T rant enim philoſophi: occupatio
nes impeditiuas eſſe ſapientie et
veri ſtudij: ideo ſe ab illis elon-
gauerunt: ⁊ quieti vacauerūt, p-
ut patet in geſtis eorum. Vn̄ ſcri
ptura dicit. Tempore vacuitatis
ſcribe ſapientiam: ⁊ qui minorat
actu percipiet illam. Job. xxviij.
Sapientia vbi inuenitur? Sequi
tur. Mare loquit: non eſt mecū
Ibi mor. xxiij. Quid maris no-
mine niſi ſecularium mentium
inquietudo ſignatur? Et pꝰ. nul-
lus eam ſcilicet ſapientiam plene
recipit: niſi qui ſe abſtinere ab oī
actionum carnalium fluctuatiōe
contendit. ¶ Qualiter autē ſan-
cti patres fugerunt ad ſolitudīes
⁊ elongauerunt ſe a mundanis
occupationibus patet in vitis pa
trum: ⁊ libro' qui dicitur paradi-
ſus: ⁊. vij. collationum col. prima
V de fabula Macharij de quodā
tonſore: qui pro ternis denarijs
quemlibet detundebat: ⁊ ſic pua
mercede in acquirendo ſufficiē-
ter ſibi prouidebat: ⁊ cū hoc: cē-
tum denarios marſupio inferre
bat ſcilicet in ſpatio temporis. au
diens autē: q in alia ciuitate q-
libz dabat ſolidū vnū, ptonſione
illuc iuit. Vbi cum quolibet die
X multos denarios lucraret: om-
nes expendebat: quia forte ibi
cariſtia. Quod ille cogitans: ait
intra ſe: melius eſſe redire ad ci-
uitatem vbi ex tenui queſtu: com
pleta corporis neceſſitate: exube
berātia quottidiana excreſcebat:
q̄ ymaginarium habere queſtū
ſolidorū: vbi nihil exupabat. Sic
ait Macharius meliꝰ eſt: tenuē
ſolitudinis fructum tenere: vbi
nulle cure q̄ lucra magna affe-
ctare: que mundane cōuerſatio
nis quottidianis deffectibus cō
ſumuntur. q̄ enī difficile eſt va
rijs occupationibus indulgere:
⁊ non pati diſpendium vel in pu
ritate orationis: vel in tranquilli
tate contemplationis: vel in veri
tate locutionis: vel in perfectiōe
operationis. bene nouerunt in ta
libꝰ experti. ¶ Et q2 multi decipi-
untur in occupationibꝰ: eſtiman
tes vtiles q̄ ſunt nociue: notādū:
q eſt diſtrahi occupationibꝰ: et
ſic ammittere tempꝰ dupliciter.
¶ Interiꝰ ſcilicet. ¶ Et exteriꝰ.
¶ Interiꝰ tripliciter. Quando. ſ.
cor occupat. ¶ Vel vāis memo
rationibꝰ de preteritis. ¶ Vel fā
taſticis meditationibus: ⁊ auidiſ
affectionibꝰ circa pn̄tis. ¶ Vel
fluctuoſis tumoribꝰ de futuris.
Job. iij. Qui edificant ſibi ſolitu
dines. Ibi mor. iiij. Mens qua
ſi quendam populū patit: q̄ inſo
lenti cogitationū tumultu vaſtat.
Et exemplificat de tumultibus
cogitationum: quibus varia ho
minū genera occupant. Vnde ō

auaris dicit. Cōſilia multiplicāt:
⁊ mentis ſinum: cogitationū im
mēſitatib⁹ lati⁹ expandunt: in q̄
rum perſona iob. viij. Cogitatio
nes ſuccedūt mihi: ⁊ mens mea
in diuerſa rapit᷑. Ideo Hier. iiij.
vſq; quo morabunt᷑ in te
cogitationes: vt enim ait Sene.
epiſtola. lix. Nihil valet ſilentiū
A religionis: ſi affectus fremunt.
❡ Contra has occupationes re
mediū eſt: cor prout poſſibile eſt
a talib⁹ abſoluere. Ecc. xxx. Con
grega cor tuū in ſanctitate: ⁊ con
tine. ⁊ ipſum cor diligenti ſcruti
nio diſcutere: ⁊ a talib⁹ puluerib⁹
mūdare ⁊ ſcopare procura. ps.
Meditatus ſum nocte cū corde
meo: ⁊ exercitabar ⁊ ſcopebā ſpi
ritū meū. ⁊ idē cor ad deū diri
gere: ⁊ ſimplificare. Sap. i. i ſim
plicitate cordis q̄rite illū Job. v.
Nonne ſilui. Ibi mor. v. Silere
B eſt a terrenoꝝ deſiderijs cor re
ſtringere. ❡ Ad hmōi occupa
tionū excluſionem fuit ſanctorū
patrū ſtudiū. ideo ſe a mūdanis
tumultib⁹ elongabant viuentes i
ſolitudinib⁹: ⁊ vacantes celeſtib⁹
prout legit᷑ in vitis eoꝝ. Job.
v. Qui edificant ſibi ſolitudines
ibi mor. Solitudines edifi
care eſt: a ſecreto cordis: terreno
rū tumult⁹ expellere: ⁊ vna inten
tione eterne patrie: in amorē qe
tis intime anhelare. Trenoꝝ. iij.
Sedebit ſolitari⁹ ⁊ tacebit. Sen.
epiſtola. vij. Auarior redeo: am

bitioſior: luxurioſior: crudelior: i
humanior: qꝛ inter homines fui C
⁊ idem. Nil dānoſius bōis mori
bus: q̄ in ſpectaculis reſidere: qꝛ
tūc facili⁹ vitia ſubrepūt. Sequit᷑
Vn⁹ mihi ꝓ pplo eſt. Unde his
occupari ē temp⁹ amittere. idō
cauendū ab eis. ❡ Item exteri⁹
inutiliter occupari eſt quadrupli
citer ſcilꝫ. ❡ Vel in vana curioſi
tate ſtudioꝝ. ❡ Vel in varia ſcu
rilitate multiloquioꝝ: ❡ Vel i
numeroſa diuerſitate diſcurſita
tionū. ❡ Vel in multitudine ſe
cularium negotiationū. ❡ Sūt
enim aliq̄ vane ⁊ curioſe ſtuden
tes ſcilicet in eis q̄ non conferūt
ad ſalutem. Aug. x. de trini. c. i.
Curioſus eſt: q non ob aliquam
cauſam notā: ſed ſolo amore ra
pit incognita cognoſcendi. ⁊ in h D
differt a ſtudioſo: qꝛ vt ait idē d
vtilitate credendi: curioſitas eſt
cupiditas cognoſcendi ea que
nihil ad ſe attinent: ſtudioſus vo
ea que ad animum nutriendū li
beraliter ⁊ ordinabiliter pertinēt
intentiſſime requirit. Unde d ſic
ſtudentibus ps. Corrupti ſunt: ⁊
abhominabiles facti ſunt in ſtu
dijs ſuis. ⁊c. Ber. de gradib⁹ ſu
perbie in principio. Primus ſup
bie gradus ē: curioſitas. Sequit᷑.
Si videris monachū euagari:
caput erectū aures portare ſuſpē
ſas: ⁊c. curioſū cognoſcas. ⁊ p⁹.
Qui ſeipm ignorat: foras mittit᷑: E
vt hedos paſcat. in hedis enī pa

Iſcendis ſcilicet in motibus ordi-
natis ſe curioſus occupat. ¶ Ab
hac curiſiorate nobiles philoſo-
phi precauebant. Sicut Socra-
tes qui totam philoſophiam ad
mores corrigendos componen-
doſq; reflexit: ait Aug. viij. de ci.
c. iij. ⁊ Plato elegit Achademiā
ad ſtudiuz: q̄ frequenti terremo-
tu concutiebat: vt timore: diſcipli
F a libidine continerent: ait Pap.
vnde Achademia: triſtitia popu
li iterpretatur. ⁊ erat villa diſtās
vno miliario ab Athenis. Unde
⁊ philoſophia ſm eundem: ꝓut
dicit Iſaac in diſtinctionibus eſt
tediū: cura: ⁊ ſollicitudo mortis.
¶ Qualiter etiam ſancti patres
occupationes vani ſtudij excluſe
runt: ⁊ ad cognoſcendū deum: ⁊
ſeipſos ſtuduerunt: ⁊ adimplēda
opere que audiebant aure: labo-
rauerunt: patet in vitis eorꝫ. No
uerant enim ſcriptum. eſtote fac
tores verbi ⁊ non auditores tm̄.
G Iac. primo. ⁊ factores legis: iuſti
ſunt apud deum non auditores.
Un̄ de abbate Pambo. ix. hiſto
rie tripartite dicitur: ꝙ cum eſſet
ſine litteris acceſſit ad quendam
vt doceret. Qui cuz audiſſet ver
ſum illum: dixi cuſtodiam vias
tuas vt non delinquam ⁊ lingua
mea: non eſt paſſus audire ſecū
dum verſum: dicens intra ſe. Si
potero opere hoc implere ſufficit
mihi hic verſus tantum. Quez
cuz is qui verſuz ſibi tradiderat
culparet: cur per ſex mēſes ad eū
non rediſſet: reſpondit. Quia ver
ſum illum adhuc opere non im H
pleui. Poſtea vo: cū ſupuixiſſz
plurimis ānis: requiſitus an ver
ſum illuz adhuc impleſſet: reſpō
dit. Quadraginta nouem an-
nis vixi ⁊ adhuc vix implere pre
ualui. Sed econtra eſt hodie de
ſtudentibus. Unde Sene. epiſto
la. cvi. Quemadmoduz omniū
rerum ſic litterarum intempāria
laboramus. non enim vite: ſed
ſcole diſcimus. ¶ Itez multi oc
cupantur in varia fluxibilitate
multiloquiorum. Job. vi. Ad in I
crepandum: eloquia concinnitis
⁊ in ventum verba profertis. ibi.
mor. vij. in ventuz verba ꝓferre
eſt:ocioſa dicere. Sequit. Qui-
buſdam ſe ruine gradibus deſi
dioſa mens in fouee lapſum im
pellit. Nam dum ocioſa cauere
negligimus: ad noxia ꝑuenim⁹.
prouer. xviij. Qui demittit aquaz
caput eſt iurgiorum. Ibi Greg.
aquam demittere eſt linguaz in
fluxuz eloquij relaxare. Et poſt.
Quot enim ſuperuacuis rebus
mens a cenſura ſilentij diſſipat.
quaſi tot riuis extra ſe ducitur: K
qꝛ per multiloquium exteri⁹ ſpar
ſa: vim intime cōſiderationis ꝑ-
dit. Nec redire interi⁹ ad ſui co-
gnitionem ſufficit: ⁊ ſic hoſtibus
ſe exponit. puer. xxij. Sicut vrbs
patens: ⁊ abſq; murorum ambi
tu: vir qui non poteſt in loquen-

do cohibere ſpiritum ſuum. Ibi Gregori⁹. Qui murum ſilentij non habet: patet inimici iaculis ciuitas mentis. Quã tanto ſine labore hoſtis ſuperat: quanto ipſa cõtra ſe per multiloquium pugnat. Idem dicit. ij. paſtoral'. c. xv. Et ad cohibitionem huiuſmodi occupationis in multiloquio ſtudebant philoſophi. Sicut Pictagoras qui diſcipulis ſuis vſum loquendi per quinquennium inhibebat: ait Ambroſius primo de offi. ⁊ Seneca epiſtola. lv. Vñ Ambroſius. Tacere noſce: quam loqui difficilius. Scio eniz plures plus loqui cum tacere neſciãt. et tamen ſapiens qui tacere nouit: quia vt loquatur multa conſiderat ſcilicet quid: cur: vbi: quãdo: dicat: ait ibi. Ubi ponit exempla. Si non coherceatur ripis ſuis: cito lutũ colligit amnis exundãs. Habet enim habenas ſuas mentis ſobrietas. Laque⁹ aduerſarij ſermo noſter eſt: vt min⁹ ipſe aduerſetur. Quod enim loquimur excipit inimicus: ⁊ quaſi gladio noſtro nos vulnerat. ex ṽbis. n. tuis cõdemnaberis: ⁊ ex verbis tuis iuſtificaberis. ¶ Qualiter autem ſanctipatres ſtudebãt ad huiuſmodi cohibitionem: patet in vitis patrum libro. ij. c. de continentia. vbi dicit: ꝙ abbas Agathon portauit per trienium lapidem in ore: vt diſceret taciturnitatez. ⁊. c. de diſcretione: ait ſenex Si non tenueris linguam tuaz quocunqꝫ perrexeris nõ eris peregrinus. ¶ Item occupantur multi inutiliter ammittẽdo tempus innumeroſa diuerſitate diſcurſitationum. Hiere. xiiij. c. hec dicit dominus populo qui dilexit mouere pedes ſuos: ⁊ ñ quieuit ⁊ domino non placuit. ⁊ hoc. quia mulier vaga ideſt cõcupiſcentia trahit eos poſt cõcupiſcibilia ſua prouer. vij. Conſidero vecordez iuuenem: qui tranſit per plateas Sequitur. Ecce mulier garula: ⁊ vaga: quietis impatiens: nõ valens in domo conſiſtere pedib⁹: nũc foris: nunc in plateis. ⁊c. Unde ſignum eſt in religioſis nolentibus quieſcere ſed per mundum euagari pro leuibus cauſis ⁊ inutilibus: ꝙ a ſuis concupiſcẽtijs ſtimulãtur ⁊ trahuntur: ⁊ ꝙ nõ ſunt ſtabiliti firmiter i amorẽ illi⁹ veri bõi: qđ eſt neceſſariũ. Naz abdicatiõe ꝯcupiſcẽtie ⁊ appetit⁹ exteriorum erit aĩa quieta. Job. xxviij. Mare loquit̃: nõ ẽ in me ibi mor. Quid in hac vita laborioſius quam terrenis deſiderijs eſtuare? Et quid quietius quam nihil huius mundi appetere? Math. xi. Tollite iugum meũ ſuper vos Sequit̃. Et inuenietis requiẽ animabus veſtris. Uñ ⁊ ad quietez habendam ab huiuſmodi diſcurſibus principes etiam abſtinebãt ait Señ. de breuitate vite: ꝙ Dioniſius Auguſtus: cui dij plura quam

villi preſtiterant:non deſijt quietē precari: ⁊ vacationē a republica
R petere. ¶ Ubi etiam ſtudioſe ſe a diſcurſibus continebant. Sen̄. epiſtola.ij. Bonā ſpem de te cō cipio:ſi non diſcurris: nec locoꝝ mutationibus inquietaris. Egri animi eſt iſta vagatio. Primuꝫ argumentum compoſite mentis eſtimo: poſſe conſiſtere:⁊ ſecum morari. Non enim proficit planta que ſepe trāffert. Et ep̄ſa.lxxi. Mutare te loca: ⁊ de alio in aliū ire nolo. Primū:q2 tam frequēs mutatio:inſtabilis animi eſt. Coaleſcere ocio non poteſt:niſi deſiſt circumſpicere ⁊ errare. Ut aiuꝫ poſſis continere: corporis tibi fugam ſiſte deinde plurima remedia continuata proficiunt. Seq̄r.
S Quotiens proceſſeris:in ipſo trāſitu aliqua que renouent cupiditates tuas tibi occurrēt. Et ep̄ſa cvij. Nihil eque prodeſt q̄ quieſcere:⁊ minimū eſt.alijs loq.ſecd plurimum. Unde ⁊ Sen̄.elegan teꝫ libruꝫ fecit de trāquilitate animi. Ubi ait in principio. Ad ociū conuertor. Quēadmodū pecoribus fatigatis velocior domū greſſus eſt: ⁊ inter parietes ſuos placet vitā cohercere ſic ⁊ mihi ire placet ad quietē. In fine q̄q3 eiuſdem libri ponit exemplū aliud. Quemadmodum agros exhaurit nunq̄ intermiſſa fecunditas:
T ita animorum impetus: aſſiduꝰ labor frāgit:⁊ vires recipiūt paulatim reſoluti.ſ.quiete. Unde qui

diligūt huiuſmodi diſcurſus: vlceroſas habent aīas:aut ibi ponēt exemplū bonuꝫ. Ut vlcera tactu gaudent: ⁊ fedam corporis ſcabiem delectat quicquid exaſperat: non aliter dixerim his mentibꝰ in quibus cupiditates velut mala vlcera eruperunt: voluptati eē laborem vexationemq3. ¶ Qualiter etiā ſancti patres diſcurſus fugiebant:⁊ tranquille quieti ſtudebant: patet in vitis patruꝫ li.ij. c.de quieta conuerſatione. Arſenius enim audiuit vocem dicenteꝫ ſibi:Arſeni fuge:tace.quieſce: Hec ſunt radices non peccandi V
Et ibidem. Imperforabilis manet a ſagittis hoſtis:q amat quietem. Qui autem multitudini miſcet:crebra ſuſcipit vulnera. Unde abbate Euagrio legitur in vitis patrum.c.de continentia:q̄ i cella viginti annis fuit:nec leuauit ſurſum oculos.vt tectuꝫ videret. In collationibus quoq3 patrum legit̄ d̄ abbate Appollo:q̄ cum ad eū veniſſet frater eius deprecans vt exiret ad eleuandum bouem eius qui iacebat ſub plauſtro:reſpondit. Cur nō rogas fratrem tuum iuniorem:vt iuuet te: At ille. Quomodo poſſem:de ſepulcro euocare eū:qui ante ānos quindeciꝫ obijt? Ait ille. An ignoras:ante viginti annos me mundo defunctū.⁊ nulla poſſe de huius celle ſepulcro que ad vite huius ſolatia ſpectēt tibi ꝯferre? Xp̄s X
enim nec breuiſſimi momenti in

dutus pro patris indulſit ſepultura. Math. viij. que tamen honeſtius fiebat: q̄ ego ab intentione mortificationis accepte vel modicum ad boue extrahendū patiar relaxari. Unde pꝫ: q̄liter fuit quietus mente ⁊ corpore. Naꝫ ⁊ mortem fratris ante annos quindecim ⁊ prope habitantis ignorabat: ⁊ q̄ ferueus fuerit continuando quietem quam ceperat.

¶ Itē multi occupantur amittendo tempus inutiliter in multitudine ſecularium negotiorū: ingerendo ſe ⁊ implicando in hmōi abſq; neceſſitate ⁊ vtilitate: ⁊ faciendo domū orōnis .i. aiam ſuaꝫ domū negotiatiōis. Jo. viij. Nolite facere domū pr̄is mei domū negociatōis Diſcurrit.n. mlti nūc ad palatia pncipū: nūc ad tēpla pōtificū: nūc ad fora mercatorū nūc ad ſpectacla vanitatū. Quibus dr Eze. xxviij. In multitudine negotiationis tue repleta ſūt interiora tua iniquitate: ⁊ peccaſti A talibus antē negotiationib⁹: niſi quatenus cogit neceſſitas: vel pia vtilitas dbet ſe religioſus elōgare: conſiderans illud quod ait Mardocheus. Heſter. iiij. q non erat licitum indutū ſacco:
Z aulam regis intrare. Unde Hiero. epiſtola. xxxij. Si officiū vis exhibere presbyteri. ſi epiſcopat⁹ te vl opus vel honor delectant viue in vrbibus ⁊ caſtellis: ⁊ aliorum ſalutem: fac anime tue lucrū. Si autem cupis eſſe quod diceris .ſ. monachus .i. ſolus: quid facis i vrbibus: que non ſunt ſoloꝝ habitacula ſed multorum? Sequit. Habet vnumquodq; propoſitū principes ſuos. Romani duces imitent Camillos: Fabritios: Regulos: Scipiones. Philoſophi proponant ſibi Pictagoraꝫ: Socratem: Platonem: Ariſtotelē: Poete emulentur Homerum: Uirgilium: Terrentiū: Hyſtorici Saluſtium Herodotum: Liuium. Oratores Liſiam: Graccū Demoſteneꝫ: Tuliū. Et vt ad no A
ſtra veniamus tempora: epi ⁊ pſbyteri habeāt in exēplū apl'os ⁊ aplicos viros: quorum honoreꝫ poſſidentes: habere nitant ⁊ meritum. Nos igit habeamus propoſiti noſtri principes: Pauluꝫ. Antonium: Julianum: Hilarionem: Macharium: ⁊ vt ad auctoritatem ſcripturarum redeaꝫ: princeps noſter eſt Helyas: noſter Helyſeus: duces noſtri filij prophetarum: qui in agris ⁊ ſolitudinibus habitabant: ⁊ faciebāt ſibi tabernacula prope fluēta iordanis. hec ille. Unde hic notandum q ob lucrum animarū cōceditur epis ⁊ presbyteris eſſe in vrbibus.

¶ Ideꝫ epiſtola. xxxiij. Interpretare vocabulum mona B
chi. Quod eſt nomen tuuꝫ? Solus. Quid facis i turba qui ſolus es? Ideo Hugo i tractatu de. xij. abuſionibus dicit. Sexta abuſio

eſt monachus curialis. Ubi ait:
Contingere ſolet: ꝙ monachi cu
rias frequentantes: cauſas audi/
ant: iudicia perquirant: ad curi/
as ſecuriores recurrant: nec ſuas
tm̄ ſed aliorum cauſas defendūt
Amant decreta conſiliorum: nō
ſecreta miſteriorum. decreta non
pſalmos rumināt. Sequit. Lau
dari appetunt: eoꝙ pro multi lo/
quuntur Sed monachus mul/
tum loquens multum diſplicet.
Hoc etiaꝫ intelligendū eſt de oī/
bus religioſis: niſi ꝙtum cogit
C neceſſitas vl' pia vtilitas. ¶ Qua
liter auteꝫ ſancti patres ſe ab hu/
iuſmodi elongabant pꝫ in vit pa
trum. li. ij. c. de quieta conuerſa/
tione. Ubi ait Antonius. Sicut
piſces in ſicco moriunt: ita mo/
nachi vagantes extra cellā: vl' cū
ſecularib' morātes: a q̄tis ꝓpoſito
reſoluuntur: Et ibidem d̄ tribus
monachis fratribus: quorū vn'
elegit litigantes pacificare: ſecū
dus: infirmis miniſtrare: tercius
in ſolitudine quieſcere. Qui con/
uenientes: narrauerunt duo tri/
bulationes ſuas ei qui erat in ſoli
tudine. Qui oſtendit eis aquam
turbidam: vbi videre non pote/
rant. vultus ſuos. Sed cum eſſet
limpida facta: inſpexerunt ꝛ vide
E run ſicut in ſpeculo. Sic eſt in//
quit: qui in medio hominū con/
ſiſtit. Turbida enim mens nō vi
det peccata ſua. Sed cū quieue/
rit maxime in ſolitudine: tunc de
licta ſua conſpicit. ¶ Conſimile
exemplū ponit Grego. ſup. Eze. D
li. ij. Omel. xi. vi. ꝙ aqua concuſ/
ſa ymaginem aſpicientis nō red
dit. Cum aūt non mouet: tūc red
dit. Sic eſt de anima. Et de hu/
iuſmodi occupationibus ſupflu/
is. Ecc. ij. Quid prodeſt homini
de vniuerſo labore ſuo: Cūcti di
es eius: laboribus ꝛ erūnis ple/
ni ſunt: nec per noctem mēte q̄/
ſcit. Nonne hec vanitas: ¶ Uñ
Anſelm' de ſimilitudinibus. Si
militudo ē inter laborātes ꝛ mo/
lentes. Quidam eni quicqd mo E
lit in ſaccum reponit. Quidā par
tem vnam reponit: aliam negli/
gentia in fluuiū cadere ſinit. Qui
dam totum vento exponit. Ideo
in veſpera aliter erit eis: qa q̄dā
totum colliget: quidam nihil: qui
dam partem. Sic d̄ laborantib'
Flumē eſt decurſus ſeculi: mane
noſtra natiuitas: vent' vanaglo
ria: veſpera mors: molendinū la
bor ſeculi. Sicut enim mola cir/
cūcirca ad eundem locū ſemper
reuertit: ſic labor noſter animis
ſingulis ad conſimile principiuꝫ
reddit. ꝛ quidā ſic laborantiū to
tam mercedem colligunt. quidā
modicum: quidam nihil. Sic ſe
occupantes. in laborib' inutilib'
tempus perdunt. Sap. iij. Uana
eſt ſpes eorūꝫ ꝛ labor ſine fructu.
Ideo Ecc. v. Non aufert ſecum
de labore ſuo. prouer. v. Ne des
alienis honorem tuum: ꝛ annos

tuos crudeli. Sequit. Ne labores
D tui ſint in domo aliena.

Capitulū quartum. De occupationibus que videntur bone de ordine.

Aij. enim ſunt qui ſe occupant in bonis loquendo de bonis que dicunt
F bona: qꝛ de genere bonoꝝ: ⁊ tñ
qꝛ illa bona deordinant perdunt
tempus ſic laborando: ſaltez quo
ad retributionem eternam. Qd
contingit ſeptem modis. Uel
propter prauitatem: ⁊ culpaz operantis. Geñ. iiij. Caym offerebat
de fructibus terre munera domino. Et tamen ſequitur: ꝙ ad mu
G nera eius dñs non reſpexit: ſz ad
munera Abel. Ubi Grego. mor.
xxij. Ex dātis corde id qd̄ dat accipitur. Ideo prius dicit. Reſpexit ad Abel: deinde ad munera.
Non enim Abel ex muneribus
ſed ex Abel munera placuerunt.
Ad Caym v̄o vel eius munera
non reſpexit. qꝛ. ſ. ipſe diſplicuit.
Iſay. i. Cū multiplicaueritis orationes veſtras: non exaudiaz ⁊c.
Sequit enim cauſa. Man9 eniz
veſtre: ſanguine plene ſūt. Itē
occupationes ⁊ labores d̄ordinā
tur: ⁊ a mercede fruſtrantur rōe
vanitatis anime mouētis ad operandū. Sicut cum quis operatur
H bona que ſunt de genere bonoꝝ
vanagloria mouente. Mat. vi.
Attendite: ne iuſtitiam veſtram
faciatis corā hoībus. ⁊c. Alioqn
mercedem non habebitis. Ipſa
enim vanaglia: de bono facit malum. Sicut cū dat elemoſyna ꝓpter vanamgloriam. ait Augu.
contra Fauſtum. iiij. Et q ſic operantur tempus perdūt: quia premio fruſtrantur: ſicut Uirgines fatue. Math. xxv. Item deordinant occupationes laboꝝ ob
arrogantiam ⁊ iactantiam cordis
ipſius operantis: vt pꝫ de phariſeo Luc. xviij. q dicebat. Ieiuno
bis i ſabbato. ⁊c. Sed fructu ſuo
fruſtrat ob iactātiā cordis. Job.
xxix. Juſtitia indutus ſum. Ubi
bñ Grego. de phariſeo iſto mor.
xxix. O quot labores vno percuſ I
ſi vitio ceciderunt. Quāta bona
vnius culpe gladio ſunt perempta. Unde magnopere oportet ⁊
bona ſpargere: ⁊ nos ab eis caute i cogitatiōe cuſtodire: ne ſi mē
tem eleuent: bona nō ſint: dū nō
auctori ſed elationi militant. Uñ
i. Mach. vi. Eleaçar elephantez
feriens q ſub illo occubuit: ſignificat ꝙ arrogantia de culpa quam
ſupat eleuat. ait ibi. Job. xxij. Ut
video: ſpūs ē in hominib9. Ibi
mor. xxiij. Dicit Gregori9 de dicto phariſeo: ꝙ abſqꝫ iuſtificatione deſcendit: qꝛ bonoꝝ opū ſibi
merita tribuens ſe pretulit publicano: Et ibi d̄ quattuor ſpecieb9
iactantie ſiue arrogātie. Quarum prima eſt: dum bonū a ſeipſis habere eſtimant. Secun- K
da dum datum eis deſuper ꝓ ſu

is meritis eſſe credũt. ¶ Tertia
cum ſe iactant habere quod non
habent. ¶ Quarta cum deſpectũ
ceteris: ſingulariter videri appe-
tunt: quod non ſunt: De quibus
exemplificat bene. ¶ Item deor
dinantur ⁊ a mercede fruſtrãtur
ex deordinatione intentionis diri
gentis que qualificat opera: Am
bro.i.de offi. Affectus nomẽ im-
L ponit opi. Et Aug. epſa.,xxviii.
Ipſa intentio diuerſificat eadem
opera in diuerſis. Ubi ponit exẽ-
pla de deo patre q tradidit filium
⁊ de filio qui tradidit ſemetipſuz
⁊ de iuda qui tradidit ipſum dei
filium. Idem epſa.iiij.contra Iu
lianum. Noueris non officijs ſꝫ
finibus a vitijs diſcernendas eẽ
virtutes. Unde non ſolũ q bona
facit ad ſui oſtentationem: ea per
dit: ſed qui facit ad aliorum con-
temptũ ⁊ d̃rogationẽ. Unde legit
Dial.i.c.xxxviij. ꝙ malignus ſpi
ritus peregrinum ſe ſimulãs cla
mauit per ciuitatez derogãs For
tunato ẽpo in veſpis dicẽs Ecce
quid fecit fortunatus. Peregri-
num de hoſpitio expulit. Quero
vbi regeſcere hẽo: ⁊ ĩ ciuitate eiꝰ
M non inuenio. Quod quidam au-
diens: inuitauit euz hoſpitio. Cũ
q̃ cõfabularent: puerulũ eius in
uaſit: ⁊ animam excuſſit. Et hoc
ideo: q̃ vt dicit ibi Greg. multa
videntur bona que nõ ſunt: quia
bono aĩo non fiũt. Unde hũc de
lectatum eſſe non eſtimo gratia
hoſpitalitatis: ſed derogatiõe epĩ
Sunt enim q bona facere ſtudẽt
vt gratiam aliene operatiõis ob
nubilent: ſicut iſte: quem potius
eſtimo oſtentationi intendiſſe q̃
operi: vt melior a q̃ epiſcopus ſe
eiſſe videret. ¶ Item deordinan
tur bone operationes: ⁊ ratione
indebite executionis in operãdo
maxime in operibus iuſtitie: Ut
qũ quis facit ex crudelitate opus N
iuſtitie: quod d̃bet facere ex equi
tate: vt in reorum diudicatione ⁊
punitione deutero.xvi. Quod iu
ſtum eſt: iuſte exequere. Job.xx-
xviij. Cartilago illius quaſi lami
ne ferree. vbi mor. Hoſtis noſter
tanta ſe arte palliat: vt culpas no
ſtras: virtutes fingat: vt inde q̃s
quaſi expectet premia: Unde di-
gnus eſt eterna ſubire tormenta
. Plerunq̃ enim in vleiſcendis
vitijs crudelitas agitur: ⁊ iuſtitia
putat: atq̃ imoderata ira. iuſti ze
li meritũ credit. Similit̃ effuſio
miſericodia credit. tenacitas: par-
citas: ⁊ ptinatia conſtantia: ⁊ ſic
de alijs: prout ibi enumerat. Ũ
narrat Greg.iiij.dial.c.xxxv.de
Petro famulo ecclie maioris vi O
ſo in tormẽtis. Et requiſitus cur
ita eſſet: reſpõdit. Hoc lõ patior
q̃ ſi quid mihi pro fienda vltio
ne videbatur: ad inferendas pla
gas plus ex crudelitatis deſide-
rio: q̃ obediẽtie ſeruiebã. Quod
ſic fuiſſe: nemo qui eũ nouit igno
rat. ¶ Itez bone operationes de

ordinatur: ⁊ fructu priuātur rōne
idebiti finis. Sicut cū aliquis fac͂
bona ob honoꝝ ambitiōem ob
lucri temporalis cumulationem
ob fauoris acquiſitionem: vel ob
remunerationis hūane intētionē
P Multi enim videntur bona fa-
cere: propter deum: ꝗ tamē iſtis
finibus deordinant. Job. ix. Ue-
rebar oīa opera mea. Ubi Greg.
Duo timenda ſunt in bonis ope-
ribus: deſidia: ⁊ fraus: Sequitur
Sed ſciendum magnopere eſt:
ꝙ deſidia per torporem naſcitur
fraus per priuatam dilectionem.
Illam enim minor dei amor exa
gerat: hanc male mentem poſſi-
dens proprius amor creat. Frau
dem in opera dei perpetrat: quiſſe
inordinate diligens: per hoc qꝺ
recte agit ad remunerationis trā
ſitorie bona feſtinat. Iſay. xxxiiij.
Q Qui excutit manus ſuas ab om
ni munere. Ubi Greg. vbi ſupra
Tres ſunt munerum acceptiōes
ad quas ex fraude feſtinatur. ſcȝ
munus a corde: quod eſt capta-
ta gratia a cogitatione. Munus
ab ore. i. gloria per fauoreȝ. Mu
nus a manu. ſ. premium per da-
tionem. A quibus omnibus in-
ſtus excutit manus ſuas. Idem
dicit ſuper Eze. li. i. Omel. iiij. Iō
Luce. xiiij. Cum facis conuiuiuȝ
voca claudos ⁊c. Sequitur. Qui
non habent retribuere tibi. ⁊c.
¶ Item deordinātur bona ope-
ra ⁊ perduntur: cōmiſſione culpe

ſequentis: ⁊ labores deuaſtantis
Sunt enim qui bona agunt: ſed R
poſt per culpe cōmiſſionem om
nia perdūt. Ecc. viij. Qui in vno
peccauerit: multa bona perdet.
Iſti ſimiles ſunt congregantibꝰ
bona ſua in horreum: ⁊ poſtea il
lud incendunt. Peccatum eniȝ
ignis eſt vſqȝ ad conſūmationeȝ
deuorans. Job. xxxi. Sunt etiaȝ
ſimiles cuſtodienti omnes aditꝰ
ciuitatis. Qui tamen per vnum
foramen hoſtes intrare ſinit: Ait S
Greg. mor. ix. ponens exemplūȝ
de phariſeo. Eze. xxiiij. Si auer-
terit ſe iuſtus a iuſtitia ſua: ⁊ fece
rit iniquitateȝ oēs iuſtitie eiꝰ nō
recordabuntur. ¶ Ex dictis patȝ
ꝙ tempus amittunt qui deſidio-
ſa ocioſitate torpēt: qui infructuo
ſis operibus diſtrahuntur: ⁊ qui
occupationes que de ſe bone ſunt
deprauant ⁊ deordinant modis
dictis.

¶ Capitulū quintū. De tpis ad
fructuoſe laborandū ydoneitate

Studendum igitur ē: vti
liter occupari in tempe
diuinitus cōceſſo ad fru
ctuoſe laborandum ꝑpter mul-
tas cōditiones. ſ. ¶ Ob prioris T
temporis abuſiuam conſumptio
nem: ⁊ damnoſam ꝑditionem: ⁊
ob iuſtam equitatem deo ſeruiē-
di ī tpe qꝺ reſtat. i. Pe. iiij. Suf
ficit p̄teritūȝ tempus ad volupta
tem gentium conſumandā. ⁊ ibi
ante. Non in hominum deſide-

rijs eſt: ſed in volūtate dei: vt qđ
reliquum eſt in carne viuāt deo.
¶ Item vtiliter debet homo oc
cupari in tp̄e ob temporis pditi
fructuoſam redemptionem: q̄ſi
geminando ⁊ multiplicando fru
ctuoſum laborem: vt tp̄s pdituz
redimat: ⁊ pn̄s nō pdat. Ephe.
v. Uidete qm̄o caute ambuletis:
non quaſi inſipientes: ſed vt ſa/
pientes redimentes tempus ⁊c.
Coloſ. iiij. In ſapiētia ambulate
redimētes tempus. ¶ Item ſic
debet occupari homo ob tempo
ris a deo dati gratuitam cōceſſio
nem: ⁊ ingratitudinis deuitatio/
nem. Ut enim ſupra dictum eſt:
tempus eſt res precioſiſſima ho
mini a deo ꝯceſſa ad dlicta emē
danda: ⁊ merita cumulāda. Jō
abuti eo eſt periculoſiſſima igra/
titudo. Ualde eniz piculoſum ē:
abuti dono regio. Apoc. ij. Dedit
illi tempus: vt penitentiam age/
ret: ⁊ non vult penitere. Sequit.
Ecce mittam eum in lectum ⁊c.
¶ Itez ſic debet homo occupa
ri ob tp̄is ad laborandum ydo/
neitatem. Ut enim dicit p̄s. Tp̄s
faciendi dn̄e. ſ. eſt nunc. i. Corin.
vj. Ecce nūc temp⁹ acceptabile.
¶ Itez debet homo ſic occupa
ri ob fructus multiplicis futuri
premij adeptionem. Nunc eniz
eſt tempus ſeminādi poſtea me/
tendi. Que aūt ſeminauerit ho/
mo hec ⁊ metet. Gala. vj. Item
nunc eſt tp̄s aggregandi merita
in horrea cordis poſtea fruendi.
Unde comparat tempori meſſis
⁊ eſtatis. Prouer. x. Qui cōgre
gat in meſſe filius ſapiens eſt: q
aūt ſtertit eſtate: filius cōfuſiōis.
Comparat etiā diei. Unde Sal/
uator in perſona membroꝝ. Jo.
iiij. Me oportet operari: duz di
es eſt. Et. xij. Ambulate dum lu
cem habetiſ. ¶ Item eſt iugiter
laborandum ob piam dei miſe/
rationem: in hoc tp̄e offenſas re
mittendo. Nunc enim eſt tēpus
miſerendi: poſtea iudicandi: p̄s.
Cum accepero tp̄s: ego iuſticias
iudicabo. In hoc enim tp̄e appa
rēt mirifice miſericordie dei: qꝛ
nūc eſt miſerator ⁊ multum mi/
ſericors: ſed poſt terrifice iuſticie
dei. Augu. de. x. cordis in princi/
pio. Gaudemus ad dei miſeri/
cordiaz: ſed timeamus ad dei iu
diciuz. Et poſt. Modo licet tibi
cām tuam componere. Ante vl/
timum dei iudiciū compone cāz
tuam: quia non potes fallere eū
per falſos teſtes: vel fraudulētiā
deceptionum cauillationē: vel ar
tes litigioſas. Job. xviiij. Fugite
a facie gladij. Ibi mora. in
fine vitari terror iudicis nō niſi
ante iudicium pōt. Modo non
cernit: ſed p̄cibus placat. Cū vō
in illo tremēdo examine ſederit:
⁊ videri pōt: ⁊ placari non pōt:
quia facta prauoꝝ que diu ſuſti/
nuit tacitus: ſimul oīa reddet ira
tus. Job. viiij. Si equitas iudicij

querit: nõ audebit pħibere. Ibi mora. viiij Ille cãs examinat: q eas per alienum teſtimoniũ nõ explorat. Iſa. xlij. Tacui ſemp ſilui: patiens fui. ſ. in pñti. Sicut parturiens loqr. ſ. in futuro. Ibi Greg. vbi ſupra. Parturiẽs: cũ dolore eicit qđ diu in abditis cũ pondere portauit. Poſt ergo ſilentium: ſicut parturiẽs loquet: quia qđ apud ſe nunc tacitus tolerat in vltione iudicij quaſi cuꝫ dolore manifeſtat. zelus eniꝫ ꝛ furor viri non parcet in die vindicte: neqꝫ acquieſcet cuiuſqꝫ preci
C bus. Prouer. vj. ¶ Item vtiliter debet homo occupari in tpe ob euaſionem damnationis de amiſſo tpe. Tre. i. vocauit aduerſum me tp̄s. Job. xxiiij. Dedit ei locum penitẽtie. Ibi mora. xvij. Qui accepta penitentie tpa conuertit in culpam: diſtinctus i vltimis iudex impenſa argumẽta miſericordie conuertet ad penã.
D Sicut enim non peribit capillus de capite: ſic nec momentuꝫ de tpe gn de eo deus rõnem inquirat: ait Ber. In q̄dã tractatu. Et ſicut de omni v̄bo ocioſo oportet reddere rõnem. Mathe. xij. Sic de omni momẽto tpis ocio ſe expẽſo. Ideo Eccle. 5o. Operamini opus veſtrum ante tempus. ſ. iudicij: quia omnia tẽpore ſuo querent. Eccl. xxxviij. Qui ergo multũ de tpe accipit: ꝛ multum ex eo perdit: mala faciendo ꝛ a bonis ociãdo eſt puer centuꝫ

E annoꝛuꝫ: de quo. Iſai. lxv. puer centum annoꝝ moriet: ꝛ peccatoꝛ centum annoꝛuꝫ maledicet. Talis enim dicit centum annoruꝫ ob tpis accepti diuturnitatẽ: puer vero ob bonoꝛum operum paucitatem: peccatoꝛ centũ ãnorum: ob maloꝛum cõmiſſoꝛum multiplicitatem. ¶ His igit cõſiderationibus a parte tpis debꝫ iugiter religioſus occupari. Et hoc vel opere virtuoſo: vel opet meritoꝛio. Ut enim dictum ẽ: duplex eſt ocium. ſ. deſidie: ꝛ vacuationis: quia ocium non eſt ſi nõ omnino ratione vacuum eſt: ait Ber. lib. de precepto ꝛ diſpenſatione. Añ Moyſes in ocio operabatur: vt dictum eſt. ¶ Notã- F
dum ergo: ꝙ religioſus vacare debet ocio virtuoſo: vel ad ſuoꝛũ interioꝛuꝫ ſcrutinium ꝛ curationem: vel ad occultam cũ coꝛde ſuo confabulationeꝫ. Sene. epi. lxxj. Queris quid ocio facio? Ulcus meum curo. Et poſt. Cum ſeceſſeris: non eſt tibi agendum quid de te loquant hoies: ſed vt ipſe de te loquaris. Quid autem loquaris? Quod hoies de aliis G
libẽter faciunt. De te apud te nulla eſtima. Sequit. Id marie tracta qđ in te infirmum ſentis. Et ponit exẽpluꝫ. Sicut quiſqꝫ nouit coꝛpoꝛis vitia ꝛ remedia ſic ꝛ vitia aie: quibus eſt adhibenda curatio. Et ibidem. Nihil dãna-

ul niſi me. Et poſt. Ociū tibi cō-
mendo: in quo maiora agis ⁊ pul
chriora q̄ que reliquiſti. Eccle.
xxxij. Precurre prior in domuꝫ
tuam illic aduocare: illic lude.
¶ Item in hoc ocio debet eē ve
H ritatis ſtudioſa inquiſitio. Aug.
xviij. de ci. c. viij. In ocio: non
debet eſſe inhers vacatio: ſꝫ aut
inquiſitio veritatis: aut inuentio
Eccle. xxxiij. Tempore vacuatis
ſcribe ſapiētiam. ¶ Item i hoc
ocio debet eſſe anime ſupra ſe ele
uatio: ⁊ limpida dei cōtemplatio
Iſa. xvij. Quieſcam: ⁊ conſide-
rabo. Ps. Uacate ⁊ videte. Sen̄.
de beata vita. Ociū philoſopho
rum: maius eſt q̄ labor: quia ta
li ocio aīa roborat ⁊ recreatur: vt
I dictum eſt. s. ſm illud Lucani.
Ocia corpus alunt: animus q̄ſi
paſcit illis. s. ocijs v̄tuoſis. Exo.
xvj. Maneat vnuſquiſq; apud
ſemetipſum. Nec ad hoc ocium
confert ſolitudo loci: niſi ſit qes
mentis ⁊ elongatio affectus a tu
multibus exterioribus. ait Sen̄.
epiſto. cvij. Incipio toto animo
ſtudere. Non multuꝫ ad hoc lo
cus cōfert: niſi ſe ſibi preſtet ani-
mus: qui ſecretum in occupatio
K nibus medijs ſi volet habebit.
Si enim deeſt ſpūs nō adiuuat
locus: q̄a ſi locus ſaluare poſſet:
Sathan de celo non caderet: ait
Grego. ſup Eze. li. i. Omel. viij
Ideo cauendum eſt i dicto ocio
ne ſit inhers vacatio: vt dictum

eſt: ⁊ derideat ab hoſtib⁹. Tre. i.
Uiderunt eā hoſtes: ⁊ deriſerūt
ſabbata eius. Ibi mora. v. Ho-
ſtes ſabbata derident cum mali
gni ſpūs ipſi vacationis ocia ad
illicitas cogitationes pertraunt.
¶ Sed non ſolūm vacanduꝫ ē
tali ocio: ſed aliquando occupan
dum operi meritorio: ⁊ viciſſim
qn̄q; vacare orationi: qn̄q; vtili
ſtudio: qn̄q; pio negotio: operi
meritorio. Hiero. epiſtola. lxxij.
Nūq̄ de manibus eius ⁊ oculis
recedat liber: pſalteriū diſcat ad
verbum: oratio ſine intermiſſiōe
vigil ſenſus: nec vagis cogitatio
nibus. Sequit. Ama ſcientiam
ſcripturarum: ⁊ carnis vitia nō
amabis. Nec vacet mēs tua va-
rijs. occupatiōibus. et poſt. Fac
ſemper aliquid operis: vt te ſem
per diabolus inueniat occupatū
Idem epiſto. lxxvij. exercitādus
eſt ſpiritualibus cumulis ſemper
animus. Sequit orationis iſtan
tia: illuminatio lectionis: ſollicitu
do: vigiliarum diurnaruꝫ ⁊ no-
cturnarū incitamēta ſunt. ¶ Sū
mo tn̄ ſtudio debet vacare reli-
gioſus orōni ⁊ diuinis laudibus
Ad laudandū eniꝫ deum ſūt ho
mines creati. Deut. xxvij. Quas
s. gentes deus creauit in laudem
⁊ gloriam ſuam. Et oꝫ ſemp ora
re ⁊ non deficere. Luc. xviij. Si
ne intermiſſione orate. i. Theſ. vl
timo. Ps. Benedicam dn̄m in oī
tempore. Ut eniꝫ dicit Criſoſto.
ſup Math.

ſuper Matth. omel. xxij. in. fi.
continue orandum eſt. Si enim
de oratione: ſicut de reſpiratione
Sicut enim ſemper indigemus
reſpiratiõe ad vite corporalis cõ
ſervationẽ: ſic ⁊ oratione ad ſpi-
ritualis vite cuſtoditionem. Et ſi
non haurimus a deo: noſtra eſt
incuſatio: horis tamen debitis nõ
extinguendo ſpiritum devotiõis
ſm illud prime theſ. v. Spiritũ
nolite extinguere. Et profecto: ex
O olvendo deo canonicas orões
in debitis horis: poteſt religioſus
exercere opera vtilia: adminiſtra
re pia negotia: vacare circa ſalu-
bria ſtudia: ait Augu. epiſtola.
xlvij. Diu orare cum vacat ideſt
cum aliarum bonarum actionũ
non impediunt officia: licet i eis
deſiderio ſit orandum: non ẽim
probum nec inutile. Sequit᷑. Iõ
ab aliis curis ⁊ negotiis cert̃ ho
ris ad orandi negotium mentem
revocam⁹: verbis orationis nos
admonentes ⁊c. Unde Glo. ſup
illud Luc. xviij. Oportet ſemper
orare: dicit. Semper orat qui bo
P na agit. Nec dẽſinit orare: niſi cũ
deſinit iuſtus eſſe. Semper orat
qui canonicis horis orat. Idem
dicit glo. ſuper illud apoſtoli. Si-
ne intermiſſione orate. Et de ho
ris ad orandum deputatis ps.
Septies in die laudem dixi tibi.
Et Hiero. epiſtola. lxxxviij. Nõ
ea q̃ extra te: ſed que intra te ſunt
conſidera preter pſalmorum: et

orationis ordinem. Quod quia
hora tertia: ſexta: nona veſpe: me
dio noctis: ⁊ mane ſemper ẽ ex-
ercendum: ſtatue quot horis ſa-
cram ſcripturam debeas adiſcere
q̃to tempore legere: non ad la-
borem: ſed ad delectationẽ ⁊ aĩe
inſtructionem. Et poſt. Que ſunt
errata reprehende: que facienda
conſtitue. Si tanta operum va-
rietate fueris occupata: nunq̃ ti
bi longi dies erunt. Loquitur ad Q
Demetriadem virginem. Unde
Heſter. ix. Quater in die confite
batur ⁊ orabat dominum. Nec
eſt contrarium ꝙ tunc orabant
octo horis: ⁊ nunc eccleſia ſeptẽ
qꝛ ſm q̃ſdã matutine ⁊ nocturne
laudes pro duabus horis com-
putabãt. vel ſm alios miſſa co-
reſpondet hore octave. Interpol
late igitur eſt orandum: ⁊ bñ ope
randum. Augu. epiſtola ſupradi
cta dicit: ꝙ fratres in egypto ha
buere crebras orationes: ſed bre
viſſimas: ⁊ raptim quodãmodo
iaculatas: ne illa vigilanter ere- R
cta que oranti plurimum neceſſa
ria ſunt per productiores moras
evaneſcat: ⁊ hebetetur intentio.

¶ Capitulum ſextum. De matu
tinali oratiõe: ⁊ quare deus hora
illa laudatur

q Qualiter autem his horis
orandum eſt: prolixi eſt
negotij explicare. Sed vt S
detur occaſio: pauca ſunt premit
tenda. Et incipiendum eſt ab ora

tione que fit tempore matutinali ſcilicet media nocte: Que tūc cō uenienter inſtituta eſt: vel in me/moriam percuſſionis ꝑmogeni/torum egypti: ⁊ liberationis filio rū iſrael. Exo. xij. vel in memo/riam natiuitatis domini que me dia nocte fuit: prout oſtenſum eſt beato Bernardo ſicut legitur in vita eius. Dū enīȝ mediū ſilētiuȝ tenerent omnia: oꝑs ſermo tu⁹ domine a regalibus ſedib⁹ venit ſap. xviij. ❡ Uel ad vigilanduȝ ꝯ inſidias hoſtiuȝ eo tempore in feſtantium. Math. xxvi. Uigilate ⁊ orate: ne intretis in temptatio/nem. ❡ Uel ad excutiendum ſō nolentium torporem iuxta illud. Nam lectulo conſurgemus. ⁊c. ❡ Uel ad ammouēdū laſciuias ꝯſideriorum carnaliū. q. n. ebrij ſūt nocte ebrij ſūt. theſ. v. ❡ Uel ad ſaluatoris imitationeȝ: qui in ora tione pernoctabat Math. xiiij. ❡ Uel ad diuine vltionis euaſio nem. Math. xxv. Media no/cte clamor factus eſt ⁊c. ❡ Hac igitur hora debet religioſus ſur/gere ad deum orandum ⁊ laudā dum: ſtrenue ⁊ agiliter audito ſi gno eccleſiaſtico: ſicut ſurgit mi les: audito regis edicto. ꝑs. Me dia nocte ſurgebam ad ꝯfitendū tibi. Et illud ſurgamus ergo ſtre nui. ❡ Item citiſſime ⁊ frugali ter Hiero. epiſtola. lxxxiiij. Mo dicus cibus ⁊ nunꝗ venter ex/pletus. Sequit. Ad orationē. n. nocte ſurgenti non indigeſtio ru ctum faciat: ſed inanitas. ❡ Itē letiſſime ⁊ gaudenter: q: citatur ⁊ vocatur ad loquendū cū deo. Sicut enim miles terrenus gau det cum vocat ad loqndum cū rege ſuo: multo magis miles ſpi ritualis ideſt religioſus gaudere debet vocatus ad loquendū reg eterno. Chriſtuȝ enim aloqmur cum oram⁹: eū audim⁹ cū diuia oracula legimus: ait Ambro. i. d offi. ꝑs. Sumite pſalmū iocun/dum cum cythara ideſt oratiōis iocunditatem cum carnis morti ficatiōe. Sic aūt ſurgēs religio/ſus: dȝ adire tēplū dei vel orato/rium: quod eſt ad deum orandū vel laudandū deputatū: niſi fue/rit vel labore fatigatus: vel debi/litate corporis pregrauatus: vl' oc cupatione vtili prepedit⁹. ꝑs. In eccleſijs bn̄dicite deo. Idē Ado rate dominū in aula ſancta eius. ❡ Multa enim concurrunt ad excitandū deuotioneȝ orantis in loco ſancto ſcilicet. ❡ Corporis xp̄i in altari ꝑſentia. ❡ Sctōꝝ in quoꝝ honorem dedicata ſunt altaria memoria. ❡ Angeloruȝ aſſiſtentia: q: ibi ꝯiuncti ſunt pn̄ cipes pſallentibus. ꝑs. i. angeli: ait Bernar. in meditationibus. ❡ Fratrum compſallentiuȝ vni tas ⁊ concordia. Unde Hugo ꝑ mo de ſacramentis parte. ix. c. ij. Sacramenta ſunt quedam loca edificate baſilice; ⁊ determinata

tempora certa quibus fidelis po
pulus ꝯgreget᷑: vt vnitas ꝯmen
detur: gratias reddat: ⁊ vota ſol
uat. Seń. epiſtola. lxxvi. dicit: ꝙ
Pictagoras ait: alium animum
eſſe intrantib⁹ templū: ⁊ euicino
ꝯſiderantib⁹ ſimulacra deorum:
alium operientib⁹ ideſt extra ex‑
A pectātib⁹ añ fores. vnde pie cre‑
dendum eſt: ꝙ deuoti⁹ oratur in
locis ſacris: ⁊ qđ petit᷑ citi⁹ impe‑
tratur. Eccłia enim eſt dom⁹ ora
tionis. Math. xxi. Et dom⁹ dei
ac porta celi. geñ. xxviij. Vñ Sa
lomō orauit pro orantib⁹ in tem‑
plo: vt de⁹ exaudiret eos. iij. Re
gum. viij. vt exaudias inquit ad
dñm orationē quam ſeru⁹ tuus
orat in loco iſto. ¶ Eſt aūt oran
B dum potius in eccłia ꝓpter ſex.
vnde verſus. Sex lucror in ſȳō:
peregrinor: inſtruor oro. Parti
cipo ſacris: dñi de morte recor‑
dor. Adiuuor a ſanctis: in quoꝝ
laude laboro. Suppoſitis autē
myſterijs eoꝝ que dicunt᷑ in ma
tutinis ſcilicet pſalmoꝝ: lectionū
reſponſoriorum: ⁊ verſiculoꝝ: qꝛ
de his exq̄ſite determinat᷑ ī libro
de eccłiaſtico officio: que omnia
ſunt ad deuotionis incitationē:
⁊ inſtructionem in orando: ꝓut
dicit Hugo vbi. ſ. di. ꝙ in locis
ſacris deus nunc ſuppliciter exo
ratur: nunc conſonis vocib⁹ de‑
C uote collaudat᷑: vt viciſſim fide‑
lium corda nunc ꝯponant᷑ ad re
quiem: nunc excitent᷑ ad deuotio
nem. In ipſis quoqꝫ diuinis pre
conijs non eadem ſemꝑ forma
exhibetur collaudationis. Nunc
pſalmodie accēdūt ad deuotionē
Nunc hymni ⁊ cantica ad diui‑
nam excitant exultationem: nūc
lectiones recitant᷑ ad formā mo‑
rum ⁊ honeſte vite inſtructionē.
¶ Laudās ergo deū dictis mo‑
dis primo precat᷑ deum: vt labia
eius aperiat iplicās ꝙ tpe ſomni D
clauſa fuerunt a laude dei. Et qꝛ
deus operat᷑ i nobiſ velle ⁊ oꝑari
phł. Conſequenter implo‑
rat diuinū adiutoriū dicēs. Deus
in adiutoriū ⁊c. vt ſcilicet digne
poſſit eū pſallendo placare. orās
autem ⁊ pſallens: ſollicite cauere
debet a cordis diſtractiōe: ⁊ cogi
tationū inutiliū vanitate ⁊ varie
tate que immittunt᷑ ab hoſte: vel
naſcunt᷑ ex vāo corde: aut ſtimu
lantur a carne. Hoſtis enim orā‑ E
tes impugnat: et fedas cogitatio
nes immittit. Nā tempore quo
Abraā ſacrificabat: deſcēdebāt
volucres ſuper cadauera: quas
Abraam abigebat. geñ. xv. ꝑ q̄s
ſignificant᷑ cogitationes vane: q̄
tempore orationis naſcuntur in
corde. Hee ſunt muſce morien‑
tes perdentes ſuauitatē vnguēti.
Eccle. x. ꝓut exponit Gre. mor.
ix. Hec ſignificantur ꝑ turbam:
qua electa intrauit ieſus Math.
ix. ait ibi Gre. In quib⁹ cogitatio
nibus cor quaſi extra effunditur
⁊ diffluit: ait idē paſtoralis. c. xv.

Nil inquit eſt corde fugati⁹: qđ totiens a nobis recedit quotiens p prauas cogitationes deffluit.
F Ps. Cor meū dereliquit me. Jđ tempore orationis ſtudendū eſt ad cordis collectionem: ⁊ variarum cogitationum excluſionez. ij. Re. vij. Inuenit ſeruus tu⁹ cor ſuum: vt oret te. Ad imiſſionē. n. cogitationū tpe oronis: ſtudioſe laborant maligni ſpūs. Unde legitur in vitis patrū parte prima de abbate Machario: qꝫ eo orāte demon ad hoſtiū pulſans: ait. Surge eam⁹ ad collectā: vbi fratres ad vigiliā ꝯgregati: expectāt te. Ille vͦo fallatiā eſſe diaboli intelligens: reſpondit. O mendax qđ tibi cū collecta? At ille. Latet te adhuc? qꝫ nulla ſine nobis collecta agatur. Ueni videbis opera noſtra. ⁊ ille. Impet tibi deus: o demon. ⁊ abijt deprecans: vt de⁹
G ſibi oſtenderet hmōi veritatem. Et cum veniſſet ad collectā fratruz: vidit: p chorū quaſi pueros ethiopes diſcurrere. Mos eniz erat ibi: qꝫ ſedētib⁹ ꝯctis: ab vno pſalm⁹ diceret: alijs audientibus ⁊ aliqñ reſpondentib⁹. Quibus omnibus demōes illudebāt. v l' digitos in oculos ꝯprimendo: et tunc dormitabāt: vel in os: ⁊ tūc oſcitabāt. Ante alios in mulierū ſpēs vertebantur: vel edificabāt in cordibus eoꝝ parietes: vel iter agētes. Quod vidēs ſanctū aiti exurge domine: ⁊ diſſipentur inimici tui. Poſt orationez vͦo examinād e veritatis gratia: vocaſ ſingulis inquiſiuit: quas habuerant cogitationes: vel de mulieribus: vel iter agendi: vel edificandi. At ſinguli cōfitebantur tales fuiſſe cogitationes: vt ipſe viderat. ex quo intelligendū: qꝫ vane cogitationes tēpore orationis illuſionibus demonū fiunt: ⁊ ab eis q cor ſuum ſeruant: demones repelluntur: vt dicit ibi. Jđ Ps. In matutino interficiebam omnes peccatores terre. Ibi Grego. ſup
H Joſue omel. viij. Demōes debemus interimere: non coꝛuz ſubſtantiam perimentes: ſed q: op⁹ eoꝛuz ⁊ ſtudiū eſt: vt nos pcare faciant: ſine dubio: eorum interitus eſt ſi nō peccem⁹. ⁊ poſt. Si omnes hos hoſtes dſtruxerim⁹ tunc diem feſtū dño celebram⁹. ¶ Itez orans ⁊ pſallens: ſtudioſe laborare debet. ad coꝛ q̄ orat ⁊ pſallit intelligentiam ⁊ reuerentiam ait Ber. ſuper Cant. omel. vij. Credim⁹: angelos aſtare orātibus: ⁊ deo offerre preces, p pſallentibus. Jđ vſurpemus officiū quoꝝ ſortimur ꝯſortiū: ⁊ dicam⁹ cis pſallite dͦo noſtro. ⁊ audiam⁹ eos viciſſim reſpondentes. pſallite vos ſapiēter. vnde ibidē ome. xviij. pſallendū eſt: vt nihil aliđ cogitet. i. coꝛ. xiiij. Pſallam ſpiritu: pſallam ⁊ mente. i. intelligentia mentis: dicit glo. vt eni dicit Hiero. epiſtola. lxxij. Non dulce

K do vocis:ſed mentis affect⁹ que-
rendus eſt.vñ ⁊ cant⁹pſalmoꝛuz
in ecclia inſtitutus eſt ad incitan
dũ pium affectum in populo au
diente:⁊ euitandũ tediuz in pſal-
lente.ait Aug.ix.confeſ.in princi
pio.Q̄tum fleui in hymnis ⁊ cã-
ticis tuis ſuaue ſonãtis ecclie vo-
cibus.Et voces ille influebãt in
auribus meis:⁊ eliq̄bat veritas
in coꝛ meuz:⁊ ex ea eſtuabat me
affectus pietas:⁊ currebãt lachꝛy
me:⁊ bñ mihi erat cũ eis.Seq-
tur.Tũc hymni:⁊ cantici:⁊ pſal
mi vt canerent:ne populus me-
roris tedio contabeſceret inſtitu
tum eſt:⁊ ex eo in hodiernum
diem retentum.hec ibi.¶ Itez
pſallens et oꝛans ad plenam ꝓ
L nũciatõem:oiuz q̄ pſallũt dz ſol-
licite laboꝛari:ne ſillaba vel lra
ommitatur:⁊ ad pfectam appꝛe
henſionem omniũ que leguntur
tam lectionnũ q̄z rñſoꝛioꝝ:ver-
ſiculoꝝ:⁊ bñdictionum:ſiue in-
terpellationũ que a deo poſtulã-
tur.⁊ hoc reuerentia ⁊ alacritate.
Ber.vbi.s̄.omel.vij. Pſallẽdũ
eſt reuerenter.Idem ſicut cibus
in oꝛe:pſalmus in coꝛde ſapit:cũ
non negligit anima:illũ ꝯterere
quibuſdam dentib⁹ intelligentie:
ne foꝛte integrũ glutiat:⁊ nõ mã
ſum.Et idem plani⁹ omel.xlvij.
Moneo vos pure ſemꝑ ⁊ ſtre-
nue diuinis laudibus intendere.
Strenue:vt ſicut reuerenter:ita
alacriter dño aſſiſtatis:non pigri

non ſomnolenti:non oſcitantes M
non vocibus parcentes:nõ ver
ba pſcindentes:non integra trã-
ſilientes:nõ fractis ⁊ remiſſis vo
cibus:muliebꝛe quoddaz balbe:
⁊ de nare ſonantes:ſed virili vt
dignum eſt ſonitu ⁊ affectu ſpiri
tus voce depꝛomentes.Si eniz
homo expꝛimẽs aduerſarioꝛum
malitiam ⁊ ꝓpꝛiam miſeriam:⁊
captans regis beniuolentiaz:pe-
tens d aduerſarijs victoꝛiã:⁊ de
malis ſuis veniam:ſtudet:exq̄ſi
te loqui ante regem:nihil de con N
tingẽtibus ommittendo:multo
magis oꝛans ⁊ pſallens ante re-
gem regum.⁊c.ps.Quoniã rex
omnis terre deus pſallite ſapien
ter.vnde verſus.Non vox ſed
votum:non muſica:coꝛdula:ſz
coꝛ.Nõ clamoꝛ ſed amoꝛ ſonat
in aure dei.¶ Unde legitur lib.
de vniuerſo demone cui nomen
Titiuillus:q̄ apparuit.cum co-
phino apud quoſdaz pſallentes:
colligẽs ſub ſpecie micaꝝ dictio O
nes ⁊ ſillabas omiſſas ab illis in
pſalmodia.vñ verſus.Fragmia
verboꝛuz Titiuillus colligit hoꝝ
Sicq̄z die:mille vicibus ſe ſarci
nat ille.¶ Et ibidẽ legitur:q̄ cũ
quidam religioſi inoꝛdinate ⁊ in
decenter pſallerent:vnus ex ma
lignis ſpiritibus:eoꝛum turpem
⁊ indecentem pſalmodiam irri-
ſorie effugauit.¶ Et libro mira-
culoꝝ beate virginis legit:q̄ cuz
quidã monachus:in vigilia doꝛ-

mitaret: ⁊ ad gloria patri caput ñ
humiliaret: apparuit angelus di
cés. Flecte caput: q; dicis glia pa
tri. Et dyabol⁹ ex alia parte. Nó
flecte: niſi triplicez ruperis ſuné
P Hoc vidés abbas ⁊ audiés ora
uit dicés. Ne perdas ouem. ſuné
deus aufer ⁊ hoſtem. Cui ange
lus. Libero captiuum: tu corripe
deſidioſum. pſallite ergo deo no
ſtro pſallite. ⁊c. ¶ Item pſallens
⁊ orans debet eſſe ꝓuidens ⁊ la
borans ad cordis eleuationez in
deum in pſalmodia: ⁊ ad dei in
troductionem in cor. ait Grego.
ſuper Ezech. li. i. Uox pſalmodie
cum per intentionez cordis agit:
Q per hãc omnipotenti deo ad cor
iter aperitur: vt intente menti vel
ꝓphetie myſteria: vel gfaz com
punctionis infundat. ps. Sacri
ficium laudis honorificabit me.
⁊c. Idem. Cantate deo: pſalmuz
dicite nomini eius. ¶ Inſtitutio
ḋo pſalmodie ortũ habuit a btõ
ygnatio, ꝓut legit. iij. hyſtorie tri
R partite. c. viij. vbi habet: ꝙ ygna
tius Anthiocen. ecclie q̃rt⁹ eps:
poſt Petrũ: vidit angeloꝝ cho
ruz: qui poſt antiphonã ſancte tri
nitatꝪ dicebãt hymnos. Hic mo
dus Anthiocen. eccleſie ꝓbatus
inde ad cunctas tranſijt ecclias.
¶ Conſequenter fuit inſtitutio
roborata i eccleſia Mediolañ:
in qua excubabat pia plebs para
S ta mori pro epiſcopo ſcilicet btõ
Ambroſio: ne populus: meroris
tedio contabeſceret. ¶ De pſal
modia ḋo qd ſignificet: ⁊ de ei⁹
vtilitate habet eccliaſtice hierar
chie. c. iij. per totum. Et de mõis
pſallẽdi Aug. in tractatu de pſal
modia. ꝙ ſit grata deo ⁊ accepta
bilis pſalmoꝝ deuotio: dicamus
Et ponit exempla de patriarchis
⁊ prophetis: Sequitur. Cuz tali
bus pſallimus ⁊ cõfitemur deo:
quid hac delectatiõe iocundius?
Et ſicut boni ꝯuiue delectantur
in ferculoꝝ varietate: ⁊ copioſita
te: ita anime noſtre: lectionum ⁊
hymnorum exultatione multipli
ci ſaginantur. Intermẽtes fabu
las intento ſenſu: vigilanti mẽte
pſallamus: qđ pſallimus excogi
temus: nec deo diſpliceamus. Et
poſt. Totum quaſi in conſpectu
dei non hominum placendi ſtu
dio celebrare debem⁹. Qñ pſal
litur: ab omnibus pſallatur. Cuz
lectio legitur. facto ſilentio ab oĩ
bus equaliter audiatur: vt legẽte
lectore nemo perſtrepat. ¶ Un
de de beato Franciſco legitur: ꝙ
horas canonicas ſolitus erat nõ
min⁹ timorate deo ſoluere ꝙ̃ de
uote. Grauiter enim: ſe putabat
offendere: ſi quando orationi de
ditus: vanis fantaſmatibus inte
rius vagaret. Cui ꝯcordat Aug.
vbi. s. dicés. Non ſolũ ſpiritu. i.
ſono vocis: ſed mente pſallam⁹.
Quod pſallim⁹ cogitemus: ne ca
pta mẽs fabulis vel extraneis co
gitationibus laborẽ habeat iſru

ctuoſum. ¶ De vtilitate quoq3
pſalmodie in oratione Aug. ibi/
dem dicit: ꝙ in pſalmis nõ inue
nies niſi quod facit ad vtilitatez:
X ⁊ edificationem: ⁊ eruditionem
omnis ſexus ⁊ etatis. hʒ in pſal/
mis infans qđ lactet: puer quod
laudet: adoleſcẽs qđ corrigat: iu
uenis quod ſequať: ſenex qđ pre/
cetur. Et poſt. In his ſuaue me/
dicamentũ ꝯtineť: iuſtitia ingeri
tur: iniquitas prohibetur: miſeri
cordia laudatur: mendatiũ dam
natur: dolus accuſatur. Et ibidẽ.
Pſalmus: triſtes conſolatur: le/
tos temperat: iratos mitigat. pau
peres recreat: diuites vt ſe agno
ſcant admonet. ¶ Idem dicitur
in vita ſancte Theodore. vt eniʒ
dicit Caſſiodorus libro. de inſti/
Y tutis ſcripturarum. Pſalterium
eſt quedam celeſtis ſpera: ⁊ vt ita
dixerim quidam pulcherrimus
pauo: qui velut oculoꝝ orbibus:
⁊ colorum varietate depingitur.
paradiſus quidam animaꝝ: po/
ma continens innumera: quibꝰ
ſuauiter mens humana ſaginata
pingueſcit. Varijs ergo mõis hiſ
pomis eſt reficiẽda. Si orat: ora
te. Si gemit: gemite. Si gaudet
Z gaudete. Si ſperat: ſperate. Si ti
met: timete. ¶ Qualiter autẽ va
rij pſalmi diuerſimode ad oratio
nem cõueniũt: ait Hugo de ſtu
dio orandi: ꝙ in affectibus pieta
tis eſt virtus orandi. Sequiť. Ex
affectu dilectiõis canitur pſalmꝰ
Diligam te domine virtus mea.
Ex affectu admirationis domi/
ne dominus noſter. Ex affectu
cõgratulationis omnes gentes.
Et in his omnibus eſt laudatio.
Ex affectu humilitatis in te dñe
ſperaui. Ex affectu doloris. vſq3 A
quo domine. Et affectu timoris
Domine ne in furore tuo. Et in
his eſt mixta queruloſa depreca
tio. Ex affectu idignatõis. Quid
gloriaris. Ex affectu zeli. Deꝰ vl/
tionũ. Ex affectu preſumptionis
bone: Iudica me deꝰ. Et in his
eſt captatio beniuolentie. Vñ et
ad modũ rethorum effectum ẽ:
captare beniuolentiam: vel a cõ/
mendatione cauſe: vel ab aduer
ſarij iuſtificatione: vel a iudicis
laudatione: vel a proprie pſone
ꝯmendatione: vt patet rethorica
prima poſt pncipium: ⁊ ſecunda.
Sic facit ꝓpheta in pſalmis. vt
eniʒ dicit Hugo vbi. ſ. ⁊ Ambro
ſius libro de myſterijs initiãdis.
Sicut oratores i cauſis pmo in/ B
cipiunt a laude pncipis: vt beni/
uolũ eũ reddãt: deinde ſupplicãt
vt libẽter audire dignetur tertio
depromunt que poſtulant: quar/
to ſicut inceperant a laude prin/
cipis: ita in eius laude deſinunt:
ſic ⁊ in oratione ad deũ. ¶ Pri
ma oratio habet laudeʒ dei: ⁊ dr
oratio. ¶ Secunda eſt ſupplica/
tio: vt audiat. ⁊ dicitur obſecratio
¶ Tertia deſiderati petitio q̃ dr C
poſtulatio. Quarta gratiaꝝ actio

1.Thi.ij. Obſecro primo omniuȝ
fieri obſecrationes orationes: po
ſtulationes. gratiarum actiones.
¶ Sed valde dolendum eſt: ꝙ
hodie cōmuniter in eccleſia defi
cit modus preſcriptus pſallendi:
q: pſalmodia ⁊ curſorie dr: ⁊ co⸗
rupte: ⁊ pſallentes: deſidioſe: ne⸗
D gligenter: ⁊ frauduléter pſalmos
dicunt: vt pȝ conſideranti: ⁊ cuȝ
temporalia omnia fiant cum ſol
licitudine: deliberatione: ⁊ diligē⸗
tia officium eccliaſticum dr ſine
reuerentia: diligentia: ⁊ aduerten
tia. Contra quos Hieremi. xlviij.
Maledictus q facit opus domi
ni frauduléter ⁊ deſidioſe. Frau⸗
dulenter propter ommiſſionem
eorum que dicere debent. Deſi⸗
dioſe ob indeuotionē quo ad mo
dum dicendi. ¶ Expleta vo lau
de matutinali cōmuni dȝ religio
ſus ad cor recurrere in oratione
priuata. Sicut enim conſuetudo
eſt: ꝙ cū celebratur conciliuȝ vel
capitulum generale primo expe⸗
diunt negotia cōmunia: deinde
quilibet ad propria expedienda ne
gotia ſtudet: ⁊ explicat preſidenti
aliquando ſupplicando pro idul
gentiarū relaxatione: aliqñ poſtu
lando veniā de cōmiſſis aliquā
E do dona petendo ⁊c. ſic religio⸗
ſus dȝ poſt matutinum ad conſci
entiam redire: ⁊ in ſolitudine cor
diali colloqui deo ſuo. eius do⸗
na gratuita recogitando: ⁊ grati⸗
as agendo: abuſiones ꝓprias de
bonis collatis: ⁊ del mandatorū
tranſgreſſiones deplorando: mul
titudinem peccatorum. ⁊ paucita
tem bonorum memorando. ⁊c.
Et hoc docet Hugo vbi. ſ. Re⸗
uocemus ad memoriam bona:
⁊ poſt: oblitos ſui admōuit: auer
ſos reuocauit: venientes ad ſe be
nigne ſuſcepit: penitentibus idul
ſit: perſeuerantes cuſtodiuit: ſtan
tes tenuit. lapſos erexit. De his d
bet cogitare dolendo: penitendo
veniam poſtulando: diuine volū
tatis beneplacita faciendo: corde
⁊ ore dicendo. Miſerere mei de
us. ⁊c. Et enim dicit Aug. in ori⸗
ginali. Qui magnam miſericor⸗
diaȝ deprecatur: miſeriā magnā
fatet. Sequitur. Secunduȝ mul
titudinem miſerationū tuarū ⁊c.
Multe enim miſerationes tue.
Attendis contempnentes vt cor
rigas. Attendis neſcientes vt do
ceas. Attendis cōfitētes vt igno
ſcas. ſic ſupple ⁊ mihi fac. Nota
de adultera que ſola cū Jeſu re⸗
manſit in tēplo. Jo. viij. vbi Au⸗
gu. Remanſit vulnerata: ⁊ medi
cus. Remanſit magna miſeria:
⁊ magna miſericordia. Sic debȝ
homo excluſa turba cogitationū
terrenarum: eiecta turba affectio
num carnaliū: fugata turba mū⸗
danorum appetituū: cuȝ ſolo Je⸗
ſu remanere in templo cordis: ⁊
eum alloqui vt patrem: ſupplica
re vt iudici: interpellare vt aduo
catū: rogare vt amicū ⁊c. Ma.

iii. Tolle grabatum tuum ⁊ vade
in domũ tuã. Quod ẽ redire ad
ↄſciaꝫ: ait Grego. ſuper Ezc. li. i.
H omel xij. Job. xxix. Cui dedi'i ſol
litudine locũ. Ibi mor. xx. De ſo
litudine cordis que tunc eſt: cum
ſtrepitus deſideriorum terrenoꝝ
premuntur: cũ ebulientes cure re
ſtringunt: cũ motus importuna/
rum cogitationum quaſi circun/
uolantes muſce manu grauitatis
abbigunt. Et tunc cũ domino in
tra ſecretum paratur: Ubi per in
terna deſideria ſilẽter anima cuꝫ
eo loquatur: vt extrahitur ab eo
dem ſuper illud Apoc. vij. Factũ
eſt ſilentium in celo quaſi dimi/
dia hora. i. in anima contempla/
tiua a predictis tumultibus. licet
non plene propter corporis gra/
uitatem abſtracta. Sen. epiſtola
vi. Argumẽtum tranſlati animi
in melius eſt: ſcire vitia que pri⁹
ignorauit. Et epl'a. xvi. De corpo
I re ad animũ redeũdũ eſt Mat.
vi: Clauſo hoſtio ora patrem tu/
um. Aug. de pſalmodia vbi ſup̃.
Patet tempus cum volum⁹ pri
uatim orare. Et de modo orandi
bene Aug. epl'a. xliiij. ad probã.
per totum. Ubi ait. Abſit ab ora/
K tione multa locutio: ſed non dẽſit
multa precatio: ⁊ feruens perſeue
ret intentio. Et poſt. Pleruncꝫ
hoc negotiuꝫ plus gemitibus q̃
ſermonibus agitur: plus fletu q̃
affatu. Nimirum q2 oratio ẽ mẽ/
tis deuotio. i. in deum conuerſio
per pium ⁊ humilem affectũ: fi/
de: ſpe: ⁊ charitate ſubnixa. ait
Hugo de ſtudio orandi. vbi ſup̃.
Ipſa quocꝫ oratio eſt aſcẽſus in
tellectus per diuerſa tẽdentis pe/
titio. ait Dioniſius li. iiij. c. xxiiij. ⁊
Greg. mor. xxiij. Ueraciter orare
eſt: amaros in compunctione
gemit⁹ nõ v̈ba ↄpoſita reſonare

¶ Caplm ſeptimũ de laude diui
na hora prima.

r Ecreato corpore ſobria
quiete cũ indiguit: vt po
ſtea melius homo poſſit
orare: ⁊ ſe virtuoſo opere exerce/
re iuxta illd̃ Job. vij. Si dormie/
ro dicam quando conſurgaꝫ: dꝫ
religioſus laudes diurnas exol/
uere. ſ. mane hora prima a creatu L
ris irrationabilib⁹ ſtimulat⁹. Tũc
enim aues laudant deuꝫ ait Am
bro. exam. omel. v. ¶ Et q2 diui/
na laus hora ipſa eſt ↄueniẽter
inſtituta. Tunc eniꝫ reſpexit dñs
caſtra egyptiorum. Exodi. xiiij.
Tunc xp̃s fuit Pilato preſenta/
tus. Math. xxvij. Et tunc appa
ruit Magdalene flenti ad mo/
numentũ. Jo. xx. Merito inſti/
tuta eſt hora iſta ad dinoꝝ bene
ficioꝝ recognitionẽ. Ad operuꝫ
a laude dei inchoationẽ. Math.
v. Primum querite regnuꝫ dei. M
Et ad primitiarũ illoꝝ opeꝝ deo
exſolutionẽ. Exo. xxiiij. Primiti
as frugũ tuarũ inferes in domuꝫ
dñi. Et ad laboris debiti exercita
tionẽ: q2 ab ea hora dꝫ homo la/

dorare. Ecc.xi. Mane ſemina ſe
men tuū. ⁊ Can̄.vi. Mane ſur-
gamus ad vineaſ. Unde ea hora
exijt paterfamilias cōducere ope
rarios in vineam ſuam. Math.
xviij. Et q̄ꝛ laudantes deū debēt
eſſe puri ⁊ mundi.i. Thi.ij. Uo-
lo viros orare leuātes puras ma
nus. Jō in laude huius hore in-
terponit̄ ꝯfeſſio generalis: ad eo
rum abſolutionē que nocturno
N tempore ſunt contracta. ⁊ de hac
hora Hiero.epl'a.lxxvij. Poſt-
q̄ oē tp̄us diuino debes conſecra-
re: nullam prorſus horā a ſpūali
profectu vacuā eē ꝯuenit. Cum-
q̄ tibi i lege dn̄i die ac nocte me
ditatio ſit: dꝫ aliq̄s determinatus
numerꝰ eſſe horarū: quo pleniꝰ
deo vaces. Sequit̄ Optimuz er-
go eſt huic ore matutine deputa-
re tempus: ⁊ meliorē ac puriorē
O diei partē vſq̄ ad horā tertiā ani
mā quottidie in celeſti agone cer
taturā velud ſpūale quoddā: pa-
leſtre exercere gimnaſiū. Mo-
dus enim pauperū mendicātiuꝫ
eſt mane ſurgere: ad hoſtiū patriſ
familias pro elemoſyna clamare
Conſuetū eſt apud multos i ma
ne primo clamāti elemoſynā dare
Sic dꝫ religioſus q̄ eſt mēdicus
⁊ pauper ante deū. Oīs eni orās
mēdicus: ait Aug.li.ſermonū.ij.
ſmone.ij. Mane ſurgere dꝫ hō
P ad petēda dōa dei: vt eū iueniat.
ꝓv.viij. Qui mane vigilauerit
ad me iueniet me. pſ. Māe exau
dies vocē meā. ⁊ mane oro mea
preueniet te. ⁊ repleti ſumus ma-
ne miſericordia tua.

¶ Capl'm.viij. De iſtitutiōe diuine laudis alijs horis.ſ.iij.vj.ix.

C Onſequenter eſt deꝰ lau-
dādus hora tertia: ſexta
⁊ nona. Unde Daniel
tribus tp̄ibus in die flectens ge-
nua adorabat. Dan̄.vi. Ibi ma-
giſter hyſtoriarū dicit: q̄ tūc ora
bant iudei.ſ. hora.iij. q̄ꝛ tūc datꝰ
eſt eis decalogus. Exodi.xx. Ea-
dē hora orat eccl'ia: q̄ꝛ tūc datꝰ eſt Q
ſpūs ſcūs Act.i. ¶ In.vj. orabāt
q̄ꝛ tc̄ erectꝰ ē ſerpēs eneꝰ. Nume.
xxiij. eadē hora orat eccl'ia q̄ꝛ tūc
xp̄s ē i ligno ſuſpēſus. Luc.xxiij.
in.ix. orabāt. q̄ꝛ tc̄ petra dedit aq̄s
i cadeſ. Numeri.xx. Eadē hora
orat eccl'ia: q̄ꝛ tūc de xp̄o lancea-
to ⁊ mortuo fluxerunt ſanguis ⁊
aqua. Jo.xix. Un̄ Act.v. Petrꝰ
⁊ Joannes aſcenderūt in tēplum
ad horā orationis nonā. Ibi ma
giſter hyſtoriarū dicit. Daniel.tri
bus horis orabat: ⁊ eſt conſuetu-
do firmata ab eccl'ia: q̄ eiſdē ho
ris oret: tertia.ſ. q̄ꝛ xp̄s flagellatꝰ
eſt: ſexta: q̄ꝛ crucē aſcēdit: nona:
q̄ꝛ ſpm̄ poſuit. In his at̄ horis dꝫ R
ꝛligioſꝰ dicer̄ laudes diuinaſ plene
⁊ itegrat̄ nihil ōmittēdo vt deīm
ē. Tūc.n. tā eccliaſticꝰ q̄ religioſꝰ
obligati ſūt ad exoluēdas laudes
diuinas ſꝫ eccl'ie ꝯſuetudinē. Ec
cliaſticꝰ: q̄ꝛ viuit de decimis ⁊ p-
mitijs ⁊ pctā ppl'i comedit. Oſee

r. Religioſus vo: q2 viuit de ele/
moſynis. Debitor eni tenet plene
ſoluere debitũ creditori. Eccleſia/
ſtic⁹ igit ſic vult: q̄ decime ⁊ alia
ſibi ſoluant a populo ſine aliqua
diminutione ſic dz laudes dinas
ꝓ eis exoluere: ſine dictionis aut
S ſillabe ommiſſione. Aliter eſt ſta
tera doloſa: q̄ eſt abhoiatio apud
deũ. puer. xj. Et vere tũc mẽda
ces filij hoium in ſtateris. Simi
liter religioſus vult q̄ elemoſyne
ſibi ꝓmiſſe integraliter exoluant
iõ dz exoluere pro benefactorib⁹
oṙones ab eccleſia inſtitutas. aliter
dicetur ei illud. Math. v. Non
exhibis donec reddas nouiſſimũ
quadrantẽ. exemplũ ſupra de de/
mone colligẽte ommiſſa in laudi
bus dinis. ¶ Sz heu hodie ver
ſus pſalmorũ ſincopant. principi
um ⁊ finis vix dicunt mediũ ver
ſus labijs nõ tangit. iõ potius eſt
T irriſio q̄ laudatio. exẽplũ ſupra d̄
demone irridẽte corruptũ cantũ.
¶ Itẽ pſallens ⁊ orãs dicere dz
horas pure: ⁊ ſinceriter: nihil im
pertinẽs intermiſcẽdo. nec d̄ va
niloquijs exteri⁹ in ore: nec de ſu
perfluis cogitationibus interi⁹ in
corde. vt eni dicit Alexã. Papa
Xp̄ianus oṙonis tẽpore cuz deo
loquit. ergo non dz loqui cũ hoie
exterius vaniloquia: nec cũ fictis
ymaginibus in corde ſuperflua.
V ¶ Eſt eniz duplex verbũ: interi
us. ſ. ⁊ exteri⁹ ſm Aug. ix. de tri.
c. iiij. et pz exemplũ ſenſibile. Si

eni loquens Pape de ſuis caris
negotijs intermiſceret impertinẽ
tia ⁊ vana: alloquendo oẽm ſup/
uenientem: potius papã prouoca
ret q̄ placaret. iõ timeant q̄ ho/
ras canonicas interrũpunt: ⁊ va
niloquia intermiſcent' ad impe/
dimentũ deuotionis ſue ⁊ aliorũ
vel fingũt in corde varia ymagi
nabilia: ne deũ plus offendãt q̄
placent vnde Ber. i meditationi
bus in peſorna taliũ dicit. In mo
naſterio ſepe cum oro nõ attẽdo
que dico. Ore foris oro: ſed men X
tem vagantem: orationis fructu
priuo. Corpore interius: corde ſũ
exterius: ideo perdo que dico. Et
poſt Magna peruerſitas ⁊ inſa/
nia: quando cũ dño maieſtatis lo
qui p̄ſumo: ⁊ inconſtanti mente
aurẽ in oratione auerto: ⁊ ad ne/
ſcio quas ineptias cor conuerto.
Seqtur. Loquit mihi de⁹ in pſal
mis: ⁊ ego illi: nõ tñ cũ pſalmuz
dico attendo cuius ſit pſalm⁹. iõ
magnã deo iniuriam facio: cũ eũ
p̄cor: vt precẽ meã exaudiat: quã
ego qui eã fundo non audio. De
precor: vt mihi intẽdat: ⁊ ego nec
mihi nec illi intendo: ſed qḋ dete
rius eſt imũda ⁊ vilia i corde ver
ſando fetorẽ horribilẽ aſpectui ei⁹
ingero. ¶ Unde legit de ſancto
Seuerino Coloniẽ. epo: q̄ poſt
mortẽ apparuit ſuo archidiacho
no: ſuper cuius caput erat nubes Y
ignea: guttas igneas diſtillans.
Qḋ ille admirãs querit: cur tãta

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

eſſet pena punitus q adorabat vt
ſanctus. Qui ait. Qñ dicebá offi
ciú cú clericis: ſuperuenientibꝰ famu
lis ꝑ negotijs. ꝯſueui diuinú of/
ciú interrúpere: ideo ſic affligor.
Qd cú ille ſe nó credere diceret
proiecit guttá ſuper eiꝰ brachiuz.
Quo clamáte pre anguſtia: ſana
uit eú ſua oróne dicens. Modo
vides quátú apud deum poſſuz
¶ Item pſallés ⁊ orás dz dicere
horas honorifice ⁊ reuerenter tá
q̄ corá deo ⁊ ágelis pſallens. ps.
In cóſpectu angeloꝝ pſallá tibi.
Z Jó erecto corpore: alacri vultu:
patulo ſenſu ⁊ ore pſallat: nó ap/
podiãdo: nec incuruádo: ⁊ hmói
exéplo beati Franciſci: de q̄ in vi
ta ſua. c. x. dr: q̄ lz egritudine la/
boraret nolebat muro vel parieti
herere dú pſalleret: ſed orás ſem
per erectꝰ ⁊ ſine caputio: nó giro
A uagis oclis nó cú aliqua ſincopa
horas canonicas pſoluebat. ps.
Státes erát pedes noſtri i atrijs
tuis hierlm. Et. ſ. clicus dicat il/
lud. iij. Reg. xvij. Viuit dñs i cu/
us conſpectu ſto. ⁊ ſicut in exte/
riori hoíe ſtat erectꝰ ita in interio
ri. Job. xxiiij. Si dixerit ad ipſú
ſ. cor. Ibi mor. xxiiij. Curuuz eſt
cor cú íma appetit: erigit cuz ad
ſuperna eleuat: Cant. ij. Recti di
ligũt te. Rectꝰ ñ é ſequés dei vo/
luntaté ait Aug. ſuper Jo. omel.
xxv. ¶ Item pſallés ⁊ orans dz
pſallere prouide ⁊ ſapienter: vt di
ctú eſt. s. ſ. itelligédo ⁊ aduerten/

do que canit: qd eſt pſallere ſapi B
enter. Unde de beato Franciſco
legit: q̄ grauiter ſe putabat offen
dere: ſi quo mó oroni dedítꝰ: va
nis fantaſmatibꝰ interius vagare
tur: ⁊ de hoc habitú é. s. ¶ Itez
pſallendú eſt iubilatiue ⁊ gaudé/
ter. ps. Jubilate deo omis terra.
Jubilus eni dr q̄ ineffabile gau/
diú mente cócipit: qd nec abſcó
di pót: nec ſermonibus aperiri ⁊
tñ quibuſdá motibꝰ ꝓdit: lz nul C
lis ꝓprietatibus exprimat. mor.
xxiiij. Et ps. Beatus populus q
ſcit iubilationé. Jubilate mótes
laudez deo: per quos mótes ele/
uate mente ſignant. ¶ Ité pſal/
lendú eſt téperate ⁊ ꝯgruenter. ſ.
horis cógruis ⁊ ordinatis: niſi cá
legiptima quis ſit ꝓpeditꝰ: vt pia
vtilitate occupatus. ps. Septies in
die. ⁊c. Veſpere ⁊ mane: ⁊ meri/
die. ⁊c. ¶ Ité pſallendú é aperte D
⁊ intelligenter: vt. ſ. oés intelli/
gát: nó ore ſemipleno. Neemie.
viij. Legerút in libro legis diſtin
cte ⁊ aperte ad intelligédum. Ad
pſallendú igit modis dictis dz q
libet pro poſſe laborare.

¶ Caplm nonum. De miſſa au
dienda.

IN ſpatio vo itermedio
dz religioſus audire miſ
ſam diei cú offó: qñ é ꝓ
pria aſſignata. Que miſſa ſm ca
nones dz hora tertia celebrari qꝛ
ſ. ea hora xps ad paſſioné doctꝰ é
⁊ ſpús ſanctus ſuper apoſtolos d

BIBLIOTECA

B E ſcendit:vt habet̃ de conſe.di.i.ex
cepta nocte natiuitaſ dñi. Lʒ tñ
mane celebrare:ne pp'ls ſua de/
uotiõe fruſtret̃:vt dr̃ ibi. Nec dʒ
religioſus ꝓpter miſſã peculiarẽ
ommittere qn audiat miſſã ð die
ꝓut habet̃ in ſũma de caſib' lib.
iij.ti.de ſacramentis nõ iterãdis
F ⁊ extra de celebratione miſſarum
Vñ Apparat' in ſũma vbi ſupra
Peculiarẽ.i.ſpãlem de aliq̃ ſan
C ctoꝝ aut de mortuis:de die ðo:in/
telligo qñ dies ꝓpriã miſſã habet
Argumentũ ꝯ eos qb' in dieb'
dñicis ſuffic̃ audire itroitũ ð die
poſtq̃ celebrauerit ð beata ðgĩe
vel alio ſancto. Iſti nõ audiunt
miſſam de die: qꝛ miſſa dr̃ offici
um cũ canone: ꝓut dr̃ ibi. ¶ Ce
lebratio ðo miſſe eſt in memori
am dñice paſſiõis. Mat.xxvij.
Hoc facite in meã ꝯmemoratio/
G nẽ: ꝓut dicit Hugo de ſacris:p/
te.viij.libri.ij.c.xiiij.Vñ inter oĩa
ſacra.hoc precipuũ eſſe ꝯſtat:qꝛ
verum corpus xp̃i ⁊ ſanguis nõ
ſolum ibi figurat̃ ſʒ etiã continet̃:
ait Innocenti' de officio miſſe.
¶ Et lʒ in hoc officio tanta ſint
inuoluta miſteria vt nemo ea
ſufficiat explicare. ꝓut dicit idem
tñ vir religioſus ⁊ celic' audiẽs
miſſã dʒ ſaltẽ in generali cogitar̃
H ¶ Q ð igreſſus ſacerdotis in ec
cleſiam. repreſentat xp̃i ingreſſuʒ
in mũdũ: Quẽ ingreſſũ etiã in/
troitus in choro dictus deſignat.
¶ Kirieleyſon ðo qð interpre/
tatur dñe miſerere ſignificat po/
ſtulationem miſericordie ab ipſo
xp̃o: q venit in munduʒ. Hiere.
xxx. Dñe miſerere noſtri: te eniʒ
expectauimus. Vnde nouies dici
tur: ad deſignãdã humanã iper/
fectionẽ. In numero eniʒ noue/
nario iperfectio deſignat̃: ⁊ in de I
nario perfectio. Ideo homo ptẽ
decimã deo dat: nonam ſibi reti
nens: ait Hugo.i.ð ſacra. pte.xi.
c.viij. ¶ Hymn' angelic' ſigni
ficat angeloꝝ congratulationeʒ K
de aduentu xp̃i in mundũ. Luc.
ij. ¶ Oratio deſignat xp̃i ſuppli
cationẽ ꝓ mũdo ad patrẽ. Aduo
catũ enim habemus apud pr̃eʒ
⁊c. Et Io.ij. ¶ Epiſtola ſignifi/
cat doctrinã apoſtolicã. ¶ Gra/
duale: ꝓfectũ iuſtoꝝ de virtute i
virtutem. ¶ Euangeliuʒ doctri/
nam ſaluatoris. ¶ Altare: crucẽ
chriſti. ¶ Geſtus ſacerdotis cir
ca altare: ⁊ ipſa conſecratio ſigni
ficat xp̃i immolationeʒ in cruce.
¶ Corporis xp̃i eleuatio: xp̃i ele
uationeʒ in cruce. ¶ Oratio do/
minica q̃ omnes antecellit qua/
drupliciter ſm Innocentium. ſ.
auctoritate datoris: breuitate ſer/
monis: ſufficientia petitionum: L
ꝓfunditate myſterioꝝum impli/
cat ⁊ ſignificat: ꝙ a dei filio ſunt
petenda a malis liberatio: ⁊ bo/
noꝝ omnium collatio. ¶ Q ð
aũt dicit ⁊ ꝯſequenter bis agnus
dei miſerere nobis: ſignificat: ꝙ
petimus ab eo releuationem cor

poris et anime. Et qd dicit tertio
dona nobis pacem: ſignificat: qd
M ab eo petimus tranquillitatē eter
nitatis. ¶ Quod vltimo dicitur
ite miſſa ē ſignificat dimiſſionē
populi ad ppria. Quaſi dicat ho
ſtia miſſa eſt ad deum p vobis:
redire poteſtis ad ppria. De his
aūt miſterijs bene Inno. de of
ficio miſſe: et Hugo vbi. ſ. et lib.
d offō eccleſiaſtico. Ex dictis pz: qd
multi neſciūt audire miſſam: qa
exeūt chorum: vl dum euāgeliū
legit: vel oratio dominica dicitur
vel anteq corpus xpi eleuetur
N Tunc enim deberent facere peti
tiones ſuas ad deum: ex quo di
gnatus eſt deſcēdere in altari ve
rus deus et homo. Iſti ſunt ſimi
les fugientibus d conciſtorio in
trante ſummo pontifice: vl d pa
latio: intrante rege: qñ deberent
ſua negocia pñtare. Hoc dico d
eis qui non audiūt aliam miſſā
vel exeūt ſine cauſa legittima.
¶ Qualis aūt eſſe debet miſſā
celebrans: et qualiter ante miſſā
ſe debet iudicare patet. i. Cor. xj.
Probet aūt ſeipſū homo: et ſic
de pane illo edat et c. Et de pericu
lo indigne celebrantis: ibi. Qui
O manducat et bibit indigne et c.
prouer. xxiij. Quando ſederis vt
comedas cum principe: diligen
ter attende que poſita ſunt āte fa
ciem tuam. Quod exponit Au
gu. ſuper. Jo. omel. lxxxviij. De
menſa ſacratiſſima altaris domi
ni: vbi corpus et ſanguis xpi ap
ponitur. In qua menſa ſedere ē
hūiliter accedere: ait ibidē. Acce
dens enim debet eſſe plenus ſan
ctimonia et immaculatus. Leuit.
xxvj. Homo qui hūerit maculā
nō offerat panem deo. ¶ Debet
eſſe ornatu virtutum decoratus.
ps. Sacerdotes tui induant iu
ſticiam. Unde ſacerdotes legales
lauabant ſe ante ingreſſū taber
naculi. Exodi. xxx. Et induebant
ſaccis. Exodi. xxviij. ¶ Debet eē
omni concordia pacificatus. Mat. P
v. Si offers munus tuum ad al
tare et c. ¶ Debet eſſe ſupra ſe ele
uatus: quia angelus domini ex
ercituum eſt. Malach. ij. Et ſic
cum feruida deuotiōe: iubili exal
tatione: et perfecta dilectione ac
cedit. Eccle. viiij. Uade comede
i letitia panem tuū: et bibe i gau
dio vinum tuum: et ſic celebrans
amplius in xpm immutet et dei
ficetur. Augu. viij. Confeſ. in per
ſona xpi Cibus ſum grandium.
Creſce et manducabis me. Non
tu me mutabis in te ſicut cibum
carnis tue: ſz tu mutaberis i me.
¶ Unde de pena idigne celebrā
tis dicit libro qui dicit paradiſus Q
qd cum ad ſanctum Machariū
veniſſet ſacerdos quidam caput
hñs excoriatum et quaſi cōſum
ptū vt curaret. Nā ſibi deus de
derat gratiam curationum: non
tamen ab eo viſus eſt vel ſuſce
ptus. Et cum ſtaret: vt ſui miſe

A reretur: rn̄dit: ꝙ non erat dign⁹ curari: quia fornicatiōe pollutus ſacra myſteria celebrarat. Jō ſic cruciabat̄. Sed ſi promitteret: ꝙ vl'ſacerdos nunꝗ̄ myſteria diuina contingeret: poſſet deo iuuā te medicinam accipere. Qui cū vocatus eſſet ac ꝓmiſiſſet: nūꝗ̄ ſe fungi ſacerdotis officio: ſed ꝙ inter laycos ſemper ſtaret: crimine ꝯfeſſo impoſuit ſibi manus ⁊ curatus ē. De vtilitate vero miſſarum legitur dialogorum. iiij. in fine.

¶ Capitulum decimū. Quod religioſus ſe deb; vtiliter occupar̄.

B Js vero ſpacijs intermedijs inter horas ꝑdictas debet religioſus occupari vel in ſtudio vtili: ſacra; lectionem audiendo: vel per ſe acquirendo: ⁊ inueſtigando. Lectiōe enim inſtruimur: oratione mendamur: ait Jſido. iij. de ſummo bono. c. viij. ⁊ Augu. ſuper Joā. Omel̄. prima. Lectio ē ſicut oleum in flamma. Si eſt ibi quod nutriatur nutrit̄: creſcit ⁊ permanet. ⁊ Dama. ad Jo. epiſto. i. Lectione velut quotidiano cibo alitur ⁊ pigueſcit oratio: ⁊c. ⁊ Alternatim audire debet ſapientiores ⁊ ſtudioſe inueſtigare. Jn audiēdo enim imprimitur ipſa veritas intime ⁊ intenſe ait Hieroni. epiſtola. xxxv. Et eſt in prologo biblie. Habet neſcio quid latentis energie viua vox: ⁊ in aures diſcipuli de auctoris ore transfuſa fortius ſonat. Unde prout dicit Jſac lib. de elementis: cum platonis obitus appropinquaſſet: ⁊ ad ſe diſcipuli cōueniſſent: ait ꝙ audire magiſtros magis applicat intētionibus rerū: ꝗ̄ conſiderare in libris. Liber enim nō offert rem: ſed tantum formas ex vna parte: magiſter vero offert plures formas ſm varios geſt⁹ ſuos: ⁊ ex pluribus partibus reſpondet. ¶ Similiter in ſtudendo ſolertius inquirit̄ veritas ⁊ inuenitur. Sene. epl. lxxxvj. Alit lectio ingenium ſtudio fatigatu; non tñ ſine ſtudio reficit. Nec ſcribere tm̄: nec legere tantū. Sequitur. Alterum altero temperā du;: vt quicq̄d lectiōe collectū ē ſtilus redigat in corpus. Et pōit exemplū: ꝙ alimenta ꝗ̄diu ſunt integra innatāt ſtomaco: ⁊ oneri ſunt cum vero mutata ſunt: in vires trāſeunt. Sic ⁊ que haurimus audiendo vel ſtudēdo: nō patiamur integra eſſe: ſed coquamus: ⁊ in ingenia ibūt. Jn quo ſtudio ꝓuideri debet: ꝙ certa ſit lectio: q: vt ait Sene. epſto. xlvj. Lectio certa prodeſt: varia delectant. ⁊ Ber. ad fratres de mōte. Certis tpib⁹ ⁊ horis: certe eſt lectioni vacandū. Fortuita. n. ⁊ varia lectio: ⁊ quaſi caſu reperta nō hedificat: ⁊ leuiter admiſſa leuiter recedit a mēoria. S; certis ingenijs inmorandū eſt ⁊ aſſueſa

R S T V X

ciendus eſt animus. Sequitur De quottidiana lectione aliquid quottidie in ventre memorie demittendum eſt: ꝙ fidelius digeratur: ⁊ rurſum reuocetur ⁊ crebrius ruminet: qđ propoſito cōueniat: qđ intentiōi proficiat: qđ
Y detineat animū: ne aliena cogitare libeat. Sepe auriendus eſt de lectiōis ſerie affectus ⁊ formāda oratio Sene. ep'la. ij. Diſtrahit librorum multitudo: ita ꝙ cū legere non poſſis quantū habueris. ſatis eſt habere qđ legis. Sed inquis. Modo hūc librum euoluere volo: modo illum. Rn̄deo. Faſtidientis eſt ſtomaci: multa deguſtare Que varia ſunt ⁊ diuerſa inquietant nō alunt. Et ſtudiū iuuat affectuoſa oratō. ait Ber. vbi ſ. ꝙ oratio lectionem interrumpit: nō tamen interrumpēdo impedit: q2 priorem ad intelligen-
Z tiam animū reſtituit. Totū aūt ſtudiū religioſi tēdat ad augmētum religionis ⁊ deuotōis. Ber. in meditationibus. Nihil aliud docet me tota ſcriptura: niſi religionis vnitatē ſeruare. Ego miſer ⁊ miſerabilis citius curro ad lectionem: quam ad orationem. Libentius volo legem quam miſſas audire. De hoc caſſian' lib. v. Col. de abbate Theodoro dicit: ꝙ cū explicationem obſcure queſtiōis inquireret nec attingeret: ſeptem diebus ⁊ noctibus in oratione infatigabilis perſtitit: donec ſolutio-

nem deo reuelante percepit. Idē de inſtitutione ſcripturarum dicit. A
Monachum cupiētem ad ſcripture noticiā pertingere nequaquam debere labores ſuos erga commentariorum libros īpendere. ſ. totaliter: ſed oēm mentis induſtriā ⁊ cordis ītētionē erga emendationē vitiorum detinere. Quib' expulſis: cordis ocli quaſi ſublato velamine paſſionum: ſcripturarū ſacramenta contemplantur. Et ponit exemplum de oculiſ corporalibus: ⁊ lumie viſibili. Sapiē. vij. Optaui ⁊ datus eſt mihi ſenſus. ¶ Ceteris aūt horis quibus nō vacat religioſus orationi vel
ſtudio ocioſitatem debet cauere B
⁊ bona opera exercere: prout dictū eſt ſupra. Ber. vbi ſupra. Nunquam ocioſus ſit ſu' dei: q̄uis ad deū feriatus ſit: quippe nomen tam ſuſpectum ⁊ vacuum ⁊ molle: rei tam certe tam ſancte ponendum non eſt.

¶ Capitulū vndecimū. Qualiter accedendū eſt ad refectionē.

His aūt peractis accedēdum eſt ad refectionem corporum corruptibiliū vt conſeruent ⁊ roborent ad ſer-
uiendū deo. Hac enim intentione debet vir ſanctus ad corporis refectionem accedere. Et no. ꝙ in acceſſu ad menſam debet eſſe dolor ⁊ iterna lamētatio. ¶ In progreſſu ſobria fragilitas ⁊ prouida diſcretio. ¶ In egreſſu vo C

diuina laus

A diuia laus ⁊ gratiaꝝ actio. ¶ De
ꝓmo Job. vj. Anteq̃ comedaz
ſuſpiro. Et merito. Ob memoriā
amiſſe imortalitatis per peccatū
⁊ inflicte mortalitatis ⁊ defectibi
litatis: quā oportet reparare ⁊ re
creare per corporalem refectio-
nem. Nam licet homo in para-
diſo comederet ſi non peccaſſet:
D prout dicit ab Augu. xiiij. de ci. d.
xxvij. di. ꝙ cibus aderat ne eſuri
ret: potus ne ſitiret lignum vite:
ne eum ſenect⁹ diſſolueret: nihil
tamen corruptionis in corpore
vllas moleſtias vllis eius ſenſi-
bus ingerebat. Non tamen co-
mederet ad deperditiōis reſtau
rationez: nec ad miſeriaꝝ cumu
lationez ſicut modo. Unde libro
qui dicit paradiſus legitur de ab
bate: Iſidoro: ꝙ cum cibum ſu-
meret ſepe lachrimabat dicens.
E Erubeſco irrationabilem ſumer
cibuz: qui rationalis a deo factus
in paradiſo voluptatis deberem
verſari: ⁊ cibo diuino ſaciari.
¶ Item ob cōſideratione igno
minioſe vilitatis ipſius exactoris
cui oportet ſeruire manducādo:
⁊ ob eius implacabilitatem ⁊ per
ditionem omnium que ſibi exol
uuntur. vt enim dicit Sen. epla.
xxij. Uenter precepta non audit:
ꝙ non poſſit appellat. Non eſt
F tam moleſtus creditor. Et epla.
cxij. loquens de ventre dicit. In
quem ſic precioſa congerim⁹ tā-
q̃ recepta ſeruantez: quid ad rē
pertinet ꝙ accipiat perditurus
quicqd acceperit: Idē de breuitate
vite. Cum ventre homini eſt ne
gotium. Nec rōnem patitur: nec
equitate mitigatur: nec vlla ꝓce-
flectitur eius eſuries. Jō merito
cum dolore accedit: vt ſibi fuiat.
Et vere beat⁹ eſt qui ſibi ñ ſeruit
Job. xxix. Clamorē exactoris ñ
audit. Quod exponens Grego.
de ventre ait. mor. xxx. Seruitus G
exactoris eſt. neceſſarioꝝ nature
poſtulatio. Clamor vo eſt men-
ſuram neceſſitatis tranſiens ap-
petitum gule. Unde legitur libro
qui dicitur paradiſus de abbate
Serapione qui et Sydonius di
citur: eo ꝙ ſindone veſtiebatur:
ꝙ cum Athenas veniſſet: nec tri
bus diebus ante comediſſet: nec
perā nec pecuniam haberet: q̃rta
die eſuriens ⁊ ſtans iuxta locum
conſilij clamauit. Uiri Athenien
ſes ſuccurrite. Requiſit⁹ qd ha-
beret. reſpondit. Trium fenerato
rum manus incurri: ⁊ duoꝝ de-
bitum ſolui. Tertius me retinet:
nec ſatiſfacere poſſum. Interro- H
gatus: qui eſſent illi: reſpondit.
Cupiditas pecunie: deſideriū vo
luptatum: ⁊ voracitas ventris.
Duos video euaſiſſe: tertiū eua-
dere nequeo: qꝛ mō me vrget. Et
tunc quidam philoſophi creden
tes: eū quedam ficta dicere: ſoli-
dum vnum offerunt: Quez tra-
dens cuidaz vendenti panes: ac
cipienſqꝫ vnum panem tantum

receſſit. Et ſolidum recuperaue-
runt philoſophi: dato ꝑcio panis
¶ Idez legitur .iiij. coll. collatōe
iiij. ſub alijs verbis: vt habetur:
ꝙ ſenex quidam diſputans cum
philoſophis ſub colore ꝓblema-
tis hoc expreſſit. Multis inquit
creditoribus me pater meus re-
liquit obnoxiū. Sed ceteris ſol-
uens: ab eorum moleſtia libera-
I tus: vni ſatiſfacere quottidie ſol-
uendo non poſſum. Et querenti-
bus ſolutionem: rn̄dit. Multis
fui vitijs conſtrictus: quib⁹ tanꝙ̄
moleſtiſſimis creditorib⁹ omnē
ſubſtantiam abijciens ſatiſfeci: at
ꝙ ab eis abſolutus ſum. Caſtri-
margie vō ſtimulis carere neq̄o
nec licet eam redegerim in par-
uum modū: vim quottidiane im
pulſionis euado. Sed neceſſe ē
perpetuis ꝯuentionib⁹ perurgeri
atq; iexplebile īferr̄ vectigal. Cu
ius exactionis quottidiane cum
moleſta conſideratione merito
cum luctu debet homo ad refec-
tionez accedere. Sic Tobias cū
luctu ſumebat panem. ¶ Conſe
K quenter debet eſſe diſcretio ⁊ ſo-
bria frugalitas in ꝓceſſu: ſiue v ſu
⁊ hoc multipliciter. ¶ Primo
vt ſit gule ⁊ omniuz eius ſpecie-
rū abdicatiua excluſio. Job. xxx.
Clamorem exactoris non audit
Ubi mora. xxx. dicitur: ꝙ per exa
ctorem ſignatur venter: vt dictū
eſt. Cuius clamor non eſt audiē
dus: gulam reſtringendo. ¶ Cu
ius ſpecies ſunt quinq;. ſ. ¶ Uel
tempus preueniendo: vt Iona-
thas .i. Regū. xiiij. ¶ Uel cibos
lautiores appetendo: vt populus
carnes deſiderās in deſerto. Nu
meri. xi. ¶ Uel cibos accuratius
preparando: vt filij Heli. i. Reg
ij. ¶ Uel menſuram excedendo.
vt Sodoma. Eze. xvi. Hec fuit
iniqtas Sodome. ⁊c. ¶ Uel ni-
mis ardēter appetendo: vt Eſau
gen̄. xxv. vnde v̄ſul. Pre prope
laute nimis ardenter ⁊ ſtudioſe.
Sic Jonathas popul⁹ ſodoma
ꝙ ſeyrꝙ ſacerdos. A quibus oī
bus ſpeciebus oportet frugaliter
precauere. Ecc. xxxi. Super mē-
ſam magnam ſediſti. Sequitur
Utere quaſi homo frugi his que
tibi apponuntur. ¶ Item ꝓuida
diſcretio: vt ſit alimentorum cor
pus inflammantium debita ſub
tractio. Corpus eni eſt vt fornax
ardens maxime iuuenile. Alimē
ta ſicut fomenta inflammantia.
Ideo cauendū: ne ſubminiſtren
tur nimis inflāmantia rōne q̄ti
tatis vel qualitatꝭ. Hiero. ad Eu-
ſtochium epiſtola. xxiij. Uinuz
⁊ adoleſcentia duplex incendiuz
voluptatis. Quid oleū flamme
adicimus: Idē epiſtola. lxxxviij.
Quicquid inflammare corpus
poteſt: qd̄ fomentum voluptati
ſuggerit fugiendum eſt amore
caſtitatis. Et epiſtola. xciiij. ad fu
riam de viduitate ſeruanda. Nō
Ethne ignes: nō vulcana tellus

non viſcus ⁊ olympus tantis ar/
doribus eſtuant: vt iuueniles me
dulle vino plene: ⁊ dapibus in/
flammate. ℂ Et qꝛ vinum ⁊ car
nes inflammant: iō ab eis antiq
abſtinebant. Hiero. ij. ꝯ Iouiñ.
Eſus carniū ⁊ potus vini: vētriſ/
qꝫ ſaturitas: ſemiaria ſunt libidi
nis ſm illud Comici. Sine cere
re ⁊ baco friget Venus. Vñ nar
O ratibi: Iouis prophetas non ſo/
lum a carnibus: ſed a coctis cibiſ
abſtinuiſſe: prout fert Euripides
Et de ſacerdotibus egypti narrat
qꝫ ſemper abſtinuerunt a carni/
bus ⁊ vino. Et qꝫ Athenieñ. tria
precepta in templo erāt deos ve
nerādos: honorandos patres: ⁊
carnibus non vtendum. ℂ Itez
neceſſaria eſt diſcretio: vt ſit con
cupiſcentie inſidiantis cauta de/
uitatio. Gregorius vbi. ſ. volu/
ptas ſub neceſſitate ſe paliat: vt
eam vix quis etiam perfect⁹ diſ/
cernat. Et. ix. mor. in fi. Diſcretio
P nis moderamie carnis cura ſer
uanda eſt: vt ſeruiat: ⁊ minime
principetur: ne quaſi domina ani
mum vincat: ſed ſubacta: mētis
dominio quaſi ācilla famuletur.
Et Augu. ix. confeſſionum: hoc
me docuiſti deus: vt queādmo/
dū medicamenta: ſic alimenta
ſumpturus accedam. Sed dum
ad quietem ſacietatis ex indigen
tie moleſtia tranſeo: in ipſo tranſi
tu inſidiatur mihi laqueus con/
Q cupiſcentie. Sequit. Cum ſalus
ſit cauſa edendi ⁊ bibendi: adiū/
git ſe tanqꝫ pediſequa periculoſa
iocunditas: que plerunqꝫ preire
conatur: vt ei⁹ ſcilꝫ cā fiat: qđ ſalu
tis cauſa facere me dico vł volo.
Ro. xiij. Curam carnis ne feceri
tis in deſiderijs. ℂ Item diſcre
tio debet eſſe: vt ſit hoſtis incluſi
triumphalis deuictio. Gregori⁹
mor. xxx. Neqꝫ ad conflictū ſpi
ritualis agonis cō ſurgitur: ſi nō
prius in noſipſos hoſtis poſitus R
gule ſcilicet appetitus edomatur
Sequit. In caſſum ꝯ exteriores
hoſtes in campū bellū geritur. ſi
intra ciuitatis menia inſidiās ci
uis habetur. Unde princeps co
quorum deſtruxit muros Hieru
ſalez. iiij. Reg. vł. i. anime v̄tutes:
ꝓut dicit Hiero. ſuper illud gal.
v. Qui xp̄i ſunt carnem ſuaz cru
cifixerūt. De quo hoſte idē Hie
ro. epiſtola. lxxxiij. Hic hoſtis in
tus incluſus eſt. Quocūqꝫ pergi
mus nobiſcum portam⁹. Sequi
tur. Moderatus cibus: ⁊ nūqꝫ
vēter expletus triduanis ieiunijſ
prefertur. Et multo meli⁹ ē quot S
tidie qꝫ raro ſatis ſumere. ℂ Itē
dꝫ eſſe prouida diſcretio in actu
refectiōis: vt ſit carnis ſub lege
ſpiritus redactio: ⁊ ne ſit ex̄ viaꝫ
dei vagatio. vt enim dicit Aug.
li. ſermonū: ſermone primo. Ca
ro iumentum eſt: quod ē freno ⁊
fame domandum: qꝛ de via que
ducit Hieruſalē. excludere cona
tur Hieronim⁹ epiſtola. xcv. Ca

ro domāda eſt: vt ſeſſorem ſpūm
ſanctū moderato atq; cōpoſito
portet inceſſu. Cibaria eniz ⁊ vir
T ga: ⁊ onus aſino ⁊c. Ecc. xxxiij. ⁊
i. cor. ix. Caſtigo corpus meū. ⁊c.
Quod exponit Gre. mor. xxx. de
caſtigatione per abſtinentiam. i.
cor. xi. In fame ⁊ ſiti. ⁊c. ¶ Itez
debet eſſe prouida diſcretio i vſu
alimētoꝝ: ne fiat viriū aggraua
tio: ⁊ operum impeditio: ſz ſit ad
opandū pmptitudo. Hiero. epi
ſtola. lxxx. Cibus ſit oluſculū ⁊ ſi
V milia: raroq; piſciculi: ⁊ ne prece
pta gule longius trahā: ſic ſemp
comedas: vt ſemp eſurias: ⁊ ſta
tim poſt cibuz poſſis legere: pſal
lere: ⁊ orare. Idē p̄mo. ꝯ Iouiñ.
Adeſſe debet rō: vt tales ⁊ tātas
ſumam⁹ eſcas. quib⁹ nec oneret
corpus nec pregrauetur libertas.
Luc. xi. Ne grauent corda vr̄a
crapula ⁊c. ¶ Item debet eſſe ꝓ
uida diſcretio in ſumptiōe alimē
toꝝ: ne ꝑ immoderantia ꝑterita
X oporteat fieri pnialis maceratio
ſiue diſciplinalis caſtigatio vnde
ꝯria ꝯrijs curent: ait Gre. ſuper
euan. lib. i. omel. xij. ⁊ mor. xxiiij.
in principio: Et vt ꝑ abſtinentiā
fiat reuerſio in ꝑadiſum: a quo di
ſceſſimus per gulaz appetendo li
gnum vetitū. Per aliā. n. viā re
uerſi ſunt in regionē ſuā. Mat.
ij. vbi Greg. ſuper euange. lib. i.
omel. xi. A regiōe noſtra ſupbiē
do inobediendo: viſibilia ſequen
Y do: cibū vetitū guſtādo diſceſſi
mus. Sed ad eaz neceſſe eſt: vt
flendo obediēdo viſibilia ꝯtem
nendo: carnis appetit⁹ refrenādo
ꝛdeam⁹. Hiero. epiſtola. lxxxiiij.
Sollicite ꝓuidendū eſt: vt quos
ſaturitas de paradiſo expulit eſu
ries reducat. Mat. v. Beati qui
nunc eſuritis quia ſaturabimini.
¶ Magna ergo ars ⁊ ſolers in
duſtria neceſſaria eſt ad vtendū
neceſſarijs in refectione corꝑali.
Ideo phil. iiij. Ego didici in qb⁹
ſum ſufficiens. Sequit. Vbiq;
⁊ in omnib⁹ inſtructus ſuz. Scio
ſaturari. ⁊c. Vbi Grego. ſup Eze.
li. i. omel. vij. Ars magna hec ſci
re: de qua gloriatur apl's. ¶ Re
citare vo exempla ſanctoꝝ patrū
de ꝑdictis ⁊ auſteritates vite eoꝝ
nobis modernis maior eſt cōfu
ſio ꝙ laudatio. Nam in eis fuit
alimentoꝝ vilitas ⁊ auſteritas.
Quidam eniz viuebant herbis
crudis. quidaz modicis fructib⁹.
Quidaz ſiccis panib⁹ ⁊ aqua: vt
patet in vitis eoꝝ. Hiero. ad Eu
ſtochium epl'a. xxxiiij. De cibis ⁊
potibus taceo. cum etiam langue
tes monachi aqua frigida vtant
⁊ coctū aliquid accepiſſe: luxuria
ſit. Hec ibi. ¶ Item alimentoꝝ
erat eis impreparabilitas ſiue ru
ditas. eoꝝ enim erat ſtudium: ꝙ
alimenta ſaporez amitterēt. Sic
beatus Germanus qui cineres
intermiſcebat cibis ne ſaperent.
⁊ beatus Franciſcus idem facie
bat. Nec ſalſam aliam querebāt
ꝙ famem ⁊ laborem. Vñ Ber.
ad fratres de monte. Panis ſur

ſureus: ⁊ ſimiliter aqua: olera vl̄ legumina ſimplicia neq̄ꝗ̄ res delectabilis eſt: ſed amore xp̄i ⁊ deſiderio interne quietis ventri bn̄ morigerato gratanter ex his ſatiſfacere poſſe: valde delectabile eſt. Sequitur. Facillimū eſt ⁊ delectabile: adiuncto amoris dei condimento: ſm̄ naturaꝫ viuere ⁊ ponit exemplum de pauperib⁹ quibus eſt delectabile ſic viuere.
B ¶ Item in eoꝝ refectione erat tēporis tarditas: q: vix aut raro comedebant ante ſolis occaſuꝫ. Unde Hiero. ad Paulinū ep̄la xxxv. Sit vilis ⁊ veſpertin⁹ cibuſ olera ⁊ legumia: interdūq; piſciculos p̄ ſummis ducas delitijs. Qui enim xp̄m deſiderat: ⁊ illo pane veſcit̄: nō querit magnope q̄ de cibis precioſis ſtercus ꝯficiat. Quicqd poſt gulam nō ſentitur: ideꝫ ſit tibi quod panis ⁊ legumina. Unde in vitis patruꝫ li. ij. c. de continentia: ait ſolitarius. Nunꝗ̄ vidit me ſol manducantem.
C ¶ Item erat refectionis eorum raritas. Quidam eni comedebant ſemel in biduo vl̄ triduo. vn̄ lib. q dicit̄ paradiſus legitur de Pachomio ſub quo erāt trecenti monachi: q̄ ali⁹ ieiunabat ieiunio biduano: alius triduano. Macharius v̄o in angulo vno ſtabat vſq; in finem quadrageſime non panem vel aquā guſtās: non genua flectens: non in terra iacens: ſed tantuꝫ folia cruda die dominica ſumens. ⁊ euxibat ad nature neceſſaria nec os apiens nec alicui loquēs: ſed corde orās ⁊ aliquid manibus efficiēs ibat.
D ¶ Item erat in eis alimentoꝝ inſenſibilitas. Cibi enim delicati eis non ſapiebant: quia ſenſuꝫ ſuum ad eorum ſaporem non conuertebant. vnde ſancti patres neſciebant comedere carnes. prout legitur in vitis patrum. c. de continentia. ¶ Item erat in eis refectionis obliuioſitas. prout dicitur ibidem de abbate Syſoi: q̄ cuꝫ diſcipulus diceret ei: ſurge pater manduca. rn̄debat. Nonne adhuc manducauimus? Cui cū diſcipulus diceret: non: aiebat. Si
E non manducauimus: manducemus. ⁊ ibi de abbate viſitāte aliū Quibus cum appoſuiſſet diſcipulus panes. manſerūt ſic vſq; ad diem alium hora ſexta loquētes de ſpiritualibus. ⁊ tūc excitati comederunt. ¶ Iteꝫ erat in eis circa opera vtilia occupatio duꝫ comedebant: ne intenderent cibo.
F Unde ibi d̄ abbate priore dicitur q̄ ambulādo comedebat. ⁊ interrogatus quare: ait ſe ſic comedere: vt id non vt opus aliqđ ageret: ⁊ vt comedēdo delectationē anima non haberet. Idem legit̄ de abbate Hor libro. ix. hyſtorie tripartite. Qui forte idem fuit: ſꝫ binominis. ¶ Contraria v̄o ſunt in modernis multis religioſis: q̄rentibus in alimentis delitioſita

tem: accuratam preparabilitatez
et ſic de aliis. vnde Hieronym⁹
G epiſtola quadam in perſona tali/
um dicit. Natus in paupere do/
mo: in tugurio ruſticano: qui vix
milio ⁊ cibario pane rugientē ſa
tiare ventrez poteram: modo ſi
milam ⁊ mella faſtidio. Noui ge
nera ⁊ nomina piſciuz: in quo lit
tore collecta ſunt. Calleo ſapori/
bus auium: diſcerno prouincias
⁊ ciborum raritas: ac nouiſſime
damna ipſa delectant. Et de tali
bus Bernardus epiſtola. ij. de di
ſciplina monachorum ad abba/
tem Cluuiaceñ. Inter prādia q̄
H tum fauces dapibus: tantum au
res paſcuntur rumoribus: quib⁹
totus intentus: modum neſcias
in edendo. Et ibidez. Fercula fer
culis apponuntur: ⁊ cum pro ſo/
lis carnibus: a quibus aliquotiēs
abſtinetur: grandia piſcium cor/
pora apponuntur. Et cum priori
bus ſaturatus fueris: ſi ſecundos
ſcilicet piſces attigeris: videtur ti
bi non guſtaſſe piſces. Tanta q̄p
pe accuratione ⁊ arte coquorum
omnia apparātur: quatenus qua
tuor aut quinq; ferculis deuora/
tis. priora non impediunt nouiſſi
ma: nec ſaturitas minuit appetitū
Pallatuz quippe dum nouellis
ſeducitur condimentis. paulatiz
diſſueſcit ad cognita. Poſt ven
ter quidem tumeſcit oneratur: ſz
varietas tollit faſtidium. Et ſub/
I dit. Quis dicere ſufficit quot mo
dis: vt de ceteris taceaz: ſola oua
vexantur. verſantur: durantur: li
quantur: q̄toq; vertuntur: ſub/
uertuntur: diuiduntr: ⁊ nunc qui/
dem frixa nunc aſſa: nunc farſa:
nunc mixtim: nunc ſingillatiz ap
ponuntur. Ut qd hec omnia ni/
ſi vt ſolo faſtidio ɔſulatur. Et p⁹.
Dum oculi coloribus: palatuz ſa
poribus aliciuntur: infelix ſtoma
cus: cui nec colores lucēt: nec ſa/
pores demulcent: duz omnia ſu
ſcipere cogitur: oppſſus magis
obruitur q̄ reficitur: ⁊ cum cre/
bris ructibus ſe repletuz indicet:
nundum curioſitas ſatiatur. Iaz
vō de aque potu quid dicaz? quā
do quidem nec vllo etiam pacto
ad vinum aqua admittitur? Om
nes nimiruz ex quo monachi fa
cti ſum⁹: infirmos ſtomacos ha
bemus: ⁊ neceſſarium apoſtoli d̄
vtendo vino conſiliū merito nō
negligimus: modico tamē quod
ipſe permiſit cur neſcio p̄termiſ/
ſo. Et vtinam vel vno ſolo vino
ɔtenti eſſemus. Pudet dicere ſz
pudeat poti⁹ actitare: ⁊ ſi pudet
audire ñ pudeat emēdari. vidaſ
in vno prandio ter vel quater ſe/
miplenum calicez reportari qua/
tinus diuerſis vinis magis odo
ratis q̄ potatis: non taz hauſtis
q̄ attractis ſagaci approbatione
⁊ oculi cognitione: vnum tandez
e pluribus quod fortius ſit eligāt
hec Bernar. Idem ſuper Cant.
omel. xxxi. ſuper illō. Qui volue

rit animam ſuam ſaluam facere
⁊c. Quid hic vos dicitis obſer-
uatores ciborum: neglectores mo
rum? Hypocras ⁊ Socrates do
cēt: animas ſaluas facere in hoc
modo. Chriſtus ⁊ diſcipuli eius
perdere. Quem vos e duobus ſe
M qui vultis magiſtrum? Maniſe
ſtum ſe facit qui diſputat. hoc ocu
lis: hoc capiti: hoc ſtomaco no
cet. Et poſt. Legumina ventoſa
ſunt: caſeus ſtomacum grauat:
lac capiti nocet: potum aque pe
ctus nō ſuſtinet. ⁊c. Quare hoc
eſt? vt totis fluuijs: agris: hortis:
⁊ cellarijs vix inuenire poſſis qđ
comedas. Puta queſo te mona
chum eſſe non medicum: nō de
comprehenſione iudicandum:
ſed de profeſſione. ⁊c. Et quod ti
mendum eſt: ſunt aliqui qui fin
N gūt ſe debiliores: medicinas eua
cuatiuas querunt: vt liberius ⁊
excuſabilius delicatis vtant. De
quibus bene Bernardus dicta
epiſtola. Aiunt: incolumes con
uentum ſolere deſerere. ⁊ ſe in do
mo infirmorum qui non ſunt in
infirmi collocare. Carnium eſu:
qui vix egrotis ⁊ debilibus ex re
gule diſcretione pro virium repa
ratione conceditur: non quidem
corporis inflammantis ruinā re
ficere pro commodo: ſed carnis
O luxuriantis curam facere in deſi
derio. Et poſt. Delicata nimis ē
medicina: prius alligari q̄ vulne
rari: membrum non percuſſum
plangere: nundum ſuſcepto ictu
manum apponere: fouere vnguē
to vbi non dolet: emplaſtrū ad-
hibere vbi leſura non eſt. ¶ Et
non ſolum in ſanctis claruerunt
exempla predictorum ſed etiā in
philoſophis. Unde Policratus
lib. viij. c. viij. ait Socrates: mul
tos homines ideo velle viuere:
vt edant ⁊ bibant: ſe autem bibe
re ⁊ comedere vt viueret. Unde P
⁊ ferūt: Galienū decime diei ab
ſtinentiam loco medicine indi-
xiſſe: vt dicit ibi. Et Seneca glo
riatur: q̄ poſt menſam ſuam
non eſſet neceſſe lauare manus.
epiſtola. lxxxv. Iō Hieroni. ad
Helbiam. O miſerabiles: quorum
palatum non niſi ad p̄cioſos ci-
bos excitatur. Et ep̄la. xciiij. In-
felices ſunt: qui maiorem habēt
famē q̄ ventrem. ¶ Item non
ſolum in philoſophis exemplum
abſtinentie viguit. ſed etiā in ma
gnatib⁹. Ait Poli. vbi. ſ. de Au
guſto Ceſare: q̄ minimi erat ci- Q
bi ⁊ vulgaris panem ſecundariū
⁊ piſciculos ⁊ ficus appetebat. Et
de Scipione emiliano: qui in iti-
nere accepto pane veſci ſolit⁹ erat
Iō tales diu viuebant ⁊ viribus
vigebant: ſicut contrariū facien-
tes: q: miſerabiles naturam pau-
cis contentam epulis ſuffocant.
multos morbos ⁊ languores: ⁊
tandem feſtinatam mortem incur
runt. Sen. ep̄la xci. Antiqui me
dici neſciebant dare cibū ſepius

ꝛ vino fulciri venas cadētes. Ne
ſciebant ſanguinem minuere: ꝛ
diuturnam egrotationē balneis
R ſudoꝛibuſcꝫ laxare. Non enīꝫ ne
ceſſe erat circunſpicere multa au
xilioꝛum ꝛ remedioꝛum gratia.
cuꝫ eſſent periculoꝛū pauciſſima
Nunc vͦo q̄ꝛ longe proceſſerunt
cauſe valitudinis: inumerabiles
eſſe moꝛbos non miraberis. Co/
quos numera. Moꝛbos mltos
multa fercula faciunt. Medici/
na quondam: paucaruꝫ ſcia fuit
herbaruꝫ: quibus ſiſtit fluens ſā/
S guis vulnera paulatim ſanantur
Deinde in hanc peruenit tā mul
tiplicem varietatem. Nec miruꝫ
tunc illam minus negotii habu/
iſſe: firmiſ adhuc ſolidiſcꝫ coꝛ
poꝛibus: ꝛ facili cibo nec per artē
voluptatēcꝫ coꝛrupto. Qui poſt/
q̄ȝ cepit: non ad tollendam ſꝫ ir/
ritandā famē queri: inuente ſunt
mille conditure: quibus auiditaſ
exiccaret. Inde paloꝛ: ꝛ neruoꝛū
T vino madentium tremoꝛ: ꝛ miſe
rabilioꝛ ex cruditatibus q̄ȝ ex fa
me macies. Inde in totā cutē hu
moꝛ admiſſus: diſtentuſcꝫ vēter
dū male aſſueſcit plus capere q̄ȝ
poſcit: cogitur putreſcere ſumpta
non coquere. Deinde q̄ȝ ſedi pe/
ſtilenteſcꝫ ſunt ructus q̄ȝtū faſti/
dium ſui exalantibus ventrē: in/
uitis ingeſta viſcerib⁹ per os red
dunt. Quid capitis vertiginēꝫ di
caꝫ? qd oculoꝝ auriūcꝫ toꝛmen/
ta: cerebri eſtuātis imutatiōes ꝛ

inumerabilia febriū gn̄a: aliaꝝ
īpetu ſeuientiuꝫ: aliaꝝ tenui peſte
repentium: aliaruꝫ cū multo hoꝛ
roꝛe. membroꝝcꝫ caſſatione ve/
nientium? Quid alios referā: inu V
merabiles moꝛbos? Immunes
erant a malis iſtis antiqui q nū
dum ſe delitijs ſoluerāt: Sibi im
perabant: ſibi miniſtrabant: coꝛ
poꝛa ſua aut opere aut laboꝛe du
rabant. Excipiebat eos cibus: q
non niſi eſurientibus placere poſ
ſet Itacꝫ nihil tunc opus erat ita
magna medicoꝛum ſuppellectili
nec tot ferramentis ꝛ pixidibus
Poterant enim vicijs ſimplici/
bus obſtare remedia ſimplicia.
hec ille. ¶ In ſumendis vͦo ne/
ceſſarijs dꝫ religioſus ſeruare oꝛ
dinem ꝛ modum: vt non ſolum X
coꝛpus intēdat reficere alimētis:
ſed ꝛ animā ſpūalibus hoꝛtamē/
tis. Ber. ad fratres ō monte. Cū
manducas nequaq̄ȝ totus man/
duces: ſed coꝛpoꝛe refectionē ſu
mente: mens omnino ſuam non
negligat: ſed de memoꝛia ſuaui/
tatis dei vel ſcripturarum aliquid
quo paſcat meditando: aut me/
moꝛando ſecum ruminet ꝛ dige
rat. Sequit. Seruandus eſt mo
dus: ne effundat animum ſuum
comedens ſuper omnē eſcā: ob/
ſeruandum ne ante hoꝛam ob/
ſeruanda q̄litas. ꝛc. Ideo ſtatu/
tum eſt a ſanctis patribus: q reli
gioſis coꝛpoꝛa reficientibus lega
tur ſacra lectio: qua aīe reficient.

Unde de Origene dr̃: nũq̃ ſum pſiſſe cibum ſine lectione: prout t di. Hieronim⁹ epiſtola .lxxxvij. ¶ In exitu ṽo vel egreſſu a refectione: debent laudes deo exolui. ⁊ gratiarum actiones ꝓ collatis beneficijs. Unde ⁊ Saluator poſtq̃ fecit paſca cum diſcipulis: hymno dicto exiuit in montẽ oliuarum. Math. xxvij. Ad cuius imitationem religioſi debent adire ecclãm que eſt mons ſanctus completa refectione: vt deũ
Z laudent. Edent enim pauperes: ⁊ ſaturabunt: ⁊ laudabunt dñm. Ut enim ait Hiero. epiſtola .lxxxiij. Nec cibi ante ſumant: niſi oratione premiſſa: neq̃ a menſa receditur: niſi creatori gratie referantur.

¶ Capitulũ .xij. Qualiter ſe debet hẽre religioſus p⁹ refectionẽ.

His expletis debet religioſus poſt refectionem cauere a geſtus leuitate: a multiloquij varietate a ludi ⁊ ſpectaculorum vanitate: ne ſit illius populi imitator. Exodi. xxxij. Sedit populus manducare ⁊ bibe-
A re. ⁊c. Alium enim geſtũ dꝫ habere poſt cibum. ſ. maturiorẽ q̃ ante: vt tollatur omnis exceſſus ſuſpitio. prout dicit Hugo in ſũma ſua. ¶ Item cauere debet a torpida ocioſitate: eo q̃ ea hora
B eſt homo pronus ad ocium ⁊ deſidiam. Ad quam excutiendam debet vacare verbo edificatorio vel vtili ſtudio. Hieronim⁹ ep̃la lxxxviij. Statue tibi q̃t horis ſacram ſcripturam legas: nõ ad laborẽ. ſed ad delectatiõnẽ. Sen̄. epiſtola .xciij. Quo minus legas non te terreo: dũ quicq̃d legeris ad mores ſtatim referas. Illos compeſce: marcentia in te excita ſolerta conſtringe: contumaciã doma: cupiditates vexa. Uel vaces deuote orationi: et fructuoſe operationi: vel fraterne vel edificatorie collatiõi: exemplo ſanctorum qui talibus vacabãt poſt re- C
fectionem: vt patet in vitis patrũ per totum, ⁊ nunq̃ ſit ſeruus dei ocioſus. ait Ber. vbi. ſ.

¶ Caplm decimũtertiũ. De laude veſpertina.

His autem completis: ſoluende ſunt laudes veſpertine: vt offeratur deo ſacrificium veſpertinum: in figura q̃ xp̃s in mundi veſpera homo factus: mundum redemit. Uñ ⁊ congrue inſtitutum eſt: q̃ ea hora, quandoq̃ pſalmi decantẽtur ad laudem dei in figura quando q̃ vulnerum. que xp̃s pro mun- D
do pertulit. Ideo tunc laudãdus in pſalmis ⁊ hymnis ⁊ canticis ſpũalibus. Eph. v. ⁊ Col. iij. Et tũc ⁊ omni hora qñ deus laudatur cor eſt ab exterioribus colligẽdum: moderandum: ⁊ preparandum. exemplo eorũ qui cantant inſtrumentis muſicis. Qui pri⁹ inſtrumenta ⁊ cordas proportio

nabiliter temperant cum plectro
exteriori: vt cordis temperatis ⁊
proportionatis: cōcorditer ⁊ dul
citer ante magnates pulſent. Sic
debet religioſus an̄q̄ cantet apō
deum: in corde ſuo conceptus ⁊
E affectus moderari: ⁊ plectro diſ/
cretionis proportionari: vt dulci
ter ⁊ ꝯcorditer cātēt corā deo. vn̄
in figura ſanctorum Apoc. v. ſin
guli habebant cytharas ⁊ phia/
las aureas plenas odoramentoꝝ
que ſunt orationes ſanctoꝝ. Et
per cytharas in quibus corde in
ligno tendunt: corpora mortifica
ta: ⁊ per fialas que ſunt vaſa pu/
ra: decora: lucida: precioſa ſctōꝝ
corda laudibus plena intelligant
Ecc. xiiij. Ante orationem prepa
ra animam tuam. ¶ Item hora
veſpertina qꝛ principalior eſt pꝰ
F matutinalem cauenda ſunt mul
ta. ſ. cordis diſtractio ⁊ euagatio
de quibus ſupra in laude matuti
nali ¶ Et hoc propter dine ma
ieſtatis preſentiam. Unde Ber. i
meditationibus. Cum ad orādū
vel pſallendum: eccl̄iam intraue
ris. fluctuantium cogitationum
tumultum extra relinque: curam
q3 exteriorem oīum penitus ob/
liuiſcere: vt ſoli deo vaces. Seq
tur. Intende illi qui intendit tibi
Audi loquentem tibi: vt ipſe ex/
G audiat te loquentem ſibi. ¶ Itē
propter angelorum preſentiam.
Unde ſequit ibi. Quoniaz preue
nerunt principes coniuncti pſal
lentibus prout exponit ibi de an/
gelis ⁊ ſicut anima eſt preparan
da ante orationem canonicā: ⁊ in
oratione ſeruanda quieta: ſic ⁊ pꝰ
ad defectus proprios dirigenda:
⁊ ad deum erigenda: poſtulando
veniam de multimoda negligen
tia: ⁊ innumeroſa deficentia que
fiunt in laude diuina: ſ3 documē
tum Saluatoris. Luc. xvij. Cu3
aute3 oīa benefeceritis: dicite ſer/
ui inutiles ſumus. ¶ Melior enim
fons orationis: q̄3 principium. H
Eccle. vij. ¶ Ecōtra eſt de mul
tis qui vix ſtare poſſunt in eccl̄ia
vſq3 ad finem horarum. Quibꝰ
timendum eſt: ne ab hoſte inde
trahantur. Sicut de monacho
beati Benedicti. ij. Dial. c. v. vbi
dicitur: ꝙ erat vagus nec in ora
tiōe poterat ſtare. Quod audiēs
beatus Benedictꝰ: acceſſit ad lo
cum ⁊ vidit: ꝙ puerulus niger eū
trahebat extra: nec ꝑmittebat ſta
re in oratione. ¶ Conſimiliter ti
mendum eſt de multis: Ut enim
legitur .iiij. col. collatione .iiij. tri
plex eſt cauſa quare nō habetur
deuotio in oratione. vel ex negli/
gentia: qꝛ ſpine ⁊ tribulli ſunt in I
corde vel ex hoſtis impugnatio
ne. Uel ad probationem ex dina
diſpenſatione: vt perſeuerantia ⁊
cordis deſiderium cōprobetur.

¶ Capl'3 decimūquartū. de mo
derantia cene.

Is completis ſi tempo/
h ris congruitas ⁊ corporiſ

neceſſitas exigit: vt ſequatur ſe/
cūda refectio ſiue cena: que qui/
dem eſt refectio poſt prandium
ait Greg. ſuper euā. li. i. omel. iiij.
K Cena eſt conuiuium in fine diei
⁊ li. ij. omel. xvi. Poſt prandiū
reſtat cena. Cum maiori ergo ti/
more ⁊ dolore ad cenam eſt acce
dendum q̄ ad prandiū. Sancti
enim patres ieiunabat biduanis
⁊ triduanis ieiunijs: vel ſaltē in
fine diei ſemel cibum ſumebant:
vt habitum eſt ſupra. Et ⁊ vt di/
cit Hiero. epiſtola. lxxxiij. antiq
monachi. ſ. cenobite cenas i prā
dia mutabant: ne ventrem cibo
duplicato onerarent. ⁊ in epiſtola
Platonis legit: q̄ nō placet bis
in die ſaturatum fieri Ut ait Tul.
v. tus. q. Et ideo nos moderni q
cenas delicatas prolixis prandijs
L ſuperaddimus: timere debemus
⁊ etiam prouidere: vt ſit cene bre
uitas: alimenti modicitas: in ſu/
mendo ſobria frugalitas: ne fiat
ventris oneratio: corporis aggra
uatio: virium ad exercenda debi
ta officia impeditio: ⁊ ne ſequatur
tempe oratiōis indigeſtio. ⁊ ſom
niorū illuſio. Oratius. Cena bre
uis iuuat: prope riuum ſomn⁹ in
herba. Hier. contra Iouinianu⁹
Comedendū eſt: ⁊ dormiēdum:
⁊ digerēdū: ⁊ poſt inflatis venis
incentiua libidinis ſuſtinenda q̄
luxurioſa res vinum. ⁊c. prouer.
M xx. Sequit. Nec tales ſumamus
cibos: quos aut difficulter dige/
rere aut comeſtos magno labo/
re paratos ⁊ perditos doleamus
Olerum: pomorum: ⁊ legumi/
num ⁊ facilior eſt apparat⁹: ⁊ ar
te impendium ⁊ medicorum nō
indiget. ⁊ li. x. coll. collatione. iij.
Generalis continentie modus ē
Ut ſm capacitatem virium cor/
poris ⁊ etatis tantum cibi ſibi qui
libet cōcedat: q̄tum ſuſtentatio
corpis non q̄tum deſiderium ſa
turitatis expoſcit. Sequit. Recēs
eſce perceptio tam in veſpertinis N
q̄ nocturnis orationibus tenuē
leuemq̄ ſenſum inuenire non ſi
nit. Ideo ſanctis comode. ⁊ vtili
ter hora nona refectionis temp⁹
indultum eſt in quo reficiēs mo
nachus non ſolum in nocturnis
vigilijs leuis ⁊ vacuus verū etiā
in ipſis veſpertinis laudibus di/
geſto iam cibo aptiſſimus inue/
nitur. Ut enim di. Ber. ad abba
tem Clunacen. Si ad vigilias
indigeſtum cogis: non cantū ex
torques ſed planctum. ¶ Econ/
tra multi faciunt: q cum nō ha/
beant refectionis neceſſitatē nec O
appetitum: nec in cibo ſaporē: ni
hilhominus: ſumunt cibos: ⁊ ce
nant in corporis nocumentū: ⁊
officiorum debitorū impedimē
tum potiusq̄ emolumentum. Et
quod turpius eſt ſalſamentis: vl
potius gule irritamentis appeti/
tum prouocant: ⁊ famem q̄ non
habent mendicant. De tali. Se/
neca epl'a. xxij. Querit non vt vē

trem impleat: ſed farſiat. quomo
do poſt ſaturitatẽ quoqȝ eſuriat
quomodo ſitiȝ: in prima potatio
ne ſedatam reuocet. Unde Tul.
P v. tuſ. q. de Dionyſio tyranno dicͭ
ꝙ cum cenaſſet: negauit ſe dele
ctatum eſſe in cibo. Reſpõdit co
quus. ſ. Minime mirum: qꝛ con
dimenta ↄ̄ficiunt. Qui cum que
reret que eſſent illa. rñdit. Labor
ſudor: curſus: fames: ſitis: Tali
bus enim lacedemoniorũ epule
condiuntur. Uoluptuoſi eni que
rentes voluptatem. auferunt eaȝ
ſibi: qꝛ ſatiati non inueniunt ſapo
rem in cibo: ſicut eſurientes. pro
ut exemplificat ibi ꝺ Dario. Qui
fugiẽs vulneratꝰ cũ bibiſſet aquã
turbidam: cadaueribus inquina
tam: ait ſe nunꝙ iocundius bibiſ
Q ſe ⁊ hoc qꝛ nunꝙ ſitiens biberat
vſqȝ mõ. ¶ Similiter ꝺ Ptho
lomeo. cui cum pergenti egyptuȝ
datus eſſet panis cibarius nihil
fuit viſum ſibi iocundius eo: qa
eſuriebat. ¶ Ab his ergo deordi
nationibus cene cauere debet re
ligioſus cuiꝰ eſt: nocte in dei lau
dibus vigilare. ¶ Poſt cenam
ꝟo cauendum eſt ab omnibꝰ que
poſt prandium cauenda ſunt: ⁊ il
lis vacandum quibus ⁊ tunc: de
quibus dictum eſt: ⁊ multo am
plius: vt ſicut corporalis refectio
eſt duplicata: ſic ⁊ aie ſit gemina
ta. Cuiꝰ refectio eſt in deuota ora
R tione vel ſacra lectiõe: ne talia nõ
cauenti dicatur illud Job pa
uit ſteriſem que non parit. ſ. car
nem: ⁊ vidue non benefecit. i. ani
me eam reficiendo ſua refectiõe

¶ Capitulum decimũquintum
de diuina laude in cõpletorio.

L Oſt iſta accedere dȝ reli
gioſus ad eccleſiã ꝓ ſol
uẽdis debitis laudibꝰ ꝺo
in completorio: qua hora ſũt me
rito laudes deo ſoluende in me
moriam agonie ſaluatoris: ⁊ ora
tionis in ipſa agonia: quando. ſ. S
ſudor eius ſicut gutte ſanguinis
deſcendit. Luce. xxij. Et in me
moriam reqetionis in ſepulchro
Unde merito dicit completori
um quia tunc complete ſunt ſe
ptem laudes canonice i ſeptima
hora: vt creatori qui omnia con
didit ſeptem diebus: ⁊ eidem re
demptori qui oẽs reformauit ſe
ptem ſacramentis: ⁊ gratificauit
ſpiritu ſeptiformi: ⁊ ipſi beatifica
tori: q beatificabit poſt hanc vi
tam que currit ſeptem diebus: ⁊
dotabit beatificatos ſeptem doti
bus. ſ. quattuor corporis ⁊ tribus
anime: laudes ſeptenarie plena
rie exoluantur. Nam per ſeptẽ
vniuerſitas deſignat: ait Greg.
ſuper euan. Omel. xij. Et ẽt gra
tia ſeptiformis. mor. i. ¶ Et i lau
dando hac hora potius ꝙ alijs T
debet homo auertere ſe ab om
nibus exterioribus: ſeqȝ ad lau
dandũ deum ꝯuertet. Uñ icipit
Cõuerte nos deꝰ ſalutaris no

ſter ⁊c. Ad innuendam ꝙ quia
fuit homo diſtractus per opera
vite actiue i die: Luce.xij. Mar
tha martha ſollicita es ⁊c. tūc dz
inuocare dei auxilium ⁊ adiuto/
riuz ad ſe auertendum ab illis: ⁊
conuertendum ad deum. Et qa
non eſt ſpecioſa laus in ore pec/
V catoris. Eccle.xv. Antecedit cō
feſſio generalis ad cor abluēduz
a cūctis pulueribus in operibus
diei ꝓctis. Et cantādo diuinas
laudes: tunc cauēda ſunt que di
cta ſunt in matutinis. ¶ His ve
ro decantatis laudibus vacāduz
eſt diuinis orationibus: ⁊ celeſti
bus meditationibus: ait Hugo
in ſumma ſua. Nox eſt tempus
ſilentij ⁊ quietis: dies tempus la
boris ⁊ operis. In noctibus de/
bent homines eſſe ſecum: ⁊ aut
feſſa corpora ſomno reficere: aut
orationibus ⁊ ſanctis meditatio/
nibꝰ ſe in ſilentio exercere. ¶ In
primis ergo redire ad cor ſuum
religioſus debet tenendo ſibi ca
X pitulum mētale. In quo capitu/
lo ratio iuſta debet ſtare loco pre
ſidentis: conſcientia recta loco ac
cuſantis: cogitationes ⁊ affectio
nes ordinate ⁊ regulate loco te/
ſtium: zelus feruens ⁊ conſtans
timor loco executoris exequētis
mandatum iuſte rationis decer/
nentis reuz puniri. de quo Aug.
de pnīa. Conſtituto in corde iu/
ditio: adſit accuſatrix cogitatio: te
ſtis conſcientia: carnifex timor.

Inde qdam ſanguis aie confitē
tis: per lachrymas eſtuat. ⁊ Ber.
in meditationibus. Integritatis
tue curioſus explorator: ꝯdigna
diſcuſſione vitam tuam examīa
Attende diligenter ꝙ̄tum profi
cis: ꝙ̄tum deficis: qualis ſis in
moribus: qualis in affectibus: ꝙ̄
ſimilis deo: ⁊ ꝙ̄ diſſimilis: ꝙ̄ ꝓ/
pe: ꝙ̄ longe: nō locorum inter/
uallis: ſed moꝝ affectibus. Stu
de, cognoſcere te. Sequit. Red y
de te tibi ⁊ ſi non ſemper ſaltem
interdum. Rege tuos affectus:
corrige exceſſus: dirige actus. Ni
hil in te remaneat indiſciplinatū
Pone omnes tranſgreſſiones
tuas añ oculos: ⁊ ſic teipſum plā
ge. Idem ad fratres de monte.
Diſce vitam tuam ordinare: mo
res componere: te iudicare: accu
ſare: condemnare: nec impunitū
dimitte. Sedeat iudicās iuſticia
ſtet rea: ⁊ ſe accuſans cōſcientia.
Nemo te plus te diligit: nemo fi
delius iudicabit. Mane pterite
noctis fac a teipſo examinationē
⁊ venture diei tu tibi indicito ca
nonem. Veſpere diei preterite ra Z
tionem exige: ⁊ ſupuenientis no
ctis fac inditionem: ⁊ ſic diſtricto
nunꝙ̄ laſciuie tibi vacabit. Qui
ſic facit ſeipſum diiudicat: ⁊ dei
iudiciuz euadet. i. cor. xj. Si noſ
metipſos diiudicaremuſ ⁊c. Job
xxxiiij. Non ē in hoīs poteſtate
vt veniat in iudicium. Ibi mor.
xxv. Eſt iudicium interius i quo

ſancti quicquid contra ſe impu-gnat eneruant. Ibi ante oculos ſuos omne qđ defleant coacer-uant: Ibi tot patiuntur ſupplicia quot pati timēt. Nec deeſt ī hoc
A iudicio miniſter qui punit reos. Nam cõſcientia accuſat: ratio iu dicat: timor ligat: dolor excruciat Sed q̄a multi hoc negligunt cõ queritur dominus. Iſay. lviij. Non eſt iudiciū in greſſibus eo rum. Iob vbi ſupra. Nunquid q non amat iudicium ſanari põt. In hoc iuditio manifeſtatur di uine bonitatis miſeratio in colla tiõe bonorum donorum: ⁊ bene ficiorum: ⁊ hoīs peccatoris abu ſio de eiſdem: ⁊ ex hoc eiuſdem humiliatio: ⁊ iudicij futuri formi datio ⁊ euaſio. Idõ in hoc iudicio diuina honoratio. Honor enim regis iudicium diligit. Vere iudi ciū determinat cauſas: prouer. xxvj. Et quia ibi relucet dei boni tas: bona homini cõferendo: ⁊ hominis prauitas: eis abutendo ideo puer. xxij. Cogitationes iu ſtorum iudicia. Sene. iij. de ira in fine. Quottidie ad rõnem re
B dolendam vocandus eſt anim⁹ hoc faciebat Sextius: vt cõſuma to die cum ad nocturnam quietē ſe recepiſſet. aium interrogaret. Quod hodie malum tuum ſana ſti? Cui vitio obſtitiſti? Qua ex parte melior es? Deſinet ira ⁊ mo deratior erit. ſ. aius: q ſciet quot-tidie ad iudicem eſſe veniendū

Sequit. Utor hac poteſtate quot tidie. Apud me cām iudico: to-tum diem mecum ſcrutor: facta dictaque mea rememoror: nihil mihi abſcondo: nihil tranſeo. C Quare quicq̄ꝫ ex erroribus meis timeam cū poſſim dicere: vide ne amplius hoc facias ⁊c. Ex di ctis igit̄ debent confundi religio ſi qui ſe nõ iudicāt: nec facta ſua ſcrutantur: cum gentiles audiūt hoc feciſſe.

¶ Capitulum decimūſeptimuꝫ Qualiter accedendum eſt ad lo cum qetis ⁊ ſomni.

Redcõ capitulo mētali completo in corde: ⁊ aīa eleuata per ſpem ad patrem mi ſericordiarum ⁊ deum totius cõ ſolationis ⁊ inflammata diuina dilectione: q̄ſi compulſa graua-mine corporis aiam aggrauātis accedendum eſt ad locum quie tis cum dolore ⁊ amaritudie: q̄ oportet dei laudes interrūpere: exemplo ſanctorum. Unde in vi D tis patrum. c. de cõtinentia dr̄ đ abbate Daniele: ꝙ tota nocte vi gilabat. Et volens circa mane ꝓ pter naturā dormir̄ dicebat ſom no veni ſerue male: ⁊ ſubripiens pauxillum ſomni ſedendo: ſtatiꝫ ſurgebat. Intrans aūt ad dormi endum debet ſe fidelis munire ſignaculo crucis inuocando do-minum Ieſum: ⁊ ponendo il-lum vt ſignaculū ſuper cor ſuū ⁊ brachia ad demones effugan-

E do s coꝛũq; illuſiones ⁊ inſidias
euadendas. Hiero. ep̄ſa. lxxxviij.
Crebro crucis ſignaculo muni-
as frontem tuam: ne extermina-
toꝛ egypti locum in te inueniat: ſ;
pꝛimogenita que apud egyptios
pereunt in mente tua ſaluentur.
Unde i vita beati Raymũdi cã
turieñ. legit: ꝙ dum ſepararet ſe
a ſocijs: ſacris inſiſtens medita-
tionibus apparuit ſibi puer cãdi
dus ⁊ rubicũdus dicens. Salue
dilecte mi. Quo mirante ſubiun
xit. An me nõ agnoſcis? ⁊ cu; di
ceret ſe eum nõ noſſe: ait. Quo-
modo hoc cum in ſcholis ad la-
tus tuum ſedeam: ⁊ tibi iſepara
biliter ſim cõiunctus. Reſpice i
frontem meam. Qui aſpiciens:
vidit aureis litteris ſcriptũ Jeſus
nazarenus. Dixitq; illi: hoc ẽ no
men meum: qd̃ tibi ſit memoꝛia
le in deſiderio aie: qd̃ diligenter
⁊ articulariter nocte qualibet im
pꝛime fronti tue. Et per hoc cõ
tra moꝛtem ſubitaneam munie-
ris. Quicũq; eni ſic fecerit moꝛ
tem ſubitanea; nõ videbit. Qui
bus dictis diſparuit. ¶ Conſimi
liter intrans ad doꝛmiendum d;
eſſe celicis ⁊ diuinis cogitationi
G bus illuſtratus. Ber. ad fratres
de monte. Iturus i ſomnum ali
quid tecum defer in memoꝛia et
cogitatione: i quo placide obdoꝛ
mias: qd̃ ẽt ſomniare iuuet. Sic
tibi nox dies illumiabitur: et nox
illuminatio tua i delitijs tuis: pla

cide obdoꝛmies: i pace quieſces
facile euigilabis: et ſurgẽs facilis
eris et habilis ad redeundum in H
diem: vnde nõ totius diſceſſiſti.
Unde de oꝛigene: ait Hiero. epi.
cvij. Nunq̃ ei veniſſe ſomnum
niſi vnus e fratribus: ſacris litte
ris perſonaret. Sicq; doꝛmienti
erit ſomnus delectabilis. Sõnia
enim q̃nq; fiunt ſm qualitate;
eoꝛum que vigilans cogitauerat
Job. vij. c. Terrebis me ꝑ ſom-
nia. Ibi moꝛ. viij. Cum ſomnia
contingant aut ventris repletio-
ne: aut inanitione: aut illuſione:
aut cogitatione: aut reuelatione:
cogitationes ſanctioꝛes: celeſtio
res: ṽtuoſioꝛes ſequunt̃ ſomnia I
blandioꝛa: ⁊ delectabilioꝛa. Job
xxxiij. Per ſomnium in viſione
nocturna. Seqtur. Aperit aures
viroꝛum: ⁊ exaudiens eos iſtruit
diſciplina. Unde ph̃us. i. ethi. in
fi. Repꝛobat opinionem dicẽtiũ
malos non differre a bonis niſi
ſm dimidium vite. ſ. tpe vigilie ⁊
nõ tpe ſomni q eſt quies. Cõtra
quos ait: ꝙ melioꝛa ſunt fantaſ-
mata iuſtoꝝ q̃ quoꝛumlibꝫ: q
melioꝛa fuerãt cogitata ab eis in K
vigilia. Ideo boni in ſomnis dif-
ferũt a malis. Cui ꝯcoꝛdat Auic.
lib. de anima parte q̃rta. vi. Do
minum quoddam eſt verbum
ſomnium: qd̃ fit cum hõ cõſue
uit dicere verbum ⁊ vincere fal-
ſam ymaginationem. ¶ Uir aũt
religioſus ſomnum capiens: ho

neſte debet eſſe compoſitus: ca/
uens ne ſomnus ſit minis pfun
L dus ⁊ abſorbtiuus: non tumultuo
ſus nõ plixus. Ber. ad fratres d
monte. Caue ſerue dei ꝙtum po
tes: ne totus quãꝙ dormias: ne
ſit ſomnus tuus nõ qes laſſi ſed
ſepultura corporis ſuffocati: non
reparatio ſed ſpũs extinctio. Su
ſuſpecta res eſt ſomnus: magna
in parte ebrietati ſimilis. Sequit
Quantũ ad debitum cõtinui p
fectus: nihil ipſis tam perit de vi
ta noſtra ꝙ qđ ſomno deputat.
Et poſt carnalis v̇o ⁊ brut⁹ ſom
nus. ſ. et ſicut dicit letheus dict⁹
a lethe fluuio īfernali: qui ſm fa
bulas obliuio īterpretatur abho
M minandus eſt ſeruo dei. Et in vi
ta beati Ber. legitur: qꝫ ſi quez re
ligioſum in dormiendo durius
ſtertentem: vel minus compoſi
te iacentem videret vix patienter
ferre poterat. ¶ Ad habendum
v̇o ſomnum tenuem iuuat vict⁹
⁊ potus ſobrietas. Ut enim dicit
ibi: tenuez victũ ſomnus tenuis
N comitatur. Et dicta epla. Sobri
um cibum: ſobriumqꝫ ſenſũ ſeqt
ſobri⁹ ſomnus. Ecc. xxxi. Som
nus ſuauis in hoie pito. ¶ Itez
iuuat ad hoc bona precedẽs ope
ratio Ecc. v. Dulcis ẽ ſomn⁹ ope
ranti. ¶ Item ad hoc iuuat ſtu
dioſa meditatio de diuina lege ⁊
celica virtute. prouer. iij. Cuſtodi
legem atqꝫ conſilium. Sequitur
Si dormieris non timebis: qe
ſces: ⁊ ſuauis erit ſomn⁹ tu⁹. Job
xi. Secur⁹ dormiens requieſces:
⁊ non erit qui te exterreat. ¶ Cũ O
qꝫ ſic dormiẽs euigilauerit debet
cor leuare ad deum orãdo ⁊ me
ditãdo: ⁊ aliqñ ſurgere. Hiero.
epiſtola .lxxxiiij. Noctibus bis
terqꝫ ſurgendum eſt reuoluẽda
qꝫ ſunt de ſcripturis que memo
riter retinentur. Sic aũt dormiẽ
ti ſomnus etiam ipſe meritorius
eſt: ait ibi Hiero. Somnus ipſe P
ſanctꝭ ẽ oro nec vacat ſanctis ſõ
nus a merito. Grego. mor. viij.
Hoſtis iſidiãs quos vigilantes
minime ſupat dormiẽtes marie
impugnat. Quod agere ſuperna
diſpenſatio benigne pmittit: ne i
electorum cordibus a paſſionis
premio ẽt ſomnus vacet. Sicqꝫ
ſomnus ſanctis eſt oratio ⁊ meri
torius: quia vigilant ad bene agẽ
dum ꝙdiu pñt: ⁊ qſi coacti accẽ
dunt ad ſomnum: ⁊ accedentes
ſic ſe muniunt ⁊ ordinant vt di
ctum eſt. Somnum enim capi Q
unt: vt expediti ⁊ agiles poſtea
deo ſeruiãt. Job. vij. Si dormie
ro. ſ. ad corpus recreandum: di
caz qñ ſurgaz ad deo expeditius
ſeruiendum. ¶ Hoc vero exple
to: ſurgendum eſt ad ſoluenduz
laudes matutinales de qbus di
ctum eſt: vt redeat religioſus ad
ſoluendas laudes a quibus ince
perat: ⁊ dicat circuiui ⁊ imolaui R
in tabernaculo eius hoſtiaz vo
ciferationis ⁊c. In circuitu enim

ad eundem

ad eundem punctum linea ter/minatur a quo incipitur: vt patet in linea circulari. Sic debet vir celicus deum laudare incipiens a dei laudibus: ⁊ finiens: vt cum ꝯſummauerit: tunc incipiat. Ecc. xviij. Et ps. Pſallam deo meo ꝗdiu fuero: donec. ſ. hoſtes omnes triumphaliter vincat: ⁊ cacumen contemplationis aſcendēs: premium bene pſallentium accipiat. Abach. iij. ⁊ ſup excelſa mea deducet me victor in pſalmis canentem.

Incipit pars ſecunda que dr locariū.

Volo: viros orare i oi loco: leuantes puras manꝰ. ⁊c. i. thimo. ij. Quemadmoduȝ religioſus debet eſſe occupatus vtiliter in omni hora: ⁊ ſollicite cauere a temporis amiſſione: vt dictum eſt: ſic in omni loco debet eſſe honeſtus: exercendo virtuoſa opera ad que locꝰ eſt aſſignatus: ⁊ precauere ab omni abuſione in locis deputatꝫ ad opera ſibi congruentia. Et qꝛ in paucioribus via magis: ſtudeat religioſus: hōeſte ſe habere in ſeptē locis. Quod erit facile: ſi fuerit bene occupatus omni hora temporis. Ideo breuiter tranſeo hic de iſtis locis. qꝛ patent ex ꝑdictis Et hec pars huius collatiuncule poteſt dici locarium. In qua auctoritates ſanctorum colliguntur quibus religioſus inſtruitur qualis eſſe debet in quolibet loco.

Capitulum primum. Qualis eſſe debet religioſus in eccleſia.

In primis ergo ſtudeat vt ſit in oratorio deuotus: ⁊ intētus operibꝰ: ad que oratorium inſtitutum ē Augu. in regula. In oratorio nemo aliud agat: niſi ad quod factum eſt: ⁊ vnde nomen accepit. eſt. n. domus orationis. Mat. xxij. vñ Hugo de. xij. abuſionibus. vnde cima abuſio eſt: diſſolutio i choro. Nam vt dicitur ibi: in choro ſunt quidam corpore: in foro mēte. Sequitur duodecima abuſio eſt irreuerentia circa altare. Nihil ergo dꝫ ibi fieri niſi oraꝰ: ⁊ ad orationem pertinens. Aug. ij. de ci. c. viij. Quia populi ad eccliaȝ ꝯfluūt: caſta celebritate: honeſtaꝗ vtriuſꝗ ſexus diſcretione vt audiāt ꝗ bene hic viuere debēt. Sequitur. Nihil eis turpe: aut flagitioſum ſpectandum: imitandumꝗ proponatur: vbi dei viui aut precepta inſinuātur: aut miracula narrātur: aut dicta laudantur: aut beneficia poſtulātur. Idem. v. confeſſionuȝ de matre ſua. Ad eccleſias ibat mane ⁊ veſpere: non ad vanas fabulas ⁊ loquacitates: ſꝫ vt audiret te in ſermonibus tuis: ⁊ tu audires eam in orationibus ſuis. Sed ecōtra multi faciunt: qui ibi vaniloquia multiplicant: cōuiuia iſtau

rant: cōmeſſationibus vacāt. ꝛc. Sanctus autem Ambro. non ſinebat: in eccleſijs cōmeſſationes fieri: ne eſſet cā ingurgitandi: aiū idē. vi. confeſ. Et qđ multū dolendū eſt: tempore pſalmoꝝ ꝛ orationum: multi inuicem colloquētes interrumpunt: ꝛ impertinentia interſerunt: vl' loquunt in corde cum fantaſmatis ymaginib⁹ ꝛ cogitationibus: facientes domum dei ſpeluncam latronum. Math. xxi. hmōi enim locutiones interiores ꝛ exteriores furantur de laude dei. vnde in tractatu de ſpeculo hyſtoriali legit: ꝙ diaconus vertens ſe ad eccliaꝫ vbi due mulieres multiplicabant vaniloquia vidit diabolū ſuper eas in ſpetie ſymie omnia ſcribenteꝫ ꝛ cedulam dentibus dilatantem eo ꝙ ille in tantum verba multiplicabant: ꝙ cedula non caperet ℭ Sed nō ſic ſancti patres. vñ Caſſianus coll. ij. dicit: ꝙ ad ſollemnitates conueniebant: ꝛ tantū ſilentiū prebebatur: vt in vna innumeroſa multitudine fratruꝫ ꝯuenientium: preter eū qui cantabat in medio: nullus adeſſe videbatur. Ait precipue cū ꝯſumat oratio: in q̄ nec ſputū emittitur nec excreatio obſtrepit: nec tuſſis interſonat: nec oſcitatio trahitur: Nulli gemit⁹: nulla ſuſpiria aſtātes impediunt. Nulla vox preter ſacerdotis auditur: niſi forte per exceſſum ſubrepſerit. Qui ergo alia opera non facit in eccłia: niſi ad que inſtituta eſt: ꝛ ea exercet intente ꝛ deuote abſq; abuſione honeſte ꝛ ordinate ſe gerit in eccleſia.

ℭ Capitulum ſecundum. Qualis dꝫ eſſe religioſus in capitulo.

Conſequenter religioſus in capitulo: vel in loco diſcipline debet eſſe obediens humilis manſuetus: ꝛ ſubiectus. Si v̄o prelat⁹: debet eē diſcretus: pudicus: verax: iuſtus: ꝛ pius. De q̄ domo diſcipline Ecc. vltimo. Congregate vos in domo diſcipline. ꝛc. Sine hac eniꝫ nulla religio ſtare poteſt: ait Augu. lib. ſermonum: ſermone. lvij. Non enim ſupbia niſi vbi negligitur diſciplina. Nam diſciplina eſt magiſtra religiōis ꝛ vere pietatis: que nec iō icrepat vt ledat nec ideo caſtigat vt noceat. Deniꝗ; mores hominum irata corrigit: inflammata cuſtodit. ℭ In domo ergo diſcipline ſtudeat religioſus: vt ſit in eo deffectuum ꝛ culparum luculenta recognitio: humilis confeſſio: penitētie libens ſuſceptio: ꝛ impletio: ꝛ eoꝝ deinceps cauta deuitatio: recogitans illud Hebre. xij. In diſciplina perſeuerate. puer. iij. diſciplinā domini ne abijcias. ps. Diſciplina tua correxit me in finem. Bonitatem ꝛ diſciplinam ꝛ ſcientiā doce me. Aug. li. ſmonū: ſmone. lviij. Bonitas malitiaꝫ vincit: di

ſciplina voluptatem ⁊ vitia caſti
gat: ſcientia illuminat cecitatem.
¶ Exemplũ in collationibus pa
trum de Phaſnutio: de quo dr
ꝙ cũ ꝯ eum quidam inuidia du
ctus in cella eius codicem abſcõ
diſſet: ac deinde ante abbatẽ Iſi
dorum querelã expoſuiſſet: dicẽs
codicem ſibi ablatũ mirantibus
illis: qꝛ tale quid inter ipſos nũqꝫ
contigerat: ille vrgebat: vt mitte
rentur ſeniores qui ſcrutarentur
omnium cellas ꝑ libro ingrẽdo.
Sicqꝫ factum eſt: ⁊ liber in cella
C Phaſnutij: inuentus reportat⁹
eſt. Ille vero lꝫ eſſet conſcientie ſe
curus: ſatiſfactioni ſe tradidit: ꝑ
ſpiciens ne ſi furti maculam ver
bis conaretur abluere: etiã men
dacij notaretur. Nemine igit̃ ſu
ſpicãte aliud qꝫ inuentũ eſt: pro
fuſis in oratione lachrymis: tri
plicatis ieiunijs: ⁊ humilitate ꝑ
ſtratus duabus ebdomadibus
ſe afflixit: ⁊ in eccleſie limine ſe ꝑ
ſternebat ad veniã ante fratres.
Deo aũt non patiente: euꝫ ampli
us infamari: is qꝫ impoſuerat ſi
bi crimẽ arreptus a demone ore
ſuo rei ſeriem retulit: nec ad ora
tionem abbatis vel fratrum libe
rari potuit xp̃o ſeruante hãc gra
tiam Phaſnutio: vt eius orõni
bus purgaretur cui inſidiatus ẽ.
Et ſic deus remunerauit in pre
ſenti eius humilitatem ⁊ patien
tiam. ¶ Vere enim talis debet
eſſe ſubditus in capitulo. vt eniꝫ
dicit Hugo de. xij. abuſionibus: D
decima abuſio eſt lis in capitulo
vbi dicit: ꝙ capitulum eſt offici
na ſpũs ſancti: in qua dei filij cõ
gregantur: vt deo reconcilientur.
Noli ergo frater eſſe quaſi Sa
than qui aduerſari⁹ dr. ¶ Pre
latus vero in capitulo debet eſſe iu
ſtus ⁊ pius. Iob. xxx. Cũ ſederẽ
quaſi rex ⁊c. Ibi mor. xx. Miſcẽ
da eſt lenitas cuꝫ ſeueritate: ⁊ fa
ciendum eſt quoddã tempamen
tum: vt nec multa aſperitate ex
ulcerentur ſubditi: nec nimia be
nignitate ſoluant̃. Ps. Virga tua
⁊ baculus tuus. ⁊c. Virga. n. per
cutit: baculus ſuſtentat. vt infun E
dant vinum ⁊ oleũ. vinum quo
vlcera mordeant̃: ⁊ oleũ quo fo
ueantur. Luce. x. In archa eniꝫ
erat virga cum manna. Hebre.
x. quia boni rectoris in pectore
debet eſſe virga diſcretiõis: ⁊ mã
na dulcedinis. ait Grego. vbi. ſ.
¶ Capitulum tertium. Qualis
eſſe debet in ſcola.

IN domo vero ſapientie:
vel in auditorio: diſcipl's
debet eſſe docilis igenio F
attentus exercitio: beniuolus aio
Attentus ad audiendũ: docilis
ad intelligendum: beniuolus ad
retinendũ. vñ ſcolaris dr: ꝙ ni
hil ſit diſco us. i. a ſcolis diuiſus.
⁊ ſcola dicit̃ vacatio: ait Boe. de
diſciplina. Et Sene. de ſe ⁊ ſuis
conſcolaribus loquens de Atylo
philoſopho dicit ꝙ primi ad ſco

lam veniebāt ⁊ nouiſſimi exibāt. epiſtola.cviij. Talis enim ſapientiam aſſequet puer.ij. Si ſapientiam inuocaueris: ⁊ cor tuum in clinaueris prudentie: ſi queſieris eam quaſi pecuniam: ⁊ ſicut theſauros effoderis illam. tunc itelliges timorem domini ⁊ ſcientiā dei inuenies. ¶ Si fuerit doctor
H debet eſſe ad docendum ꝓmpt⁹ ⁊ vt auditoribus ꝓficiat ſtudioſus: Ait Sen. vbi. ſ. loquēs ꝺ dicto philoſopho: ꝙ nō ſolū patū inueniebant eum ſcolares: ſ; obuium. Nam ⁊ docenti ⁊ diſcenti debet eſſe ꝓpoſitum: vt ille ꝓdeē velit: hic ꝓficere. ¶ Item debet eſſe prouidus in docendo: vt ſit
I eius doctrina vera ⁊ ſana tanꝗ̄ ſcriba doct⁹: ꝓferēs de theſauro ſuo noua ⁊ vetera. Math. xiij. ¶ Itē debet eſſe virtuoſus exēplo ad doctrinam alijs imprimēdam. ⁊ in ſe ope confirmandā;. Qui enim fecerit ⁊ docuerit hic magnus vocabitur i regno celorum. vnde Tul. v. tuſ. q. Turpiſſimum eſt philoſopho: quando cū vita pugnat oꝛo. Et ponit exēpla. Turpe eſt: ſe grāmaticū ꝓfiteri: ⁊ barbare loqui. Aut velle ſe haberi muſicū: ⁊ abſurde canere. Sic ⁊ turpior fit philoſoph⁹ in vite rōne peccās. Et tñ nihil
K omin⁹ qdam q vident aliqd ſibi eſſe: vitia que ipſi frequentant: in alijs mordent: reprehendūt: ⁊ lacerant: ac ſi ipſi ad ea que arguunt minime teneant. Hiero. epiſtola. xc. ad Ruſticū monachū Nulli detrahas: nec i eo ſanctū te putes ſi alios laceras. Accuſamus eni; in alijs ſepe qꝺ facim⁹ ⁊ ꝯ noſipſos diſerti: in nr̄a inuehimur vitia: muti de eloquentibus iudicantes. Ut enim ait Seneca. epiſtola. vij. Plus hoies oculis q aurib⁹ credūt. Et longū eſt iter per precepta: breue ⁊ efficax per exempla. Sequitur. Turba ſapientū plus ex moꝛib⁹ ꝗ̄ ex verbis Socratis traxit ethi. x. in fi. In operationib⁹ vita ⁊ operibus iudicat: ⁊ ſermones conſonantes operibus acceptādi. vbi commētator dicit: ꝙ res faciunt ſermones credibiliores: ſed non econuerſo. Et cū diſſonant ſmones ⁊ actiones interimunt: ſ; cū conſonant prouocāt audientes. Ideo ſummus magiſter cepit facere ⁊ docere act. i. Et fuit potēs in opere ⁊ ſermōe Luc. vltimo. Quod eni; turpiſſimu; eſt ſolet nobis obici: verba nos philoſophie non opera tractare: ait Seneca epiſtola. xxv. Unde doctor intendere debet: vt potius diſcipuli infoꝛmētur in vita ꝗ̄ in ſcia Hiero. epiſtola. xxxiiij. ad Nepotianū. Iſocrates adiurat diſcipulos anteꝗ̄ doceat: ⁊ iurare compellit: ⁊ extorquet ſacramento ſilentij ſermonem: inceſſus manſuetudinem: habitu; moreſq; deſcribit. Quanto magis nos qui

bus animarum medicina com/
miſſa eſt? Sed contraria ſunt in
multis vt patet conſideranti.

¶ Capitulum quartuꝫ. Qualis
eſſe debet in locutorio.

i In collocutorio autem:
religioſus debꝫ eē diſcre
tus conſiderādo: quid:
cui: qñ: vbi: ⁊ quō loquat̃. Ait.n.
N Hugo in ſumma ſumit̃ a beato
Grego. ſuper Eȥe. li.ij. omel̃. xi.
In loquēdo conſideranda ſunt
quinq̄ꝫ. ¶ Primo qd loquen/
dum vt ſit Fino in gratia ſale cō
ditus. ¶ Secūdo cui loquendū
qꝛ aliter vni: ⁊ in diuerſis ſtatibꝰ.
¶ Tertio quando: qꝛ v̄bum eſt
aliquando dicendū: aliqñ tacen/
dum: aliqñ differendū. ¶ Quar
to qualiter: qꝛ verba que hūc ad
ſalutem reuocant: alium vulne/
rant. ¶ Quinto q̄ꝫtum: ne eum
qui multa facere non valet: ad fa
ſtidium ꝓuocemꝰ. Et mor. xxiiij.
in fi. In loquendo ſunt quattuor
ꝯſiderāda: Que: cui: qñ: quō di/
catur. Nam vt dicit. xxxij. lib. in
ꝑncipio. Omne qō dr̃ q̄drip̄tita
qualitate diſtinguit̃. Eſt eniꝫ ma
lum: maledicere: cū res ꝑuerſa
O ſuadetur. Et eſt bonum bñdice
re: cū recte pfat̃: ⁊ eſt bonuꝫ ma
ledicere: cū vitiuꝫ exprimit̃ vt re
probet: ⁊ eſt maluꝫ bñdicere: cuꝫ
rectuꝫ non recto ſtudio ꝓfertur.
Religioſus igitur aut taceat: aut
dictis mōis loquat̃. Hiero. ep̄la.
lviij. Preſcindēda eſt lingua: vt
qui loqui neſcit diſcat aliquando
reticere. Jac. i. Si quis putat ſe
religioſuꝫ eē nō refrenās linguā P
ſuam. ⁊c. Non eſt dubiū: qn dia
bolus ſuadeat religioſis: vana ⁊
friuola loqui: ⁊ ſtudeat impedire
collatiōes ſpūales. vnde. v. coll̃.
de abbate Machate dr̃: ꝙ grāꝫ
impetrauit a dño: vt quot diebꝰ
aut noctibꝰ ageret̃ collatio ſpūal̃
nunq̄ꝫ dormiret. Sed ſiqs v̄bū
detractionis vel ocioſum diceret
mox in ſomnū caderet. Hic dice Q
bat: zabulon eſſe fabulaꝝ fictorē
⁊ ſpūaliū collationū impugnato
rem. Cū enim qdam e fratribus
de ſpūalibus diſputaret vidit q̊ſ/
dam eorū ſopore demergi: ⁊ cuꝫ
ocioſam fabulam introduceret:
omnes euigilaſſe. Idem legit̃ in
vitis patrum. c. de ſobrietate. vbi
addit̃. Cariſſimi fratres agnoſcē
tes: malignj ſpūs opus eſſe: atten
dite vobis: cuſtodiētes vos a ſō
no cū ſpūalia auditis vel facitis.
Et in. c. de continentia. Non eſt
monachus qui non tenet linguā
Unde vna de. xij. abuſionibꝰ eſt
rumor in clauſtro. Ubi ſequitur. R
Sunt q ſedēt: non vt lectioni: ſꝫ
rumoribus ⁊ ſcurilitatibꝰ vacēt
q locum tacendi nuſq̄ꝫ ⁊ nunq̄ꝫ
ſeruant: ſed nunc hos: nunc illos
ad colloquiū ꝓuocant.

¶ Capitulum quintum. Qualis
debet eſſe in ſuo miniſterio ⁊ la/
bore.

In loco quoqȝ laboris ⁊ miniſterij: religioſus debet eſſe ꝓmpt⁹ ad laborādū ⁊ obſequēdū ffribus. Ecc. vij. Ne oderis opera laborioſa: ⁊ ruſticationē a deo creataȝ. ⁊ hoc in ſincera charitate: iocūda ilaritate vrbana honeſtate: ⁊ voluntaria ꝓmptitudie gal. v. per charitatē ſuite inuiceȝ. Et. vi. Alter alteri⁹ onera portate. Et hoc exēplo patruȝ li. i. coll. de Phaſnutio: cui cum cura orti eſſet ꝯmiſſa tanꝗ̄ ſeni ad alia inepto. hec ⁊ alia officia ꝯplebat nocte cōſurgens: ne agnoſceret. Et qđ plus eſt: exemplo ſaluatoris: q cū eſſet domin⁹ omniū: nō rapinam arbitrat⁹ eſt eē ſe equalem deo: ſed ſemetipm exinaniuit. phil. ij. vt ſcilȝ nobis ſeruiret ſeruitute humillima: laborioſa: dura: doloroſa. Iſai. xxxi. Seruire me feciſtis in peccatiſ vris. Ipſe enī nō vēit miniſtrari ſed miniſtrare. Math. xx. vñ ⁊ diſcipulis miniſtrauit obedienter: affectualr: curialr. indifferenter. ⁊ cōiter. Luc. xxij. Ego aūt i medio veſtrū ſum ſicut q miniſtrat. Io. xiij. Cū accepiſſet linteū cepit lauare: ⁊c. Ipſius. n. exēplo ſtupendo ⁊ diſpenſatiuo: ſeruire debet religioſus ffrib⁹ ſuis in omnibus q̄ pōt. i. Petri. iiij. Vnuſquiſqȝ ſicut accepit grāȝ in alterutrum illam adminiſtrantes: ⁊c. Et ſine perſonaꝝ acceptione: qꝛ q̄to ffes infirmiores: ⁊ abiectiores: tanto eis plus meritoriū eſt ſeruire. Unde in vitis patrū. c. đ charitate dicitur: ꝙ cuȝ frater interrogaret ſenem de duob⁹ fratribus: quorum vnius erat ieiuniuȝ ſeptem dieꝝ: alterius egrotantibus deſeruire: cuius op⁹ deo pl⁹ eſſet acceptum: rñditqꝫ ſi frater qui ſeptem dieb⁹ ieiunabat appēderet ſe p nares: non poſſet equari ei qui ſeruiebat īfirmis. ¶ Et ibidem. Interrogauit ſeneȝ quidam de fratribus dicens. Quid ſi video fratrem de quo audiui culpam aliquam: nō poſſuȝ ſuadere animo meo: vt eum introducam in cellaȝ meam: ſed ſi video fratrem bonum libenter introduco? Reſpondit ſenex. Si facis bono fratri parum boni: alteri duplum impende. ſ. vt ad bonum allicias: non vt ſibi in aliq̄ inſolentia faueas: quia non opus eſt valentibus medicus ſed male habētibus. Math. ix. Et. xxv. Quod vni ex minimis meis feciſtis: mihi feciſtis.

¶ Capitulum ſextum. Qualis eſſe debet in refectorio.

Conſimilr religioſus debet eſſe honeſtus in refectorio: vt ſeruet ibi diſciplinam in habitu ⁊ cibo. ait Hugo i ſumma. ¶ In habitu tripliciter. ¶ In diſciplina tacendi: quia tunc lingua laxatur. ¶ In diſciplina vidēdi: ne habeat oculos vagos. ¶ In diſciplina con-

tinendi. vt nihil ſit indecẽs vł in
honeſtum: neq̃ fiat aliq̃d cum
ſtrepitu aut tumultu. ¶ In cibo
quoq̃ tripliciter. vt quilibet obſer
uet quid: q̃tum ⁊ quomodo ſu
mat. ¶ Quid ne delicata vel pre
cioſa appetat. ¶ Quãtum ne ni-
mis in q̃titate. ¶ Quomodo q̃
A ſe honeſte debet habere in men-
ſa ſicut ſupra dictum eſt. ¶ Spe
cialiter autẽ debet cauere a mur
muratione: ⁊ appoſita ſumere cũ
gratiarum actione. Unde in vitis
patrum. c. de contemplatione di
citur: ꝙ comedentibus fratribus
vidit ſenior: alios comedere mel
alios panẽ: alios ſterc⁹. Quo ad
mirante ⁊ orante deum: vt hec ſi
bi reuelaret: venit vox dicens. hi
q̃ mel comedunt: ſunt qui ad mẽ
ſam cum timore ac tremore ſedẽt
inceſſanter orant: ⁊ oratio eorum
ſicut incenſum aſcendit ad deũ.
Qui panem edũt ſunt qui grati-
as agentes percipiunt ſibi data.
B Sed qui ſtercus edunt: ſunt qui
murmurant dicentes: hoc ẽ bo-
num: illud malum. Que non de
bent cogitare: ſed potius deum
glorificare. i. cor. vij. Siue man-
ducatis: ſiue bibitis: ſiue aliquid
aliud facitis: oĩa in gloriam dei
facite. ¶ Si vo religioſus eſt in
menſa extra cõmitatem cũ fratri
C bus: caueat etiam a predictis. Et
aut ſacram audiat lectionẽ: aut
vtilem collationẽ: aut ipſe ꝓferat
ad aliorum edificationẽ. Unde

Poli. li. viij. c. ix. Ciuile eſt: ⁊ ſa
cris lris conſentaneum: aut om-
nino ſilere in menſa aut audias
ad profectum: aut vnde alij profi
ciant: vel ſine culpa letent docti
ꝓferre ſermonẽ: Exemplo Sal
uatoris: q̃ parabolas inter come-
dentes miſcuit: cũ argueretur q̃
cũ publicanis ⁊ peccatoribus mã
ducaret. Math. ix. Et quãdo cũ
phariſeo comedit. Luc. vij. Sed
ecõtra eſt de multis. Ber. ad ab
batem. Cluniacẽ. O q̃tum di-
ſtamus ab his qui in diebus An
tonij fuere monachis. Siquidẽ
illi: cũ ſe inuicem pro tempore ex
charitate reuiſerẽt tanta ab inui- D
cem auiditate panem animarũ
percipiebant: vt corporis aliquã-
do penitus obliti: diẽ plerunq̃
totum ieiunis ventribus nõ mẽ
tibus tranſigebãt. Et hic erat re-
ctus ordo qñ dignior prius ſer-
uiebatur. Hec ſũma diſcretio: cũ
plus ſumebat q̃ maior erat. Hec
deniq̃ charitas: vt aie quarum
charitate xp̃s mortuus eſt tanta
ſollicitudine reffocillabant. No-
bis enim cõuenientibus in vnũ
vt verbis vtar apoſtoli: non ẽ ce
nam dñicam manducare: Quip
pe celeſtem nemo eſt qui regrat
nemo qui tribuat. Nihil de ſcri-
pturis: nihil de ſalute ibi dr aiarũ
Sed nuge: riſus: ⁊ verba profe-
runt in ventum. Inter prandiũ E
q̃tum fauces dapibus: tantũ au-
res paſcunt rumoribus: quib⁹ to

tus intentus modũ neſcit in edẽ
do. Talibus timendũ eſt: ꝙ dia
bolus eis ſuggerat ad eorũ ora
ſedanda: vt talibus ſatiatis: ſpiri
tualia non ſapiant. Unde in vitis
patrum. c. de contemplatione dꝛ
ꝙ quidam patrum vidit cũ ſede
rent fratres ꝛ loquerent de ſpũa-
libus angelos gaudentes: ꝛ tripu
diantes: Et autem veniebat locu
F tio ſecularis recedebant angeli
ꝛ volutabantur inter eos porci ſe
diſſimi: qui eos polluebant. Jõ
cauendũ eſt religioſis a locutio-
nibus ſecularibus: maxime quã
do edunt peccata populoꝝ: ꝛ ele
moſinas pauperum. Sed audiãt
ſacras lectiones: ꝛ collationes: ꝛ
vigilanter orent tam pro ſe ꝙ̃ ꝓ
benefactoribus affectu ꝛ corde.
Unde in vitis patrũ parte. ij. di
citur ꝙ eum qui vere monachus
eſt oportet ſine intermiſſione ora
re aut pſallere i corde ſuo. Unde
ibi ait ſenior increpans fratres in
refectione loquentes. Tacete fra-
G tres. Ego ſcio fratrem uobiſcum
edentem cuius oꝛo aſcendit i cõ
ſpectu dei velut ignis.

¶ Capitulum ſeptimum. Qua-
liter ſe debet habere in dormito-
rio.

In dormitorio ſiue in lo
co quietis debet eſſe reli
gioſus honeſtꝰ in geſtu-
tranquillus in inceſſu: accedens
H ꝛ recedens ſine tumultu. Et de-
bet eſſe deuotus ꝛ orans: vt dein
eſt ſupra. Unde Ber. epl'a de ho
neſtate vite ꝛ morum. Cum ad
ſtratum laſſus adueneris: te ho-
neſtiſſime iacendo compone: nõ
ſupinus: non genua leuando cal
caneos coxis iungas. ꝙ ſi forte te
luxurie pompa concuſſerit: re-
cole: dilectum tuũ poſitũ ſuper le
ctum doloris: ꝛ dicas. Deus me-
us in patibulo pendet: ꝛ ego vo-
luptati operam dabo: Sicqꝫ in-
uocato noĩe Saluatoris: ꝛ inge- I
minando nomen ſalutis ceſſabit
quaſſatio. Ruminantẽ pſalmos
ſomnus te occupet: vt in ſomno
te ſomnies dicere pſal. ¶ Caue-
at etiam ne nimis cito ad ſomnũ
accedat: nec nimis prolixe ꝯtinu
et: neqꝫ euigilans: inmundis ꝛ
vanis ſe cogitationibus occupet
nec frequẽter iteret: qꝛ i ſomni ꝓ
lixitate: ꝛ iteratione: magna ẽ am
miſſio temporiſ: vt dictũ eſt. Suf K
ficit eni monacho vna hora dor
mire: prout dꝛ in vitis patrũ. c. d
continentia. Cogitetqꝫ quot ele-
cti alloquunt tunc deum in ſacriſ
orationibus: ꝛ ꝙ̃ ydoneũ eſt tem
pus nocturnum ꝛ quietũ ad deo
loquendum. Tunc eni poteſt hõ
ſolus ſoli deo expandere manus
explicans miſerias ꝛ indigentias
ſuas: de cõmiſſis ꝛ ommiſſis ve
niam poſtulando: de beneficijs
regratiando ꝛc. De quibus ꝛ pro
quibus loquendũ eſt Saluatori.
Unde col. v. de abbate Theodo- L
ro dꝛ: ꝙ cum veniſſet ad eũ Caſ

ſianus explorans quid ageret ſic̄
rudis anagorita: ⁊ finita veſper-
tina ſolennitate: cū ipſe feſſū cor
pus inciperet ſomno reficere: ait
abbas. O Joannes: q̄ſti hac ho
ra deum alloquunt̄. ⁊ in ſe ample
ctuntur: ⁊ retinent: ⁊ tu fraudaris
tanto lumie inherti ſomno ſepul
tus? ¶ Ut autē in his ſeptē locis
q̄ p̄ncipaliora ſunt in ꝯuentib⁹ re
ligioſoꝝ mōis dicꝫ religioſus bn̄
ſe gerat: oꝫ icitari ⁊ ſtimulari ex
M conſideratione: ꝙ deus deſuper
videt eum: ⁊ ſcrutatur interiora
⁊ exteriora. Boe. v. de conſolatio
ne. Magna vobis eſt: ſi diſſimu
lare non vultis indicta eſt probi-
tatis neceſſitas: cū omnia an̄ ocu
los agitis cuncta cernentꝭ. ¶ Et
Sen̄. ep̄la. lxxxi. Sic certe viuen
dum eſt tanq̄ȝ in cōſpectu dei vi
uamus. Sic cogitandū tanq̄ȝ ali
quis in pectus intimum trāſige-
re poſſit. Quid enim prodeſt: ali
N q̄d ab homine eſſe ſecretum? Ni
hil enim deo clauſum eſt. Inter-
eſt aīs ⁊ cogitationibus medius
interuenit. Nuda eni ⁊ aperta ſūt
omnia oculis eius. Heb. iiij. Si
cut igitur omni hora ⁊ momēto
cauere debet religioſus ab āmiſ-
ſione temporis: ſic in omni loco
ſollicite precauere debet: ab om-
miſſione eorum que debent fieri
in loco ⁊ honeſte agerꝭ ea ad que
loca ſunt inſtituta. Ait Hugo in
ſūma. Non ſolum quid agat: ſed
quo loco agere debet: conſidera-
re neceſſe eſt. Alius enim eſt mo
dus ſe habendi in loco vbi deus O
adoratur: Alius vbi corpus refi-
citur. Alius in eo qui locutiōi de-
putatur Alius intus: Alius fo-
ris: Alius in ſecreto: Alius in pu
blico. Merito ergo ait: Apoſto-
lus: Volo viros orare in omni lo
co. ⁊c.

¶ Incipit parſ tertia. que dicitur
Itinerarium.

¶ Capitulum primuꝫ. Quot bo
na religioſo ꝓueniunt ex quieta
mente.

Admonendus
eſt etiam reli-
gioſus: maxie
iuuenis: ſiue
moribus: ſiue
etate. Eſt eniꝫ
puer moribus
⁊ puer etate. Ethi. i. Ut ſit quietis
amator: nō ex inhertia vel torpo
re: ſed affectu colloquendi cum
deo in orationibus: ⁊ meditatio
nibus: ⁊ ex vera deuotione. Naꝫ P
cuꝫ in cōuentu quietus eſt: ſi vo
luerit bene vti: eſt aīe minor di-
ſtractio: qꝛ euagatiōis per fanta-
ſticas ymaginationes minor oc-
caſio: ⁊ eſt aīe ad ſe facilior recol
lectio: ac ipſius ad deum vnibili-
or applicatio: ac ipſi⁹ ſupra ſe ſub
limior eleuatio ⁊ ſic eius in ſe trā
quilior quietatio: ⁊ ex hoc ſui lu-
culentior recognitio: ⁊ inde meri
to a deo a quo omne datum opti
mum in eū affluentior donorum

Q & charismatū celestium infusio: ac per hoc,: dei & celestium limpidior contemplatio: & ab ipso deo quem cōtemplatur delicatior cōsolatio. ¶ His enim quasi gradibus ſpūalibus in ſcala contemplatiōis ſe debet aīa ſancta a mū do & mundialibus abſtrahere: & ſe ac meditationes ſuas in ſe recolligere: & ſe ſupra ſe eleuare: & ſic ð alijs. Unde Grego. ſup Eze. li.i. omel.v. ¶ Primus gradus eſt: vt aīa ſe in ſe colligat: ¶ Se-

R cundus: vt qualis eſt collecta videat. ¶ Terti⁹ vt ſupra ſe ſurgat & ſe contemplationi auctoris ſubiciat. Eze.xl. Aſcēdit per gradus. Ubi Greg. omel.iij. libri.ij. Gradus ſunt incremēta virtutū: Alia enim ſunt virtutis exordia. aliud pfect⁹ aliud perfectio. Job.xxxi. Per ſingulos gradus pronūtiabo illum. Ibi mor.xxij. Repente ad ſumma non peruenit. ſed ad virtutum celſitudinē p incremēta mens ducit. Talis autem q ſic quietus aſcendit: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit i valle lachrimarum. Ut igit religioſus ſe poſ-

S ſit modis dictis colligere: & ad deum conſcēdere: ſic amator ſtudioſe & virtuoſe quietis. Tre.iij. Sedebit ſolitari⁹ & tacebit. Iſai. xviij. Quieſcam. & conſiderabo in lectulo meo. Job.xxix. In nidulo meo moriar: & ſicut palma multiplicabo dies &c. Per nidū enim quies ſignatur: ait Grego. mor.xix. Sic ſancti patres fuerūt quietis amatores. Unde in vitis patrum. c. de cōtinentia dr: q̄ antiqui non cito migrabant ð loco ſuo ad locum: niſi propter tria. ſ.

T Si quis eſſet contriſtatus cōtra eū: nec poſſet eum placare. aut ſi eum contigiſſet a pluribus laudari: aut ſi in tēptationem fornicatiōis incidiſſet. Sequit. Si i monaſterio cum alijs ↄuerſaris: nō mutes locum. Lederis eni; oio ſi facis. vt eni; ſi galina reliquerit oua ſua fota: ſine pullis exire facit. Ita monachus frigeſcit tranſeundo de loco ad locum. Et p⁹.

V Sicut arbor fructificare non poteſt: ſi ſepius tranſplantat: ſic nec monachus frequenter migrans ¶ Et ibi de virgine ſacra dicitur que ſuper alueum fluuij quadragintaocto annis habitans: nūq̄ inclinata eſt: vt flumen aſpiceret & de hac virtuoſa quiete: & qualiter ſit ea vtendum dictum eſt ſupra parte prima.

¶ Capitulum ſcdm. De periclo egreſſionis in mundū.

D Einde admonendus ē religioſus: ne ſit auidus ſ. in affectu: nec pronus

X in effectu ad egrediendum ob dictorum contraria. q2 inde multiplitior cordis diſtractio: & mior recollectio: maior depreſſio: & ſic ð alijs vt patet conſideranti. vt enī dicit Aug. vij. confeſ. in principio Per q̄les formas ire ſolēt oculi

per tales ymagines ibit cor. Sʒ per multiplices formas vadunt oculi egreſſi in munduʒ: ſic ymagines cordis. Et ob inumera pericula: ⁊ multiplicia hoſtium tẽptamẽta: ⁊ bonoꝝ ſtudioꝝ impedimenta. Ber. in meditationibꝰ mundus circũcinxit me: ⁊ obſedit vndiqꝫ: ⁊ per quiqꝫ portas. i. qnqꝫ ſenſus ſagittis ſuis me vulnerat: ⁊ mors intrat p feneſtras. Reſpicit oculus: ⁊ mentis ſenſũ auertit. Audit auris: ⁊ cordis intentionem flectit. Odoratus cogitatum impedit: os loquit̃ ⁊ fallit. Tactu quoqꝫ ardor libidinis ꝑ parua occaſione excitatur. Sequtur. Diabolus quem videre non poſſum tetendit arcum ſuũ: ⁊ parauit eũ: vt in eo paravit ſagittas ſuas vt ſagittet me ⁊c. Sicut ergo homo cum timore vadit ad belli certamina contra hoſtium teſa inter illaqueantia rhetia: ⁊ diluuia ſubmergentia: ⁊ inter infectiua contagia: ⁊ inflammantia icendia ac abrupta ⁊ ꝑcipitia: ſic dʒ cũ timore exire religioſus i mũdum. Omnibus enim predictis comparatur mundus. Ber. vbi ſupra. Vndiqꝫ tela volãt: vndiqꝫ pericula: vndiqꝫ temptamenta ⁊c. Eſt enim mundus voluptatibus illecebroſus: crudelitatibus furioſus: erroribus iniquus: ait Aug. i. de. ci. c. xxvij. Et ita incendijs concupiſcentiarum accẽſus eo qꝫ quicqd eſt in corde eſt concupiſcentia carnis. aut oculorum ⁊c. i. Jo. ij. Concupiſcentia enim eſt ignis: q nũqꝫ dic̃ sufficit. pu̇er. xxxvi. In q̊ quidẽ mundo ſunt diluuia peccatoruʒ. Oſee. iiij. Maledictum: homicidium: mendacium: inundauerunt. ⁊c. Eſt etiaʒ plenus lauqueis temptationum: prout oñſum eſt Beato Antonio in vitis patrum. c. de humilitate. Vidit enim laqueos inimici tenſos vndiqꝫ. Et cum ingemiſceret quereretqꝫ: quis eos tranſire poſſet: dictum eſt ſibi: humilitas

¶ Ob conſideratione igitur predictorum non dʒ religioſus eẽ ꝓnus ad egrediendum in mundũ qꝛ vere in mundo preſſuram habebitis: dicitur diſcipl'is. Jo. xvi. Quãto magis hoies imperfecti. Vix enim videt homo in mũdo niſi mala: vel culpe que ſunt deteſtanda: vel pene que ſunt deflenda: vel vanitatum et pomparum irritamenta q̃ ſunt fugienda. Vel fallatiarum: ⁊ deceptionũ machinamẽta que ſunt precauẽda. Vñ narrat Señ. de tranquilitate animi de duobus philoſophis. ſ. Democrito: ⁊ herodio: quorum primus quotiens in publicum ꝓdiret: flebat: aliꝰ vero ridebat. Huic oia que agebãtur miſerie: illi inepte videbant̃: ⁊ ſic aut flẽda: aut deridenda. Jdeo ſancti patres ſe a mundo elongabant: ⁊ in ſolitudinem fugientes: inuiti in mundum exibant: prout patet in vitiſ

patrum.c.de quieta conuerſatio-
ne.Ubi dicitur. ꝙ homo fugiēs
hoīem:ſilis eſt vue mature.Qui
autem cum hoībus conuerſatur
eſt ſicut vua acerba. Sen̄,epiſto
la.vij.Auarior redeo ⁊ ambitio-
ſior.q: iter homines fui.¶ Ecō
tra eſt de multis:quorum deſide
rium eſt:in mundum egredi per
D mundū euagari:mundi negotijs
implicari: ⁊ mundo conformari.
Quibus dr̄ Jo.viij.Uos de mū
do eſtis:ego autem de mūdo nō
ſum.ſ.q̄ntū ad affectum:q̄ tales
hītant ī mūdo.Amādo eni ha-
bitamus.Corde qui diligunt mū
dum:habitant in mundo:ait Au
gu.ſuper Jo.omel.iij.Sunt ergo
multum diſſimiles ſanctis patri-
bus: quibus mundus erat in te-
dio: ſolitudo in deſiderio. Hier.
epiſtola.lxxvij. Uiderit quid alij
ſentiāt. Unuſquiſq̄ ſuo ſenſu du
citur.Mihi opidum carcer eſt:
ſolitudo padiſus.qd dſiderām⁹
vrbiū frequētiā:q d ſingularitate
E cēſemur? Moyſes: vt preeſſet
populo in heremo erudit. Pa-
ſtor ouium: hoīum paſtor efficit
⁊c. Nec aliquis ſibi blandiat al-
legans: ꝙ interueniūt cauſe ⁊ ra
tiones egreſſuum:quia ſic nūq̄
geſcet.Sene.epi.lxxiiij. Nunq̄
nos ſuccedunt occupationes: ſꝫ
ſerimus eas:itaq̄ ex vna plures
exeunt oīa autē negligēda ſunt
vt phie aſſideamus:cui nullum
tpus ſatis magnum:ēt ſi a pueri
tia vſq̄ in longiſſimos humani
cui terminos vita ꝑducitur.Se
quitur. Reſiſtendū eſt occupatio F
nibus:nec explende:ſed ſubmo
uende ſunt.Hiero.ad euſtochi.
Nunq̄ cā deerit procedendi: ſi
ſemper quando neceſſe eſt proce
datur.

¶ Capitulū tertiū.Quibus mo
dis pōt religioſus eggredi.

Ed Quis nō debet eſſe
ꝓnus religioſus ad egre
diendum: nec appetere
ex deſiderio:pōt tñ egredi ex le-
gitima cā ⁊ meritorie coram deo
maxime ex q̄ttuor cāis.ſ. ¶ Uel G
cum ſuꝑioris obedientia mittit.
¶ Uel cum iuſta neceſſitate co-
gitur.ſ.vrgētibus negocijs ſui vl
ordinis.¶ Uel ex pia vtilitate in
expediēdis pijs negotijs ſpiritua
lium amicorum: qbus obligatur
lege amicitie ⁊ charitatis.¶ Uel
cuꝫ zelo ſalutis aīaꝝ attrahitur.ſ.
cum exit ad officia ſacre predica
tionis: vel exhibēdo ꝯſilia ſaluta
ris eruditionis. His.n. modis
egredi pōt,ad dei honorem ⁊ ho
minum vtilitatē: ⁊ meriti ſui au-
gmentuꝫ: dummō ſincere ⁊ pu
re exeat: ⁊ opa ad que exit fidelr
exequat: ⁊ dictos limites notabi-
liter nō exeat. Nam ſunt q lꝫ vi-
deant egredi dictis modis appa
renter ⁊ coram hominibus: egre
diunt tñ modis contrarijs reali-
ter coram deo.¶ Ex pura enim H
obediētia miſſus exit: qñ illa tota
liter emanat de cōſciētia ⁊ volū-
tate ſuperioris: ⁊ cum emiſſus

ipſius volūtati oīno conformat.
Nam obediētia eſt ei⁹ cui eſt vo
luntatis ſubiectio: ⁊ nō eius qui
nō eſt: ait Dama. libro. iij. c. viij.
Sed ſunt q ex tali obediētia nō
exeūt: ſed vel p importunam ꝓ-
curationem: vel fraudulentaꝫ fi-
ctionem vel ſeductoriam dece-
ptionem: fingendo. ſ. cāˢ falſas:
⁊ decipiēdo ſupiorem. vel p blan
ditoriam adulationem tpis ſupe
rioribus: ſiue p munuſculorum
⁊ obſeqorum oblationeꝫ: ſiue p
alioꝝ itercesſionem: ⁊ ſic nō exe
I unt p veram obedientiam: ſed p
obedientie ſimulationem mouē
te ad huiuſmōi vanitate ſepe ſeu
voluptate. Añ in tractatu de. xij.
abuſionibus dicit: ꝙ ſcđa abuſio
eſt diſcipulus inobediēs. Sequi
tur. Locus placet: nō qa abūdat
fratribus: ſed piſcibus: placet qa
famulis abūdat ⁊ fabulis. Et p⁹
Multis modis hec obedientia
K queri ſolet. Auxilio parentū ꝯſi-
lio fratrum: ſimulationis īgenio
Sequit. Hec obedientia quādo
ꝗ̄ cōcedit parētum exactiōe: vł
fratrum ſeductoria deprecatione
vel boni opis ſimulatoria fictio-
ne. Nomen habet obediētie: ſed
re caret. ¶ Sunt ⁊ alij: q ⁊ ſi nō
ꝓcurant obediētiam vocali ex-
preſſione: aut ſupplicatione p ſe
vel per alios ꝓcurant tñ implici
te: opeꝝ q̄litate ⁊ vite ſuſtentatio
ne. Faciunt enim ſe vł potius fin
gunt medicos in morbis ſanan-
dis: vel vnguentarios in dolori
bus alleuiādis: diſcretos i ꝯſilijs
dādis ⁊ magnatū familiares i ne L
gotijs ꝓcurandis ⁊ pertractādis
vel oſtētatiōe ſingulari ⁊ opinio
ne vite ſanctos in operibus exte
rioribus: ꝓpter que a ſecularib⁹
poſtulantur. Nam ad ſpiritualia
aiaꝝ medicamēta inuiti exeunt:
ſed ad predicta ad que oportet
eos mitti: ne petentes ſcandalizē
tur libenter vadunt. Et hi q ſic
placere volunt mūdo ⁊ monda-
nis: ⁊ ab eis vocari diſſimiles ſūt
apoſtolo: qui ait gal. vltimo. ¶ Si
hi mundus crucifixus ē. ⁊c. vbi
Greg. mor. v. Quia paulus nec
mundi gloriaꝫ q̄rebat: nec a mū M
di gloria q̄rebatur: ⁊ ſe mūdo: ⁊
ſibi mūdum crucifixum eē glo-
riabatur. Idem mor. xviij. in fi.
Predicator dei: vt oſtēderet: ꝙ
p abiectioneꝫ qua ſe humiliādo
deiecerat: talis iam factus eēt: vt
nec ipſe mūdum: nec mundus
eum concupiſceret: ait mihi mū
dus ⁊c. Unde ⁊ ſtudium ſancto
rum fuit abſcondere ſe: ne a mū-
do agnoſcerent. Unde i vitis pa
trum. c. i. ⁊. viij. ait ſenex. Ne ve
lis tibi nomen facere d aliqua re
dicendo: nō manduco hoc vel
illud. qa hoc tibi faceret nomen
vanum: ⁊ poſtea importunitates
patieris hoīum: qm̄ vbi hoc au N
dierint: ibi te querent. ⁊ ibi. Nū
q̄ꝫ maneas in loco noiato: neqꝫ
ſedeas cum hoīe magnū nomē

hñte. Expectet igit religioſus cū
Moyſe donec dicat ſibi deus ꝑ
beneplacitum ſuum: veni mittā
te. exo. iij. Et cum hiere. ad oīa q̄
mittam te ibis: ⁊ cum Eze. mittā
te ad illos: ⁊ cum diſcipulis xp̄i.
O Ecce ego mitto vos ſicut agnos
inter lupoſ. Luc. iiij. Melior. n.
ē obediētia q̄ꝫ victie. ij. Reg. xv.
Talis enim ē verus imitator ſal
uatoris: qui deſcendit d̄ celo: nō
vt faceret volūtatem ſuam: ſꝫ pa
tris. Jo. vi. Et ſic obediēs trium
phabit de hoſte: q̄a vir obediēs
loquet victorias. prouer. xxj. Et
hoc intelligendum de obediētia
in proſperis ⁊ licitis q̄a vt dicit
P Greg. mor. viii. Debet obediētia
in aduerſis de ſuo aliq̄d hr̄e: ſed
in proſperis nihil oīno. Jō pau-
lus Act. x. Ego nō ſolum alliga
ri: ſed ⁊ mori paratus ſum ꝓ no
mine yeſu. Jſa. vj. Ecce ego mit
te me. ſ. ad populum dure ceruī-
cis: ⁊ rebellem a cuius rege erat
etiam occidendus. Ex pura igit
obediētia debꝫ egredi religioſus
ne obediētie merito ſe defraudet
vt voluntatem ſuam volūtati ſu
perioris cōformet: ⁊ merita cu-
mulet. De tribus aūt modis exe
undi. ſ. ex obedientia: vel inobe-
dientia vel ex ſnia: Anſel. de ſimi
Q litudinibus. c. iiij. bene. ¶ Jtem
religioſus vrgētibus neceſſarijs
negocijs ordīs vel ēt ſui pōt me
ritorie egredi. Sed ſub pretextu
neceſſarioꝝ negocioꝝ exeūt mul
ti ad negocia impeditiua ꝑfectus
ſui ⁊ ordinis potiuſq̄ꝫ expeditiua
Sic q̄ exeūt ad fundamēta terra
rū fodiēda ad ſaxa euellēda: li-
gna ſcindēda vt inde ꝯſtruāt q̄ſi
tēpla iudaica: palatia babilōica ⁊
antra gentilia: in pauperꝝ diſpen
dium: q̄ viuunt ex elemoſinis fi
delium: in hoīum ſcandalum: i R
religionis detrimentum: ⁊ ad in
greſſum religionis multorū im
pedimentum. Ber. ad abbatem
Cluniaceñ. Obmitto oratorioꝝ
immēſas altitudines: īmodera-
tas latitudines: ſupuacuas longi
tudines ſumptuoſas depolitōes
curioſas depictiones: que dum
orantium detorquent aſpectum
impediunt affectum: ⁊ antiquū
quodāmodo iudeoꝝ pretendūt
ritūꝫ. Sequit. Quid putas i his
oībus querit: preſentium compū
ctio: aut intuentium admiratio? S
O vanitas vanitatū: ſed nō tam
vanior q̄ꝫ inſanior. Fulget eccle-
ſia in parietibus: eget in pauperi
bus. Lapides auro induit: filios
nudos d̄ſerit. De ſumptibus ege
norūꝫ ſeruit oculis diuitum. Jn
ueniunt curioſi quo delectentur
nō inueniūt egeni quo ſuſtenten
tur. ⁊c. Unde ⁊ tales vt ſepe ſunt
hoīum ſeductores: q̄ eos īducūt
ad lapides mortuos colligēdos
lapidibꝰ viuis ꝑ fame ⁊ frigore mo
rientibꝰ ⁊ ſic ſūt paupꝫ ſpoliatores
⁊ falſi ꝑdicatores aſſerētes elymoſ
eē i talibꝰ expēdēdas: cū multo
melius eēt paſcere pauperes ꝑ
xp̄m. Hiero. epiſto. lxxxviij. Alij

edificent eccleſias: veſtiant parie
T tes: columnaꝝ moles aduehant
earumq; deaurēt capita ꝑcioſo
ornatu ⁊ gēmis deaurata diſtin-
guant altaria. Sed tibi aliud ſit
ꝓpoſitum. ſ. xp̄m veſtire in pau
perib⁹: paſcere in eſuriētibuſ: vi-
ſitare in languentibus: ſuſcipere
in eis q tecto indigent: maxime
domeſticis fidei. ⁊c. Sic ergo ꝓ
ponendum eſt paſcere pauperes
eccleſiaꝝ edificationibus: quāto
magis: palatioꝝ ſupfluis erectio
nibuſ. ¶ His tamē diebus mul
ti ad egrediendum ꝓ talibus ſūt
feruentes ad laborandum inſati
gabiles ad pficiendum pſeuerā-
V tes: ⁊ ꝓ huiuſmodi cum ſeculari
bus iugiter ꝯuerſantes blandiūt
vtinā ñ adulantes corpora labo
ribus affligentes ſpiritum deuo
tionis cōtra ꝓceptuꝫ apoſtolicū
extinguētes. Quod multoſ timē
dū eſt facere inſtinctu ſathanico
potiuſq; diuino. Añ. iiij. col. col.
viiij. dicitur: ꝙ in talibus delecta
ri: ⁊ cellas exq̄ſiti ornatus: ⁊ ca-
patiores q̄ vſus ōſiderat ꝯſtrue
re: nō pōt fieri ſine inſtinctu de-
monum. ¶ Quod patet ō quo-
daꝫ q in cōſtruendis reparādiſ-
q; ſuperfluis quotidianis diſtra
ctionibus deſudabat. Quem vi-
dens cum grādi maleo ſaxū con
terentem: ⁊ ethiopem aſtantem:
X vnaq; cum eo ictus malei iūctis
manibus alludentem: ⁊ eum ad
operis inſtātiam ignitis facibus
inſtigātem diu ſubſtitit vel dona
tionis impreſſionem vel illuſio-
nis fraudeꝫ admirās. Cūq; vel-
let ille inſtigatione demonis ani-
matus: iterum reſumere maleuꝫ
vrgebat: vt his inſtigatus incita
mentis laborem non ſentiret. At
ille diu demonis ludificatiōe ꝓ
motus venit ad eum ſalutans ⁊
ait. Quod eſt opus qd̄ agis: rñ.
Laboramus cōtra ſaxum iſtud
qd̄ vix cōterere poſſumus. At il
le. Bene dixiſti poſſum⁹. Nō. n.
ſolus eras cū illō cederes: ſed ali⁹
tecum erat quem nō videbas: q
tibi nō tam adiutor q̄ violētus
impulſor aſtabat. ¶ Conſimili-
ter timendum eſt multis: ꝙ inſti Y
gent ⁊ impellant a Sathana q
terram circuit ⁊ perambulat: ta-
les inſtigans ad terram circuien
dam: ad ſaxa ſcindēda ligna col
ligenda edificia erigenda pa-
ganis ēt talia contemnentibus.
Sene. epl'a. lxxxxiij. Felix illud
ſeculum nō hn̄s architectores: ⁊
ante tectores. Iſta nata ſunt iam
naſcente luxuria. Sequit. Sub
his tectis eſt viuere ſecure. Sub
marmore ⁊ auro fultus habitat
Nam hec hoium ſagacitas: nō
ſapiētia inuenit ⁊ epl'a. cxvij. Si-
miles ſum⁹ pueris: qbus omne
lubricum in precio eſt: qa inter Z
nos ⁊ illos nihil aliud itereſt ait
Ariſtoteles: ꝙ nos circa fabulas
⁊ ſtatuas inſanimus: illos in lit-
tore calculos leuare delectat.

¶ Conſimile exemplum ponit
Criſoſto. ſup Math. omel' xxiij
in fi. Quid a pueris viſa nus lu
dentibus ⁊ dom oſfabricantib⁹
nos qui domos p̄ciaras fabrica
mus: niſi ꝙ nos cū pena hoc agi
mus illi cum gaudio? Sequitur
Mundu₃ viri facti ſumus. Sed
cum effecti viri erimus ſciemus
ꝙ hec ſunt ludibria: ⁊ ea deride
bimus. Simus ergo viri. Uſq₃
A quo a terra trahimur in lignis ⁊
lapidib⁹ magna ſapientes. Uſq₃
quo ludimus. ¶ Unde legit de
beato Ber. ꝙ videns tuguriola
paſtoꝝ culmo tecta ſimilia caſu
lis priſtinis ciſtercienſibus fleuit
tunc habitare in palatijs ſtellatis
Et in vitis patrum dicit: ꝙ cum
Antonius veniſſet ad paulum
heremitam in tugurio ſubterra
neo habitātē queſiuit ab eo pau
B lus tres queſtiones. ſ. An adhuc
ceſſaſſet idolatria obſtinatio in
deorum: ⁊ an chriſtiana religio:
ritum gentiu₃ in ſumptuoſis edi
ficijs imitaret. ¶ Qualiter autē
ſancti patres: huiuſmodi contē
pſerūt: ⁊ in tugurijs ⁊ cellulis ha
bitauerunt ſicut Illarius Anto
nius ⁊ alij patet in vitis eorum.
Toto enim affectu ſtudebant ad
virtutum in ſe hedificia conſtru
enda ⁊ ad tabernacula in eter
nitate mā ſura edificanda ſcien
tes: ꝙ nullum tuguriu₃ anguſtū
virtutibus: ait Sene. ad helbia₃
Noſti Romuli caſam. Hic po
tius illud humile tugurium. S₃
nempe virtutes recipit: ⁊ oībus C
templis formoſius eſt: cu₃ ibi iu
ſticia fuerit cōtinentia cum pru
dentia: cum pietas oīum officio
rum: cum recte diſpenſatorū ra
tio cum diuinoru₃ humanorūq₃
ſcientia. Nullus locus anguſtus
q hanc magnam virtutu₃ turbā
capit: nullum exiliu₃ graue. Ire
cum hoc comitatu libet. ¶ Uti
nam hec cogitarent religioſi: qui
euiſcerant ſe ꝓ lignis ⁊ glebis cu
mulandis: ⁊ nō ſpiritualib⁹ con
ſtruendis. Non enim habemus
hic manentē ciuitatem: ſed futu
ram inquirimus hebreoꝝ. xij.
¶ Conſimiliter pia vtilitate ſti
mulante pro negotijs vtilib⁹ ami
corum ſpiritualium vel parentū D
egredi pōt. S₃ multi ſub umbra
huiuſmodi exeunt ⁊ diſcurrunt
mendicantes ſolatia ⁊ cōmoda
ꝓpria: ⁊ ſic ingerūt ſe ad huma
na cōſortia: colloquia: ⁊ cōuiuia
ſecularia. Ex q̄bus ſequit in eis
ſtudiorum ⁊ orationu₃ omiſ
ſio deuotionis extinctio: ſeculari
bus cōmixtio inutilium occupa
tio. ps. Cōmixti ſunt inter gen
tes ⁊ didicerūt opa eoꝝ. Quoru₃
ꝯria erant in ſanctis patribus:
q talia fugiebāt ⁊ ſibi vacabāt: vt E
dictum eſt ſupra. Unde. v. col. dr̄
de quodam fratre. Cui cu₃ poſt
quindecim annos parētum eius
epl'e defferrētur: accipiēs eas ait
Quantarum cogitationu₃ mihi
erit harum

erit haꝝ lectio:q̄,vl' ad inane gau
diū:vel ad triſtitiaꝫ me impellet?
Quot dieb⁹ ſcribentiū recorda-
tiones intentioneꝫ cordis a con
templatione reuocabūt? Quāto
labore ſtatus tranquillitatis repa
ratur:⁊ cum eis habitare anim⁹
ceperit eos corporaliter deſeruiſ-
F ſe non proderit: ſi eos corde cepe
rit intueri? Et ſic loquēs: nullius
epiſtolam diſſoluit: ſꝫ nec faſcicu
lū litteraꝝ.nec noīa nec vult⁹ ſcri
bentiū recordat⁹:a ſpecie ītentio
ne ceſſauit:ꝯſtrictūq; faſciculum
igni tradidit ꝯburēdū dicēs. Ter
rene cogitatiōes pariter ꝯcrema
mini:nec me vlteri⁹ ad ea que fu
gi reuocare tēptetis. ¶ Econtra
eſt de multis:q nō ceſſant diſcur
rere ad parētes ⁊ amicos: ſcribe
re ⁊ reſcribere: ⁊ cū eis aīo habi
tare:⁊ ſic a diūa contemplatione
diſtrahi. Contra q̊s Deut.xxxiij.
Qui dixerit patri ⁊ matri neſcio
vos:⁊ fratrib⁹ ignoro illos: ⁊ ne
ſcierūt filios ſuos: hi cuſtodiunt
G conſiliū dei. Vñ fratres noluerūt
videre matrē:eos in monaſterio
viſitantē. ꝑut dicit in vitis patrū
c.de patientia. Abſcōdebant eni
ſe dicentes non hēre patrem nec
matrē in terris ſed in celis. Et.c.
de exhortatione monachoꝝ legit
ꝙ cū diceret fratri:pater tu⁹ mor
tuus eſt.rñdit. Blaſfemas frater
pater eni me⁹ imortalis ē. ¶ Si
militer religioſus:meritorie egre
di pōt: zelo ſalutis aīaꝝ attract⁹
H ſ.ad bōū dei ſeminādū. Matth.
xiij. Exijt. q ſeminat. ⁊c. Jo.xvi.
Poſui vos vt eatis ⁊c. Sic aūt
exeuntiū debet eſſe tota intentio
ad deo lucrādas aīas.i.cori.vlti.
Non quero veſtra : ſed vos. Et
Phil'.iiij. Non quero datuꝫ ſed
fructū. ¶ Sed multi q exeūt ſub
pretextu predicationis poti⁹ anhe
lant ad teſtamēta ꝯdenda: cada
uera ſepeliēda : ⁊ magnatū nego
tia exercēda. Que licet ſint licita:
dū recto modo tractent.his tñ ni
I mis intendere: ⁊ ad ea anhelare
periculoſū eſt predicatori veritatꝭ
cui⁹ eſt veritatē dicere omni ho-
mini: ⁊ oīum vitia indifferenter
arguere. Unde Hugo d̄.xij.abu
ſionibus. Quinta abuſio eſt mo
nachus curialis. Sequit. Qui ſe
culariū ꝯſortia diligunt.q ſe prīn
cipū ꝯſilijs ingerunt:ſecretorum
illorū conſiij:⁊ ſecretarij:curiales
dici pñt. Et poſt. Sexta abuſio ē
monach⁹ cauſidic⁹. Qui.ſ.in cō
uiuio principis videt vacā vidue
⁊ porcū pauperis: ⁊ in ei⁹ carcer
pauper moritur. Et tñ de ſubſtan
tia pauperis comedens mona-
chus:principi blandit. Et ſic lau
datur peccator in deſiderijs ani-
me ſue ⁊c. ¶ Predicator igitur
K a talibus caueat exemplo Dioge
nis:qui omnia contemnens vili
bus ⁊ paucis cōtent⁹ erat:vt poſ
ſet omnibus libere dicere verita
tem. De quo Valerius libro.iiij.
c.iiij.dicit.ꝙ cum ſibi olera lauā-

BIBLIOTECA UNIVERSITA

ti Ariſtipus diceret: ſi Dioniſiuz
adulari velles: iſta non ederes.
Imo ait ille: ſi tu iſta edere vel/
les: Dioniſio non adulares. Sic
⁊ predicator volens veritatē pre
dicare: non debet deſiderare ho/
nores magnatum: aut eorū tra/
ctare negotia: ne ora eoruz obtu
rentur: ſed contemptis omnib⁹
poſſit dicere veritatem. Sen̄. de
benefi. c. xl. Monſtrabo tibi: cu
ius rei inopia laborent magna fa
ſtigia. ⁊ quid poſſidentib⁹ omnia
L deſit ſcilicet qui dicat eis veruz.
vnde vna contentio eſt: quis blā
diſſime fallat: ait ibidem. Ne. ſ.
ſint canes muti non valentes la
trare. Iſai. lv. Per canes eniz ꝓ
dicatores ſignantur: qui vigilāt
⁊ clamant: ait Grego. moral. xx.
Canes enim: cum ora eoruz im/
plentur pane a latronibus: latra/
re non valent. Nec debet predi/
cator tranſire pauperes: quin eis
predicet: licet conuiuia deſint: fe
ſta deficiant: hoſpiciola feteant:
M exemplo ſaluatoris Luc. iiij. Ad
euangelizādum pauperibus mi/
ſit me: ⁊ exemplo beati Cutberti
qui cum exibat ad predicandum
predicabat maxime in villulis: q̄
in arduis aſperiſq; montib⁹ erāt
horrori alijs ad videnduz: ⁊ pau
pertate pariter ac ruſticitate: do/
ctorum ꝓhibebant acceſſum: ꝑ/
ut dicitur in vita eius. Qui igit
contemptis honoribus ⁊ fami/
liaritatibus potentum: ⁊ feſtis ac

conuiuijs: pauperibus predicent N
ſignum eſt euidens: ꝙ lucrum
animaruz querunt. Qui do ecō
uerſo: caueant ſibi:

¶ Capl'z quartū. Qualr dz eſſe
paratus qui egreditur.

Iſtis cauſis quibus reli/
gioſus licite egredi pōt:
⁊ quibus etiam aliquan
do exit periculoſe: admonendus
eſt: ꝙ exeat virtutibus ornat⁹: ⁊
munitus: qr intra hoſtes vadit:
vt dictum eſt ſupra. Qui eniz vir O
tutibus pollet: armatus eſt: Ait
Hier. epiſtola. xliij. ⁊ lxxxiij. Or
namenta aurium ſunt verba dei
Et poſt. Hec ornamenta: ⁊ mu/
nimenta ſunt. ⁊ epiſtola. xxxiij. lo
quens de quattuor virtutib⁹ car/
dinalibus. Ex omni parte deco/
raris: cigeris: protegeris: ⁊ orna/
mento ſunt ⁊ munimini: gēme
vertunt in ſcuta. Ro. xiij. Indui
mini arma lucis. ij. cor. vj. Per P
arma iuſtitie. ⁊c. Et. x. Arma mili
tie noſtre non ſunt carnalia ſz ſpi
ritualia. Eph. v. Induite vos ar
maturā dei: Sic ergo miles xp̄i
armatus ⁊ inſignitus vexillo re/
gis eterni. ſ. noīe Ieſu xp̄i: qđ nō
ſolum eſt vexillum. ſed murus in
expugnabilis: ſecurus exeat. ꝓ
uer. xviij. Turris fortiſſima nomē
dn̄i. Unde in vita beati Antonij
legitur: ꝙ ſignum crucis ⁊ fides Q
ad deum murus eſt inexpugna/
bilis. Ideo dicebat fratribus. Si
gnate vos: ⁊ ſecuri eritis Hiero.

epiſtola. lxxxiiij. Ad omnez actū ⁊ deſideriuz manꝰ impingat crucem. egredientes armet oratio. Iſtud triumphale ſignum timēt demones ⁊ fugiunt. Origenes ſuper. Exo. vi. c. Quid timēt demones? Sine dubio crucē xpi i qua triumphati ſunt. Sequitur. Timor ⁊ tremor cadit ſuper eos: cū ſignum crucis in nobis viderint fideliter fixum: ⁊ magnitudinez eius quam dominus expandit i cruce. Unde de ſancta Juſtina le
R gitur: ꝙ demon videns ſup eaz ſignum crucis accedere non audebat ad eam. In huius nominis inuocationez exijt Dauid ad Goliam: ⁊ deuicit eum. i. Reg. vltimo.

¶ Capitulum quintum. A quibus cauere debet religioſus egrediens.

Egrediens vo caueat: ne ſingularitate habitꝰ notabiliter ſit diſtinctꝰ Hiero. epiſtola. lxxxiiij. Veſtis nec ſatis mūda nec ſordida: ⁊ nulla diuerſitate notabilis. ne ad te obuians turba cōſiſtat: nec digito demonſtreris. Et ibi. Nec affecta-
S te ſordes: nec exqſite delitie xpiano conueniunt. Ut enim ait policratus lib. viij. c. xij. Hec phia ꝑcipit obſuari: vt quiſqz in omnibus fugiat notam indicens rectitudinem actioni ne ſit reprehenſibilis: habitui modeſtiam: ne ſit notabilis. Neqz id intelligendū eſt: qn pauperes religioſi poſſint vilibus indui ⁊ repetiare: ſed ne requiratur: aut intendatur notabilis ſingularitas: vt homines vane loquantur: vel vt is qui ē habitu ſingularis laudetur ⁊ digito demonſtretur. Hieronymꝰ T
epiſtola. lxxij. Veſtium ſordes cādide mentis inditia ſunt. ſ. quando fit amore paupertatis. Nā parum valet habitus vilis ⁊ contēptibilis: ⁊ venter carnalis ⁊ delicatus. ait Hieronimus epiſtola. lxxxiij. Veſtis pellea: cingulum ſacceum: ⁊ ſordidis manibꝰ pedibuſqz: venter ſolus: quia videri non poteſt eſtuat cibo ⁊c.

¶ Capitulum ſextum. Qualis debet eſſe religioſus itinerans in homine exteriori.

Item ſic egrediens ⁊ itinerans debet eſſe membris compoſitus: ne habeat collum extentum: ⁊ oculos vagos: nec aures nimis patulas nec manus volantes: aut pedes V
ſaltantes. Sed debet eſſe inceſſu honeſtus nō nimis feſtinus aut preceps in eundo: ⁊ religioſe coopertus: ait Hugo in ſumma diſciplinali. Diligenter obſeruādū eſt: vt mēbra ſingula ſuuz teneāt offiñ: vt neqz manus loquat nec os audiat: nec oculꝰ: lingue offiñ aſſumat. Et poſt. Alij nauigant brachijs incedentes in duplici q̄dam monſtro vno tempore pe- X
dibus deorſum in terra ambulā-

teſ: ꝛ lacertis ſurſuꝫ volant in ae
ra. Debet enim religioſus eſſe diſ
ſimilis viro apoſtate: qui gradit
oꝛe peruerſo: annuit ocłis: terit pe
de: digito loquitur, puerbioꝝ. vi.
Unde ꝛ talem incompoſitioneꝫ
in exteriori homine ſancti abho
minabantur. Ambroſius primo
de offi. Meminiſtis quendam
amicum: cū ſedulis videretur ſe
commendare officijs. Hunc ta
men inclytum non receptū: quē
geſtus eius plurimum redde-
bant notabilem. Et ibideꝫ. Me
v miniſtis cum inculto aliuꝫ repe
riſſem iubere me: ne vnq̄ me p̄
iret: qꝛ velut quodam inſolentis
inceſſus verbere oculos nr̄os fe
riebat. Et Policratus lib. viij.
Fertur beatus Hiero. tres a mē
ſa clericos excluſiſſe: quia incō-
poſitos vidit. turpe dicēs hone-
ſto ꝛ graui viro in eius conſoꝛ-
tio aliquem incompoſitum repe
riri. Nimirum: quia exterioꝛ ho
minis incompoſitio ſepe oꝛit ab
indiſciplinata diſſolutiōe interio
Z ri. ait Hugo vbi. ſ̄. Cuꝫ mens in
terius a cuſtodia ſoluitur: mēbꝛa
foꝛis ad omnem actum inoꝛdia
te commouentur: velut coꝛpus
paralitici: quod motum quidem
habet: ſed membꝛoꝛuꝫ officia in
actionibus ſuis ſeruare n̄ valet.

¶ Capitulum ſeptimū. Qualis eſſe debet itinerans in homine interiori.

¶ Sicut religioſus itinerās
e debet eſſe in exteriori ho
mine honeſtus. ſic in in-
teriori deuotus maxime in diui-
nis laudibus ꝛ horis dicēdis oī
nixu laborando: vt eaſ dicat affe
ctualiter cum mētis deuotione:
intelligibiliter: cum coꝛdis atten
tione: integraliter: cum plena ex A
preſſione: honoꝛifice: in geſtus
coꝛporis compoſitione: vt ſi pōt
quieſcat coꝛpoꝛe quādo dicit: ex-
emplo beati Franciſci. vt dictum
eſt. ſ̄. Et ſi hoc bono mō ſeruare
non poteſt: modo tamen mitioꝛi
ꝛ maturioꝛi incedat: ne dicēdo
impediatur a modis pꝛedictis.
Tunc enim occurrunt plura im
pedimenta ſcilicet laboꝛ itineris:
fatigatio coꝛpoꝛis: obuiantiū mł
titudo: ſenſuum euagatio: coꝛdis
diſtractio: ꝛ huiuſmodi. Ideo ni
ſi itineranſ omni nixu ſe colligat
ꝛ diuinis laudibus intendat: i di
cendo deficiet. Si eniꝫ in quiete
vix poſſunt bene dici: multo mi
nus in itinere. Ait Hugo. de. xij.
abuſionibus: q̄ ſunt mente vagi B
oculis attoniti: habitu diſſoluti.
Sequitur. Aliud cantant: aliud
cogitant. In choꝛo coꝛpoꝛe: i fo
ro ſunt mente. Nunc intus ſunt
nunc foꝛas exeunt. Nec tantum
intus diſſoluti: ſed etiam cum fo
ris exierint curioſi. Et quidē pſal
modie verba nō attendunt. Ab
his ergo deffectibus ſumme ca
uendum eſt in horis dicendis.

¶ Capitulum octauum. ꝙ itine
rans debet eſſe orans ⁊ ſtudens.
Ompletis autem laudi
c bus diuinis ſtatutis : ni
hilominus religioſus iti
nerans : vt caueat ab amiſſione
temporis ceteris temporibus de
bet eſſe: vel affectu in deuȝ eleua
C tus: de eo meditando ⁊ orando.
Deut. vi. Erūt verba hec i corde
tuo. Sequitur. Meditaberis ea
ſedens in domo tua: ⁊ ambulās
in itinere. prouer. iij. In omnib⁹
vijs tuis cogita illum: vel intelle
ctu ſtudioſus: ſacrum librum de
ferendo ⁊ legendo exemplo ſan
ctorum. Unde primo dial. dicit
de ſancto felice : ꝙ ſupra ſe codi
ces ſacros in pelliceis ſaculis por
D tabat. Et vbicunq; perueniret:
ſcripturarum aperiebat fontem:
⁊ prata mentium irrigabat. ⁊ exē
plo philoſophorum. ait Au. geli⁹
libro acticarum noctium : ⁊ reci
tat Augu. ix. de ciuita. c. x. de phi
loſopho ſtoyco: qui ad queſtionē
determinandam de qua erat mē
tio protulit librum de ſartiuncu
la ſua. ¶ Et Eunuch⁹ legebat
Iſayaȝ in curru act. viij. De quo
Hiero. epiſtola. xxv. ſcilicet i ꝓ
logo biblie. ꝙ nemo illo fuit ſtu
dioſior. ¶ Et ſancti igitur ⁊ phi
E loſophi itinerantes: libros ſecum
portabant. Uel debet etiam pſal
mos ⁊ hymnos ore cātare ⁊ ru
minare ad alleuiationeȝ laboris
exemplo ſanctorum in vitis pa
trum. c. de patientia. Ait abbas.
Hymni ſpirituales ſint i ore tuo
⁊ meditatio ſancta ſubleuet pon
dus temptationum ſuperuenien
tium. huiuſmodi exemplum ma
nifeſtum eſt. Arator ⁊ ſarcinator
onere pregrauatus : fādo ⁊ reſpi
rando: oneris vie paulatim labo
rem minuit. Ut ſic itinerantes cā
tent in vijs domini: quoniaȝ ma
gna ē gloria domini. Specialiter
dicant ſeptem pſalmos cum leta F
nia: in quibus beatus Aug. ma
gnam habebat deuotioneȝ: ꝓut
dicit in vita eius. Qui itelligens
diſſolutionem ſui corporis immi
nere: ſeptem pſalmos penitentia
les ſcribi fecit: ⁊ poni ex oppoſito
in pariete. Quos iugiter legebat
lachrymas fundens. In letania
etiaȝ fit oratio communis ꝓ omni
ſtatu eccleſie. ¶ Conſimiliter di
cat officium mortuorum ad ere
ptionem animarum de purgato
rio: quia hoc placitum eſt deo. ij. G
Machabeo. xij. Sancta ⁊ ſalu
bris eſt cogitatio pro defunctis ex
orare ⁊c. Hoc eſt etiaȝ virtuoſuȝ
⁊ demonibus moleſtum. Unde
legitur de Hedolione Cluniacē.
abbate: ꝙ de ipſo ⁊ eius conuētu
demones cōquerentes recluſus
quidam audiuit: pro eo ꝙ eoruȝ H
orationibus ⁊ elemoſynis anime
a manibus eorum eripiebantur:
⁊ ſui iuris vernaculos perdebāt.
¶ Uel debet religioſus itinerans
de celeſtibus cum ſocio cōferre

exemplo diſcipulorum Luc.vlt.
Qui ſunt hi ſermões.ꝛc. ¶ Ecõ
tra multi faciunt:qui nec affectu
orant: nec cogitatu : vel aſpectu
ſtudent:nec affatu pſalmodiçant
nec fabulatu vtiliter conferunt.
vt autem predicta perfecte adim
pleant:caueant ab infectiuis ap
prehenſionibus ſenſualibus co
gitantes : eo ꝙ mors intrat per
feneſtras Hiere.ix. ¶ Speciali
ter ne per viſum intret quod infi
I ciat. Unde in vitis patrum.c. de
continentia dicitur:ꝙ cum ancil
le dei tranſirent per viam:vidẽs
eas monach⁹:a via diuertit. Cui
vna earꝫ dixit. Si perfectus eſſes
monach⁹:nõ ita reſpexiſſes nos
vt agnoſceres nos eẽ feminas.
Sic enim viſum cauendo:facili⁹
caueri poteſt ab inanibus cogita
tionibus.fantaſticis ymaginatio
nibus:ꝛ fedis affectiõib⁹. Per
quales eniꝫ formas ire ſolẽt ocu
li:per tales cogitationes ibit cor:
ait Augu.vij.ꝯfeſſio.Ideo Job
xxxi. Pepigi fedus cum oculis
meis.ꝛc. Ibi mor.xxi.in ꝑncipio
bene qualiter oculi ſunt cohiben
di ꝛ interiores cogitationes.

¶ Capitulũ nonuꝫ. Ubi religio
ſus debet libentius hoſpitari.

COnſequenter cum poſt
itineratioꝫ venitur ad
hoſpicium:debet religio
ſus hoſpiciuꝫ querere:vbi quie
tius poſſit deo ꝛ ſibi vacare:ho
K neſtius cõuerſari: ꝛ alijs fructuo
ſius ꝓdeſſe. Nec attrahatur car
nali voluptate:mundana vanita
te: ſeculari familiaritate. Luce.x.
Nolite trãſire de domo i domũ:
querendo ſcilicet aliquam volu
ptatem Ambro.ſuper Luc. Alie
num eſt a predicatore regni dei
curſitare per domos: carnalia.ſ.
ſectando. Econtra faciunt multi
dimittendo loca magis religioſa
ꝛ querendo carnalia.

¶ Capitulum decimuꝫ. Que ca
uenda ſunt religioſo hoſpitãti.

VIri vͦo religioſi commu
niter admonendi ſunt:
ne ſint auidi: vel ſe inge
rant ad querenda vulgaria ꝛ ſe
cularia conuiuia: vt ſit in eis in
uiolata ſobrietas: ꝛ ne ſe ingerant
importune ad muliebria conſor
tia : vt in eis maneat illibata ca L
ſtitas. ꝛ ne frequentent magna
tum curias: vt in eis reluceat ve
ra ꝛ alta humilitas. In cõuiuijs
enim vulgaribus multa ꝯcurrũt
vitia: ait Gregorius. ſuper euan.
omel.iiij. loquens de diuite Epu
lone ſcilicet edacitas: loquacitas
ꝛ ludi vãitas. Unde vix poſſunt
ſine culpa celebrari. Moralium
primo ſuper illõ Job.i. Cumqꝫ
tranſiſſent in orbem dies ꝯuiuij.
ꝛc. Mouerat enim vir ſanct⁹: qꝫ
magna purgatione ſacrificioruꝫ
diluende ſunt epule conuiuiorũ: M
quas ſemꝑ comitatur voluptas.
Exodi.xxxij. Sedit populus mã
ducare ꝛ bibere: ꝛc. Ambro.iiij.

de offi. Conuiuia extraneorū oc-
cupationes habent: ſubrepūt fa-
bule: ⁊ propter voluptatez pocu-
la. Sen̄. epiſtola. lxvij. Sermo-
nes ſolent eſſe in conuiuijs. Cri-
ſoſtomus ſuper Mathe. omel.
xlviij. In conuiuijs ſunt ſepe mi-
mi ⁊ hyſtriones qui animas oc-
cidunt. Ex quo enim in cōuiuijs
huiuſmodi ſunt: varia voluptas
multimoda vanitas: diuerſimo-
da loquacitas: nullius boni audi-
bilitas: ſalutaris documenti con-
N temptibilitas: prout ait Aug. epi-
ſtola. xxxviij. de Themiſtocle phi-
loſopho: ꝙ cuz eſſet in conuiuio
⁊ habitus eſſet indoctior: cū ner-
uis canere recuſaret: ſibiqꝫ dictū
eſſet: cum ſe neſcire illa dixiſſet:
quid igitur noſti? Reſpondit rem
publicam: ex parua facere ma-
gnam. Secundum enim ſcire ē
glorioſum ⁊ vtile: ⁊ tamen in cō-
uiuijs primum eligitur. Ideo pe-
riculo ⁊ contemptui ſe exponit q
ſe ingerit ad conuiuia ſecularia.
Hiero. epiſtola. xxxiiij. Cōuiuia
ſecularia: vitanda ſunt: maxime
que honoribus tument. Sequit̄.
facile contemnitur clericus q ſe-
O pe vocatus ad conuiuia non re-
cuſat. Q̄to magis qui ſe ingerit?
vnde in vita beati Auguſtini le-
gitur: ꝙ vnuz fuit de ſancti Am-
broſij inſtitutis: ne quis in ſui pe-
na etiam petitus iret ad cōuiuia:
ne ſcilicet per frequentiam inſti-
tutus temperantie amitteretur
modus. ¶ Et non ſoluz religio-
ſus debet cauere pericula conui- P
uiorum: ſed multo plus pericula
muliebriū conſortiorū. ſ. ¶ Ob
ardoris concupiſcibilis: in carne
mortali vigentis inextinguibilita-
tem. ¶ Ob nature muliebris in-
fectiuam faſcinationez. ¶ Et ob
hoſtis homines per mulieres tē-
ptantis ſagacitatez. ¶ Ardor. n.
ꝯcupiſcibilis eſt ignis: ⁊ ipſa mu-
lier ignem accendens: ⁊ diabolꝰ
iugiter fomenta miniſtrans. Iō
talis familiaritas omnino cauen-
da. Hieronymꝰ ad Occeanum
epiſtola. xlij. Feminaꝝ: cū clericis
nullo pacto coniūcta permittat̄
conuerſatio. Ianua diaboli: via Q
iniquitatis: ſcorpionis percuſſio:
nociuum genꝰ femina: cū proxi-
mat. Stipula incendit ignez: flā-
migero igne percutit femina con-
ſcientiam pariter habitantis: ex-
uritqꝫ fundamentū. Ego iudico
ſi cū viris femine habitent: non
deeſſe viſcarium diaboli. Ex his
aucupatū ab initio peccatuz. Fer-
reas mentes domat libido. Si
enim alligauerit quis ignem in
ſinu ſuo: veſtimenta eius nō cō-
buret? puer. vi. Sequitur. Mi-
hi crede. Non poteſt toto corde
cū deo habitare: qui feminarum
acceſſibus copulatur: ⁊c. eccle. ix. R
Ne reſpicias mulierem multiuo-
lam: ne incidas in laqueos illius
⁊ poſt. Colloquiū illius q̄ſi ignis
exardeſcit. ex quo igitur eiꝰ accel-

·ſus ſtimulatiuus: ⁊ malarũ cogi
tationũ generatiuꝰ: aſpectus in
fectiuus: affectus ⁊ afflatus inflã
matiuus: vitanda eſt eius fami
liaritas. Ut enim eſt de homini
bus in illiricis: ꝙ interimunt ho
minem videndo: ⁊ dicũtur eſſe
minare voce ⁊ lingua: ⁊ faſcina
tio oculorum eorum eſt exitialis
prout dicit Pliniꝰ libro. v. c. xiiij.
⁊ Algazel. v. philoſophie. c. vi.
ta ⁊ mulieris aſpectus multis ẽ
exitialis. ecc. ix. Auerte faciẽ tuã
a muliere compta. Sequit̃ ꝓpter
ſpeciem mulieris multi perierũt:
⁊ ex hoc cõcupiſcentia q̃ſi ignis
exardeſcet. ¶ Unde ⁊ ſancti pa
S tres ieiunijs ⁊ abſtinentijs mace
rati: ⁊ attenuati: frigoribꝰ ⁊ nudi
tatibꝰ afflicti: ⁊ infrigidati: vigilijſ
⁊ orationibus attriti: laboribus
confracti: ſenectute quaſſati: a vi
ta carnali alienati: conuerſatiõe
celici: contemplatione ſuſpenſi:
mulierꝫ colloq̃a ⁊ conſortia om
nimode fugiebãt. Unde in vitis
patrũ. c. de exortatiõe monacho
rũ ait ille ſanctus pater. Nõ ha
beas amicitiam cum muliere. et
c. de quieta cõuerſatione de ab
bate Arſenio dicitur: ꝙ noluit vi
dere mulierẽ ſanctã de Roma
ad ſe venientem. cui ſupplicanti:
vt pro ſe oraret: ⁊ eſſꝫ ſui memor
in oratione: reſpõdit. Rogo deũ
vt auferat tui memoriam de cor
de meo. Et ibi de illo qui dixit di
ſcipulo: eamus vbi nõ eſt mulier
⁊ ille. Non eſt talis locus niſi ſo
litudo. Cui abbas. Eamus ergo
in ſolitudinem. ⁊. iiij. dial. dicit de
preſbytero moriente qui noluit vi T
dere matrẽ: ſed ait. Recede mu
lier: igniculus adhuc viget: tolle
paleã. nec voluit: ꝙ ſibi appro
pinquaret. Ideo in vitis patrum
c. iiij. dr̃. ꝙ filius portans matrẽ
ſuam cooperuit manus dicens
Caro mulieris: ignis eſt. ¶ Ecõ
tra eſt de multis religioſis habẽ
tibus etiam contrarias conditio
nes ſanctis patribus. Sunt enĩ
calore iuuenili bullientes: alimen
torum ſuperfluitate ⁊ ocijs ardẽ
tes: ſe nullis abſtinentijs aut la
boribus affligentes: temptatio
nes ⁊ aſtutias diaboli nunq̃ ex
pellentes: ⁊ huiuſmodi: audaci
ter tamen ſe ingerunt ad conſor
cia: colloquia: ⁊ conſilia: mulierũ
ſimul coridendo: ſe mutuo aſpici V
endo: ſibi viciſſim pocula propi
nando: quod non fit ſine anime
periculo. Hiero. epiſtola. lxxxiiij.
Omnis aduerſus viros: diabo
li virtus in lumbis eſt. Omnis ĩ
vmbilico contra feminas fortitu
do. ⁊ ponit exẽpla. Samſon leo
ne fortior ſaxo durior. dalide mol
leſcit amplexibus. Dauid ẜm cor
dei electus: Berſabee eſt nudita
te deceptus. Salomon per quẽ
cecinit ipſa ſapientia: q̃a amator X
mulierum fuit: receſſit a deo. Et
ne quis de ſanguinis propinqui
tate ꝯfidat: Thamar ſororis ſue:

Amon frater exarſit incendio. Pudet dicere: quot quottidie virgines ruant. ₍c. ¶ Idem epiſtola.xxxiiij. Hoſpiciolū tuū aut nū ꝙ aut raro mulierum pedes terant. Nec ſub eodem tecto manſeris: nec in preterita caſtitate cōfidas: qꝛ nec Dauid ſanctior: nec Samſone fortior: nec Salomone ſapientior: qui omnes decepti ſunt a muliere. Et poſt: Pericula tibi monſtrat: cuius vultuꝫ frequenter attendis. Mirum ē igitur: ꝙ tam audacter iuuenculi religioſi: cum iuuenculis tam ſecularibus ꝙ monialibus confabulantur ⁊ rident: cum ſancti tantū timeant earum colloquia ⁊ aſpectus. Unde beatus Augu. cuꝫ a
Y pluribus feminis viſitaretur: nolebat ſine clericis teſtibus eis loqui: niſi intereſſet aliquis ſecretorum. Nec monaſteria feminarū ſine cauſa vrgente viſitare volebat. Unde Hier. epiſtola.cxxiiij. dicit. ꝙ Romam veniens pro eccleſiaſtica neceſſitate: verecunde feminarū oculos declinabat. Jō illa monialis egrotans in monaſterio: fratri volenti eam videre mandauit: ꝙ nolebat dare occaſioneꝫ: vt propter ſe veniret i medio feminarum. prout legitur in vitis patrum.c.iiij. et Hiero. epiſtola.xii. dicit de illa que noluit videri a beato Martino: ſed p feneſtram ait: ora pro me. Qō ſan
Z ctus audiens: gratias egit deo: ⁊ benedixit eam. Nouerant enim ſancti: ꝙ demones multum laborant ad decipiendum religioſos per mulieres. Unde in vitis patrum .c.v. dicitur. ꝙ cum eſſet puer ab infantia in monaſterio: nec ſciret quid eſſent mulieres: demones nocte oſtendebāt ei habitum mulieruꝫ. Et cum in mūdo iret cuꝫ patre ſuo: videns mulieres ait. Ecce qui veniūt ad me de nocte. Et pater. Iſti ſunt monachi de ſeculo: ⁊ vtunt alio habitu ꝙ heremite. Et in lib. Barlaam legit de filio regis īcluſo ab infantia: cui oſtenſis multis pulchris ⁊ precioſis viris: mulieribus: auro: gēmis: ₍c. Et querens nomina mulieruꝫ: reſponſumqꝫ eſſet ꝙ dicerentur demonis: homines ſeducentes: cū rex quereret quid plus de omnibus amaret. reſpondit: ꝙ demones: Tyrānica enim res eſt amor mulierū dicitur ibi Hiero. epiſtola. lxxiiij. Horrebant ſacco membra deformia. Sequitur. Sepe tamen choris intereram puellarum. Si ſic de tanto ſene: quid de iuuene? Hec igitur pericula ⁊ multa alia religioſus conſiderans: nō ſe ingerat ad hoſpitandum vbi ſūt ineuitabilia conſortia mulierum. ⁊ caueat ſuſpitionem ſm regulam Hieroni. epiſtola.xxxiiij. Caueto omnes ſuſpitiones: ⁊ quicquid probabiliter fingi poteſt. ne fingatur autem de vita hec ille. ¶ Iteꝫ re A

B ligioſi non ingerant ſe ad hoſpi/tandum in curijs magnatorum: niſi conſtet: illos per eos emēdari: vel etiā pauperes adiuuari: qḋ raro fit. Nam ad tales accedere ob familiaritatis acquiſitionem: aut conuiuiorum delicationē: honoris ambitionem: vel pompaticam oſtentationem: periculoſuꝫ eſt. Qui enim ſic accedunt: ſepe loquuntur placentia: nec proſunt pauperibus. Ideo ſancti talia ſugiebant. Unde in vitis patruꝫ .c. viij. dr: ꝙ iudex prouincie voluit videre abbatem paſtorem: nec acquieuit. Judex autē filiuꝫ ſororis ſue ponēs in carcere ait. Si ſenex venerit liberabo eum. Tunc mater pueri ad fratreꝫ accedens cuꝫ lachrimis ſupplicabat: vt ad C iret iudiceꝫ: nec ſic acquieuit. Judex ergo ait. Saltem verbo iubeat: ⁊ dimittam eum. Cui mādat ſenex di. Examina cauſam: ⁊ ſi morte dignus eſt: moriatur. Sin auteꝫ fac quomodo vis. Sꝫ multi hodie rogant pro talibus ſm quod affectus ducit: non ꝓut veritas exigit. Et ibidem dr: ꝙ cuꝫ iudex veniret ad videndum abbatem Amonem ⁊ diceretur ei. iudex venit: vt benedicatur a te: prepara te: ille accipiens panem ⁊ caſeum: in ingreſſu celle mandūcās ſedit. Quod iudex vidēs ⁊ ſui: ſpernentes eum diſceſſerūt Sancti enim vera ſapientia ꝑditi: a mundo ⁊ mūdanis volebāt: ſtulti videri: ne appeterent. In curijs enim principum raro auditur doctrine veritas: non amatur iuſtitie eqtas: non honoratur D virtutis honeſtas. Sed diſciplīe deſpicitur auſteritas. Poti⁹ ibi auditur iniquus ꝙ̄ ſanctus. plus veſtis honoratur ꝙ̄ virtus: magis eſtimātur reruꝫ opulentie ꝙ̄ virtutuꝫ. Plus ludi vanitas: ꝙ̄ diſcipline ordinabilitas. Uñ narrat Innoc. libro de miſeria hoīs ꝙ cū quidā phūs habitu cōtemptibili aulam principis ſepe ingredi temptaſſet: nec potuiſſet habitū ornatum aſſumens. mox ē permiſſus intrare: Et ſtans corā principe: cepit oſculari paliū ſuū Quod princeps miratus ⁊ querens quid ageret: reſpondit. Ho E norantē me honoro. Quod enī virtus non potuit: veſtis obtinuit. O vanitas vanitatum: ⁊ omnia vanitas: Plus defertur veſtibus ꝙ̄ virtutib⁹: plus veſtimēto ꝙ̄ honeſtati. hec ille. Uñ Caſſianus. xi. col. Hec eſt patruꝫ ſententia: monachum debere fugere mulieres ⁊ epōs: qꝛ non ſinūt quieti operā: nec diuine theorie inherere. Merito ergo debet religioſus fugere hoſpicia hmōi propter cauſas predictas.

¶ Capitulū vndecimum. Qualiter eſſe debet in conuerſatione cum ſecularibus.

Agrediens v̉o religioſus hoſpicium ſecula//

riūz debet eſſe in omni ſenſu cau
tus: ⁊ circūſpectus: geſtu: ⁊ mo-
rum grauitate maturus: effectu
⁊ exemplis operum virtuoſus: af
fatu ⁊ documentis ſalutarib[9] fru
ctuoſus. Ut ex primo: ab oīs ma
F li occaſione caueat? Ex ſecundo
ſe diſformem conuerſationi mun
dane. ⁊ quaſi angelicum conuer
ſatione celica ſe oſtendat. Ex ter-
tio. oēs ad bonū attrahat: ⁊ bonū
poſt ſe odorem relinquat. Ex q̄r-
to: omnes illumiari doceat. Gre
go. mor. i. Nec valde laudabile
eſt: bonum eſſe cum bonis: ſz bo
num eſſe cum malis. Sicut enīz
grauioris eſt culpe: inter bonos
bonum non eſſe: ita imenſi eſt ꝑ
G conij: bonū inter malos eē. Job
i. Erat vir ille ſimplex. in quo ho
neſta maturitas. Et timens deuz
in quo operum virtuoſitas. Ecc.
vij. Qui timet deum nihil negli-
git: Recedens a malo: in quo cu
ſtodie ſenſuū ſedulitas. Rectus
in quo intelligentie ⁊ doctrine ve
ritas. Job. iiij. Uacillantes cōfir
mauerunt ſermones tui. Ezec. i.
Planta pedis eorum: quaſi plā
ta pedis vituli. Ubi Greg. omel.
i. Planta pedis vituli eſt matu-
re incedēs: fortis: ⁊ diuiſa. Quia
H predicator debet habere venera
tionem in maturitate: fortitudi-
nē in opere: vngule diuiſionem
in diſcretione. Non enim facile
predicatio accipitur: ſi leuis mo-
ribus videatur. Et nulla eſt ma-
turitatis oſtenſio: ſi contra aduer
ſa non adſit operis fortitudo. ⁊
virtutem amittit fortitudo boni
operis: ſi deſit diſcretio itellectio
nis. Debet igitur eſſe omni ſenſu
circūſpectus ⁊ cautus. In viſu: vt
caueat aſpectum omniū ad ma-
lum allicientium: vt dictum ē ſu-
pra. Sunt enim oculi: principes
ad nocēdū in ſenſibus: ait Aug. I
x. confeſ. Et ideo cohibēdi. Job
xxxi. Pepegi fedus cum oculis
meis. Ibi mor. xxi. Non debet i-
tueri quod non licet concupiſci.
Quia Tre. i. Oculus meus dꝑe
datus eſt animam meam. Con
cupiſcendo enim viſibilia[9]: inuiſi
biles virtutes amittit. ait ibi Gre
gorius. ⁊ Sen̄. de remedijs for-
tuitorum loquens de oculis dicit
Irritamenta ſunt vitiorum: du-
ces ſceleruz. Huic adulteriū ocu
li miniſtrant. Huic domum quā
cōcupiſcat. Huic vrbem ⁊c. Un̄
Democritus excecauit ſe: eo ꝙ K
nō poſſet mulieres aſpicere ſine
concupiſcentia: Ait Tertuli[9] ora
tor. c. xliiij. Sic alij multi fecerunt
vt cogitationes ad mentis puri-
tatem cogerent: prout dicit Hie
ro. epl̄a. lxv. ⁊ Sen̄. vbi. ſ. Non
intelligas partem eſſe innocentie
cecitatem. Unde Anto. ait Didi-
mo: a pueritia cecorū cecitate do
lenti. Miror te prudentem virū
eius rei dolere damno: quā formi
ce: muſce: ⁊ culices habent: ⁊ nō
letari ea poſſeſſione quaz ſoli ſan

eci ꝛ apoſtoli meruerunt.ſ.oculo
rum mentis: ait Hiero.epiſtola
L lxvj.Jō ſs. Auerte oculos me/
os ne videant vanitatē. ¶ Con
ſimiliter debet eſſe circunſpectus
ꝛ cautus in auditu: ne audiat al/
licentia ad malum.Aug.x.con/
feſ.Voluptates aurium me tena/
cius implicauerant ꝛ ſubiugaue
rant?ſed reſoluiſti ꝛ liberaſti me.
Ideo cauere debet:ne audiat cā/
tilenarum: ꝛ ſonorum vanitates
detractiones:ſiniſtras diiudica/
tiones:blandas adulationes: fal
M ſas deceptiones:ꝛ huiuſmodi ſe/
cularia. Ideo Ecc.xxviij. Se/
pi aures tuas ſpinis: ꝛ noli audi
linguā nequā.ſ.increpādo ꝛ pū
gēdo malaloquentes.Spine.n.
pungunt:prout exponit Aug.de
doc.xpiana. ꝛ Hieroni. epiſtola
xxxiiij. Cum detractorib⁹ ne cō/
miſcearis: quoniam repente ve/
nit perditio:tam eius q detrahit
N q̄ eius qui accomodat aurem.
Non enim inuito auditore liben
ter narratur: Sicut ſagitta in la/
pidem non figitur: ꝛ interduz re
ſiliens percutit dirigentem. Jō
puer.xx. Ventus aquilo diſſipat
pluuias ꝛ facies triſtis linguā de
trahentem.¶ Item debet eē cir
cūſpectus in guſtu: ꝛ quo ad mo
dum guſtādi.ſ.vt modo religio/
O ſo ꝛ hōeſto comedat ꝛ bibat.Nā
quidam minus honeſte ſe habēt
in huiuſmodi.Ait Hugo in ſum
ma diſciplinali.Alij bibentes: di
gitos mediotenus poculis imer/
gunt.Alij nudis articulis coclea
ris vice olera piſcātur: ita vt i eo
dez vaſſe manus ablutionem: ꝛ
ventris refectionem querere vi/
deantur.Sequitur. Nunc ſuſti/
neant in audiendo verecundiaz.
qui nolunt in faciendo habere di
ſciplinam.Temperantiam come
dendi intelligimus:ſi homo tra/
ctim ꝛ non cum feſtinatione co/
medat. ¶ Similiter quo ad gu/
ſtabilia debet eſſe circunſpectus:
ne querat nimis delicata:nec ac/
curate parata:aut ſupflua: vt di/
ctum eſt ſupra.Unde Hugo vbi P
ſupra: Sunt qui ſuperſtitioſi ni/
mis in preparandis cibis ſtudi/
um adhibent: infinita frixurarū
ꝛ condimentorum genera exco/
gitantes:modo calida: modo fri
gida:modo aſſa:modo elixa:mo
do pipere ꝛ huiuſmodi ſaporib⁹
condita ſm̄ conſuetudinem mu
lierum pregnantium deſideran/
tes. Ab huiuſmodi caueant reli/
gioſi ne talium notentur appeti/
tores more puerorum ꝛ mulie/
rum.Caueant ꝛ a ſuperfluitatib⁹
poſt ieiuniorum euacuationem.
Hiero.ij.cōtra Jouinia. Quale
eſt illud ieiunium: aut qualis re/
fectio poſt ieiunium: cum pridia
nis epulis diſtendimur.ꝛ guttur
noſtruz mediator efficitur lachꝛi Q
marum? Dumq volumus pro/
lixioris inedie fame carere: tan/
tum voramus q̄tum vix alteri⁹
diei nox

diei nox digerat. Jſtud itaq3 non
tam ieiunium appellandum eſt:
quaz crapula: ⁊ fetens: ac mole/
ſta indigeſtio Ecc.xxxviij. Noli
auidus eſſe in omni epulatione:
⁊ non effundas te ſuper omnem
eſcam. Et.xxxi. Utere quaſi ho/
mo frugi his que tibi apponūtur
¶ Quantum v̊o ad aliud officiū
lingue quod eſt loqui debet eē cir
cūſpectus cōſiderādo quid: cui:
quando: quomodo loquatur. vt
dictuz eſt ſupra. ait Hugo vbi.ſ̄.
Tribus modis dz hō inter epu
R las ſeruare diſciplinaz. Ut linguā
a loquacitate compeſcat: oculos
a circūſpectione cohibeat: ⁊ mē
bra alia: cuz modeſtia ⁊ quiete cō
tineat. Ubi enim auditus non eſt
non effundas ſermonem. Ecc.
xxij. Sed in conuiuio ſeculariuz
auditus non eſt: q2 dum venter
impletur: lingue clamoroſis vo/
cibus perſtrepunt: ait Poli.lib.
viij.c.ix. ¶ De circumſpectione
q̄tum ad odoratum ⁊ tactum ſu
perfluum eſt monet̄ religioſos:
cuz in huiuſmodi voluptari ⁊ de
lectari ſit pernicioſuz: ⁊ quia hec
querere eſt mulierum fatuarum
prouer.vij. Aſperſi cubile meum
S mirra ⁊ aloe. Seq̄tur. Ueni frua
mur: ⁊c. Aug.x.confeſ. De illece
bra odorum non ſatago nimis.
Cum enim abſunt non requiro:
cum adſunt non reſpicio. parat⁹
ſum carere. ¶ A tactu quoq3 im
pudico: caueat religioſus ſic̄ ab
igne infernali ⁊ mortifero. Caro
enim mulieris. ignis eſt: vt habi
tum eſt. prouer.vi. Nunquid ab
ſcondere poteſt homo ignem in T
ſinu ſuo ⁊c. Sequitur. Sic qui in
gredit̄ ad mulierē ꝓximi ſui non
erit mundus cū tetigerit eā. Qui
ſic igitur ē omni ſenſu circōſpe/
ctus: cauet ne mors intret ad ani
mam per feneſtras. Hiere.viij.
¶ Jtem debet eſſe grauitate mo
rum ⁊ geſtu maturus: vt ſit diſfor
mis a ſecularibus. Ro.xij. No
lite conformari huic ſeculo: ⁊ ſit
conuerſatione celicus. Phil.iij.
Noſtra autem conuerſatio i ce/ V
lis eſt. Et hoc nō hypocritali ſi/
mulatione: ſed virtuali operatio
ne: vt.ſ. maturitas ⁊ cōpoſitio cor
poris oriatur a compoſitione mē
tis. Ait Hugo i ſumma. Geſtus
hominis in omni actu gratioſus
ſine mollitie quietus: ſine diſſo/
lutione grauis: ſine tarditate ala
cer: ſine inquietudine maturus:
ſine proteruia: ⁊ turbulētia ſeue
rus. Ex viſu enim agnoſcit̄ vir:
⁊ ex occurſu faciei ſenſatus. Ami
ctus corporis: riſus dentium: ⁊
ingreſſus hominis enunciant de
homine ipſo. Eccl.xviiij. Sene. X
epiſtola.lv. Argumentum morꝫ
ex minimis, licet capere. Jmpu
dicum inceſſus oſtendit. Jmpro
bum vultus. Jnſanum riſus: ha
bitusq3 demonſtrat. Hec eni ma
turitas religioſorum: eſt hominū
prouocatiua ad laudem dei. ps.

In populo graui laudabo te.
¶ Item debet eē exemplis ope
rum virtuoſus: vt ſit omnibus
in exemplū. Math. v. Luceat
y lux veſtra ⁊c. Et. i. Thi. i. In om
nibus prebe teipſum exemplum
bonorū operum. Ex talibus. n.
deus honorificatur: religio hono
ratur proximus edificatur: odor
bone fame dilatatur. Unde Act.
xiiij. de Paulo ⁊ Bernaba dici
tur. Dij ſimiles hominibus deſcē
derunt ad nos. Homines aūt: dij
dicunt ꝑpter virtutum eminen-
tiā: put dicit. Ethi. viij. Unde. i.
Cor. ij. Alijs ſumus odor vite in
vitam. Sic enim attrahunt ho-
mines ad deum. Cant. i. Curre-
mus in odorem vnguentoꝝ tuo
rum. ¶ Et nō ſolum debet eē ta
lis in ſe: ſed etiam vt alijs ſemi-
net ſpiritualia documenta in col
latiōe: ſicut metit temporalia in
ſuſtentatione. ij. cor. viiij. Si nos
Z vobis ſpiritualia ſeminamus nō
eſt magnū: ſi veſtra carnalia me
tamus. Et vt virtute vbi dei eij-
ciat demonia peccatorum: ⁊ lin
guis loquatur nouis Marci. vl.
Debet enim illuminare mundū
⁊ domum quam intrat. phil. ij.
Inter quos lucetis ſicut lumina
ria in mundo. ⁊c. Non enim ſo-
lum in predicatiōe publica debꝫ
vir euangelicus alios erudire: ſꝫ
etiam in collatione priuata. i. cor.
ij. Sermo meus. ſ. in collatione
priuata: ⁊ predicatio. ſ. publica di
eſt gloſa. Et hoc ſm auditoꝝ
capacitatem ⁊ qualitatem. Eccl.
xxxvij. Cum irreligioſo tracta ō A
ſanctitate: cū iniuſto de iuſticia
⁊c. Ubi Hugo in ſumma. Talē
debemus diſcretionem ſeruare:
vt ſemper ſtudeamus diſcere a
ſapientibus: ⁊ minus doctos ſi ſe
doceri patiant erudire. Et ſic do
cere ꝯferēdo qđ magis cōgruit
auditori. Unde ⁊ phi erudiebāt
eos cum quibus cōferebant. ait
Sene. epła. xxx. loquens de Dio
gene. Nec minus de alijs qui li-
bertate ꝯmiſcua vſi ſunt: ⁊ obui-
os monuerūt. Et poſt. Illud ſcio
aliter ꝓfuturū: ſi multos admo
nuero. Semper agenda eſt ma- B
nus. Nō pōt fieri: vt nō aliquan
do ſuccedat multa temperantia.
Et epiſto. cxviij. Qui ad phm ve
nit: quottidie ſecum aliquid boni
ferat. Aut ſanior domi rdeat: aut
ſanabilior. Ubi ponit exempla.
Qui ad ſolem venit colorabitur
qui in taberna vnguentaria reſe
derint: odorem ſecū ferent. Sic
qui ad phm venit trahere ali-
quid neceſſe eſt. Si ergo philo-
ſophi gentiles docebant alios: vt
ꝓficerēt quāto magis philoſophi
diuini ⁊ euangelici: ne apud ali-
quem ocioſi manducent: vt ſint
operarij digni mercede. Unde
ij. Dial. c. ij. dicitur de beato Be- C
nedicto: ꝙ cum homines cibos
ſibi deferrent corporis ab eiꝰ ore
in ſuo pectore alimenta deferre-

bant vite Debet enim religioſus
alios ad ſe cõuertere: non ſe ad
alios . Hieremi.xj.Conuerten̄t
adte: ⁊ nõ tu cõuerteris ad eos.
¶ Econtra multi faciunt minus
circũſpecti in ſenſu: minus matu
ri in geſtu: minus virtuoſi in ef-
fectu : minus fructuoſi in affatu
qd̉ patet opere ⁊ exemplo. Hñt
D enim aures patulas ad fabulas
⁊ rumores: oculos vagos ad va
nitates: guttura delicata ad diiu
dicanduꝫ ſapores: ora garula ad
multiloquij vanitates. Faciũt.n.
ſe in menſis ſecularium: ſaporuꝫ
diiudicatores: ciborum diſcreto
res ſapidiorum fruſtrorum ele-
ctores. ⁊ curioſos inciſores vino
rum cognitores magiſq̃ꝫ diuino
rum doctores. Cum talis ſciẽtia
ſit valde vilis religioſo et noxia
inter viros celicos enutrito Au-
gu. de quiditate anime. Noxium
E eſt illud genus artiuꝫ quo animi
valitudo ſauciatur. Nam ⁊ odo-
re ⁊ ſapore diiudicare pulmenta:
quo lacu piſcis captus ſit: vel q̃ꝫ
tenue vinum noſce: miſeranda
quedam peritia eſt. Et his artibꝰ
cum q̃ſi creuiſſe anima videt̃: q̃
neglecta mente defluit in ſenſus
nihil aliud q̃ꝫ minuiſſe ⁊ conta-
buiſſe iudicanda eſt. Et tamẽ de
tali peritia qñq3 aliqui glorian̄t
ad cõfuſionez ſuam potiuſq̃ꝫ ho
norem. Sunt alij q plus loquũt
de mũdanis de bellis principuꝫ
⁊ triumphis de curiaꝝ cõuiuijs

⁊ vanitatibus q̃ꝫ d̉ diuinis: ⁊ edi
ficationibus. Nimirum q̄a que F
ab ore ꝓcedunt: de corde exeũt.
Math.xv. Et quia talia volue-
runt ea effundunt. Nullum eniꝫ
vas põt effũdere qd̉ nõ hꝫ. Jõ
.i. Reg.ij. Recedant vetera de
ore vr̃o. Et .i. Pe.iiij. Si q̄s lo
quitur q̃ſi ſermões dei. ephe.iiij.
omnis ſermo malus: de ore vr̃o G
non procedat.

¶ Capitulũ duodecimũ. Qua-
liter ſe debet habere poſt refe-
ctionem.

Initiis vero refectioni-
f bus iter ſeculares caueat
religioſus a prolixis ſeſ-
ſionibus cum eiſdem: ſiue in cõ
uiuijs: ſiue ĩ fabulis a vanis ſpe
ctaculis ludis ⁊ ſecularibus ver
bis. Talia enim ſepe comitantur
conuiuia: vt dictum eſt.ſ. Exo. H
xxxij. Sedit populus manduca
re ⁊ bibere ⁊c. Ibi Greg. mor.i.
Cum venter reficitur lingua ef-
frenatur. Et de hoc ſupra. Tunc
enim elõgare ſe debet religioſus
a ſecularium vaniloquio: ⁊ noct
uo ſpectaculo: ⁊ locum ſecum in
quirere: vbi ſe ab huiuſmodi abs
trahat: ⁊ ſe colligens ad cor re-
deat ſeq3 diſcutiat. Hiero. ad De
metriadem epiſto.lxxxvij. Adhi
be tibi in vrbe ſolitudinem: ⁊ re-
mota pauliſper ab omnibus deo
propius iungere. Augu. in ſmo-
ne de ouibus. Solitudo magna
cõſcientia eſt. Ibi iterrogemus

fidem:⁊ ſi eſt charitas.⁊c. Job
I xxiiij. Perfodiuit in tenebꝛis do
mos. Ibi moꝛa.xviij. Quid do/
moꝛum nomine:niſi conſcientie
deſignantur:in qbus habitam⁹
ↄtrectando qd agimus. Math.
v. Intra domum tuam.i. cõſcië
tiam:ait ibidem. Et Ber. ad fra
tres de monte. Alia eſt cella inte
rioꝛ:alia exterioꝛ. Exterioꝛ ë do/
mus vbi habitat anima cum coꝛ
poꝛe. Interioꝛ:cõſcientia:quam
habitare debet ſpiritus ſanctus.
Oſtiuz clauſure exterioꝛis:ſignũ
eſt oſtij circunſtantie interioꝛis.
Sequit. Diligis cellam exterio/
rem:dilige potius interioꝛë. Nõ
ſi non poteſt religioſus de die ad
K hanc cellam redire:redeat ſaltez
de nocte:vt lauet p ſingulas no/
ctes lectum ſuum rigãdo lachry
mis contrictionis.

¶ Capitulum decimũtertium.
Quod religioſus redeat ad locũ
quietis.

e Xpeditis vero negotiis:
⁊ cãis legitimis:p qbus
religioſus egreſſus eſt in
mũdum de qbus habitum eſt:
abſq fictione ⁊ ſimulatiõe ⁊ mo
roſa retardatione redeat cũ gau
dio ad locum quietis:⁊ conuen
L tuz:exemplo auis que euaſit rhe
tia:viſcos:laqueos:⁊ ſagittatio/
nes. Unde Anſel. de ſimilitudi/
nibus i fi.dicit:ꝙ ſicut bubo dũ
in cauerna cum pullis ſuis eſt le
tatur:⁊ ſuo modo bene ſibi eſt.
Dum aũt eſt inter coꝛuos ⁊ coꝛ/
niculaſ:aut aues alias incurſat ⁊
dilaniat:⁊ male ſibi eſt. Ut pote
quaz hic roſtro percutit:ille alis
in eam ruit:alter vnguibus diſcer
pit. Ita ⁊ mihi:qñ cũ monachis
cõuerſari queo:bene eſt ⁊ grata
conſolatio. Quando vero remo M
tus ab eis inter ſeculares conuer
ſoꝛ:hinc inde cauſarum varia//
rum incurſus me dilacerant:⁊ q̄
nõ amo ſecularia negocia vexãt
⁊ male mihi eſt ⁊c. Nec remane
at religioſus inter ſeculares ob
cãs alias:ꝙ ꝑpter quas ë egreſ
ſus de qbus ſupra. ¶ Cum aũt
venerit ad locum qetis ſiue con
uentum ſtudioſe debet redimeŕ
tp̄s ammiſſuz redeũdo ad ſe:vt
pꝛo multiloquio cum hoïbus ſo
li deo loquat:pꝛo euagationibus
⁊ diſcurſibus exterioꝛibus in ſe/
ipſo recolligat:pꝛo humanis ho
noꝛibus apõ ſe depꝛimat:pꝛo de
litijs cõuiuioꝛuz ⁊ copijs ieiunio N
rum abſtinentijs affligat: ꝑ va/
nis gaudijs ⁊ riſu ſalutari triſti/
cia compungatur:pꝛo ſenſuum
delectabilibus ſicut auriũ timoꝛ
diuini iudicij audiat:pꝛo delecta
bilibus oculoꝛum lachryme fun
dantur:pꝛo delectabilibus guſt⁹
amaritudie ſatiet:ꝑ vaniloquiis
oꝛationes ⁊ pſalmi multiplicent
pꝛo ſuauitate odoꝛum peccatoꝛũ
feditas ad pꝛopꝛiam ignominiaz
iugiter memoꝛet pꝛo ſuauibus le
ctis ⁊ ſeſſionibus terre inhereat:

⁊ panniculis operiat᷑: vt ſic fiat ꝑ
ſ᷑aui odore fetor: pro zona funi-
O culus ⁊c. Iſa. iij. ⁊ Heſter penul
ti᷑mo: pro vnguentis variis cine
re ⁊ ſtercore caput iplebat: ⁊ cor
pus humiliabat ieiuniis. Omnia
loca in q̄bus letari conſueuerat:
crinium laceratione compleuit.
Per crinium lacerationem ſi-
gnat᷑ dolentium cogitationum ꝑ
prioribus delictis ꝓuaricationi-
bus collectio. Sic enim fuit mo
dus ſanctorum: ſe pro prioribus
delectationibus affligere. Unde
P in vitis patr. c. iiij. d beato Ma
chario dicit᷑ ꝙ fratribus adueni
entib᷒ vinum bibebat. Et poſtea
pro vno calice: die integra abſti
nebat. Et ſi q̄d boni in mũdo fe
cerunt: totũ deo attribuant. Iob
xxxviij. Nũquid mittes fulgura
⁊ reuertẽtia dicũt adſumus. Ibi
mor. xxx. Per fulgura predica-
tores ſignant᷑: qui miraculis cor-
ruſcant: qui non ſuis ſed dei viri
bus attribuere debẽt ſi q̄d forti-
ter egerũt. Eccle. i. Ad locuz vñ
exeunt flumina reuertunt᷑: vt ite
Q rum fluuant. Quod exponit ibi-
dem Gre. de predicatoribus q̄
debent reuerti ad deum contem
plandum. Quod niſi fecerint: in
terna ſiccitate: exteriora predica-
tionis verba ſiccant᷑. Ezechiel. i.
Animalia ibant ⁊ reuertebant᷑ in ſi-
militudinem fulguris corruſcan
tis. Quod expõit ibi Gre. omel.
v. de ꝓdicatorib᷒. Et ſic reuertẽ
tes geſcant poſt multiplicez cor-
poris laſſitudinem ad mentis re
creationez: ⁊ refocillationẽ. Iob R
iij. Ibi ceſſauerũt a tumultu: ⁊ re
quieuerũt feſſi robore. Quod ex
ponit ibi Greg. mo. iiij. De ſan-
ctis ceſſantibus a tumultu mun
dano: ⁊ deficientibus a corpora-
li robore ⁊ humano acqeſcenti-
bus in ipſo deo fruitionis deſide
rio. Ad quam nos ꝑducat ille a
quo nr̄um eſſe non habet mortẽ
noſtrum noſſe non habet errorẽ
noſtrum amare nõ habet offen
ſionem: prout dicit Augu. xj. de
ci. c. xviij. Ipſe enim ait. Io. xvi.
In me pacem habebitis: i mun
do aũt preſſuram. In ipſo enim
eſt pacem habere pectoris i hac
vita: ⁊ pacem eternitatis in futu-
ra: quando ponet fines noſtros
pacem. Iſa. xxxij. Sedebit popu
lus meus i pulchritudine pacis:
⁊ in requie opulenta. ¶ In pre-
miſſorum igit᷑ collatione poſſum
ego dicere ex veritate q̄d ait bea
tus Grego. in fine paſtoralis ex
ſua humilitate. Dum inq̄t mon S
ſtrare qualis eſſe debet paſtor in
uigilo: pulchrum depinxi homi
nem pictor fedus. Dum eni ego
hortatus ſum virum religioſum
ad vtilem occupationem in om
ni hora temporis: ad exercitatio
nem debite operationis in omni
bus locis ad ordinatum moduz
⁊ fructuoſum in labore itineris: ⁊
ad honeſtatem conuerſationis

dehortando contraria deſcripſi qualitercũq; qualis debet eſſe religioſus: ⁊ ſic vt cũq; pilchrum depinxi religioſum: exiſtens ĩ p̄dictis oĩno defectuoſus: ⁊ ſic pictor fedus. Et alios ad perfectionis littus dirigo: q in delictorum fluctibus adhuc verſor. Et ideo reſtat: vt humiliter ſupplicem iuuenibus religioſis: ſi dignati fuerint hec collecta reſpicere: vt pietate ſue orationis ſubleuent me de neufragio mĺtimode mee defectionis: quem deprimit pond⁹ proprie corruptiõis: prout ſupplicat beatus Greg. vbi ſupra. In hui⁹ inquit vite naufragio queſo orationis tue tabula ſuſtineat: vt quem pondus proprium deprimit: tui meriti man⁹ leuet. ¶ Et in hoc finis huius collectionis.

¶ Exactũ inſigne hoc atq; preclaꝝ opus: ordinariũ ſiue alphabetũ vite religioſe a fratre Johãne Galenſi editũ. Impreſſum venetijs per Georgiũ de Arriuabenis mantuanũ. Anno domini. Mcccccxcvi. die penultima iulij.

REGISTRVM

a b c d e f g h i k l m n
o p q r ſ t v x y z ⁊ ꝯ ꝛ
A B C D E F G H I
K L M

Omnes ſunt quaterni excepto M q eſt quinternus.

FINIS.

[BIBL]IOTECA UNIVERSITARIA DE [GR]ANADA

BIBLIOTECA
UNIVERSIT
DE
GRANAD

[illegible]

[illegible]

Aº 275 [illegible]

8

Nº Caja
C-55